

DEPARTAMENTO DE FILOLOGÍA CATALANA

DISCURS I GRAMATICALITZACIÓ: VERBS DE
PERCEPCIÓ USATS COM A MARCADORS DISCURSIUS EN
EL DEBAT ELECTORAL.

MARIA JOSEP MARÍN JORDÀ

UNIVERSITAT DE VALENCIA
Servei de Publicacions
2004

Aquesta Tesi Doctoral va ser presentada a València el dia 16 de Desembre de 2003 davant un tribunal format per:

- D. Enrique Bernárdez Sanchis
- D. Enric Serra Alegre
- D. Vicent Salvador Liern
- D^a. Estrella Montolio Durán
- D^a. Montserrat Ribas Bisbal

Va ser dirigida per:

Dra. D^a. Maria Josep Cuenca Ordiñana

©Copyright: Servei de Publicacions
Maria Josep Marín Jordà

Depòsit legal:

I.S.B.N.:84-370-5898-8

Edita: Universitat de València
Servei de Publicacions
C/ Artes Gráficas, 13 bajo
46010 València
Spain
Telèfon: 963864115

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Departament de Filologia Catalana

**DISCURS I GRAMATICALITZACIÓ: VERBS DE
PERCEPCIÓ USATS COM A MARCADORS
DISCURSIUS EN EL DEBAT ELECTORAL**

TESI DOCTORAL

PRESENTADA PER:

Maria Josep Marín Jordà

DIRIGIDA PER:

Dra. Maria Josep Cuenca Ordinyana

València, 2003

Als meus pares i a les meues germanes

AGRAÏMENTS

Com totes les tesis doctorals, aquest treball és molt més que això.

L'estudi que teniu a les mans és un miracle, una mostra fefaent que l'univers pot posar-nos molt difícil l'acompliment de la pròpia obligació, però una prova també que tot és possible quan l'amor i la voluntat ho volen.

Aquesta tesi doctoral és, en efecte, un compendi d'amor, el fruit de l'estima profunda i continuada que totes les persones que tinc al meu costat han demostrat per mi. Algunes ja no estan ací, però m'han ajudat igualment (gràcies, àvia!). A la resta, no puc deixar d'agrair-vos, una per una, totes aquestes pàgines.

En primer lloc, a la dra. Maria Josep Cuenca, la directora d'aquesta recerca. Treballar amb ella és un privilegi. I no únicament en el nivell intel·lectual sinó també en el personal. És, com molta gent sap, una persona exigent en l'àmbit acadèmic, però el seu grau d'exigència no pot comparar-se amb la seua generositat. A ella, més que a ningú, vull donar-li les gràcies: per les seues indicacions, per la seua ajuda, per la seua confiança i per la seua força. Sense tot això aquest treball estaria per fer.

Vull també donar les gràcies de manera molt especial a Àngels Campos, Beatriz Gallardo, Heike van Lawick, Gemma Lluch, Miquel Nicolàs, Ramon Rosselló i a les meues germanes Carmen i Eva, que també han hagut de patir molt de prop la realització d'aquest treball.

A Àngel López i Ricard Morant, que em vam fer plantejar-me la possibilitat de formar part del món universitari. A Manel Pèrez Saldanya, el meu director de doctorat, que em va posar en contacte amb Maria Josep Cuenca. A Vicent Salvador, mestre i amic.

Als companys de Barcelona, que durant un any em van acollir cada setmana en aquell curs extraordinari de la Universitat Pompeu Fabra sobre anàlisi del discurs i em van fer sentir com a casa. En especial a Carme Bach, Sebastià Bonilla, Helena Calsamiglia, Josep Maria Castellà, Carmen López, Roser Martínez i Montserrat Ribas. A Montserrat González i a Marta Torres, que m'han ajudat sempre que ha estat necessari.

Als meus companys de la Universitat d'Alacant i de la Universitat Politècnica de València, molt especialment a Mila Espinosa, María José Labrador, Llum Bracho, Anna Montesinos i Francesca Romero. Als amics i companys de la Facultat de Filologia de la Universitat de València. A Salvador Pons, a Laia Arenas.

A Jesús, a Josenia, a María, a Concha, a Joan.

A tota la meua família que és gran i generosa.

A tots, gràcies, perquè tots sabeu, tan bé com jo, que sense vosaltres aquest treball hagués estat absolutament impossible.

ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ	13
1.1. ORIGEN DE LA RECERCA	14
1.2. OBJECTIUS	16
1.3. HIPÒTESIS.....	18
1.4. ESTRUCTURA I CONTINGUTS DEL TREBALL	19
1.5. DESCRIPCIÓ DEL CORPUS	23
2. MARC TEÒRIC I METODOLOGIA	31
2.1. TEORIES DE L'ÚS LINGÜÍSTIC	32
2.2. LA LINGÜÍSTICA COGNITIVA COM A PARADIGMA INTEGRADOR	34
2.2.1. La categorització cognitiva i la teoria de prototipus	38
2.3. LA TEORIA DE LA GRAMATICALITZACIÓ	41
2.3.1. La hipòtesi de la gramàtica emergent	43
2.3.2. Metàfora i canvi semàntic	47
2.3.3. La teoria de la subjectivació	50
2.4. L'ANÀLISI DEL DISCURS	54
2.4.1. L'anàlisi del discurs i la lingüística textual	55
2.4.2. L'anàlisi de la conversa	59
2.4.3. Les seqüències textuais: conversa i argumentació	63
2.4.4. La cortesia	72
2.5. METODOLOGIA D'ANÀLISI	80
2.5.1. Transcripció	81
2.5.2. Descripció dels camps analitzats en la base de dades	84

3. ELS MARCADORS DISCURSIUS	103
3.1. ELS MARCADORS DISCURSIUS: PANORÀMICA GENERAL	106
3.1.1. La qüestió terminològica	107
3.1.2. Marcadors i connectors: tendències i teories	108
3.1.3. Categoria i funció en l'estudi dels marcadors	115
3.1.4. Caracterització dels marcadors discursius	117
3.1.5. El significat dels marcadors discursius	122
3.2. APROXIMACIONS PRAGMÀTIQUES	124
3.2.1. Els marcadors discursius: Schiffrin (1987)	125
3.2.2. Marcadors pragmàtics i operadors discursius: Redeker (1990, 1991)	138
3.2.3. Els marcadors pragmàtics en el relat oral: González (2001a)	142
3.3. APROXIMACIONS GRAMATICALS	145
3.3.1. Una proposta pragmaticogramatical: Fraser (1999).....	145
3.3.2. Els marcadors del discurs des del punt de vista gramatical: Martín Zorraquino (1998)	157
3.4. PROPOSTES CONTEXTUALS	161
3.4.1. Els connectors discursius i la teoria de la rellevància: Blakemore (1987, 1996)	162
3.4.2. Els connectors discursius i els connectors pragmàtics: punt de trobada entre la teoria de la rellevància i la teoria de l'enunciació	166
3.4.3. Una proposta de síntesi: Portolés (1998a)	169

3.5.	APROXIMACIONS DES DE LA TEORIA DE LA GRAMATICALITZACIÓ	172
3.5.1.	Els marcadors pragmàtics des del punt de vista de la gramaticalització: Brinton (1996)	173
3.5.2.	Els marcadors discursius i els connectors parentètics: Cuenca (2001a, 2002)	178
3.6.	ELS MARCADORS DISCURSIUS PROCEDENTS DE VERBS DE PERCEPCIÓ	188
3.6.1.	Els estudis sobre verbs de percepció usats com a marcadors	189
3.6.2.	Els imperatius discursius mobilitzadors: Lamiroy i Swiggers (1992)	197
3.6.3.	<i>Écoute</i> i <i>regarde</i> com a marcadors discursius: Dostie (1998)	200
3.6.4.	El marcador discursiu a <i>ver/a veure</i> en interaccions asimètriques: (Montolíó i Unamuno 2001)	204
3.7.	CONCLUSIONS	208
4.	EI DISCURS POLÍTIC	211
4.1.	DEL DISCURS DELIBERATIU A LA COMUNICACIÓ POLÍTICA	212
4.2.	CARACTERITZACIÓ DELS DISCURS POLÍTIC	223
4.2.1.	La llengua de la comunicació política	227
4.2.2.	La comunicació politicoelectoral	237
4.2.2.1.	La metàfora	240
4.2.2.2.	La interrogació retòrica	244
4.2.2.3.	La ironia	245
4.2.2.4.	Els díctics	247
4.2.2.5.	La designació	252
4.2.2.6.	Crítiques, desacords i interrupcions: la interacció	254

4.3. EL DEBAT ELECTORAL.....	262
4.3.1. El debat: entre la conversa i la argumentació	262
4.3.2. El debat electoral televisat	266
4.3.2.1. Els <i>talk-shows</i> o espectacles de parla.....	269
4.3.2.2. El debat politicoelectoral: un debat no cooperatiu	270
5. ASPECTES SEMÀNTICS I MORFOSINTÀCTICS	275
5.1. CANVI SEMÀNTIC	277
5.2. CARACTERÍSTIQUES DISTRIBUCIONALS	283
5.2.1. Posició oracional	284
5.2.2. Pausas	292
5.2.3. Combinacions	297
5.3. CANVI FUNCIONAL I FORMAL	312
5.3.1. Reanàlisi sintàctica	312
5.3.2. Fixació morfològica	317
5.3.3. Reducció fonètica	321
5.4. CONCLUSIONS	323
6. ASPECTES PRAGMÀTICODISCURSIUS	329
6.1. ORGANITZADORS DEL DISCURS	330
6.1.1. Funció estructural global	330
6.1.2. Distribució de torn de parla	333
6.1.3. Desenvolupament del tema	341
6.2. INDICADORS DE LES RELACIONS DE PODER	350
6.2.1. Introdctors d'actes amenaçadors de la imatge positiva de l'oient	350

6.2.2. Introdutors d'actes amenaçadors de la imatge negativa de l'oient	357
6.2.3. Introdutors d'actes neutres des del punt de vista de la cortesia	361
6.3. CONCLUSIONS	369
7. CONCLUSIONS	377
7.1. EL PODER DISCURSIU COM A METÀFORA DEL PODER POLÍTIC	379
7.2. LA (DES)CORTESIA POLÍTICA	387
7.3. DE LA PERCEPCIÓ AL DISCURS	390
7.3.1. Verbs de percepció com a marcadors	390
7.3.2. Marcadors i gènere discursiu	393
7.4. ASPECTES FUNCIONALS	397
7.4.1. Funció organitzativa	397
7.4.2. Funció modalitzadora	403
7.5. ASPECTES FORMALS. GRAU DE GRAMATICALITZACIÓ.....	411
7.6. ASPECTES GRAMATICALS	420
7.7. INTERRELACIÓ ENTRE LA FORMA I LA FUNCIÓ DELS MARCADORS.....	427
7.8. A TALL DE CLOENDA	433
BIBLIOGRAFIA	437
ANNEX	469

1. INTRODUCCIÓ

La imposibilidad de penetrar el esquema divino del universo no puede, sin embargo, disuadirnos de planear esquemas humanos, aunque nos conste que éstos son provisionarios.

[...] Esperanzas y utopías aparte, acaso lo más lúcido que sobre el lenguaje se ha escrito son estas palabras de Chesterton: “El hombre sabe que hay en el alma tintes más desconcertantes, más innumerables y más anónimos que los colores de una selva otoñal... cree, sin embargo, que esos tintes, en todas sus fusiones y conversiones, son representables con precisión por un mecanismo arbitrario de gruñidos y de chillidos. Cree que del interior de una bolsita salen realmente ruidos que significan todos los misterios de la memoria y todas las agonías del anhelo” (*G. F. Watts*, pág. 88, 1904).

(Jorge L. Borges (1952), “El idioma analítico de John Wilkins”, *Otras Inquisiciones*)

La percepció és el pont que uneix l'ésser humà amb el món en què viu. Els cinc sentits —i sobretot la vista i l'oïda— representen un paper privilegiat en la nostra conceptualització, cosa que té un reflex en les llengües. Així, la percepció, activa i receptiva, pren forma gramatical a través de diferents categories, entre les quals destaquen els verbs. Els verbs de percepció, usats com a tals en sentit recte i en sentit metafòric, i utilitzats com a marcadors

discursius, aspecte que centra la nostra investigació, són una mostra evident del caràcter corpori del llenguatge (*embodiment*), és a dir, del fet que les llengües manifesten el caràcter central del cos humà en la conceptualització i, per tant, en la comunicació.

1.1. ORIGEN DE LA RECERCA

Els marcadors discursius procedents de verbs de percepció en català dins del marc del debat electoral constitueixen l'objecte d'estudi d'aquest treball. En concret, abordem les formes *aviam/viam* i *(anem) a veure*, originades en el verb de percepció visual passiva *veure*; *miri*, procedent del verb de percepció visual activa *mirar*, i *escolti*, del verb de percepció auditiva activa, *escoltar*. El corpus en què han estat analitzats aquests marcadors està format per quatre debats electorals en català, realitzats amb motiu de les Eleccions Autonòmiques de 1992 i 1995 i de les Eleccions Generals de 1993 i 1996.

L'origen d'aquesta investigació es troba en el nostre interès pels connectors, especialment pel que fa als processos de gramaticalització soferts per aquests elements. Una primera aproximació a aquest objecte d'estudi, ben engrescador per tal com posa en relació aspectes sintàctics i aspectes pragmàtics, va materialitzar-se en la nostra tesi de llicenciatura, *Elements per a la definició i la caracterització dels connectors* (1995). Aquell treball, que abordava una perspectiva global dels connectors amb una orientació fonamentalment teòrica, va posar de manifest la conveniència de continuar l'estudi amb l'ajuda d'un corpus lingüístic i també de concretar-lo en un determinat grup de connectors.

Ens vam decidir per estudiar els elements procedents de verbs de percepció perquè formen una classe bastant homogènia semànticament i, a més, tenen un paper destacat en el desenvolupament de l'oral. Ens va interessar en particular el funcionament d'aquestes unitats en el llenguatge polític i, en concret, en el debat politicoelectoral televisat. En aquest gènere, el seu paper apareixia molt lligat a l'organització estructural de l'intercanvi comunicatiu i sobretot a l'argumentació, desmarcant-se així de les funcions que aquests elements realitzen en la conversació col·loquial. Una vegada delimitat el tema, les primeres observacions van apuntar que es tractava d'elements categorialment perifèrics entre els connectors, marcadors discursius amb una funció modalitzadora molt evident en el debat electoral.

Quant a la metodologia, el primer pas fou transcriure els debats que constitueixen el corpus i, posteriorment, identificar-hi els marcadors procedents de verbs de percepció. Tot seguit, vam introduir els exemples en una base de dades, que ens ha permès realitzar una anàlisi quantitativa complementària de la nostra anàlisi qualitativa.

El treball, que havia partit fonamental del nivell sintàctic, ha anat creixent cap al component semàntic i pragmàtic, segons que ens hem endinsat en l'anàlisi del context en relació a la funció d'aquests marcadors. Aquest fet ens ha dut a aprofundir en l'estudi del canvi semàntic que activa el procés de pragmatització d'aquests elements i en propicia la reanàlisi sintàctica. Des d'aquest punt de vista, els marcadors estudiats passen del significat literal que tenien com a verbs (percepció física visual i auditiva) a un significat metafòric que té a veure amb la percepció intel·lectual i a un significat discursiu relacionat amb la connexió (Sweetser 1990). Paral·lelament a aquest

canvi de significat, aquestes formes perden (en major o menor grau) les característiques categorials que els definien com a verbs i deixen de funcionar com a predicats per a passar a realitzar una funció connectiva en el nivell textual. Se situen així en la perifèria de la connexió, per tal com són elements que no estan totalment gramaticalitzats i que manifesten l'actitud del parlant cap a allò que es diu.

És ben interessant observar com els verbs de percepció que l'idioma tria per a utilitzar com a marcadors discursius varien d'unes llengües a unes altres. Per exemple, el català *escolti* es correspon (encara que la correspondència no és absoluta) amb l'espanyol *oye*, que prové del verb de percepció auditiva receptiva *oír* (Cuenca & Marín 1998). I, fins i tot, hi ha diferències entre les varietats d'una mateixa llengua. Així, *oye* no realitza funcions de marcador discursiu en l'espanyol uruguaià, on *mirà* assumeix el paper que *mira* i *oye* fan en l'espanyol peninsular (Márquez Reiter 2002: 143). Amb tot, els límits que hem hagut de marcar-nos en l'estudi no ens han permès abordar aquest aspecte contrastiu, que hem apuntat en altres treballs i que sens dubte reprendrem en un altre moment.

1.2. OBJECTIUS

Com hem dit, l'objectiu general d'aquesta tesi és estudiar el funcionament dels verbs de percepció utilitzats com a marcadors discursius en català, a partir de l'anàlisi d'un corpus de debat polític. Per assolir aquest objectiu general, ens proposem els objectius específics següents:

1. Establir les característiques del discurs polític en general i del debat electoral, en particular, com a text de forma conversacional i tenor funcional argumentatiu, que es caracteritza per ser un debat no cooperatiu.
2. Descriure el procés de canvi semàntic que es produeix en aquests verbs fins a esdevenir marcadors discursius.
3. Identificar els trets sintàctics, distribucionals, morfològics i fonològics que presenten aquests elements.
4. Diferenciar, entre les funcions dels marcadors, aquelles que tenen a veure amb l'organització del discurs de les associades a les relacions de poder entre els parlants.
5. Establir les (sub)funcions dels marcadors com a organitzadors dels discurs en el debat electoral.
6. Caracteritzar les (sub)funcions d'aquests marcadors en el debat electoral quant a les relacions de poder entre els parlants i a la cortesia.
7. Determinar el grau de gramaticalització que manifesten cadascun dels verbs estudiats.
8. Analitzar el comportament categorial que presenten els marcadors discursius procedents de verbs de percepció.
9. Interrelacionar la funció, el significat i les característiques morfosintàctiques d'aquests marcadors pel que fa al procés de gramaticalització que han experimentat.

1.3. HIPÒTESIS

Els verbs de percepció utilitzats com a marcadors del discurs constitueixen un tema encara poc estudiat, tot i que apareixen esmentats en molts treballs en diferents llengües que tracten el tema dels marcadors. Les hipòtesis que han bastit el nostre treball són les següents:

1. *La forma, el significat i la funció dels verbs de percepció utilitzats com a marcadors del discurs manifesten relacions directes.*
2. *Hi ha una correlació entre el caràcter actiu o receptiu de la percepció i la funció discursiva que realitza el marcador.*
3. *En el procés de gramaticalització que segueixen, aquests elements mantenen característiques comunes com a grup semàntic però segueixen línies de gramaticalització diferents.*
4. *La funció que realitzen els marcadors està vinculada al tipus de text on apareixen.*
5. *En el debat electoral, aquests marcadors vehiculen un tipus d'argumentació implícita lligada al caràcter dialògic i a la persuasió.*
6. *El procés de gramaticalització dels verbs de percepció analitzats és incomplet; categorialment, el procés de reanàlisi no acaba amb la identificació, ni tan sols parcial, amb cap categoria gramatical bàsica, sinó que se situen en la perifèria de categories invariables amb funcions connectives i modalitzadores.*

Segons podem observar, el procés de gramaticalització que es produeix en aquests elements és el fil conductor que uneix les nostres hipòtesis, les quals, al seu torn, giren al voltant de dos aspectes: la interrelació dels nivells semanticosintàctic i discursiu, d'una banda, i el paper dels marcadors procedents dels verbs de percepció en el debat electoral, d'una altra.

1.4. ESTRUCTURA I CONTINGUTS DEL TREBALL

Presentem a continuació la distribució del nostre estudi per capítols. Després d'aquesta introducció, que aplega també la descripció del corpus, en el capítol 2, abordem el marc teòric i la metodologia d'aquest treball. Hi presentem els conceptes que des de la teoria de la gramaticalització, per una banda, i l'anàlisi del discurs, per una altra, constitueixen els fonaments teòrics de la recerca, els quals se sincretitzen adoptant una concepció cognitivista del llenguatge. Així, hem integrat aportacions diverses basades en enfocaments teòrics que se centren en l'ús lingüístic. D'una banda, la teoria de la gramaticalització, represa en les darreres dècades per lingüistes cognitivistes i funcionalistes (Hopper 1991, Heine, Claudi & Hünnemeyer 1991 i Hopper i Traugott 1993), ens dona les claus del significat i el funcionament morfosintàctic dels marcadors procedents dels verbs de percepció. El procés de pragmatització i reanàlisi que experimenten s'observarà, fonamentalment, des de la hipòtesi de la gramàtica emergent de Hopper (1987), els estudis del canvi semàntic de Sweetser (1990) i la teoria de la subjectivació de Traugott (Traugott 1989, 1990, i 1995; Traugott & Dasher 2001). D'altra banda, l'anàlisi del discurs ens situa en la dimensió pragmàtica i contextual del funcionament dels marcadors. Revisem, particularment, algunes de les propostes relacionades amb l'anàlisi de la conversa (Sacks *et*

al. 1974 i Tusón 1995), la tipologia textual (Adam 1985, 1992) i la cortesia lingüística (Brown & Levinson 1987 i Haverkate 1994), que constitueixen el bastiment teòric fonamental on s'inscriu el nostre estudi. Finalment, descrivim els debats que componen el nostre corpus i la base de dades que hem elaborat, i fem referència al procés de transcripció que hem seguit.

L'estudi dels marcadors del discurs és el tema que desenvolupem en el capítol 3. En primer lloc, presentem una panoràmica general d'un tema ampli i complex a causa de la gran quantitat d'interpretacions, enfocaments i termes que s'hi apleguen. La revisió general ens centra en el tema i permet contrastar amb detall algunes aportacions clau en l'estudi dels marcadors del discurs. Així, a partir del treball pioner de Schifffrin (1987), fem una anàlisi de les principals recerques sobre aquests elements agrupant-les en perspectives diverses i sovint complementàries: pragmàtiques, gramaticals, contextuals i relacionades amb la gramaticalització. A continuació, abordem la revisió de l'anàlisi dels marcadors procedents de verbs de percepció i ens centrem en alguns dels pocs estudis sobre aquest tipus de marcadors (Lamiroy & Swiggers 1993, Dostie 1998, Montolío & Unamuno 2001), que constitueixen propostes ben interessants per a l'anàlisi dels elements estudiats.

El capítol 4 proposa un itinerari, necessàriament incomplet, pel discurs polític. Partirem de les característiques del discurs deliberatiu descrit per la retòrica clàssica, on el poder persuasiu dels oradors esdevé fonamental per a moure l'auditori a una determinada acció. En aquest sentit, la importància del destinatari en el discurs polític és ben evident des dels orígens i es veurà multiplicada pel naixement dels mitjans de comunicació de masses i les possibilitats que aquest fet comporta per a la propaganda política. Veurem

com la denominada comunicació política fa la seua aparició en l'escena pública. Tot seguit, a partir de les propostes sobre discurs polític de Fernández García 1999 i Fernández Lagunilla 1999, basades en la perspectiva adoptada per Wilson 1990, revisarem els trets generals d'aquest tipus de discurs, que es recapitularan en una descripció més detallada de la comunicació políticoelectoral i particularment del debat electoral. Com es mostrarà, els mecanismes relacionats amb la interacció i, en especial, aquells que palesen desacord i transmeten crítiques, dominen el gènere, donat el caràcter no cooperatiu que defineix el debat, com a intercanvi comunicatiu entre l'argumentació i la conversa.

En els capítols 5 i 6 exposem els resultats de l'anàlisi dels marcadors en el nostre corpus. El capítol 5 mostra les dades corresponents als aspectes semàntics i morfosintàctics. Hi observem, en primer lloc, el canvi semàntic que es produeix en aquests verbs i que els duu des del nivell de contingut proposicional cap als nivells epistèmic i d'actes de parla (Sweetser 1990). En altres paraules, aquests verbs passen de significar percepció física (*veure, mirar* i *escoltar*) a manifestar percepció intel·lectual i emoció i/o a realitzar funcions discursives específiques. Descriuim també com aquest canvi de significat es manifesta en les característiques distribucionals que adopten aquestes formes (apareixen en posició oracional inicial i van entre pauses), així com en la funció sintàctica que realitzen (ja no funcionen com a predicats sinó que esdevenen elements connectius) i en els trets formals que presenten quan actuen com a marcadors (tendència a la fixació morfològica i a la reducció fonètica).

El capítol 6 recull les dades del nivell pragmaticodiscursiu. En concret, estudiem les dues funcions principals que els marcadors procedents de verbs de percepció realitzen en el debat electoral: gestionar l'intercanvi discursiu i indicar les relacions de poder entre els parlants. Els marcadors s'utilitzen per a unir torns de parla o per a unir actes dins d'una intervenció. Com a organitzadors del discurs, realitzen funcions vinculades al torn de parla (que inclou la distribució del torn, el manteniment del torn propi i la lluita pel torn aliè) i al desenvolupament del tema (on podem identificar els marcadors en les subfuncions d'introduir tema, fer-lo progressar o indicar-ne un canvi; presentar un argument o un contraargument). Per altra part, com a indicadors de les relacions de poder entre els parlants, aquests marcadors discursius introdueixen majoritàriament actes amenaçadors de la imatge positiva de l'oient (en especial, crítiques, acusacions i refutacions), però també poden precedir actes que n'amenacen la imatge negativa (com ara ordres o amonestacions) o actes neutres des del punt de vista de la cortesia.

Finalment, el capítol 7 constitueix la conclusió de la recerca. S'hi presenten noves dades referides a la funció d'indicadors de poder, però ara orientades a la distribució dels resultats per parlants, de manera que s'hi apunta la possible relació entre un ús abundant dels marcadors més significatius en el debat polític i l'ostentació d'un alt grau de poder en la vida política. La resta del capítol constitueix una síntesi dels temes tractats al llarg d'aquest treball: el peculiar funcionament de la cortesia en política (Harris 2001), la relació entre els marcadors i els gèneres discursius i la interrelació entre els aspectes formals, funcionals i gramaticals dels marcadors discursius procedents de verbs de percepció, amb el rerefons de la gramaticalització com a procés que dóna explicació i sentit a les característiques identificades. Aquesta darrera

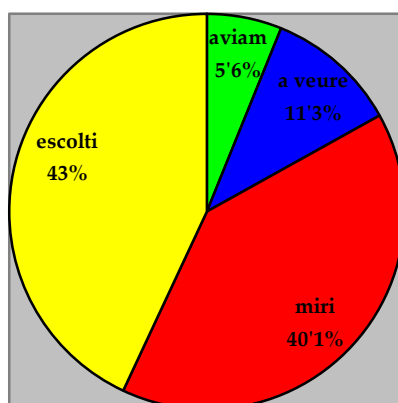
anàlisi ens permet replantejar, sobre noves bases, la qüestió de la caracterització gramatical d'aquestes formes, com a elements que ocupen un espai en la perifèria dels connectors parentètics i les interjeccions impròpies.

Per últim, en un annex, reproduïm la base de dades que conté tots els exemples analitzats.

1.5. DESCRIPCIÓ DEL CORPUS

El corpus amb què hem treballat està constituït per quatre debats electorals en català que sumen un total de 7 hores i 5 minuts de durada. Els quatre van ser emesos per la Televisió de Catalunya, dos amb motiu d'eleccions autonòmiques i els altres dos en un marc d'eleccions generals. El total de marcadors procedents de verbs de percepció que hem trobat en aquest corpus és de 212, que es distribueixen quantitativament de la manera següent: 12 ocurrences d'*aviam*, 24 d'*a veure*, 85 de *miri* i 91 d'*escolti*. El gràfic 1 presenta el percentatge que correspon a cada forma:

Gràfic 1. Distribució dels marcadors per formes

Tot seguit, descrivim amb deteniment cadascun dels esdeveniments comunicatius analitzats.

A) DEBAT CORRESPONENT A LES ELECCIONS AUTONÒMIQUES DE CATALUNYA DE 1992

Context del debat i situació política. Aquest debat es retransmet en directe la nit del 10 de març, cinc dies abans de les Eleccions. Al plató, a més dels participants, són presents més de dues-centes persones, invitades com a públic. El context polític del moment ens mostra una Catalunya governada en majoria absoluta per la coalició nacionalista Convergència i Unió (CiU), que ostenta el poder des de les primeres eleccions autonòmiques democràtiques, celebrades en 1980. El principal partit de l'oposició és el Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC).

Participants. Els participants en el debat són la moderadora i els candidats dels principals partits a la Presidència de la Generalitat, cinc homes i una dona. La moderadora és Àngels Barceló, periodista i presentadora d'espais informatius en televisió. Quant als polítics, per ordre de representació parlamentària, es tracta dels següents:

—Jordi Pujol, de Convergència i Unió (CiU), candidat a la reelecció. Ha estat cap de llista en totes les eleccions al Parlament de Catalunya des de 1980 i des de llavors és President de la Generalitat.

—Raimon Obiols, del Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC). És la tercera vegada que opta a la presidència del Govern català.

—Rafael Ribó, és el candidat d'Iniciativa per Catalunya (IC). Encapçala la llista del seu partit per segona vegada en unes eleccions autonòmiques.

—Aleix Vidal-Quadras, del Partit Popular (PP). Es presenta per primera vegada a la presidència de la Generalitat.

—Àngel Colom, candidat d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC). Opta per primera vegada a presidir el govern català.

—Teresa Sandoval, candidata pel Centre Democràtic i Social (CDS) a la presidència de la Generalitat. Es troba en els començaments de la seua vida política.

Tema. El tema general del debat és la defensa dels programes electorals i es concretarà, bàsicament, en dos blocs temàtics: les prioritats de cada partit una vegada aconseguit el govern, d'una banda, i l'autonomia i el grau d'autogovern, per una altra. En principi, i segons indica la moderadora en la presentació del debat, estava previst que la trobada tinguera quatre blocs temàtics, però no va poder ser així perquè els dos primers es van allargar massa.

Disposició de l'escena. Els polítics es troben asseguts tres a tres, disposats en dues fileres a ambdós costats de la moderadora i enfront els uns dels altres. No hi ha taula.

Marcadors. El debat consta de 23.901 paraules, de les quals 44 corresponen a marcadors de verbs de percepció: el 0,18%.

B) DEBAT CORRESPONENT A LES ELECCIONS GENERALS DE 1995

Context del debat i situació política. A diferència d'altres debats, en la presentació no es fa cap referència respecte de si el debat es realitza en

directe o no ni tampoc s'explicita si hi ha públic al plató. La data d'emissió és el 17 de maig, més aviat al començament de la campanya, ja que les eleccions se celebraran el 6 de juny. La durada és d'1 hora i 5 minuts. La situació política del país presenta el Partit Socialista Obrer Espanyol (PSOE) que governa en majoria absoluta des del 1982 i el Partit Popular (PP) com el principal partit de l'oposició.

Participants. Participen en el debat el moderador i els “número dos” de les llistes amb representació parlamentària per Barcelona. El moderador és Jaume Barberà, presentador de televisió. Quant als polítics, per ordre de representació parlamentària, es tracta dels següents:

—Josep Borrell, del Partit Socialista de Catalunya (PSC), Ministre d'Obres Públiques i Transports.

—Joaquim Molins, de Convergència i Unió (CiU), fins només uns dies abans del debat Conseller de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat.

—Manuel Milián, del Partit Popular (PP), diputat al Congrés.

—Ramon Espasa, d'Iniciativa per Catalunya, portaveu adjunt al Congrés del grup Esquerra Unida-Iniciativa per Catalunya.

El representant de la Unió de Centre Democràtic, Ramir López, també ha estat convidat, però no hi ha acudit.

Tema. les infraestructures en la Catalunya Postolímpica, el finançament autonòmic i la crisi econòmica, constitueixen els temes a tractar.

Disposició de l'escena. Els polítics convidats es troben al voltant d'una taula, més aviat petita, disposats en semicercle. A l'altra part de la taula, es troba el moderador.

Marcadors. El debat consta de 13.645 paraules, de les quals 22 són marcadors discursius procedents de verbs de percepció: 0'16%.

C) DEBAT CORRESPONENT A LES ELECCIONS AUTONÒMIQUES DE 1995

Context del debat i situació política. El debat ha estat enregistrat unes hores abans de la difusió. La data d'emissió és el 3 de novembre, uns dies abans de les eleccions, que se celebren el dia 19 de novembre. La durada és d'1 hora i 53 minuts. Hi ha unes dues-centes persones, com a públic, al plató. Pel que fa a la situació política, Convergència i Unió (CiU) dirigeix la política del país en majoria absoluta. El Partit que li segueix en representació parlamentària és el Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC).

Participants. Hi participen els candidats a la Presidència de la Generalitat de Catalunya. En aquest debat hi ha dos moderadors, Carles Francino i Carme Ros, presentadors d'informatius. Els polítics que intervenen, per ordre de representació parlamentària, són dels següents:

—Jordi Pujol, de Convergència i Unió (CiU), candidat a la reelecció. És la cinquena vegada que s'hi presenta.

—Joaquim Nadal del Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC), debutant com a candidat a la Presidència de la Generalitat.

—Àngel Colom, d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), és candidat per segona vegada.

—Rafael Ribó, d'Iniciativa per Catalunya-Els Verds (IC-EV), és la tercera vegada que figura com a cap de llista per la seua coalició.

—Aleix Vidal-Quadras, del Partit Popular (PP), repeteix com a cap de llista del seu partit, és la segona vegada que s'hi presenta.

Tema. Es tracten els temes següents: balanç de la darrera legislatura, Catalunya en l'estat de les autonomies i a Europa, propostes d'autogovern i, per últim, prestacions econòmiques i socials.

Disposició de l'escena. Hi ha una gran taula al voltant de la qual se situen els participants, disposats de la manera següent: al centre-esquerra, el moderador, Carles Francino, i a la seua dreta Pujol, en primer lloc, Colom, a continuació, i, finalment, Vidal-Quadras; al centre-dreta, la moderadora, Carme Ros, i a la seua esquerra Nadal, en primer lloc, i Ribó, a continuació. Els participants no envolten totalment la taula, sinó que formen un semicercle i cap candidat no és d'esquena al públic del plató ni als televidents.

Marcadors. El debat consta de 23.787 paraules, de les quals 39 són marcadors discursius procedents de verbs de percepció. Equivalen al 0'14%.

D) DEBAT CORRESPONENT A LES ELECCIONS GENERALS DE 1996

Context del debat i situació política. Debat realitzat en directe el dia 26 de febrer, deu dies abans de les eleccions del 3 de març. Té una durada de 2

hores i 3 minuts. El context polític es troba bastant alterat: el partit en el govern, el PSOE, s'ha vist implicat en una sèrie d'escàndols polítics i ha hagut de convocar eleccions avançades. Els resultats són ben incerts.

Participants. Hi participen com a polítics convidats els cinc caps de llista per Barcelona de les forces amb representació parlamentària al Congrés de Diputats. Com a moderadors, actuen Ferran González i Montserrat Besses, presentadors de televisió. Seguint l'ordre de presentació dels polítics en el debat, direm que es tracta de:

- Pilar Rahola, d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC).
- Joan Saura, d'Iniciativa per Catalunya-Els Verds (IC-Els Verds).
- Josep Maria Trias de Bes, representant del Partit Popular (PP).
- Joaquim Molins, de Convergència i Unió (CiU).
- Narcís Serra, pel Partit dels Socialistes de Catalunya. (PSC)

Tema. Es tracten els temes que enunciem tot seguit: economia i estat del benestar, model d'estat (autonomies, competències i finançament), política antiterrorista i de seguretat, possibles escenaris després de les eleccions.

Disposició de l'escena. Tots els participants estan drets, darrere de faristols. En el centre, els moderadors. Davant d'ells, tres convidats a la seua dreta (Serra, Trias i Rahola, respectivament) i dos a la seua esquerra (Saura i Molins). Els polítics queden situats uns enfront dels altres.

Pel que fa a l'estructura, els quatre debats presenten, amb variants mínimes, la mateixa distribució: desenvolupament, darrer missatge i acomiadament.

En cap dels quatre debats hi ha una part d'exposició o petita intervenció introductòria dels participants, sinó que la primera intervenció d'aquests ja forma part del desenvolupament dels temes a tractar. Tanmateix, aquesta presa de contacte constitueix un primer torn amb una durada limitada, on no es permeten encara les rèpliques. Cada bloc temàtic sol començar de la mateixa manera, amb una intervenció breu de tots els participants. A continuació, s'entra pròpiament en el debat, en el qual els moderadors van distribuint el torn de paraula per a rèpliques i contrarèpliques. En la part final de la trobada, cada participant disposarà d'un breu espai de temps per a emetre el darrer missatge. La presentació i l'acomiadament corren únicament a càrrec el moderador, que s'adreça en aquests casos als espectadors més que no pas als polítics convidats com s'esdevé generalment en el desenvolupament del debat.

En aquestes primeres pàgines del nostre treball hem explicat els objectius i les hipòtesis que ens plantegem, hem presentat la distribució dels continguts que tractarem i hem descrit el corpus amb què hem treballat. En els capítols que segueixen mostrarem el camí recorregut, un trajecte no sempre senzill, però engrescador i ple de coneixences.

2. MARC TEÒRIC I METODOLOGIA

En aquest capítol descriurem el marc teòric que hem utilitzat en la nostra recerca i la metodologia d'anàlisi aplicada. Quant al marc teòric, hem integrat aportacions de diferents enfocaments de tall funcional i basats en l'ús lingüístic. Primordialment, hem tingut en compte la teoria de la gramaticalització, ja que partim de la idea que els usos que estudiem dels verbs de percepció només s'entenen com a resultat d'un procés de canvi semàntic acompanyat d'una reanàlisi; és a dir, es tracta d'elements que manifesten graus diferents de gramaticalització.

La gramaticalització està inherentment vinculada als aspectes pragmàtics i discursius. Per això hem incorporat conceptes centrals de l'anàlisi del discurs i, específicament, les aplicacions al discurs polític (tema que abordem en profunditat en el capítol 4), a l'anàlisi de la conversa i a la cortesia, per tal com els verbs de percepció manifesten funcions que tenen una relació directa amb la imatge de l'emissor i del receptor. En els propers apartats, revisarem breument aquestes contribucions metodològiques, que aplicarem en els capítols d'anàlisi (capítol 5 i capítol 6) i en les conclusions (capítol 7).

Quant a la metodologia, explicarem els problemes de transcripció amb què ens hem enfrontat i descriurem la base de dades en què hem integrat cadascun dels casos de marcadors procedents de verbs de percepció identificats en els debats. Aquesta base de dades ha estat incorporada com a Annex a la fi del treball.

2.1. TEORIES DE L'ÚS LINGÜÍSTIC

L'objecte d'estudi que abordem en aquesta tesi demana un marc teòric múltiple i necessàriament fonamentat en l'estudi de l'ús lingüístic. No ha estat aquesta la perspectiva prioritària en l'àmbit de la lingüística, que ha tendit a seleccionar aspectes i a centrar-se en el sistema de la llengua, deixant de costat (i relegant a altres disciplines) els aspectes de l'ús fins fa relativament poc en la història d'aquesta disciplina. En una interessant ponència, Dirk Geeraerts (2003) va exposar el lloc que ocupa la lingüística cognitiva en aquesta història partint de la idea que el llenguatge s'ha d'abordar des de tres punts de vista complementaris: com a sistema social, com a sistema individual i com a activitat individual.

A partir d'aquesta triple distinció, Geeraerts (2003) compara l'estructuralisme, el generativisme i els models basats en l'ús. L'estructuralisme, tot i partir de la dicotomia llengua (sistema social) i parla (activitat psicològica individual), considera que la lingüística només pot ocupar-se del sistema. Resulta així un model de gramàtica que separa el sistema de l'activitat i que obvia el coneixement individual del sistema social. El generativisme identifica la facultat del llenguatge amb la competència lingüística, el sistema individual, oposat a l'actuació o actualització de la

competència en produccions lingüístiques concretes. Des d'aquest punt de vista, la gramàtica es considera un mòdul independent de la resta de capacitats cognitives, que s'estudia com a sistema en el vessant individual, deixant de banda l'activitat lingüística com a no sistematitzable i obviant l'estatut social que caracteritza el llenguatge.

És així com el buit deixat pel generativisme en el context social (sociolingüístic), situacional (ús lingüístic) i cognitiu (relació entre significat i experiència), comença a ser ocupat a la fi dels anys 50 per disciplines no directament lingüístiques que posen les bases de les teories de l'ús lingüístic. Aquesta perspectiva en l'estudi del llenguatge, que inclou els models funcionalistes, els estudis de pragmàtica i anàlisi del discurs, la lingüística variacionista i la lingüística cognitiva entre altres, intenta posar en relació la gramàtica amb l'entorn social en què es desenvolupa, amb el món i l'experiència del món.

La nostra recerca sintetitza aportacions rellevants d'algunes teories de l'ús, com són la teoria de la gramaticalització i l'anàlisi del discurs, que poden quedar harmonitzades per l'ideari de la lingüística cognitiva, com veurem a continuació. Fer un estat de la qüestió d'aquestes teories (o fins i tot "disciplines") seria llarg i probablement improductiu, per la qual cosa en presentarem una síntesi molt general.

2.2. LA LINGÜÍSTICA COGNITIVA COM A PARADIGMA INTEGRADOR

Com hem dit, per a la lingüística cognitiva, l'ús lingüístic constitueix un element central d'anàlisi que mostra l'existència d'una relació entre el llenguatge, el món i la cognició. Es tracta d'un model integrador que comença a desenvolupar-se a finals dels 70 i principi dels 80 i que fixa les bases per a l'estudi de la llengua en dues obres publicades el 1987: *Women, Fire and Dangerous Things. What Categories Reveal about the Mind*, de George Lakoff, i *Foundations of Cognitive Grammar: Theoretical Prerequisites*, de Ronald Langacker.¹ En termes generals, aquest paradigma adopta un punt de vista filosòfic que ha estat denominat per Lakoff i Johnson (1980) experiencialisme, en contraposició a l'objectivisme tradicional. Les característiques d'ambdues concepcions són abordades i confrontades per Lakoff (1987: 466) i queden sintetitzades per Cuenca i Hilferty (1999: 16) en l'esquema següent (taula 1):

Taula 1. Dues concepcions del pensament

<i>Objectivista</i>	<i>Experiencialista</i>
<ul style="list-style-type: none"> • pensar és manipular símbols abstractes, que es relacionen directament amb el món • el pensament és independent del cos humà • el pensament és atomístic • el pensament és lògic i pot ser formalitzat i descrit a partir de valors de veritat 	<ul style="list-style-type: none"> • el pensament respon a una estructura ecològica • el pensament té caràcter corpori, és a dir, es basa en l'experiència corporal humana • el pensament té propietats gestàltiques • el pensament és imaginatiu i només pot descriure's mitjançant models cognitius

¹ Per a aquesta presentació del cognitivisme, ens basarem principalment en Lakoff (1987), Ungerer i Schmid (1996) i Cuenca i Hilferty (1999).

Des de l'experiencialisme, el pensament no és únicament una manipulació de símbols abstractes, sinó que respon a una estructura ecològica en el sentit que l'eficiència en el processament cognitiu depèn de l'estructura global del sistema conceptual. En conseqüència, des del punt de vista experiencialista, el pensament no és de cap manera independent del cos humà, sinó que sorgeix de l'experiència corpòria. Per als experiencialistes, el pensament té propietats gestàltiques, de manera que els conceptes tenen una estructura global que no es limita a la suma de blocs de construcció conceptual; el pensament no és atomístic. Finalment, des de la perspectiva experiencialista, el pensament és imaginatiu i ens duu més enllà del que podem percebre. Per tant, s'ha de descriure des de models cognitius i no a partir de valors de veritat com els utilitzats per la lògica proposicional.

Si traslладem aquesta visió general de la cognició al llenguatge, un dels punts més importants que cal plantejar és si el llenguatge és una capacitat autònoma respecte de la cognició humana o si, per contra, interactua amb la resta de sistemes cognitius i, per tant, no es pot entendre aïllada d'aquests. Es tracta de l'antiga polèmica entre dues concepcions oposades sobre la naturalesa del llenguatge. Enfront de la visió tradicional, l'experiencialisme postula que no hi ha significat independent de la cognició: l'estructura lingüística depèn de la conceptualització i, alhora, hi influeix. El llenguatge es troba lligat així al conjunt de capacitats cognitives de l'ésser humà i es basa, per tant, en la seua experiència del món. En aquest sentit, la importància del cos en la comprensió de conceptes, el que ha estat denominat "la naturalesa corpòria del llenguatge" (*embodiment*) esdevé fonamental.

Aquesta idea del llenguatge com a instrument de conceptualització (vehicle per a expressar el significat) serveix per a determinar els principis fonamentals de la lingüística cognitiva, que ja va proposar Langacker (1987), i que Cuenca i Hilferty (1999: 19) sintetitzen així:²

a. L'estudi del llenguatge no pot separar-se de la seua funció cognitiva i comunicativa i, per tant, és necessari un enfocament basat en l'ús.

b. La categorització, procés mental d'organització del pensament, no s'esdevé a partir de condicions necessàries i suficients que estableixen fronteres infranquejables entre les categories cognitives, sinó a partir d'estructures conceptuals, relacions de prototipicitat i de semblança de família que determinen límits difusos entre categories.

c. La funció principal del llenguatge és significar, atès el caràcter inherentment simbòlic que aquesta facultat humana presenta. En conseqüència, el component gramatical no ha de ser separat del semàntic: la gramàtica no constitueix un nivell formal i autònom de representació, sinó que també és simbòlica i significativa.

d. La gramàtica consisteix en l'estructuració i simbolització del contingut semàntic a partir d'una forma fonològica. El significat esdevé així un concepte fonamental i no secundari en l'anàlisi gramatical.

e. S'imposa, per tant, una caracterització dinàmica del llenguatge que difumina les fronteres entre els diversos nivells (la semàntica i la pragmàtica, la semàntica i la gramàtica, la gramàtica i el lèxic) i mostra les dificultats que provoca una aplicació rígida de determinades dicotomies: diacronia i sincronia, competència i actuació, denotació i connotació. La gramàtica es

² Cifuentes (1994) recull i reelabora aquests fonaments exposats per Langacker (1987) en el primer volum de *Foundations of Cognitive Grammar*.

defineix com una entitat en evolució contínua, “un conjunt de rutines cognitives, que es constitueixen, mantenen i modifiquen per l’ús lingüístic” (Langacker 1987: 57).

Tenint en compte aquests punts fonamentals, la lingüística cognitiva es presenta com un marc ben adequat per a l’anàlisi dels marcadors discursius procedents de verbs de percepció. De fet, l’estudi d’aquests elements posa de manifest el següent:

- a. No és possible entendre les característiques formals d’aquests marcadors sense tenir en compte la funció cognitiva i comunicativa que desenvolupen, lligada al seu valor primigeni com a verbs de percepció.
- b. El procés de canvi que els afecta no es pot explicar adequadament si partim d’un model de categorització per condicions necessàries i suficients, ja que són casos clars d’elements que ocupen espais fronterers entre categories. Només una concepció cognitiva de la categorització, on els límits entre les categories són difusos i les classes estan formades per membres prototípics i membres perifèrics, permet donar compte de la naturalesa gramatical d’aquests marcadors que, igual com molts altres elements procedents majoritàriament de l’oral, han estat bandejats dels estudis sintàctics atesa la dificultat que una categorització tradicional comportava per a la seua anàlisi.
- c. Els diferents components gramaticals estan íntimament interrelacionats i, de manera especial, semàntica i morfosintaxi, d’una banda, i semàntica i pragmàtica, d’una altra.

- d. El significat no és un element secundari sinó primari en la gramàtica.
- e. Cal tenir en compte una caracterització dinàmica de la llengua que permeta comprendre que la sincronia s'entén per relació a una evolució diacrònica condicionada per l'ús lingüístic.

A continuació desenvolupem una mica més els aspectes de la lingüística cognitiva vinculats a la categorització i a la teoria de prototipus.

2.2.1. La categorització cognitiva i la teoria de prototipus

Cuenca i Hilferty (1999: 32) defineixen la categorització de la manera següent:

La categorización es un mecanismo de organización de la información obtenida a partir de la aprehensión de la realidad, que es, en sí misma, variada y multiforme. La categorización nos permite simplificar la infinitud de lo real a partir de dos procedimientos elementales de signo contrario o, mejor dicho, complementario: la generalización o abstracción y la discriminación.

Així, segons expliquen els autors, quan diem que una persona i una vaca són animals, estem generalitzant, és a dir, obviant les diferències entre entitats i agrupant-les segons les seues semblances. Discriminar és, precisament, el procés contrari: insistir en els trets diferencials de dues o més entitats, per tal de no confondre-les. Gràcies a la categorització podem pensar, percebre, actuar i fins i tot parlar, ja que mitjançant la categorització agrupem en conjunts elements diferents.

Però la qüestió és com es duu a terme aquest procés mental inconscient i quina és l'estructura interna de les categories resultants. La teoria cognitiva

de la categorització es basa fonamentalment en experiments sobre els colors realitzats en el camp de l'antropologia i de la psicologia. Aquestes investigacions qüestionen la concepció tradicional on les categories es consideren compartiments estancs, ja que no es pot determinar amb precisió on acaba un color i on comença un altre, sinó que els colors representen un *continuum*. Ara bé, en aquest continu es poden identificar colors focals, que són els màximament discriminables. Els estudis de Berlin i el seu equip (Berlin & Kay 1969) arriben a la conclusió que la categorització dels colors no és arbitrària ni està condicionada per les paraules referides a cada tonalitat en una llengua concreta, sinó que es basa en els colors focals, és a dir, els bàsics i més clarament diferenciats, la qual cosa no impedeix que els límits entre colors varien segons les persones i es fixen lingüísticament de manera diferent.³

Aquests resultats antropològics són traslladats a l'esfera de la psicologia per la psicòloga americana Elenor Rosch i el seu equip (Rosch 1973, 1975, 1978; Rosch & Mervis 1975; Rosch *et al.* 1976), que arriben a conclusions paral·leles respecte a la centralitat i la rellevància perceptual dels "focus" cromàtics, denominats ara *prototipus*. Per altra part, altres estudis sobre la classificació de les plantes realitzats per Berlin i el seu grup (Berlin *et al.* 1974) i contrastats també des del punt de vista psicològic per Rosch (Rosch & Mervis 1975, Rosch *et al.* 1976), posen de manifest que hi ha diferents nivells d'organització categorial. Hi destaca el que s'ha denominat *nivell bàsic*, que és el que proporciona major informació sobre la categoria amb un menor esforç cognitiu (Taylor 1989).

³ El treball de Berlin & Kay (1969) qüestiona la hipòtesi de la relativitat lingüística de Sapir i Whorf segons la qual el llenguatge condiona la percepció de la realitat.

Aquests i altres experiments posen les bases del que es coneix com a *teoria de prototipus i del nivell bàsic*, fonamentada en la idea que l'experiència s'organitza en dos sentits:

- a. el nivell horitzontal, que ens permet distribuir entitats en categories diferents i establir, en cadascuna, graus de centralitat o prototipicitat;
- b. el nivell vertical, que explica l'organització interna d'una categoria determinada mitjançant el pas de l'abstracció a l'especificitat.

Per al nostre estudi, el concepte de prototipus i perifèria serà essencial a l'hora de plantejar l'adscripció categorial dels marcadors procedents de verbs de percepció (§ 7.6).

Segons la teoria de prototipus, les categories o classes queden definides per feixos de trets i relacions de semblança de família, i estan constituïdes per membres prototípics i membres perifèrics (vegeu Taylor (1989), Ungerer & Schmid 1996: cap. 1 i Cuenca & Hilferty: cap 2). Rosch va definir el prototipus com l'exemplar que es pot reconèixer més fàcilment, el més representatiu d'una categoria, atès que és el que més característiques comparteix amb la resta de membres de la categoria a la qual pertany i menys amb els membres d'altres categories. Un membre pertany a una categoria segons els trets que comparteix amb el prototipus, i no per condicions necessàries i suficients de pertinença a la categoria. Les categories que poden definir-se per condicions necessàries i suficients són només un grup, reduït, de les categories existents (Cuenca & Hilferty 1999: 35). Des d'aquest punt de vista, el pas d'unes categories a unes altres es realitza d'una manera gradual i a través dels membres perifèrics.

Aquesta visió inicial del prototipus ha estat modificada i enriquida en diferents sentits (Kléiber 1990). Un dels avenços més importants és la incorporació de la noció de semblança de família del segon Wittgenstein (*Investigacions Filosòfiques*), que permet considerar que les relacions entre els membres d'una categoria són equivalents a les relacions entre membres d'una família: els membres d'una categoria poden relacionar-se de manera que un element *a* compartisca propietats amb *b* i aquest s'assemble a *c* sense que *a* i *c* hagen de compartir propietats.

L'aplicació d'aquesta idea a la teoria de prototipus significa que les línies d'associació entre els membres d'una categoria no s'estableixen necessàriament entre els exemplars de l'entitat i el prototipus, sinó que un element pot integrar-se en la categoria per la seua semblança amb un altre que presente un atribut en comú amb la imatge mental del prototipus. D'aquesta manera, les possibilitats d'associació són múltiples i, des de la teoria de prototipus, les categories es formen per la intersecció d'una o diverses propietats típiques que tendeixen a coincidir. Aquesta concepció de la categorització permet diferenciar unes categories d'unes altres, però no pressuposa una separació taxativa entre categories.

2.3. LA TEORIA DE LA GRAMATICALITZACIÓ

La teoria de la gramaticalització estudia el canvi lingüístic. Aquesta perspectiva, relacionada amb el funcionalisme anglosaxó i amb la tipologia lingüística, mostra lligams clars amb la lingüística cognitiva, per tal com, des dels pressupòsits de la gramaticalització, les llengües es conceben com a entitats dinàmiques en un procés de canvi constant activat per l'ús. Dins

d'aquesta teoria, trobem enfocaments diversos, com la *hipòtesi de la gramàtica emergent* de Hopper (Hopper i Thompson 1985; Hopper 1987, 1991), que aborda la interacció entre gramàtica, significat i funció; els estudis que apliquen la metàfora al canvi lingüístic (Sweetser 1990, Heine *et al.* 1991) i la hipòtesi de la subjectivació (Traugott 1989, 1990, 1995; Traugott i Dasher 2001), que associa el canvi semàntic a la implicació de l'emissor amb el contingut que transmet. En els apartats següents fem un breu repàs d'aquests enfocaments, per tal com han estat fonamentals a l'hora d'entendre la formació i el funcionament dels marcadors discursius abordats en el nostre treball, però abans esbossarem els orígens de la teoria de la gramaticalització.

Segons es mostra en Heine *et al.* (1991: cap. 1) cercar els orígens de l'estudi de la gramaticalització ens faria retrocedir com a mínim fins al segle X. Tanmateix, va ser Meillet (1912) qui va introduir el terme *grammaticalisation* i va inaugurar els estudis moderns sobre gramaticalització. Per a aquest autor, la gramaticalització i l'analogia constitueixen les dues fonts principals de creació de formes gramaticals. Heine *et al.* (1991: 92) defineixen la gramaticalització com el procés a través del qual "una unitat lèxica o estructura assumeix una funció gramatical o [...] una unitat gramatical assumeix una funció més gramatical. Cuenca i Hilferty (1999: 155) exemplifiquen el primer cas, és a dir, el pas d'una categoria lèxica a una categoria gramatical, amb la creació de la locució conjuntivoprepositiva *a pesar que* a partir del substantiu *pesar*. La creació de l'article romànic *el/la* a partir del demostratiu llatí *ille-illa-illud* il·lustra la segona possibilitat, per mitjà de la qual una unitat gramatical es gramaticalitza encara més.

Aquesta perspectiva tradicional de la gramaticalització, denominada “element lèxic > morfema” s’ha mantingut sense gaires canvis en els estudis de gramàtica històrica des dels neogramàtics fins a la dècada dels setanta, moment en què sorgeix la teoria de la gramaticalització renovada. L’aportació d’aquest enfocament cognitivofuncional de la gramaticalització es troba en el fet que els lingüistes cognitius consideren que els processos lingüístics són dinàmics en qualsevol nivell d’anàlisi, de manera que queden qüestionats els límits entre diacronia i sincronia. Des d’aquesta nova perspectiva, la gramaticalització no inclou únicament la conversió d’elements lèxics en gramaticals, sinó que implica també modificacions en la funció discursiva i en l’estructura sintàctica de les llengües i, d’aquesta manera, es converteix en un marc global per a l’estudi dels fenòmens lingüístics. Traugott (1995) reprèn i concreta la definició de gramaticalització d’altres autors (Hopper i Traugott 1993, Heine *et al.* 1991) amb les paraules següents:

‘Grammaticalisation’ is the process whereby lexical items or phrases come through frequent use in certain highly constrained local contexts to be reanalysed as having syntactic and morphological functions, and, once grammaticalised, continue to develop new grammatical functions. (Traugott 1995: 32)

Com veurem amb deteniment en el capítol 5, en els verbs de percepció estudiats, el procés de gramaticalització sofert fins a convertir-se en els marcadors discursius resulta ben evident.

2.3.1. La hipòtesi de la gramàtica emergent

Segons remarquen Cuenca i Hilferty (1999: 161), la gramaticalització no pot tractar-se com un simple canvi sintàctic, sinó que s’ha d’entendre com l’efecte

de la fixació d'estratègies discursives concretes. En aquest sentit, per a Givón (1979: 209), el procés comença en el discurs i acaba en el nivell morfofonològic o, fins i tot, amb la desaparició de la forma gramaticalitzada. L'esquema del que acabem de dir és el següent:

Discurs → Sintaxi → Morfologia → Morfofonologia → Zero

Aquesta gradació no implica únicament que "la morfologia d'avui és la sintaxi d'ahir" (Givón 1971: 413), sinó que la "sintaxi d'avui és el discurs pragmàtic d'ahir" (Heine *et al.* 1991: 12). Així doncs, la gramàtica esdevé un procés emergent, en canvi constant, que tendeix a fixar estructuralment allò que originàriament constituïa una estratègia comunicativa. Aquest és el punt de vista de Hopper (1987: 147), que considera que la gramàtica sempre està fent-se, és a dir, que no hi ha "gramàtica" sinó "gramaticalització", moviments cap a estructures sovint caracteritzables.

En aquest procés, Hopper (1991: 22) diferencia cinc principis, que defineix així:

1. Descategorització (*deategorialization*): "Forms undergoing grammaticization tend to lose or neutralize the morphological markers and syntactic privileges characteristic of the full categories Noun and Verb, and to assume attributes characteristics of secondary categories, such as Adjective, Participle, Preposition, etc."

Si ampliem aquest principi, podem afirmar, com altres autors, que hi ha una tendència de gramaticalització des de categories (més) plenes i nuclears cap a

categories (més) "buides" de significat lèxic, i que aquesta tendència té un reflex morfològic i sintàctic que es concreta en la pèrdua o neutralització de variabilitat i funcions.

2. Persistència (*persistence*): "When a form undergoes grammaticization from a lexical to a grammatical function, so long as it is grammatically viable some traces of its original lexical meanings tend to adhere to it, and details of its lexical history may be reflected in constraints on its grammatical distribution".

En altres paraules, el significat originari deixa traces en el funcionament gramatical de la forma gramaticalitzada. Ampliant aquesta idea de Hopper, podem afirmar, com comprovarem en el cas dels verbs de percepció, que el significat originari deixa traces en el funcionament gramatical, en el funcionament pragmaticodiscursiu i, encara més, pot condicionar el grau de gramaticalització.

3. Divergència (*divergence*): "When a lexical form undergoes grammaticization to a clitic or affix, the original lexical form may remain as an autonomous element and undergo the same changes as ordinary lexical items".

La divergència dóna compte de la convivència de la forma original i de la forma gramaticalitzada (i no només en el cas dels clítics o afixos, com afirma Hopper, sinó també de qualsevol altra forma). La forma original pot seguir altres camins de gramaticalització.

4. Especialització (*specialization*): "Within a functional domain, at one stage a variety of forms with different semantic nuances may be possible; as grammaticization takes place, this variety of formal choices narrows and the smaller number of forms selected assume more general grammatical meanings".

En un domini funcional, poden haver-hi diferents formes que competeixen per manifestar un mateix valor. Amb el pas del temps, s'observa una tendència a la reducció d'alternatives i a la concreció de significats. Si apliquem aquest principi en relació amb la divergència, podem fer la hipòtesi que dues o més formes relacionades diacrònicament tendeixen a fixar-se en formes diferenciades i a distanciar-se quant al significat. Els primers canvis poden comportar l'aparició d'alternatives formals diferenciades i inestables, que tendeixen a reduir-se i fixar-se.

5. Estratificació (*layering*): "Within a functional domain, new layers are continually merging. As this happens, the older layers are not necessarily discarded, but may remain to coexist with and interact with the newer layer".

L'estratificació dóna compte de les restes que deixen tendències de gramaticalització diverses en un estrat sincrònic concret.

Com analitzarem en el capítol 7, els verbs de percepció exemplifiquen aquests principis, i en particular els tres primers, descategorització, persistència i divergència. Els altres dos principis tenen un abast més ampli, ja que afecten dominis funcionals (com són el temps o l'aspecte) i són, per

tant, més difícils de verificar a partir d'un estudi sincrònic reduït a quatre marcadors.

2.3.2. Metàfora i canvi semàntic

Alguns autors com Claudi i Heine (1986) i especialment Sweetser (1990) han desenvolupat una teoria del canvi semàntic vinculada a la metàfora. El punt de partida és la idea que el canvi semàntic comporta un increment d'abstracció que s'esdevé gràcies a procediments metafòrics.

L'obra de Sweetser (1990), un estudi fonamental pel que fa a la comprensió del canvi semàntic que es vincula i precedeix el canvi sintàctic, parteix del pressupòsit que un tractament cognitiu del significat pot donar compte de manera unitària de fets que s'esdevenen en tres àrees diferents: la polisèmia, el canvi lexicosemàntic i l'ambigüitat pragmàtica. Els tres casos comparteixen la característica que una forma s'utilitza en més d'una funció i que es donen una sèrie de regularitats que poden copsar-se i considerar-se naturals i motivades des d'una perspectiva que tinga en compte la percepció humana i la comprensió del món més que no l'anomenat "món real".

Segons explica Sweetser, des del punt de vista lògic, la inferència és una àrea molt rendible, per tal com el significat d'una oració només serà veritat si troba correspondència en un conjunt de condicions en el món real. En canvi, la polisèmia queda circumscrita a un reducte pràcticament impenetrable pel fet que els diversos significats de les formes no semblen compartir condicions de veritat (per exemple, un cec pot *veure* (o *mirar*) el que li estem dient). D'aquesta manera, la semàntica de condicions de veritat (que entén el

significat com la relació entre els mots i el món) elimina l'organització cognitiva del sistema lingüístic.

Per a Sweetser és cert que hi ha un component bàsicament arbitrari en l'associació entre paraula i significat (per exemple, que en anglès s'utilitze *see* i en francès *voir*, per a referir-se a la visió), però no sembla gens arbitrari que *see* (i no *say*, *sit* o *smell...*) puguin significar també "*know*" o "*understand*". Només una teoria semàntica que tinga en compte l'organització conceptual proporcionarà una explicació d'aquestes relacions motivades.

A partir de diversos estudis (Lakoff i Johnson 1980, Johnson 1987, Lakoff 1987 i Turner 1987), que consideren que molts casos de polisèmia s'originen en usos metafòrics, Sweetser (1990: 8) afirma que "Metaphor allows people to understand one thing as another, without thinking the two things are objectively the same". I quan un ús lingüístic basat en aquesta estructura metafòrica deixa de ser conscientment metafòric (com en l'exemple *You see what I mean*) podem dir que la forma lingüística ha incorporat un segon significat metafòricament motivat. Les paraules, per tant, no incorporen significats nous de manera casual i el canvi històric de significat no pot esdevenir-se sense passar per un estat de polisèmia, la qual cosa demostra també que no es pot separar l'anàlisi sincrònica de la diacrònica. Les regularitats observades en la polisèmia i en el canvi semàntic es manifesten també, segons Sweetser, en l'ambigüitat pragmàtica, és a dir, en els casos en què una paraula presenta dos valors semàntics diferents o quan una forma lingüística presenta un únic valor semàntic però funcions diferents.

Per a l'estudi d'algunes conjuncions (1990: cap. 4), Sweetser postula la distinció de tres dominis cognitius bàsics que donen compte d'aquest pas de la concreció a l'abstracció: el domini del contingut (de la percepció física), el domini epistèmic (de la percepció intel·lectual i l'emoció) i el domini dels actes de parla (de l'organització discursiva). L'autora destaca que sovint utilitzem el mateix vocabulari per a expressar relacions en els tres nivells i que el canvi semàntic d'un nivell a un altre es produeix mitjançant un procés metafòric d'extensió del significat que, generalment, deriva en polisèmia.

Així, per exemple, en el cas d'un dels verbs estudiats en el nostre treball, *veure*, del significat bàsic de percepció sensorial (veure amb els ulls) passem al de percepció intel·lectual (veure amb l'intel·lecte, entendre), ja que la nostra experiència ens mostra que la comprensió sovint s'origina en la visió. Com que la visió és anterior al coneixement i, a més, font de coneixement, és possible el canvi de domini, del físic a l'epistèmic. Per a Sweetser (1990: cap. 2), aquest és el pas que es produeix en els verbs de percepció física en moltes llengües, que s'activa a través de la metàfora *LA MENT COM A COS*.

En els exemples adduïts per Sweetser, s'esdevé un canvi de domini, però no un canvi de categoria o reanàlisi com el que es pot observar en els verbs de percepció analitzats en el nostre treball, que, com veurem, passen del significat físic al discursiu, on realitzen funcions d'estructuració de la conversa, alhora que manifesten l'actitud de l'emissor cap allò que està dient. Aquest pas del domini sensorial al domini dels actes de parla ens remet a una altra metàfora *EL DISCURS COM A OBJECTE* (Cuenca i Marín 2000), ja que pautar el discurs equival a veure'l, si el considerem com a objecte perceptible. D'aquesta manera, la delimitació visual pot expressar un

concepte més abstracte: l'organització discursiva. En el cas dels marcadors analitzats en aquest treball, junt amb el canvi de significat, es produeixen modificacions funcionals i categorials.

2.3.3. La teoria de la subjectivació

Traugott (Traugott 1980, 1988, 1989; Traugott & König 1991) defensa la idea que en el canvi lingüístic està relacionat amb la implicació de l'emissor en l'enunciat. Aquesta hipòtesi es coneix com a teoria de la subjectivació (*subjectification*), que defineix com segueix:

'Subjectification in grammaticalisation' is, broadly speaking, the development of a grammatically identifiable expression of speaker belief or speaker attitude to what it said. It is a gradient phenomenon, whereby forms and constructions that at first express primarily concrete, lexical, and objective meanings come through repeated use in local syntactic contexts to serve increasingly abstract, pragmatic, interpersonal, and speaker-based functions. (Traugott 1995: 32)

Segons això, una gran quantitat de canvis semàntics poden atribuir-se a l'ús expressiu del llenguatge, és a dir, a la pragmatització del significat. El canvi discursiu es concreta en un canvi semàntic i pot arribar a motivar el canvi sintàctic, de manera que culmina el procés de gramaticalització.

Traugott (1989: 34-35) proposa que en el procés de gramaticalització operen tres tendències semànticopragmàtiques:

a) *Tendència I:*

Meanings based in the external described situation > meanings based in the internal (evaluative/perceptual/cognitive) situation.

La direcció de la tendència és clara, del món exterior al món interior. Traugott i König (1991: 213) expliquen a partir d'aquesta tendència l'evolució del verb *preferir* des del llatí *praeferre* ('dur cap avant') fins al significat d'avaluació intel·lectual (donar prioritat a una valoració).

b) *Tendència II:*

Meanings based in the described external or internal situation
>meanings based in the textual situation.

Aquesta tendència, que va de la situació descrita (externa o interna) al text o situació metalingüística, és il·lustrada per Cuenca i Hilferty (1999: 164) amb el connector *pues* que indica continuïtat en el text. *Pues*, en espanyol, deriva del llatí *POST* ('després') que significa posterioritat temporal. Aquest significat temporal extern resulta modificat pels contextos on no significa posterioritat real, sinó posterioritat en el discurs i d'ací deriva un significat de continuïtat com el que presenta en els usos connectius.

c) *Tendència III:*

Meanings tend to become increasingly situated in the speaker's subjective belief-state/attitude toward the situation.

Aquesta tendència que va de l'objectivitat a la subjectivitat és la que permet explicar la creació de moltes interjeccions impròpies (*home, déu meu...*) i també els marcadors discursius que el nostre treball estudia, en els quals, al significat literal de les formes d'origen, s'hi afegeix un significat pragmàtic de caràcter expressiu o conatiu que acaba imposant-se.

En aquest sentit, alguns treballs com Traugott (1982), i altres estudis posteriors com Finell (1989, 1986, 1992) Romain i Lange (1991) Thompson i Mulac (1991), Abraham (1991) i Traugott (1995a) centrats en elements com *well, right, why, however, (be) like, let's* o *let alone* entre altres, mostren com, en el procés de gramaticalització d'aquestes unitats, es produeix un canvi semàntic des de significats proposicionals a significats textuais i/o interpersonals. Des d'aquest punt de vista, l'evolució dels marcadors es defineix com el desenvolupament d'una expressió gramaticalment identificable del pensament o actitud del parlant vers allò que es diu.

Tanmateix, en estudis posteriors, Traugott ha simplificat la seua teoria considerant que el pas que implica la segona tendència no sempre es dona. Així mateix, ha considerat que de vegades no resulta fàcil diferenciar entre la primera i la tercera tendència, de manera que ha proposat considerar una única tendència, la III, és a dir, la subjectivació.

Autors com Brinton (1996) han donat suport a aquestes constatacions (vegeu § 3.5.1.). Per a aquesta autora, des del punt de vista semàntic, l'evolució dels marcadors discursius que estudia, considerada globalment, mostra la unidireccionalitat dels processos. Però indica també que no hi ha una única línia en aquesta direccionalitat. De fet, destaca que en tots els casos estudiats, els significats proposicionals són l'origen dels significats pragmàtics (textuals i interpersonals) dels quals parla Traugott (1995), tot i que el canvi de significats no pragmàtics a significats pragmàtics no sempre s'esdevé linealment des del nivell proposicional al nivell interpersonal a través del nivell textual. Per tant, segons Brinton, i en línia de la mateixa Traugott, els significats interpersonals no es troben necessàriament vinculats als significats

textuals i, més encara, l'evolució de determinats significats textuals i interpersonals està relacionada amb canvis de significat en el component proposicional.

Recentment, la teoria de la subjectivació s'ha enriquit amb la introducció del concepte d'intersubjectivació. En efecte, Traugott i Dasher (2001: 22-23) destaquen la importància en els processos de gramaticalització tant de la subjectivació com de la intersubjectivació, que s'entén com l'atenció del parlant cap a l'oient com a participant en l'intercanvi comunicatiu. Els significats intersubjectius són, per a aquests autors, interpersonals en el sentit de Halliday i Hasan (1976) i provenen directament de la interacció entre parlant i oient. Així, es relacionen, bàsicament, amb la dixi social (l'actitud envers l'estatut que els parlants imposen amb les dixis de primera/segona persona). En aquest sentit, els marcadors procedents de verbs de percepció, i sobretot els que presenten una segona persona, són exemples clars del procés d'intersubjectivació.

Segons afirmen Traugott i Dasher (2001: 279), es tracta de destacar que el principal mecanisme del canvi lingüístic "is subjectification (including intersubjectification)". Això significa que les bases del canvi semàntic es troben en el parlant i en l'explotació dels significats pragmàtics que es manifesten en la interacció per tal d'informar, expressar creences o emocions i fer explícit allò que està fent amb el llenguatge. D'aquesta manera, el paper del parlant/escriptor esdevé fonamental i alhora font d'innovació.

En relació amb els marcadors discursius, els autors destaquen els usos intersubjectius d'elements com *in fact* o *well*, en el sentit que no indiquen

únicament connexió entre dos elements del discurs, sinó que també funcionen com a marcadors discursius de tractament per a mitigar el que es diu, amb la intenció d'informar l'oient d'objeccions reals o possibles (Traugott i Dasher 2001: 174).

En el cas dels marcadors discursius que hem analitzat, el concepte de subjectivació, incloent-hi el d'intersubjectivació, resulta ben interessant a l'hora de determinar la naturalesa semanticopragmàtica dels diversos elements, ja que han passat de l'àmbit de la percepció física al de l'organització discursiva i la manifestació d'estratègies de (des)cortesía de base subjectivadora, en general, i específicament intersubjectiva en el cas dels verbs de percepció activa.

2.4. L'ANÀLISI DEL DISCURS

Si la teoria de la gramaticalització és el marc que ens permetrà donar compte de l'evolució i el funcionament dels marcadors procedents de verbs de percepció, l'anàlisi del discurs ens proporcionarà, fonamentalment, una descripció adequada del gènere discursiu en què hem analitzat aquests elements: el debat electoral.

A grans trets, podem dir que l'anàlisi del discurs és una etiqueta genèrica que engloba diverses escoles i tendències que comparteixen la voluntat de superar l'anàlisi gramatical centrada en l'oració per a ocupar-se de l'ús del llenguatge. Intentar en aquestes pàgines ni que fóra una tímida aproximació a l'estat de la qüestió de l'anàlisi del discurs superaria àmpliament els límits i el tema la nostra investigació, de manera que en aquest apartat ens limitarem

a esbossar-ne alguns aspectes que han resultat d'especial importància per al nostre estudi i que es concreten en els punts següents: els pressupòsits bàsics de l'anàlisi del discurs i la lingüística textual, les aportacions de l'anàlisi conversacional, les propostes de tipologia textual i els estudis sobre cortesia.

2.4.1. L'anàlisi del discurs i la lingüística textual

En un interessant treball sobre la història recent de l'anàlisi del discurs, Charolles i Combettes (1999) mostren els diversos enfocaments que, centrats en l'estudi del llenguatge en ús, s'agrupen sota aquesta denominació. L'itinerari que proposen els autors parteix dels treballs sobre l'enunciació de Benveniste (1966). Tot seguit, analitza les propostes centrades en la cohesió de Halliday i Hasan (1976) i continua amb les aportacions de Van Dijk i Petöfi, que, amb les seues gramàtiques del text, reinterpreten Chomsky. El recorregut aborda, així mateix, les relacions entre l'anàlisi del discurs i la pragmàtica a través dels estudis de Beaugrande i Dressler (1981), Brown i Yule (1983) i Sperber i Wilson (1986) i arriba fins als models cognitius de Lakoff (1987) i Langacker (1987, 1991).

Un canvi fonamental respecte del paradigma tradicional anterior, compartit per totes aquestes propostes d'estudi del llenguatge, és el fet que el text deixa de tractar-se com un conjunt d'oracions i comença a considerar-se una unitat comunicativa. Aquest canvi de punt de vista ens situa en els orígens de la lingüística del text, perspectiva que considera que ha de ser el text i no l'oració la unitat d'anàlisi en què es base l'estudi del llenguatge, de manera que l'aproximació a les estructures lingüístiques ha de contextualitzar-se. Entre els models pioners que segueixen aquest enfocament podem destacar,

d'una banda, els d'inspiració generativista i, d'una altra, els d'orientació funcionalista. Dins dels primers, la gramàtica del text va intentar estendre al text els mètodes aplicats a l'anàlisi oracional. En concret, els treballs de Van Dijk (1977, 1978, 1980 i 1985) plantegen l'estudi d'unitats comunicatives que transcendeixen els límits oracionals per a explicar la macroestructura (o contingut temàtic) i la superestructura (o esquema organitzatiu) dels textos.⁴ Per altra part, i des d'una òptica diferent de tall funcionalista, la monografia *Cohesion in English* de Halliday i Hasan (1976), centrada en les relacions gramaticals en el nivell textual, estableix una fita ben rellevant.⁵

Poc després d'aquesta obra, que assentava les bases d'una lingüística on el text no és només una suma d'oracions, Bernárdez (1982) presenta en el panorama hispànic la lingüística del text i ens ofereix una completa definició de text des d'aquest punt de vista:

Texto es la unidad lingüística comunicativa fundamental, producto de la actividad verbal humana, que posee siempre un carácter social; se caracteriza por su cierre semántico y comunicativo, así como por su coherencia profunda y superficial, debida a la intención (comunicativa) del hablante de crear un texto íntegro, y a su estructuración por medio de dos conjuntos de reglas: las propias del nivel textual y las del sistema de la lengua. (Bernárdez 1982: 85)

El text deriva així del caràcter social del llenguatge. La intenció comunicativa del parlant i el conjunt de regles lingüístiques i textuais que el regeixen proporcionen al text la coherència profunda i superficial que el caracteritzen.

⁴ Entre les aportacions inicials més importants de la gramàtica del text, cal destacar també Petöfi i García Berrio (1979) i, en l'àmbit català, Rigau (1981).

⁵ Dins de l'escola anglosaxona de l'anàlisi del discurs, esmentarem el grup de Birmingham encapçalat per Sinclair, molt interessat en la construcció teòrica explícita d'aquest model d'anàlisi (Coulthard, 1977). Les investigacions d'aquesta escola van ser desenvolupades en una segona fase pels autors sistèmics de la Universitat de Nottingham amb la intenció de traslladar el model gramatical de Halliday (1961) a les unitats del discurs parlat.

Aquesta concepció del text ens permet parlar d'un canvi de perspectiva fonamental en la història de la lingüística. En paraules de Vicent Salvador,

[...] la superació del marc oracional ha representat gairebé un gir copernicà. I no tant pel que implica l'ampliació de l'extensió sintagmàtica de la unitat d'anàlisi com pel que comporta el canvi d'orientació: de l'artefacte estàtic al dinamisme evanescent del procés. (Salvador 1989: 12)

En efecte, podríem dir que l'objecte d'estudi cobra vida, el reconeixement del caràcter eminentment comunicatiu del text el dinamitza.

D'altra banda, cal deixar constància que la lingüística textual no es pot separar d'una manera clara de l'anàlisi del discurs, tot i que aquestes denominacions cobreixen originàriament tendències que en la primera perspectiva podrien agrupar-se al voltant del text escrit i en la segona a l'entorn del discurs oral, però en qualsevol cas sempre interessades en una anàlisi pragmàtica de la llengua.⁶ Possiblement, com destaca Castellà (1996: 56) les diferències són per damunt de tot metodològiques, atès que la lingüística del text es perfila com a més racionalista, més centrada en els models, mentre que l'anàlisi del discurs és més empirista, s'ocupa més de les dades.

Bernárdez (1982: 31) sintetitza les raons que afavoreixen el desenvolupament de la lingüística textual en una sèrie de raons tant intrínseques com extrínseques als estudis lingüístics:

⁶ Encara que amb el pas del temps han anat difuminant-se, les semblances i diferències entre text i discurs segons els diversos autors i enfocaments són tractades a fons per Salvador (1989) en un article engrescador que aborda les suggeridores fronteres entre oralitat i escriptura.

a) La necessitat de realitzar aportacions de caràcter lingüístic a les disciplines que treballen amb textos complets: poètica, estilística i tractament informàtic de la informació lingüística.

b) La necessitat de donar explicació a una sèrie de fenòmens lingüístics (com ara la coordinació) que no es poden abordar circumscriuint-se a les frases i que s'han d'analitzar en relació a la coherència, com una de les propietats bàsiques del text.

c) La necessitat d'integrar les dades semàntiques i pragmàtiques.

d) La necessitat de realitzar estudis integradors seguint les directius científiques generals.

Si ens cenyim als elements que analitzem en aquest treball, és evident que l'estudi d'unitats com els marcadors discursius procedents de verbs de percepció no es pot abordar sense adoptar un punt de vista textual. De fet, aquest tipus de marcadors típics de la llengua parlada han estat tradicionalment marginats de l'anàlisi lingüística tradicional, que no disposava de les eines ni la perspectiva adequada per poder enfrontar-s'hi. En aquest sentit, la lingüística textual i l'anàlisi del discurs han anat incorporant cada vegada més l'àmbit contextual a la investigació lingüística i s'han eixamplant com a marc de referència d'enfocaments diversos relacionats amb l'ús de la llengua.⁷

⁷ L'exigència teòrica que defensa que el text no és equivalent a la suma de les oracions que conté pot emmarcar-se en un dels supòsits bàsics del cognitivisme psicològic: la consideració del pensament en termes gestàltics. D'altra banda, el concepte de "superestructura textual" desenvolupat per Van Dijk remet a la noció cognitivista d'*esquema* tal com va ser teoritzada pels psicòlegs investigadors d'intel·ligència artificial (Minsky 1975; Schank i Abelson 1977).

2.4.2. L'anàlisi de la conversa

El "descobriment" del text i, sobretot, del discurs com a objecte d'estudi no és aliè a un altre pas de gegant en els estudis lingüístics: l'interès que l'oral comença a despertar entre els investigadors, especialment entre els estudiosos que, seguint la tradició antropològica, se centren en l'anàlisi de la conversa (Sacks, Schegloff i Jefferson 1974). Si l'anàlisi del discurs es nodreix principalment de conceptes i distincions fonamentades en la filosofia del llenguatge i la psicologia cognitiva, l'anàlisi de la conversa representa l'encontre entre la pragmàtica i la sociologia, ja que neix quan sociòlegs com H. Sacks es plantegen la utilització de dades de la conversa espontània per a la investigació sociològica (Sacks 1972). El marc teòric de Sacks i els seus deixebles és el de l'etnometodologia, una de les escoles d'anàlisi qualitatiu que sorgeix en els anys 50 com a reacció a una sociologia excessivament quantitativa. En termes estrictament pragmàtics, l'anàlisi conversacional es correspon amb la pragmàtica del receptor (Gallardo 1996: 40), que considera que tot acte de parla és, per definició, un acte reactiu, imbricat en un procés d'intercanvi (però no necessàriament d'intercanvi d'informació).

Aquest interès per la llengua oral procedent de situacions reals és compartit per etnometodòlegs i estudiosos de la lingüística textual i anàlisi del discurs, de manera que l'atenció comença a centrar-se en la llengua parlada. En aquest sentit, convé recordar que fins a fa només unes dècades, la idea que la llengua escrita és més correcta que l'oral i que aquesta va degradant-se a mesura que s'allunya del model escrit havia vertebrat els estudis lingüístics de la nostra tradició (Ong 1979). De fet, les investigacions sobre la llengua realitzades pels grans filòsofs grecs dels segles V i IV a. C. ja se centraven en

la «gramàtica», entesa com a «art d'escriure» i posteriorment la profunda admiració que els erudits alexandrins professaren a les obres literàries clàssiques no va fer sinó consolidar la preeminència de l'escrit sobre l'oral. Aquest prejudici en l'estudi del llenguatge, l'anomenada «fal·làcia clàssica» en termes de Lyons (1968: 9), va perllongar-se durant segles fins a l'arribada de la concepció del llenguatge propugnada per l'anàlisi del discurs i la pragmàtica entre els anys seixanta i setanta. A partir d'aquell moment, l'evolució d'aquestes i altres disciplines relacionades amb l'ús de la llengua va propiciar les investigacions sobre l'oral, afavorides sens dubte pels avenços tecnològics.

Un dels temes fonamentals en l'anàlisi de la conversa és l'alternança dels torns de parla en la conversa quotidiana, de manera que els analistes d'aquesta disciplina s'han centrat sovint a descobrir com es constitueixen i s'articulen aquests torns. Els resultats mostren que en la conversa espontània el canvi de torn es produeix normalment sense problemes, ja que en cada intervenció es reconeix *un lloc apropiat per a la transició* (Sacks, Schegloff i Jefferson 1974). El punt de partença de l'anàlisi conversacional és, precisament, la identificació d'un sistema de torns específic de cada tipus d'esdeveniment comunicatiu, la qual cosa significa emprar un criteri estrictament pragmàtic (d'ús) en la descripció.

Així, aquest model ens permet apreciar, per exemple, les diferències entre la conversa i el gènere discursiu que emmarca el nostre treball, el debat electoral (*cf.* § 4.3.1.). Si hi observem l'alternança de torns, veurem que en el debat els torns estan pactats i són distribuïts pel moderador, de manera que, en els moments més conflictius, quan l'autoritat organitzadora d'aquest es

deixa a una banda, es fa palesa la lluita pel torn. I és precisament en aquests moments (segons constatarem en el capítol 6), quan podem observar el paper dels marcadors procedents de verbs de percepció en aquesta funció. Però la distribució del torn no és l'única funció relacionada amb l'estructuració del discurs que realitzen els marcadors analitzats, ja que, en el nostre corpus, aquests elements fonamentalment introdueixen actes de parla dins d'una mateixa intervenció (cf. § 6.1.)

Torns de parla i actes dins d'un torn són, de fet, algunes de les unitats que estructuren la conversa, però no les úniques. Calsamiglia i Tusón (1999: 35) apleguen les propostes de Roulet *et al.* (1985) i Kerbrat-Orecchioni (1990, 1992, 1994), basades al seu torn en Sinclair i Coulthard (1975), i proposen el següent esquema en relació a les unitats conversacionals (taula 2):

Taula 2. Organització estructural de la conversa

unitats monologals	{	a) l'acte o moviment (de parla: directiu, assertiu...)
		b) la intervenció (contribució d'un participant [1 o més per torn])
unitats dialogals	{	c) l'intercanvi (unitat mínima dialogal)
		d) la seqüència o episodi (de tema i /o finalitat)
		e) la interacció (en conjunt, l'esdeveniment)

Aquestes són les unitats que, en principi, poden analitzar-se en qualsevol diàleg. L'*acte* fa referència a les funcions il·locutives i interactives dels diferents moviments. La *intervenció* és la unitat màxima des del punt de vista monologal i correspon a cadascuna de les aportacions del participants. Una intervenció pot estar formada per més d'un acte, ja que (com l'oració en la sintaxi) presenta recursivitat. De fet, en el debat electoral gairebé sempre és així, donat que les intervencions estan fixades i solen ser llargues i sense intercanvi espontani de torns. En aquest sentit, els marcadors que analitzem són rellevants pels tipus concrets d'actes que introdueixen.

L'*intercanvi* és la unitat dialogal mínima i consta de dos o més torns de paraules lligats entre si per una relació de predictibilitat o, en termes etnometodològics, de pertinència condicionada. De vegades, a l'interior d'un intercanvi principal poden aparèixer altres de secundaris, qüestió que pot arribar a complicar molt l'estructura conversacional (Roulet *et al.* 1985). El parell adjacent seria l'exemple més senzill d'intercanvi. En el debat, aquest tipus és poc freqüent i se circumscriu al moment de presentació dels polítics participants. En realitat, en el gènere analitzat, el diàleg és la base estructuradora que acull la funció argumentativa de convèncer. De fet, com veurem, entre els marcadors que estudiem, uns apareixen més lligats a l'estructura, al diàleg (*aviam* i *a veure*) i uns altres a l'argumentació (implícita), (*escolti* i *miri*), és a dir, apunten respectivament a la dimensió interactiva i il·locutiva dels actes que introdueixen.

La *seqüència* constitueix una unitat delimitada per aspectes temàtics, pels canvis en l'activitat discursiva; des del punt de vista estructural, està formada per un o més intercanvis. Veurem també com aquests canvis

temàtics són sovint introduïts en el debat electoral pels marcadors procedents de verbs de percepció.

Finalment, la *interacció* és la unitat major i està delimitada pels rituals d'obertura i tancament. Aquesta unitat coincidiria amb el fet o esdeveniment comunicatiu, en el nostre cas, el debat electoral televisat.⁸

En definitiva, l'anàlisi de la conversa ens proporciona un marc per a l'estudi de l'estructura dialògica del debat que funciona com a punt de partença per a la identificació d'unitats i la segmentació, la qual cosa ens permet aprofundir en les funcions concretes dels marcadors discursius que analitzem.

2.4.3. Les seqüències textuais: conversa i argumentació

Una de les preocupacions constants dels analistes del discurs ha estat trobar una classificació adequada dels textos. Aquesta preocupació, compartida tant pels lingüistes del corrent europeu de la lingüística textual (Isenberg 1987) com pels d'orientació funcionalista i enunciativa (Adam 1985), s'ha dut a terme des d'una gran diversitat d'enfocaments i criteris, els quals han donat lloc a diferents propostes tipològiques. Entre les que han tingut millor acollida, podem destacar les basades en la combinació d'elements lingüístics a partir de seqüències prototípiques.

⁸ És evident que, a més dels aspectes formals i estructurals que acabem de citar, l'estudi dels esdeveniments comunicatius ha de tenir en compte els components que contextualitzen aquests fets i que s'han concretat des de l'etnografia de la comunicació en aquests punts: *situation, participants, ends, acts, key, instrumentalities, norms, genres* (Hymes 1972). Amb tot, no tractarem aquestes qüestions en aquest apartat, atès que les abordem en diverses ocasions al llarg del nostre treball.

En concret, les tipologies de Werlich (1975) i Adam (1987 i 1992) constitueixen els punts de referència més estesos en l'estudi de les classes textuals. En aquest apartat repassarem algunes aportacions, de vegades de procedència heterogènia, que considerem rellevants en la nostra caracterització del debat electoral. Ens centrarem en dues idees fonamentals: la tipologia textual d'Adam i la teoria de l'argumentació desenvolupada des de la pragmàtica integrada.

Un concepte bàsic en la nostra caracterització del debat, segons veurem tot seguit i desenvoluparem en el capítol 4, és el concepte de *seqüència prototípica* proposat per Adam. Segons destaquen Calsamiglia i Tusón (1999: 265), el model seqüencial d'Adam (1985, 1987, 1990 i 1992) incorpora les idees sobre gènere de Bajtin, els conceptes de bases textuals de Werlich i les nocions dels esquemes o superestructures de Van Dijk. Adam parteix de la constatació que els textos no solen presentar-se com un conjunt de seqüències homogènies sinó més aviat heterogènies, la qual cosa el duu a postular un model de seqüència textual prototípica que pugui proporcionar els instruments necessaris per a adscriure el text a un tipus determinat tenint en compte les seqüències que el formen. Les seqüències prototípiques que identifica Adam des del punt de vista descrit són: narració, descripció, argumentació, explicació i diàleg.

Ara bé, el diàleg presenta una naturalesa diversa de la resta, ja que pot ser la forma que adopten els altres tipus de text o seqüència; en termes pragmàtics, podem dir que el diàleg és un tipus d'esdeveniment comunicatiu, mentre que la narració, la descripció, l'argumentació i l'explicació són caracteritzacions il.locutives dels textos, i poden o no presentar estructures

dialogades. En concret, el debat electoral és un text argumentatiu (dimensió il.locutiva) que presenta forma conversacional (sistema de presa de tornos)(cf. § 4.3.1.). En el seu repàs sobre les definicions i tipus de conversa, Gallardo (1994, 1996) assenyala com a característic d'aquest tipus d'esdeveniment la triangulació, és a dir, el fet que l'intercanvi es dirigeix sempre a un tercer receptor, que normalment és múltiple i anònim, cosa que en el debat electoral té una importància primordial, atesa la finalitat mobilitzadora d'aquest gènere. Uns altres trets fonamentals que el diferencien de la conversa quotidiana són, evidentment, la predeterminació de l'ordre dels tornos, l'especificitat dels continguts, el nombre determinat de participants, la durada predeterminada i la presència del moderador.

Bassols i Torrent (1996) afirmen que la conversa és el sistema d'interacció social més estès i, de fet, el tipus de text base on s'insereix tota la resta d'activitats dels éssers humans (Bassols 1996: 135). Aquesta autora aplega una sèrie de característiques d'aquesta activitat humana bàsica proposades per diversos autors. Per exemple, per a Kerbrat-Orecchioni (1997: 197) es tracta d'un sistema que demana molta cooperació, ja que no és suficient que dues persones enraonen perquè això es pugui considerar veritablement un diàleg, sinó que caldrà que els enuncis respectius siguin mútuament determinats. És a dir, aquest tipus d'interacció haurà d'estar regida pel "principi de cooperació" (Grice 1975), gràcies al qual els participants implicats en un diàleg donen per fet que l'altre desitja tant com ell l'èxit de l'intercanvi i, per tant, actua en conseqüència.⁹

⁹ Aquest principi de cooperació proposat per Grice es concreta en les quatre màximes ja ben conegudes: de quantitat, qualitat, rellevància i manera.

Així, la conversa constitueix, per a Remi-Giraud (1987), una “successió jerarquitzada d’intercanvis verbals”. Una “successió” perquè s’hi estableix un joc de torns de parla que consisteix a escoltar mentre l’altre enraona i en el qual els encavallaments distorsionen el funcionament i entrebanquen l’èxit conversacional. I “jerarquitzada” perquè cada intervenció depèn de l’anterior (un concepte que els analistes del discurs desenvolupen com a “predictibilitat”, i els etnometodòlegs com a “pertinència condicionada”).

A partir de les aportacions d’altres autors, Tannen (1989: 17) sintetitza una sèrie d’estratègies de complicitat en qualsevol intervenció verbal que vulga tenir èxit. D’una banda, distingeix les estratègies relacionades amb la forma, com ara el ritme, la repetició i la variació de fonemes, paraules o seqüències textuais, i les figures d’estil. Podríem afegir-hi, dins del ritme, determinats recursos expressius ben rendibles en la conversa com ara l’ús de les pauses o els canvis de velocitat i de volum. En aquesta línia, segons afirma Bassols (1996: 147), investigacions fetes als Estats Units, han demostrat que “com més poder té un polític més llargues són les seves pauses en parlar”.

D’altra banda, Tannen destaca també les següents estratègies relacionades amb el contingut: el caràcter indirecte, l’el·lipsi, els trops, els diàlegs reportats, la imatgeria i el detall i la narració. En relació als recursos extralingüístics, convé aclarir que els límits d’aquest treball no ens permeten de tractar tots aquells relacionats amb la imatge i l’expressió corporal, recursos ben importants, d’altra banda, i que tanta informació poden aportar sobre les emocions i les intencions dels parlants (§ 4.3.2.2.).

Ja hem parlat de l'estructura textual de la conversa, on es distingeix, entre altres unitats, l'"intercanvi", que és la unitat mínima dialògica. Segons Adam (1992: 154), en l'intercanvi dialògic trobem unes seqüències d'obertura i tancament molt ritualitzades, amb una funció bàsicament fàtica. Les seqüències que constitueixen el nucli real del diàleg són les *transaccionals*. Des d'aquest punt de vista, les "intervencions" o "torns de parla" són les unitats màximes monològiques. Al mateix temps, les intervencions solen tenir un "constituent director" o acte de parla que dóna sentit a la intervenció i en constitueix la força il·locutiva, i un o més "constituents subordinats" o actes verbals que donen suport a l'acte director i són, contràriament al que s'esdevé amb aquest, prescindibles.¹⁰ Quant a la funció, segons Adam (1987), les predominants dels intercanvis dialògics són: demanar una informació, excusar-se o agrair, i prometre, anunciar o amenaçar.

Si confrontem ara amb una mica més de deteniment algunes de les característiques del text conversacional prototípic, és a dir, la conversa espontània, amb el debat, veurem que mantenen diferències considerables pel que fa al funcionament del sistema de torns. En efecte, tenint en compte alguns dels trets ja apuntats, podem afirmar que en la conversa espontània, tret de situacions esporàdiques (encavallaments breus) o discussions agressives (on la lluita pel torn és ben evident), els participants acostumen a parlar respectant un torn de paraula, fet que no sempre es dóna en els debats (Cots *et al.* 1989: 59), sobretot en els moments de més enfrontament, que el

¹⁰ Van Dijk (1978) proposa, per a la conversa quotidiana, un esquema on distingeix els elements següents: obertura (inclou la salutació) i preparació, orientació (on s'apunta el tema de la conversa), objecte de la conversa (és el nucli i es relaciona amb les "seqüències transaccionals" proposades per Adam), conclusió (tanca el tema i permet la transició cap a una altra qüestió) i acabament (inclou els acomiadaments).

moderador intenta resoldre de la millor manera possible. D'altra banda, la indeterminació que caracteritza la conversa espontània (Tusón 1995: 55), s'oposa a la necessària definició prèvia a què està sotmès el debat. En efecte, en la conversa, a diferència del que s'esdevé en el debat, no s'especifica prèviament el tema, el nombre de parlants, la distribució dels torns ni la durada.

Per altra part, el debat, que té com a funció comunicativa fonamental convèncer, presenta les característiques prototípiques del text argumentatiu; açò vol dir que la superestructura subjacent a la configuració dels torns és la superestructura argumentativa, que pot desenvolupar-se en un únic torn de parla o articular-se dialògicament al llarg de diferents intervencions (d'un o més parlants) (Gallardo, 1993: 147). Per a Moeschler (1985: 129), l'existència d'aquests esquemes abstractes subjacents cristal·litza en el concepte de *moviment discursiu*, un tipus d'organització estable on té lloc el procés i la realització de la coherència argumentativa. En termes generals, l'argumentació pot definir-se com un intent de justificar o refutar una opinió utilitzant mitjans verbals (Van Eemeren *et al.* 1987: 310). Argumentar és, doncs, intentar convèncer l'oient de la correcció d'una asseveració, bé adduint suposicions que la confirmen, bé suposicions a partir de les quals es puga deduir (Van Dijk 1978: 158). Es tracta de fer que l'interlocutor crega allò que li diem i canvie, si cal, les seues opinions. En última instància, l'argumentació pretén, per mitjà del discurs, aconseguir del receptor una conducta determinada (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1958).

Ja introduïts en l'argumentació, cal distingir-hi convèncer de persuadir (Bassols (1996: 31). El primer concepte treballa amb la raó i amb els recursos

de la intel·ligència mentre que el segon, orientat a un auditori concret, opera sobre la voluntat i empra recursos més primaris, adreçats directament als sentiments. Es tracta del que Fernández Lagunilla (1999a), denomina persuasió (relacionada amb l'intel·lecte) i seducció (lligada a les emocions). Des del nostre punt de vista, aquests enfocaments, diferenciats pel que fa a la terminologia utilitzada, assumeixen implícitament els tres tipus de proves que la retòrica clàssica distingeix per tal d'aconseguir del públic l'efecte desitjat i que hem tractat amb deteniment en el capítol 4: les proves racionals, les emotives i les ètiques (*cf.* § 4.1.). Així, les anomenades proves racionals quedarien incloses en l'activitat argumentativa lligada al fet de convèncer i les proves emotives i ètiques s'inclourien en l'activitat argumentativa relacionada amb la seducció.

Quant als components de l'argumentació, Ducrot (1973: 80-81) en diferencia tres: les premisses, els arguments i la conclusió. Tanmateix, l'ordre d'aparició d'aquestes parts no és necessàriament aquest. Per exemple, de vegades, la conclusió (també anomenada tesi nova) pot anar al començament; en altres casos, la tesi inicial o les premisses poder donar-se per sobreenteses.¹¹ Moeschler (1994: 95) distingeix l'argumentació comuna, o dimensió argumentativa que pot tenir qualsevol text, de l'argumentació en sentit tècnic, és a dir, l'argumentació concebuda com la relació entre continguts semàntics de diferents nivells, els arguments (materialitzats en enunciats) i les conclusions (explícites, si es materialitzen en enunciats; implícites si se'n deriven). En definitiva, com afirma Bassols (1996: 29-68), que aplega aquestes

¹¹ Adam (1992: 118) proposa un esquema una mica més complicat, a partir d'aquesta base de Ducrot. D'altra banda, Bordons, Monne i Castellà (1990: 156) en presenten un de molt més complet prenent com a punt de partida la proposta de Van Dijk (1978).

i altres aportacions teòriques, l'argumentació és una estructura que aboca sempre a una conclusió.

Quant als mecanismes lingüístics i discursius lligats a l'argumentació, Cuenca (1995: 25), reformulant una proposta anterior de Moeschler (1985), considera com a característiques fonamentals de l'argumentació les següents:

- a) estructura retòrica i lògica (confrontació d'arguments i contraarguments per tal d'arribar a una conclusió).
- b) caràcter dialògic (relació dialèctica entre un emissor i un receptor).

A partir d'aquests trets principals, l'autora diferencia dos grups de mecanismes lingüístics i discursius, segons que facen referència a una o altra de les característiques fonamentals esmentades (Cuenca 1995: 27-32). Així, l'ús de connectors lògics i de la cohesió lèxica de tipus contrastiu es relacionen amb l'estructura retòrica i lògica de l'argumentació. Per una part, els connectors específics utilitzats en els textos argumentatius són els contrastius (*però, en canvi, tanmateix, sinó, ans al contrari, a pesar que, malgrat, encara que, no obstant això...*), els causals i consecutius (*perquè, ja que, donat que, per tant, així doncs, en conseqüència...*) i els distributius (*en primer lloc, en segon lloc, finalment, d'una banda, d'una altra (banda), per altra part, a més a més...*). A banda d'aquests grans grups, l'estructura argumentativa inclou tota mena de marcadors discursius, especialment condicionals, generalitzadors, exemplificadors i emfàtics. Per altra part, la força contrastiva entre arguments i contraarguments pot manifestar-se mitjançant la cohesió lèxica duta a terme per mots que mantenen relacions de contrast, ja siguin aquestes

d'antonímia (del tipus *fàcil-difícil*), de complementarietat (com ara *home-dona*) o d'oposició relativa (per exemple, *comprador-venedor*).

Constitueixen mecanismes que van units al caràcter dialògic del text argumentatiu, les referències díctiques de caràcter personal, que remeten a l'emissor i al receptor (pronoms personals de primera i segona persona, aquests darrers sovint lligats a interjeccions i vocatius), les fórmules de tractament, les estructures impersonals generalitzadores (del tipus *és obvi que, cal que...*) molt rendibles en l'argumentació, els mecanismes de modalització (operadors argumentatius (*quasi, fins i tot...*) o les marques de modalitat oracional, interrogacions retòriques i exclamacions fonamentalment) i els mecanismes polifònics (discurs directe o indirecte, enunciats irònics...).

Les dues característiques marc diferenciades per Cuenca ens permeten parlar en el debat d'una *argumentació implícita* i una *argumentació explícita*. Així, els marcadors procedents de verbs de percepció funcionen en el nivell d'argumentació implícita, menys visible però probablement més eficaç que la basada en arguments i contraarguments.

En el capítol 4 (*cf.* § 4.3.1.) ens ocuparem dels trets concrets que, com a text argumentatiu i conversacional, presenta el debat electoral i més endavant, en el capítol 6, veurem la importància que hi assoleixen els marcadors discursius procedents de verbs de percepció, com a mecanismes dialògics lligats a l'argumentació i a les relacions de poder (*cf.* § 6.2.).

2.4.4. La cortesia

Un darrer enfocament discursiu que volem tractar és el de la cortesia, tot i que ho farem des d'una perspectiva diferent a l'adoptada en els apartats anteriors. En efecte, atès que en el capítol 7 (*cf.* § 7.2.) presentem com a conclusió del nostre treball algunes reflexions teòriques sobre la relació que s'estableix entre cortesia i discurs polític, en aquest apartat ens ha semblat més adequat exemplificar les explicacions teòriques que incorporem amb casos del nostre corpus i relacionar-les així amb el debat polític i amb els marcadors concrets que hi estudiem. Per altra banda, ací tampoc no abordarem des d'una perspectiva global el discurs polític ni descriurem les característiques que presenta, ja que tractem en profunditat aquest tema en el capítol 4.

Per a Grice (1975), a més de les màximes conversacionals en què es concreta el Principi de cooperació (Grice 1975), un altre principi que regula les nostres conversacions és la cortesia. Aquest autor apunta l'existència de principis de cortesia per explicar determinats casos en què els parlants s'allunyen del principi de cooperació. Si volem seguir aquesta proposta, és indubtable que l'aportació de Brown i Levinson (1978, 1987) constitueix la teoria sobre cortesia més desenvolupada.

Aquests autors no conceben la cortesia únicament com l'element primordial en la construcció i el manteniment de les relacions socials, sinó que la consideren com la codificació lingüística de les relacions socials. A partir del concepte de Goffman, Brown i Levinson assignen als individus el que anomenen "face" (1987: 61): "la imatge pròpia que cada membre d'una

societat vol defensar". Com que la comunicació comporta el risc d'amenaça d'aquesta imatge, els individus intentaran sempre mitigar aquestes amenaces mitjançant l'ús de determinades estratègies que assegurin un funcionament harmoniós de les relacions socials.

Tanmateix, segons Chilton (1990) les estratègies de cortesia no s'utilitzen només per a evitar el conflicte en situacions determinades, sinó que poden constituir un potencial de dominació en uns altres contextos. Com és evident, aquest enfocament resulta molt adequat per a l'anàlisi del discurs polític i de les relacions de poder en aquest gènere on són habituals els fenòmens de descortesia. Si parlem, en concret, dels debats, García Pastor (2001) destaca que aplicació de l'enfocament teòric de Brown i Levinson a l'estudi dels debats polítics proporciona una rica perspectiva del funcionament del fenomen de la cortesia i del llenguatge en general en relació als tipus de discurs diferents (Lakoff 1989) i proporciona un millor coneixement i anàlisi de la comunicació política (Chilton 1990). De fet, els contextos en què els interlocutors busquen dominar el destinatari són habituals en la comunicació i típics de la comunicació política en concret, que intenta vèncer l'adversari mitjançant les estratègies de cortesia.

Recordarem, breument, alguns conceptes bàsics en el camp de la cortesia, que poden fer més entenedora l'anàlisi de les funcions dels marcadors vinculades a les relacions de poder que presentem al capítol 6.

A partir de la proposta de Brown i Levinson (1978, 1987), podem definir la cortesia com la codificació lingüística de les relacions que s'esdevenen entre els participants en un esdeveniment de parla. Així, quan parlem de cortesia

lingüística, la idea d'*imatge (face)*, introduïda per Brown i Levinson (1978) a partir de Goffman (1971), resulta fonamental. La imatge fa referència a la personalitat de l'ésser humà com a membre individual de la societat de la qual forma part. Des d'aquest punt de vista, la imatge de cada persona pot tenir una cara positiva i una cara negativa. La *imatge positiva* és aquella que cada individu té de si mateix, i vol que siga reconeguda i reforçada per la resta de membres de la comunitat. La *imatge negativa* es relaciona amb el desig de cada individu que els seus actes no siguin impeditos pels altres. En paraules de Bassols (2001: 186), la imatge positiva respon al "desig de tenir l'aprovació dels altres"; la imatge negativa és "el desig de no ser destorbat en les accions pròpies".

Però les circumstàncies fan que aquests desigs no sempre es respecten i sovint ens trobem tant actes verbals que ataquen la imatge positiva de l'oient (crítiques, acusacions, interrupcions...) (1a), com actes que ataquen la seua imatge negativa (ordres, peticions, amenaces...) (1b):

(1) a. <C Rahola> ...Deu n'hi do com s'assemblen en determinades coses, per exemple, pel que fa al model d'Espanya. **Miri, escolti'm**, no ens vinguin ara: amb fer actes de fe de catalanitat. Jo no dubto de la seva (<pronúncia emfàtica>) catalanitat, m.; que_ que quedi molt clar, estem parlant [assenyala Serra] de projectes polítics, però el seu partit_ (<pronúncia emfàtica seu partit>)... **Escolti'm**, el seu partit ha condemnat a la reserva d'indis d'un dia de català al Senat la nostra llengua nacional, per exemple. [EG96, 1:12:17]

b. <C Pujol> Més coses, **mirin**, torno a insistir en que, quan mirin els pressupostos, han de mirar totes les coses que fan referència directament o indirectament a una conselleria, i realment (<pronúncia emfàtica>), li he de tornar a dir, que medi ambient té un pressupost més alt, i segona, que además vostè ha de tenir en compte que, per exemple, tot lo que fa referència a la junta de sanejament és medi ambient... i que hi ha més institucions, diguem-ne; no pròpiament dintre del pressupost, el pressupost, diguem-ne, com a

institucions autònomes, i aquesta suma aquesta xifra de cinquanta mil milions, i ho repeteixo, cinquanta mil milions. [EA92, 1:51:51]

La combinació “*miri, escolti'm*” que trobem en (1a) introdueix una crítica a la imatge positiva de l'oient i el marcador *escolti'm* del mateix exemple una acusació. En (1b), *miri* introdueix una ordre, que ataca la imatge negativa. Aquests exemples ens poden fer veure també de manera bastant clara que les amenaces a la imatge positiva del parlant són, en general, molt més agressives que les amenaces a la imatge negativa.

Cal també tenir en compte que aquests *actes amenaçadors d'imatge* (AAI), en anglès *face-threatening acts* (FTA), comporten un risc en la comunicació i no es fan servir si no és necessari. Això vol dir que, quan es fan servir, “és perquè hi ha una bona raó per fer-ho i, per tant, l'acte és més amenaçador del que sembla” (Bassols 2001: 192). En el cas del debat electoral, la utilització d'aquest tipus d'actes es justifica pel fet que, com analitzarem, en descriure el llenguatge politicoelectoral (vegeu § 4.2.2.6), l'expressió de crítiques i desacords constitueix un recurs fonamental per a mostrar superioritat sobre l'adversari davant de l'audiència. Amb tot, independentment de la justificació que pugui tenir el fet que s'utilitzen de vegades, aquests actes amenaçadors d'imatge van acompanyats d'estratègies redreçadores. I és en aquest sentit que podem parlar de cortesia positiva i cortesia negativa: la cortesia positiva pretén protegir la imatge positiva de l'interlocutor; la cortesia negativa defensa la seua imatge negativa. L'efecte amenaçador queda així compensat en certa manera i els actes esdevenen més neutres.

Les tècniques redreçadores utilitzades per atenuar els AAI poden ser diverses. Així, per exemple, mostrar de manera molt evident interès per

l'oient, usar identificadors de grup, bromejar o emprar un plural inclusiu són algunes de formes més utilitzades de cortesia positiva (2):

- (2) <C Colom> [(¿zzzz?) [parlen tots tres alhora i no s'entén el que diuen])] qui a des_ qui ha desmuntat més el territori no sé qui s'endurà la palma, eh?, [(si la variant de Girona o (¿zzzz?))]
[Tornen a parlar tots alhora i no s'entén el que diuen]
<C Moderadora> [(A **veure, sisplau, hauríem_ hauríem** d'acabar ara)]. Eh, som_ som conscients que, de tenir més temps, seguirien parlant i seguiria havent-hi, eh, altres torns de rèplica per al·lusions perquè vostès, [(tots vostès hi estarien disposats.)] [EA95, 1:44:01]

En l'exemple (2), la moderadora interromp els parlants (AAI positiva de l'oient), però s'excusa (*sisplau*) i utilitza a continuació un verb en plural inclusiu, a més, en condicional (*hauríem*), de manera que l'acte potencialment amenaçador de la imatge positiva de l'oient queda neutralitzat. Per altra part, ser indirecte, excusar-se, utilitzar formes verbals impersonals, nominalitzar o minimitzar la imposició constitueixen mecanismes de cortesia negativa (3):

- (3) <C Ramón Espasa> com pot ser que no desapareixi si s'està construint una autopista.
<C Josep Borrell> però no s'està contruint la nova, aquesta autopista?
<C Ramón Espasa> a sobre de la_ a sobre del trajecte.
<C Joaquim Molins> Continuarà quedant una nacional dos [(amb dos carrils i amb)]...
<C Josep Borrell> [Amb indignació] [(Senyor Espasa, per l'amor de Déu)]
<C Joaquim Molins> ...vint-i-cinc mil vehicles via d'intensitat mitja diària i, el que no vulgui o no pugui perquè s'atapeeixen (¿zzzz?)
<C Josep Borrell> **Escolti**, senyor Molins **doni'm** un cop de mà, aclare-li al senyor Espasa que no desapareix la nacional dos <somrient i en to de complicitat>. [EG93, 0:22:05]

L'exemple (3) ens mostra com l'ordre ("doni'm"), que comporta, en principi, un acte amenaçador de la imatge negativa de l'oient, queda atenuada per la cordialitat del to empleat, que minimitza la imposició.

Com acabem de veure, des del punt de vista de la cortesia, els marcadors que estudiem ací poden introduir actes diversos. En aquest sentit, la funció més rellevant és la introducció d'actes amenaçadors de la imatge positiva o negativa de l'oient. Aquesta funció s'explica, igual com la funció d'organitzadors del discurs que hem vist en la primera part del capítol, per l'origen verbal dels marcadors, on l'imperatiu ha donat pas a una força conativa d'apel·lació al receptor que els parlants usen en aquest nivell per construir les seues relacions de poder dins de la interacció. El grau major o menor de descortesia dels actes de parla introduïts per aquests elements dependrà del grau de gramaticalització i la persona verbal en què han quedat fixats els marcadors que els precedeixen. Però, segons veurem en els apartats que segueixen, tot i ser els més nombrosos, els actes amenaçadors de la imatge positiva o negativa de l'oient, no són els únics actes que aquests marcadors poden introduir en relació a la cortesia. Encara que en menor proporció, els marcadors procedents de verbs de percepció també introdueixen en el debat electoral actes neutres i, fins i tot, actes amenaçadors de la imatge positiva o negativa del mateix parlant.

Finalment, convé deixar clar que aquests marcadors no són, *per se*, ordres en sentit estricte, és a dir, actes amenaçadors de la imatge negativa del parlant, actes de parla exhortatius impositius, segons la terminologia de Haverkate (1994). Com veurem en el capítol 5, aquests marcadors han perdut en gran part, si no totalment, el contingut proposicional, de manera que no constitueixen en si mateixos actes de parla no descortesos. Però aquests elements conserven un caràcter exhortatiu de crida al receptor perquè fixe l'atenció en allò que el parlant està a punt de dir, i per aquesta raó tenen la capacitat de transmetre una força extraordinària a l'acte de parla que

introdueixen discursivament. Si comparem (4a) i (4b) podrem constatar la força dels marcadors en el sentit apuntat, força que també podríem copsar si férem un repàs, des d'aquesta òptica, de la resta d'exemples inclosos en aquest apartat:

(4) a.<C Rahola>... [(I vostès no)] només no ho han resolt, sinó que han estat els artífexs d'aquest espoli terrible que ha produït, que hi ha aquí a Catalunya. Europa, escolti'm, a Europa els nostres consellers defensant, com fan els *lands* alemanys, està inventat això, caram, (o) sigui, escolti'm vostès estan anys governant, els fa por el PP, clar que no es fa cap mena de gràcia, el PP els resulta prunda_ profundament antipàtic com a partit per governar l'Estat. [(Però, **escolti'm**, vostès governant han estat un desastre)],
<C Moderadora>[(Senyora Rahola, acabi, sisplau)]
<C Rahola> ... en clau catalana, un desastre (<pronúncia emfàtica>) en clau d'estat del benestar, un desastre en racionalitat (<pronúncia emfàtica desastre racionalitat>), i, **miri**, també un_ un desastre en clau de corrupció. Per tant, Déu n'hi do! S_ I sap què passa? Que [((¿zzzz?) toca el piano (¿zzzz?))]
[EG96, 0:41:40]

b.<C Rahola>... [(I vostès no)] només no ho han resolt, sinó que han estat els artífexs d'aquest espoli terrible que ha produït, que hi ha aquí a Catalunya. Europa, escolti'm, a Europa els nostres consellers defensant, com fan els *lands* alemanys, està inventat això, caram, (o) sigui, escolti'm vostès estan anys governant, els fa por el PP, clar que no es fa cap mena de gràcia, el PP els resulta prunda_ profundament antipàtic com a partit per governar l'Estat. [(Però Ø vostès governant han estat un desastre)],
<C Moderadora>[(Senyora Rahola, acabi, sisplau)]
<C Rahola> ... en clau catalana, un desastre (<pronúncia emfàtica>) en clau d'estat del benestar, un desastre en racionalitat (<pronúncia emfàtica desastre racionalitat>), i Ø també un_ un desastre en clau de corrupció. Per tant, Déu n'hi do! S_ I sap què passa? Que [((¿zzzz?) toca el piano (¿zzzz?))]

En efecte, els marcadors de (4a), tant *escolti'm* com *miri*, tenen el poder de accentuar l'agressió de l'acte de parla que els segueix, el qual queda molt més diluït en el text en (4b).

Des del punt de vista de la cortesia, els actes de parla més agressius amb la imatge de l'oient són aquells que amenacen la seua imatge positiva, ja que

constitueixen actes obertament descortesos. Per a Haverkate (1994: 78), els actes descortesos més característics són els actes expressius que “denoten un estat psicològic negatiu del parlant respecte de l’oient.”¹² En concret, per a aquest autor es tracta d’insultar, agraviar i expressar menyspreu, tot i que no hem d’oblidar que en el debat electoral aquesta perspectiva pot quedar relativitzada pel fet que el desacord forma part de la convenció del gènere i de la posada en escena. Recordem que el debat electoral és un gènere no cooperatiu (vegeu § 4.3.2.). I no només perquè transgredeix sovint les màximes conversacionals de Grice, sinó també perquè és un tipus de debat on, a diferència del que pot esdevenir-se en altres debats, no hi ha un objectiu final per part dels participants d’arribar a cap consens davant un problema comú ni de conèixer l’opinió dels altres respecte d’un tema per tal de perfilar la pròpia. Al contrari, ja hem dit que mostrar el desacord esdevé fonamental en la comunicació politicoelectoral. Més encara, aquest gènere comporta el compromís implícit per part dels participants de mostrar enfrontament i, en aquest sentit, Martín Rojo (2000) parla d’una “descortesia cooperativa”, que forma part de les normes acceptades pels polítics i que són necessàries per al desenvolupament d’aquest tipus de discurs.

Per a Haverkate (1994: 21), les ordres o exhortacions són el prototipus d’actes de parla que amenacen la imatge negativa de l’oient, ja que posen en perill el dret de l’individu a actuar autònomament. Aquests actes de parla exhortatius impositius, són actes no cortesos, però no són necessàriament descortesos com en el cas dels actes amenaçadors de la imatge positiva de l’oient. En la

¹² Per a Fraser i Nolen (1981: 96), la descortesia consisteix a violar el “contracte conversacional” basat en els drets i les obligacions que els interlocutors s’han de reconèixer mútuament.

conversa espontània, la falta de cortesia negativa, és a dir, l'expressió de l'exhortació sense mostrar cortesia, és típica, segons Haverkate, dels parlants emocionats o enfurits que no mostren consideració per la imatge negativa de l'interlocutor. No és estrany, per tant, que aquests tipus d'actes amenaçadors tinguin també cabuda en els debats electorals, introduïts sovint pels marcadors procedents de verbs de percepció que el nostre treball analitza. Tanmateix, els actes que amenacen la imatge negativa de l'oient no arriben a assolir, ni de bon tros, el protagonisme dels actes que amenacen la seua imatge positiva.

Aquesta revisió de la cortesia aplicada al debat electoral ja ens ha permès veure la importància que té per a l'estudi dels nostres marcadors. En el capítol 6 desenvoluparem àmpliament aquesta perspectiva.

2.5. METODOLOGIA D'ANÀLISI

Una vegada establert el nostre marc teòric, ens disposem a descriure alguns aspectes metodològics importants. La nostra anàlisi ha començat per la transcripció del corpus: quatre debats electorals televisats en català. El pas següent ha consistit a identificar-hi els marcadors discursius procedents de verbs de percepció i, a continuació, introduir-los en una base de dades (Acces 2000), a partir de la qual hem realitzat l'estudi quantitatiu d'aquest treball. Presentem tot seguit el mètode de transcripció seguit i explicarem després els camps analitzats en la base de dades, que ens ha permès una aproximació quantitativa elemental però de gran significació, al tema que ens ocupa.¹³

¹³ No es tracta d'una base de dades estadística. Simplement, ens ajuda a establir el percentatge respecte del total d'ocurrències dels marcadors en cada cas, però els resultats

2.5.1. Transcripció

Escometre la transcripció d'un text oral és sempre problemàtic. Després de decidir el sistema a utilitzar, en funció dels objectius del treball, comença el conflictiu procés que comporta la intenció de plasmar en la línia plana del paper la figura polièdrica de la llengua parlada. Dit això, pel que fa al sistema, en un principi vam seguir el proposat pel Grup *Val.es.co* (1995) de la Universitat de València per a l'estudi de la conversa col·loquial, que combina el sistema ortogràfic amb determinades convencions de l'anàlisi conversacional, ampliat o modificats en alguns signes per problemes de transliteració i d'adequació als programes informàtics emprats. Seguint aquest sistema, vam transcriure dos dels debats i els vam analitzar.

Més endavant, i atès que hem format part del grup de recerca LINK (*Lingüística cognitiva contrastiva*),¹⁴ els altres dos debats van estar transcrits seguint les directrius adequades als objectius plantejats per aquest grup, que ha realitzat la seua investigació sobre construccions idiomàtiques en textos audiovisuals, de manera que finalment van adaptar les dues primeres transcripcions als nous criteris adoptats. El canvi va estar originat en el fet que el tema de recerca va posar en comunicació els membres de LINK amb el grup Gent-tau de la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona, que treballa en les noves tecnologies de la traducció audiovisual. Així, per tal que els textos audiovisuals transcrits per LINK pogueren processar-se i entrar a formar part

que ens ha proporcionat han estat de gran valor a l'hora de confirmar quantitativament l'estudi qualitatiu.

¹⁴ El grup de recerca LINK, dirigit per la dra. Cuenca i centrat en l'anàlisi d'estructures gramaticals en textos gramaticals, ha rebut el finançament de la Generalitat Valenciana durant els anys 2001 i 2002 (Ref. GR. 2000-202).

del corpus audiovisual de Gent-tau,¹⁵ van adoptar-se en les transcripcions uns criteris molt senzills, propers als ortogràfics, i realitzats a partir d'una proposta de Sancho (1999). El punt de vista d'aquest autor pel que fa a la transcripció dels textos que estudia es troba molt a prop dels objectius que ens hem plantejat alhora d'abordar la transcripció del corpus com un aspecte necessari del nostre treball i previ a l'anàlisi: la nostra intenció no ha estat investigar globalment els mecanismes de la conversa en el debat electoral sinó estudiar el funcionament concret que hi tenen els marcadors discursius procedents de verbs de percepció. Per altra part, una transcripció simplificada, com la que hem utilitzat, facilita la lectura, tot i que òbviamment i malauradament, l'entonació i els signes paralingüístics no hi tenen més que una presència marginal (Sancho 1999: 20).

Aquestes són precisament les limitacions més evidents de la nostra transcripció, que, d'altra banda, no creiem que hagen afectat gaire el desenvolupament de la nostra anàlisi. L'entonació, ja esmentada, i les pauses han estat alguns dels cavalls de batalla als quals hem hagut d'enfrontar-nos durant les transcripcions. Amb tot, la utilització del sistema de puntuació ortogràfic, que en un principi no trobàvem del tot adequat, ha acabat semblant-nos la millor manera de plasmar gràficament el marc on apareixen els elements estudiats, per tal com, en la nostra opinió, punts i comes poden exercir de cruïlla entre sintaxi, entonació i (en termes generals) pauses. De fet, l'arbitrarietat que es pot retraure a la utilització dels signes de puntuació per marcar les pauses i l'entonació de l'oral no queda del tot salvada en una

¹⁵ Els textos van ser processats a través del TACT (Text Analysis Computing Tools, programa desenvolupat a la Universitat de Toronto que processa dades i crea una base de dades. A partir del TACT, el grup Gent-tau [<http://traductica.upf.es/gent-tau>] aplica un altre programa que serveix per a confrontar traduccions en paral·lel.

transcripció que s'hi enfronte amb altres tipus de signes gràfics. En un sistema o en l'altre, la destresa i la intuïció de l'analista seran fonamentals si no és que es mesura la durada de les pauses amb algun aparell i, ni tan sols així, perquè, com veurem, no és només la durada el que sembla rellevant.¹⁶

Per altra part, un darrer aspecte que ha dificultat la transcripció ha estat el gènere discursiu, ja el debat electoral té moments de transcripció realment complicats on tots els polítics i fins i tot el moderador parlen alhora intentant agafar el torn de paraula. I és precisament en aquests fragments, que hem necessitat escoltar una i altra vegada, on apareixen en major mesura els marcadors que hem estudiat.

Per tancar aquest apartat presentem una relació dels signes de transcripció que trobareu en els exemples del nostre treball, com també en el camp denominat "context lingüístic" de la nostra base de dades:

¹⁶ Tanmateix, cal tenir en compte que les pauses constitueixen un dels aspectes analitzats menys problemàtics en la pràctica, ja que la majoria dels marcadors són, de fet, parentètics i, d'altra banda, l'anàlisi ha estat tan detinguda i acurada com ens ha estat possible. És a dir, no ens hem limitat a consignar-les en la transcripció general del text i a acceptar aquest resultat com a bo, sinó que les hem revisat en cada cas amb deteniment i sovint reiteradament.

MARQUES DE CARACTERÍSTIQUES FONÈTIQUES	
:	allargament vocàlic
()	elisions vocàliques que no responguen a cap tret dialectal
(< pronúncia emfàtica>) , si afecta a més d'una paraula s'inclou la primera i la darrera paraula de la seqüència afectada	
(<èmfasi sil·làbic>)	
[]	comentaris sobre la pronúncia
—	truncaments o paraules interrompudes
...	pausa o discurs inacabat
[()]	discurs superposat
(¿ ?)	transcripció dubtosa
(¿zzzz?)	discurs indesxifrabable
MARQUES ESTRUCTURALS	
<C >	personatge
[]	comentaris o acotacions sobre la imatge
(< >)	gestos

2.5.2. Descripció dels camps analitzats en la base de dades

Per tal d'analitzar cada ocurrència en la nostra base de dades, hem tingut en compte 20 camps que es poden distribuir en quatre grups:

- A) camps que fan referència als aspectes textuais (*debat, minut, participant, partit, context lingüístic*);
- B) camps que identifiquen el marcador (*marcador, verb, persona*);

- C) camps que caracteritzen formalment el marcador (*posició, entre pauses, combinació, estructura*);
- D) camps que relacionen la forma amb l'estructura textual (*uneix, organització, part del debat*);
- E) camps que identifiquen aspectes pragmàtics (*cortesia, acte de parla següent, ironia*).

La base de dades inclou també un camp d'observacions, on hem consignat informació que ens pot donar pistes importants respecte de qüestions diverses. A continuació, repassem cadascun dels camps i mostrem els resultats que hi podem trobar.

A) CAMPS QUE FAN REFERÈNCIA ALS ASPECTES TEXTUALS

1. Ordre. Aquest camp presenta el número d'ordre de cada fitxa, tenint en compte que la seqüència de camps que hem seleccionat per a l'ordenació és la següent: verb, marcador, debat i minut. Les xifres que podem trobar a la casella van de l'1 al 212, que és el número total de registres que inclou la nostra base de dades.

2. Debat. Indica a quin dels quatre debats analitzats pertany l'element que estem tractant.

- a) "EA92": debat corresponent a les Eleccions Autonòmiques de 1992;
- b) "EG93": debat corresponent a les Eleccions Generals de 1993;
- c) "EA95": debat corresponent a les Eleccions Autonòmiques de 1995

- d) “EG96”: debat corresponent a les Eleccions Autònòmiques de 1996.

3. Minut. És el moment d’aparició del marcador —minut i segons— en relació amb la durada total del debat. Per exemple, “25:32” indica que l’element analitzat apareix quan han transcorregut 25m i 32s del programa.

4. Partit. Fa referència al partit polític al qual pertany el participant que empra el marcador.

- a) “CDS”: Centre Democràtic i Social
- b) “CIU”: Convergència i Unió
- c) “ERC”: Esquerra Republicana de Catalunya
- d) “EU-IC”: Esquerra Unida-Iniciativa per Catalunya
- e) “IC-Els Verds”: Iniciativa per Catalunya- Els Verds
- f) “PP”: Partit Popular
- g) “PSC”: Partit dels Socialistes de Catalunya

5. Participant. Consigna la identificació del participant en el debat (polític convidat o moderador) que fa ús de l’element analitzat. Quan es tracta dels moderadors, indiquem a la casella corresponent “moderador” o “moderadora”. Si es tracta dels polítics convidats, reproduïm el cognom.

- a) “Moderador”: Jaume Barberà, Carles Francino, Ferran González;
- b) “Moderadora”: Àngels Barceló, Montserrat Besses, Carme Ros.
- c) “Borrell”: Josep Borrell (PSC)
- d) “Colom”: Àngel Colom (ERC)
- e) “Espasa”: Ramón Espasa (EU-IC)

- f) “Milián”: Manuel Milián (PP)
- g) “Molins”: Joaquim Molins (CIU)
- h) “Nadal”: Joaquim Nadal (PSC)
- i) “Obiols”: “Raimon Obiols” (PSC)
- j) “Pujol”: Jordi Pujol (CIU)
- k) “Rahola”: Pilar Rahola (ERC)
- l) “Ribó”: Rafael Ribó (IC-Els Verds)
- m) “Sandoval”: Teresa Sandoval (CDS)
- n) “Saura”: Joan Saura (IC-Els Verds)
- o) “Serra”: Narcís Serra (PSC)
- p) “Trias”: Josep Maria Trias de Bes (PP)
- q) “Vidal-Q”: Aleix Vidal-Quadras (PP)

6. Context lingüístic. Conté el fragment del debat en què apareix el marcador i que correspon al cotext o context lingüístic que considerem necessari consignar per poder interpretar-lo correctament. Dins d’aquest context, el marcador apareix destacat en majúscules. Cal notar que, de vegades, per poder analitzar determinats trets, hem hagut de consignar un cotext ben ampli.

B) CAMPS QUE IDENTIFIQUEN EL MARCADOR

7. Marcador. Mostra la forma concreta del marcador que ha estat utilitzada pel participant.

- a) Formes procedents del verb *veure*. Podem trobar-ne les següents: “a veure”, “avere”, “aviam”, “veiam” i “viam”.

- b) Formes procedents del verb *mirar*: “mira”, “miri”, “miri’m”, “mireu” i “mirin”.
- c) Formes procedents del verb *escoltar*: “escolta”, “escolta’m”, “escolti”, escolti’m”, “escolteu” i “escoltin”.

8. Verb. És el verb de percepció del qual deriva el marcador analitzat.

- a) “veure”
- b) “mirar”
- c) “escoltar”

9. Persona. Fa referència a la persona discursiva en què ha quedat fixat cada connector (segona gramatical en el tractament de tu/vosaltres o tercera gramatical en el tractament de vostè/vostès).

- a) *Primera persona del plural (1p)*: caracteritza les formes (*anem*) a *veure*, *avere*, *aviam* i *viam*. Consignem “1p” en el cas de *aviam* i *viam*; “1p-inf” quan es tracta de (*anem*) a *veure* o *avere*.
- b) *Segona persona del singular (2s)*: es refereix a les formes corresponents a la segona persona discursiva, *escolta*, *mira*, *escolti* i *miri*. Hi trobarem “2st” en el cas d’*escolta* i *mira*, 2na. persona amb referència a *tu*, que morfològicament són també formes de 2na. del singular; i “2sv” quan es tracta d’*escolti* i *miri*, 2na. persona des del punt de vista comunicatiu, amb referència a *vostè*, però que morfològicament són formes de 3ra. del singular.
- c) *Segona persona del plural (2p)*. Marquem com “2pvosal” les formes *escolteu* i *mireu*, segona persona morfològica i discursiva (vosaltres). Consignem com a “2pv”; les formes *escoltin* i *mirin*, que es

poden definir com a segona persona discursiva (*vostès*), tot i que des del punt de vista morfològic són tercera persona.

C) CAMPS QUE CARACTERITZEN FORMALMENT EL MARCADOR

10. Posició. Indica el lloc que ocupa el marcador dins de l'oració on apareix.

a) “x —” significa posició inicial, com en (1):

- (1) <C Moderador> [(Té la paraula el senyor Molins)]
<C Rahola> ...uns i altres.
<C Molins> Gràcies. A VEURE, nosaltres érem dels que creiem que: no havíem de: de: de treure aquest tema en aquest debat per una raó, per allò que d(e)ien vostès mateixos de que: als terrorismes_ als terroristes no els hem de fer la campanya electoral, no? [EG96, 1:27:08]

Quan la posició inicial és conseqüència d'un truncament o fals començament, consignem “x —()”. Si la posició inicial segueix una pausa i entonació corresponents als dos punts, marquem, “x —(:)”. Per altra banda, la posició inicial inclou dues possibilitats:

- a1. inicial absolut, quan el marcador apareix al principi de l'oració, va sol i es troba entre pauses;
- a2. inicial en combinació, si el marcador segueix un altre element connector o un vocatiu que encapçala l'oració.

b) “—x” marca posició no inicial o interior, com s'esdevé en (2):

- (2) <C Serra> ...per anar proposant reduccions d'impostos. Els ciutadans_ [(els ciutadans que volen (<pronúncia emfàtica ciutadans sumen>) que es mantinguin les pensions, aquests ciutadans que tenen pensions no contributives,)]
<C Trias> [(Els que sumen són vostès, ESCOLTI, els que sumen són vostès, vostès sí que sumen)].

<C Moderador> [(Vagi acabant)]. [EG96, 0:45:43]

Sovint es tracta, com veiem, de falsos inicis, com en aquest cas, on es torna a repetir l'inici de la intervenció perquè hi ha una lluita pel torn.

11. Entre pauses. Mostra les pauses que envolten el marcador. Hem tingut en compte tant la durada de la pausa com l'entonació del mot anterior, per tal de trobar una correspondència de les pauses amb la puntuació de l'escrit. Així, “/” indica una pausa poc marcada, que en l'escrit faríem correspondre amb una coma. Normalment, es tracta d'una pausa breu que segueix un mot que presenta entonació mantinguda (un mot acabat en tonema de suspensió, →). En canvi, “//” fa referència a una pausa marcada, que correspondria en l'escrit a un punt. No ha de ser necessàriament una pausa més llarga que la que indica coma, encara que sovint ho és. Generalment, segueix un mot amb entonació de cadència (acabat en tonema descendent, ↓). Així, respecte de les pauses, el marcador pot anar: a) entre pauses; b) amb una sola pausa, davant o darrere.

a) *Entre pauses.* Quan el marcador va entre pauses, consignem en la casella “// x /”, si apareix precedit per una pausa marcada i seguit d'una pausa poc marcada, segons hem observat en (1). En canvi, indiquem amb “/ x /” el fet que el marcador va precedit i seguit de pauses poc marcades, com en l'exemple (2).

b) *Amb una sola pausa.* Notem “// x”, si el marcador només presenta pausa davant i aquesta és marcada (3):

(3) <C Trias> [(I em sembla que:_)] Escoltí'm, vostè: en el Congrés de Diputats va haver de fugir del minis_ de la vicepresidència del govern, per un motiu,

doncs que, eh:, no: garanteix la seva responsabilitat (<pronúncia emfàtica> política, precisament. [MIRI vostè, el Partit Popular_]) [EG96, 1:10:46]

Consignem “/ x”, quan el marcador va precedit d’una pausa poc marcada i no hi ha pausa darrere del marcador (4):

- (4) <C Jordi Pujol> [((¿zzzz?))] allò del setanta-vuit diputats que ens atribueix ja m’agradaria, però que em sembla una operació de desmobilització de vostès.
<C Àngel Colom> (¿zzzz?)
<C Jordi Pujol> ...Però bé, ESCOLTI una cosa, no, vostès interpretin el que vulguin, nosaltres diem el que diem, ni més ni menys, no? [EA92, 1:34:39]

Finalment, “x /” indica que no hi ha pausa davant del marcador i que la pausa posterior és poc marcada (5):

- (5) <C Jordi Pujol> ...o la persona que l’ha ensenyat o vostè mateix no sap llegir el pressupost. Però ESCOLTI, les dades són clares, cinquanta-un mil milions de pessetes és el pressupost de medi ambient. [EA92, 0:50:57]

12. Combinació. Mostra si el marcador apareix sol o combinat amb un altre element de característiques semblants, ja siga un altre marcador procedent de verbs de percepció, una conjunció o qualsevol altre connector o marcador discursiu o bé un vocatiu.

a) *Sol.* Quan el marcador apareix sol, com en (6), consignem únicament el signe “x” a la casella corresponent:

- (6) <C Moderadora> Senyor Pujol.
<C Pujol> MIRI, nosaltres ens movem dintre del marc de l’Estatut i de la Constitució, el que passa és que entenem que se n’ha de fer i se’n pot fer una lectura, que no és la fal govern actualment, que és la que afortunadament, algunes vegades, últimament està fent el tribunal Constitucional, amb una sentència molt important que acabem de guanyar, que ha incrementat l’autonomia de Catalunya sensiblement (<pronúncia emfàtica>), [...] [EA92, 1:15:45]

b) *Combinat.* Si el trobem combinat, en la casella anotarem, en primer lloc, l'element amb el qual es combina i, a continuació, entre parèntesis, l'ordre en què ambdós elements apareixen. Així, per exemple, el cas (7) queda reflectit de la manera següent: “o sigui (o sigui, x)”

(7) <C Moderador> Vagi acabant.
<C Rahola>... [(I vostès no)] només no ho han resolt, sinó que han estat els artífexs d'aquest espoli terrible que ha produït, que hi ha aquí a Catalunya. Europa, escolti'm, a Europa els nostres consellers defensant, com fan els lands alemanys, està inventat això, caram, (o) sigui, ESCOLTI'M, vostès estan anys governant, els fa por el PP, el PP els resulta prunda_ profundament antipàtic com a partit per governar l'Estat. [(Però, escolti'm, vostès governant han estat un desastre)] [EG96, 0:41:40]

13. Estructura. Fa referència a l'estructura gramatical de la qual forma part el marcador i que sol aparèixer limitada per pauses. Aquesta estructura pot estar formada únicament pel marcador o per aquest i uns altres elements, els quals seran convenientment identificats en la casella.

a) *Inclou només el marcador.* Si l'estructura està formada únicament pel marcador (8), només trobarem el signe “x”:

(8) C Moderador> Sisplau, senyora Ra_ Rahola. Senyor Molins.
<C Molins> VIAM, jo crec que: ja està clar que: a partir del 4 de març nosaltres a Madrid haurem de plantar cara. Està clar que haurem de plantar cara. Tal com diuen les enquestes (<pronúncia emfàtica>), tal com pensa la gent, d'acord amb les enquestes, el 3 de març els socialistes no podran resistir l'increment popular. [EG96, 1:43:14]

b) *Inclou el marcador i uns altres elements.* De vegades, l'estructura abasta, a més del marcador, uns altres elements. El marcador pot aparèixer davant d'un altre element inclòs en la seua estructura. Segons de quin element es tracte, indicarem a la casella “x od”

(marcador seguit d'un objecte directe no pronominal; indiquem entre parèntesi el mot concret); "x od" (marcador va seguit d'un pronom objecte directe); "x v" (marcador seguit del pronom personal "vostè"), "x SN" (marcador seguit d'un sintagma nominal; entre parèntesi s'indica quin); "x CC" (marcador seguit d'un circumstancial; apareix entre parèntesi el CC); "x mdpvp" (marcador seguit d'un altre marcador procedent de verb de percepció; entre parèntesi indiquem de quin marcador es tracta) "x, voc" (marcador seguit de vocatiu);¹⁷ "x x" (repetició del mateix marcador sense pausa perceptible entre els dos elements). En (9), per exemple, podem observar com el marcador inclou dins de la seua estructura un objecte directe no pronominal:

- (9) <C Pujol> No, jo deia, suposo que ara deuen començar els dos minuts, que jo contestaré el que pugui, perquè han de comprendre que aquí hi han un conjunt de vuit minuts i els he de contestar en dos. Primera, eh; això de que només ajudem als poderosos. ESCOLTI una cosa (<mira a Ribó que li ha fet aquesta acusació>], el fet de que Catalunya sigui el lloc de l'Estat a on, juntament amb Balears, evidentment, doncs ha baixat més l'atur és ajudar als poderosos? [EA95, 1:39:40]

En aquest cas, en la casella d'estructura podem veure "x od (una cosa)". Per altra part, en altres ocasions, el marcador es troba darrere d'un altre element en l'estructura que forma. En la casella apareixen també diverses possibilitats: "conj. x" (conjunció seguida pel marcador; entre parèntesi indiquem la conjunció de què es tracta); "connector x" (el marcador segueix un connector parentètic; indiquem entre parèntesi quin); "md x" (el marcador segueix un altre marcador

¹⁷ Només en aquest cas, a pesar que el marcador i el vocatiu van separats per una pausa, hem considerat l'estructura com a diferenciada perquè ens semblava rellevant per a determinar la pèrdua del valor predicatiu. Tanmateix, el vocatiu també s'ha considerat en el cas de combinació.

discursiu; consignem quin entre parèntesi); “mdpvp x” (el marcador segueix un altre marcador de verb de percepció; notem quin); “voc, marcador” (el marcador segueix un vocatiu). En (10), trobem un exemple de marcador precedit de la conjunció *però*:

- (10) <C Moderador> Senyor Borrell, vostè m’ha recordat a mi que jo posi ordre però jo li he de recordar a vostè que també interromp quan els altres parlen.
<C Josep Borrell> Però ESCOLTI, qui està interrompent en aquest moment és el senyor Molins. [EG93, 0:47:35]

Aquest cas quedarà notat en la casella d’estructura de la manera següent: “conj x (però)”.

D) CAMPS QUE RELACIONEN LA FORMA AMB L’ESTRUCTURA TEXTUAL

14. Uneix. Indica quines unitats conversacionals uneix el connector analitzat.

a) Uneix torns. Quan el marcador uneix dos torns de parla, és a dir, dues intervencions, consignem en la casella “T”, com en (11):

- (11) <C Aleix Vidal-Quadras> Sous, dietes, despeses de representació, viatges i alegries gastronòmiques, això és aquesta despesa, i em preocupa que vostè, això, no ho tingui present perquè això, a lo millor vol dir que s’ho gasten sense que vostè ho sàpiga.
<C Moderadora> AVERE, senyor Jordi Pujol, [(pot respondre en la seva intervenció)] [EA92, 1:49:38]

b) Uneix actes. Si el marcador uneix dos actes de parla dins d’una intervenció, trobarem “A”, segons veiem en (12):

- (12) <C Àngel Colom> Sí. No sé per qui deu anar això de pensar només... per una minoria, que s’ha de pensar en tothom, perquè jo havia sentit dir unes altres vegades al candidat senyor Pujol últimament, en relació tot sovint, a vegades citant-nos, a vegades no, a Esquerra Republicana. ESCOLT’M, eh, dintre del

marc de la Constitució i dintre del marc de l'Estatut, s'estan fent propostes, jo n'he fet en les meves prioritats al començament, que són possibles a través de la seva reforma o a través de les delegacions de competències. [EA92, 1:18:43]

15. Organització. Amb aquest tret classifiquem la funció d'organització discursiva de cada marcador, la qual pot tenir a veure amb el tema, amb l'argumentació o amb la distribució de torns de parla.

- a) *Tema* (te). El marcador sovint es vincula a la introducció o al desenvolupament del tema. Indiquem si introdueix un tema, "te"; si el desenvolupa, "te-desenv"; o si precedeix un canvi de tema dins d'un mateix torn, "te-canvi".
- b) *Argumentació* (arg). El marcador pot introduir un argument ("arg") o un contraargument ("arg-contra").
- c) *Torn de parla* (t). En alguns casos el marcador introdueix una lluita per un torn aliè ("t-lluita"); altres vegades la lluita és per mantenir el torn propi ("t-mant").

Cal assenyalar que parlem d'argument si l'enunciat que segueix el marcador aporta qualssevol tipus de dades més o menys objectives presentades com a raó de pes (13):

- (13) <C Pujol> ...Però el que passa és que s'han d'analitzar perquè el dia que vingui un a un, si ens tornen a fer un gol de pissarrí doncs bé, aleshores parlarem. Però nosaltres en aquest moment sumem més que no pas restem, molt més que no pas restem. Atur: no sóc jo els que els ho dic, però, ESCOLTI, realment nosaltres en aquest moment tenim un atur de l'11,11%. Espanya té un atur, concretament, del 16 i escaig per cent. És important, gairebé 5 punts. [EA95, 0:15:57]

En canvi, considerem que l'enunciat presenta un contraargument bé quan contradia obertament una afirmació anterior d'un altre

participant (14) bé quan addueix fets duts a terme pels altres participants, o per les formacions polítiques a les quals pertanyen, que contradiuen les línies generals del programa que defensen (15):

(14)<C Vidal-Quadras> [(Fantàstic, fantàstic)]. A veure, MIRI, eh; el senyor Pujol, quan diu que som la quarta (<pronúncia emfàtica>) comunitat en deute, s'oblida d'un petit detall, primer detall: som la comunitat més endeutada en termes absoluts, és a dir, en pessetes, [(globals)], [EA95, 1:15:38]

(15) <C Ribó> [...] Vostè ha practicat, senyor Pujol, una política prepotent i excloent quan s'ha erigit en un únic intèrpret del catalanisme, i quan ha actuat com si fos l'únic negociador, i això ens ha enfeblit a tots, començant per Catalunya, perquè ha aconseguit molt poc, més enllà del que aconseguirem tots unitàriament com l'Estatut. Fins i tot en el seu da_ el seu darrer pacte amb el PSOE pot haver fet veure que aconseguia tapant l'autèntic contingut del Pacte que, abans ja li he dit, era socioeconòmic. MIRI, amb dos governs, PSOE-Convergència i Unió, els seus acords no han pogut ni suprimir els governadors civils. [EA95, 0:57:44]

16. Part del debat. Explicita en quina part del debat apareix el marcador analitzat. Els indicadors que poden aparèixer en aquesta casella són: “exposició”, “desenvolupa” (i la variant “desenvolupa1”) i “darrer missatge”.¹⁸

a) *Exposició.* Trobarem “exposició”, si el marcador se situa en la primera intervenció dels participants, quan encara no hi ha intercanvi. Els debats que formen el nostre corpus no presenten una exposició en sentit estricte, és a dir, com a intervenció de caràcter general que no aborda encara els temes concrets a debatre. En el nostre corpus, aquesta primera intervenció, habitualment sense interrupcions si no és a càrrec del moderador, queda inclosa en el desenvolupament, per tal com ja comença a tractar els temes que constitueixen el debat. En

¹⁸ En el debat, podem diferenciar dues parts més: “presentació” i “comiat”, però no hem trobat cap marcador al principi ni en la cloenda del debat, ja que són parts on només intervé el moderador.

aquests casos, conservem la marca “exposició”, atès que, de fet, el marcador apareix en la primera intervenció dels convidats.

b) *Desenvolupament*. Hem consignat “desenvolupa” quan el marcador es troba dins de la part central del debat, que aborda els temes pactats i inclou arguments i contraarguments. Però apareixerà la marca “desenvolupa1” si l’element analitzat correspon, dins del desenvolupament, al primer torn d’un tema nou on les intervencions, igual com s’esdevé en l’exposició, no solen ser replicades i el polítics introdueixen la seua opinió global sobre el subtema concret proposat.

c) *Darrer missatge*. Hem caracteritzat el marcador amb el tret “darrer missatge”, si es localitza en les darreres intervencions dels participants, on sintetitzen o incorporen conclusions.

E) CAMPS QUE IDENTIFIQUEN ASPECTES PRAGMÀTICS

17. Cortesia. Aquest tret fa referència al tipus d’acte que el marcador introdueix en relació amb la cortesia verbal. Majoritàriament, es tracta d’actes amenaçadors d’imatge (AAI), però podem trobar també actes neutres des del punt de vista de la cortesia (N) i actes enaltidors d’imatge (Enalt).

a) Actes amenaçadors d’imatge. Quan el marcador anticipa un acte amenaçador d’imatge (AAI), aquest pot estar adreçat bé a la imatge positiva de l’oient, fet que consignarem “AAIpos-O”, bé a la seua imatge negativa, “AAIneg-O”. Tot i que és menys habitual, l’acte introduït també pot amenaçar la imatge del mateix parlant, tant la imatge positiva, “AAIpos-P” com la negativa, “AAIneg-P”.

b) Actes neutres. De vegades, els actes de parla que segueixen els marcadors estudiats són actes neutres des del punt de vista de la

cortesia, la qual cosa marquem amb l'indicador "N". També podem trobar AAIpos-O i AAIneg-O que mitjançant estratègies redreçadores esdevenen neutres. En aquests casos, els notem "N/AAIpos-O" i "N/AAIneg-O".

c) Actes enaltidors. Així mateix, pot passar que els actes introduïts pels marcadors analitzats siguin enaltidors de la imatge del parlant, la qual cosa notem com "Enalt-P" o, menys freqüentment, de la imatge de l'oient, "Enalt-O". Quan es dona aquest segon cas, normalment, el que s'enalteix és la imatge dels telespectadors, possibles votants i destinataris reals de missatge, "Enalt-O-dest".

18. Acte de parla següent. Aquest tret està molt relacionat amb l'anterior, ja que concreta el tipus d'acte de parla introduït pel marcador: una ordre, una acusació, un insult, o una autolloança, per esmentar només alguns dels casos possibles, ben variats però també, de vegades, amb una significació molt propera que pot dificultar-ne la delimitació. Hem distribuït els actes de parla introduïts pels marcadors segons que amenacen la imatge positiva del parlant, que amenacen la seua imatge negativa o que siguin neutres des del punt de vista de la cortesia.

a) AAIneg-O. Entre els actes de parla que amenacen la imatge negativa de l'oient, podem trobar consignat en la casella corresponent: "suggeriment", "recordatori", "amonestació", "ordre" i "desafiament". Aquesta seria, des del nostre punt de vista, l'ordenació de menor a major grau d'imposició. Fixem-nos en l'exemple (16):

(16) <C Pujol>[...] Més coses: MIRIN, torno a insistir en que, quan mirin els pressupostos, han de mirar totes les coses que fan referència directament o

indirectament a una conselleria, i realment (<pronúncia emfàtica>), li he de tornar a dir, que medi ambient té un pressupost més alt... [EA92, 1:51:51]

En aquest cas, en la casella de cortesia del nostre corpus consignem, “AAIneg-O” i en la casella d’acte de parla següent “ordre”, que concreta l’acte amenaçador introduït pel marcador.

b) AAIPos-O: Pel que fa als actes que amenacen la imatge positiva de l’oient, notem, de menor a major grau de descortesia, les entrades següents: “dissensió”, “interrupció”, “refutació”, “retret”, “crítica”, “acusació”, “insult”, “injúria” i “sarcasme”. En (17), per exemple, tenim un cas consignat com a “AAIPos-O” pel que fa a la cortesia i com a “crítica” pel que fa a l’acte de parla següent:

- (17) <C Colom> [...] Tot això, senyor Pujol, és fracàs de la política de suport del PSOE, i tot això, senyor Nadal, és fracàs dels seus companys de Madrid i, per tant, en part (<pronúncia emfàtica>), fracàs també seu. Llavors jo trobo molt bé que vosè_ vostè corregeixi de l’onze de setembre cap aquí i ara digui que vol actualitzar, doncs va, som-hi. Però ESCOLTÍM, eh:, fem una mica de balanç, de tot això, i veurà com té molt poca, i en això sí que coincideixo amb el senyor Pujol, credibilitat a l’hora de plantejar aquesta reforma. I, escolti’m (<assenyala Nadal amb el bolígraf que duu a la mà>), si la planteja seriosament, com a mínim el que pot fer és que el seu programa l’inclogui. [EA95, 1:18:59]

c) Actes neutres. Entre els actes de parla neutres des del punt de vista de la cortesia, trobem alguns AAIneg-P, que indiquem com a “compromís” o “autojustificació”; AAIneg-O atenuats, especialment ordres, que notem “ordre-at”; AAIPos-O atenuats, principalment interrupcions i crítiques, que apareixen com a “interrupció-at”, “crítica-at”; així mateix, hi ha els actes enaltidors, consignats com a “autolloança” si són enaltidors del parlant, i “lloança-gen”, si són enaltidors generalitzats del parlant i l’oient; finalment, consignem com

a “N”, els actes neutres per se, és a dir, perquè simplement descriuen o organitzen el discurs, sense que, en principi, constitueixen cap efecte amenaçador per a l'oient. En (18), podem veure una ocurrència consignada “N/AAIneg-O” pel que fa a la cortesia i “ordre-at (sisplau)”, pel que fa a l'acte de parla següent:

- (18) <C Rahola> [(Ja és respectuosa, senyor Trias de Bes (¿zzzz?), ja és respectuosa Catalunya, ja ho és, ja ho és (<pronúncia emfàtica>). És que estan mentint (<pronúncia emfàtica estan mentint>), estan mentint (<pronúncia emfàtica estan mentint>). Més solidària en lo que podem?)] [crident]
<C Trias> I vostès que estan [(fent demagògia, i, senyor Serra)],
<C Moderador> [(A VEURE, sisplau, deixin acabar, que ha d'acabar)] [EG96, 1:03:33]

19. Ironia. Indiquem amb aquesta característica si el marcador introdueix un enunciat amb càrrega irònica. És un recurs del qual no sol abusar-se. S'associa, més aviat, a polítics concrets com a part del seu idiolecte, de la idiosincràsia personal a l'hora de construir el discurs en el debat. Si l'actitud del parlant sembla irònica ho indiquem a la casella amb un “sí”; si no ho és, apareix “no” a la casella. En realitat, tot i que la ironia té un paper fonamental en la comunicació, pel que fa als marcadors analitzats en el nostre corpus, no ha estat una dada rellevant i és l'únic tret que no hem utilitzat en la descripció.

20. Observacions. Com ja hem indicat, el darrer camp de la nostra base de dades està dedicat a les observacions que ens poden aportar algun tipus d'informació interessant. Per exemple, si l'ús de l'element analitzat sembla ser de transició entre la funció verbal i la funció de marcador, trobem “transició”; o, si en algun tret apareixen dades que se n'ixen del comportament general, indiquem, “confirmar pauses”, si és el cas, i tornem

al corpus enregistrat per comprovar el comportament “anòmal”; també hi hem indicat l’aparició de frases fetes o unitats fraseològiques, etc.

Abans de cloure aquest apartat i aquest capítol, volem deixar constància que sovint omplir la fitxa de cada ocurrència ha resultat una labor complicada, ja que ens hem trobat amb molts casos fronterers en els quals hem hagut de consignar més d’un resultat per fer-ne una descripció adequada. En qualsevol cas, mai no ha estat la nostra intenció intentar encabir la riquesa i la versatilitat del llenguatge en una minúscula base de dades, sinó analitzar el material que teníem de la manera més objectiva possible, tot i acceptant — generalment, amb no poca resistència per la nostra part — que, sovint, aquest tipus de treball comporta decisions en última instància subjectives que cal assumir, o, si més no, integrar en el treball de la manera més humil possible.

En conclusió, en aquest capítol hem presentant els aspectes metodològics de la investigació en dos vessants: el teòric i el pràctic. Pel que fa al primer, hem revisat les grans línies programàtiques dels enfocaments lingüístics que basteixen l’anàlisi: la lingüística cognitiva, com a paradigma integrador i que permet encabir els altres dos grans enfocaments, la gramaticalització i la teoria del canvi semàntic i l’anàlisi del discurs, centrant-nos sobretot en l’anàlisi de la conversa i els estudis de cortesia. Pel que fa al segon vessant, hem descrit els criteris de transcripció utilitzats i els problemes que hem hagut de superar. A més, hem presentat una anàlisi exhaustiva dels camps diferenciats en la base de dades a partir de la qual hem fet càlculs quantitativs que il·lustren les conclusions que, a partir del capítol 5, desenvoluparem.

3. ELS MARCADORS DISCURSIUS

Els elements que estudiem en aquest treball, els marcadors procedents de verbs de percepció, no s'ajusten al prototipus de cap categoria (o subcategoria) gramatical, segons veurem en els capítols que vénen a continuació. Per aquesta raó, ens ha semblat l'opció més adequada incloure'ls sota la categoria pragmàtica dels marcadors discursius, concepte que revisem en aquest capítol. Procedent de l'anglès *discourse marker*, el terme va ser encunyat per Schiffrin (1987) i dóna compte d'una sèrie d'elements que, pertanyents a diverses categories gramaticals, pauten el discurs oral i indiquen relacions de caràcter pragmàtic.

El terme *marcador discursiu* és, probablement, el més utilitzat per a designar un conjunt d'expressions bàsiques en el discurs oral però difícilment classificables i, per tant, incòmodes des del punt de vista de la gramàtica tradicional, que generalment les ha marginades i ha eludit el seu estudi per considerar-les una mostra del caràcter subsidiari de la llengua parlada respecte de l'escrit. Aquesta perspectiva, fruit de l'aplicació dels paràmetres per a l'estudi de la llengua escrita a l'anàlisi de l'oral, ha anat superant-se en les darreres dècades i actualment comptem amb nombrosos treballs que, des

d'enfocaments diversos, originats en les teories de l'ús lingüístic, s'han centrat en aquests elements.

Tot i que la denominació *marcador discursiu* fa referència a una categoria funcional i permet obviar, en certa manera, els problemes que planteja l'adscripció categorial d'aquests elements, la qüestió terminològica, lligada als aspectes conceptuals que comporta, ha estat una de les principals dificultats en l'estudi dels marcadors. En efecte, la diversitat de perspectives i interessos en l'estudi d'aquestes unitats, juntament amb la complexitat del tema en si mateix i el fet d'utilitzar com a referència corpus de naturalesa diferent, ha donat lloc a una gran proliferació de termes i conceptes que no ha contribuït en absolut a la comprensió d'uns elements de funcionament gens senzill.

El problema terminològic presenta fonamentalment dos aspectes interrelacionats. D'una banda, un mateix terme s'utilitza sovint per a fer referència a conceptes diferents, tant des del punt de vista intensiu (inclou accepcions diferents) com extensiu (pel que fa a l'abast de la denominació respecte als elements que s'hi inclouen). Per altra part, també és molt freqüent trobar termes diversos per a referir-se a conceptes (totalment o parcialment) coincidents. Així, alguns dels considerats marcadors discursius han estat qualificats d'*enllaços (extraoracionals, conjuntius, textuais)*, *connectors (textuais, pragmàtics, argumentatius, discursius, enunciatius)*, *marcadors pragmàtics, organitzadors metatextuals, connectius, partícules discursives, relacionants supraoracionals, operadors discursius o ordenadors del discurs* (Portolés 1998 : 36, Cuenca 2001: 221), entre altres denominacions.

Per la nostra part, emprem l'etiqueta *marcador discursiu* en el sentit proposat per Schiffrin (1987) : "I operationally define markers as sequentially dependent elements which bracket units of talk." (Schiffrin, 1987: 31). A partir d'aquest concepte, l'autora analitza elements de l'anglès com *oh, well, and, but, y'know, because, then...*. Ens interessa especialment l'abast conceptual del terme, que destaca el caràcter funcional dels elements definits i l'àmbit oral en què apareixen. En aquest sentit, els marcadors discursius definits per Schiffrin es presenten com una categoria pragmàtica ben adequada per a incloure els marcadors procedents dels verbs de percepció en què se centra el nostre estudi.

La bibliografia sobre el tema és molt extensa i de vegades difícil de seleccionar, ja que, com hem assenyalat, cada autor analitza elements parcialment coincidents amb els d'altres autors i amb freqüència sota una denominació diferent. En aquest capítol, presentarem una visió general de l'estat de la qüestió sobre marcadors discursius de la mà de tres autors: Brinton (1996), Schourup (1999) i Pons (2001). Tot seguit, repassarem amb deteniment alguns dels treballs més destacats o representatius de línies de recerca diferenciades i interessants per al nostre tema. En concret, revisem les aportacions de Schiffrin (1987), Redeker (1990, 1991), Fraser (1999), Blakemore (1987) i Brinton (1996), i recollim molt breument l'enfocament adoptat per Berrendonner (1983) i Moeschler (1983) en l'anàlisi d'aquests elements.

Així doncs, no ens proposem fer un repàs exhaustiu, però sí mostrar alguns dels treballs que considerem més importants en l'estudi dels marcadors per tal com constitueixen propostes globals, que ofereixen, en conjunt, una

perspectiva bastant completa de les principals tendències d'anàlisi en aquest camp. En relació més o menys directa amb aquestes obres bàsiques, mostrarem també alguns estudis propers al nostre àmbit més immediat com ara González (2001a), Martín Zorraquino (1998), Portolés (1998a) i Cuenca (2001, 2002). Els treballs de Cuenca, a més, ens proporcionaran una resposta adequada a la complicada qüestió categorial d'un grup important i prototípic de marcadors, els que l'autora denomina *connectors parentètics*, amb els quals els marcadors que analitzem presenten molts punts en comú des de la perspectiva categorial. Finalment, abordarem els estudis sobre marcadors discursius procedents de verbs de percepció i ens centrarem en alguns dels pocs treballs específics sobre el tema; en concret, analitzarem les aportacions de Lamiroy i Swiggers (1993), Dostie (1998) i Montolío i Unamuno (2001).

3.1. ELS MARCADORS DISCURSIUS: PANORÀMICA GENERAL

Els marcadors discursius han estat un dels centres d'atenció més freqüentats pels investigadors interessats en l'estudi de la llengua en ús en els darrers anys. Es tracta d'un tema enriquidor, però també complicat, on la gran proliferació d'aportacions i la diversitat de punts de vista adoptats han contribuït, de vegades, a augmentar la confusió. Per presentar l'estat de la qüestió d'un tema d'aquest abast, ens basarem en els treballs de tres autors, Brinton (1996), Schourup (1999) i Pons (2001), que, des de punts de vista diversos, han escomès l'empresa comuna de mostrar el panorama dels estudis realitzats sobre marcadors discursius. Amb les seues aportacions creiem que és possible donar una idea bastant completa de l'estat actual d'aquests estudis.

3.1.1. La qüestió terminològica

Els tres autors en què ens basem per fer aquest repàs tracten la qüestió terminològica, tot i que centrant-se en punts diferents. Així, Brinton (1996: 29) ens ofereix un ampli repertori dels termes utilitzats en la bibliografia per a referir-se a elements que poden considerar-se marcadors discursius (*comment clause, connective, continuer, discourse connective, discourse-deictic item, discourse operator, discourse particle, discourse-shift marker, discourse word, filler, fumble, gambit, hedge, initiator, interjection, marker, marker of pragmatic structure, parenthetical phrase, (void) pragmatic connective, pragmatic expression, pragmatic particle i reaction signal*).¹ Per la seua part, Schourup (1999: 228-230) destaca que si el terme *marcador discursiu* s'ha consolidat enfront del de *partícula discursiva*, que també va estar bastant estès, és, probablement, per la indeterminació que comporta el mot *partícula*. Quant a la gran quantitat de termes sorgits, l'autor remet a la relació de Brinton que acabem de consignar.

Pons (2001: 226-228), al seu torn, centra el problema terminològic en els termes *marcador discursiu* i *connector*.² Considera que, si prenem com a base la definició de marcador discursiu de Schiffrin, el terme *connector* s'ha d'entendre com un hipònim d'aquell hiperònim, que comprendria, a més, altres elements com modalitzadors, reformuladors, marcadors de cortesia o

¹ L'autora indica en la nota 1 del capítol 2 (Brinton 1996: 335-336) els autors que utilitzen cadascuna de les denominacions.

² En un treball anterior, Pons (1998a) analitza en profunditat setanta termes utilitzats per a denominar els connectors amb les definicions corresponents. Estableix, així, les característiques (fonològiques, morfològiques, sintàctiques, semàntiques, textuais, pragmàtiques i distribucionals) que, a partir d'un enfocament basat en la teoria de prototipus, li permeten definir un prototipus de connector. Al llarg del nostre treball farem referència a aquest estudi, però en aquest apartat ens centrem en Pons (2001) per tal com la perspectiva concreta que aporta a l'estat de la qüestió és més sintètica i actualitzada que en treballs previs.

reguladors de torn. Segons indica Pons, aquesta és la perspectiva adoptada també per autors com Bazzanella (1995) per a l'italià i Portolés per a l'espanyol (1998a). Tanmateix, remarca que el tema es complica perquè, a pesar que els connectors són el grup més estudiat entre els marcadors, el concepte de connector no està molt estès als Estats Units, de manera que els trets específics de connectors i marcadors discursius es barregen i resulta difícil saber si una caracterització determinada de marcadors és vàlida per al conjunt de marcadors discursius o només per als connectors.

Clourem aquest apartat amb algunes referències d'autors que han tractat la qüestió terminològica dels marcadors en l'àmbit hispànic. Podem citar Cortés Rodríguez (1995a: 64) que, en el seu primer article sobre bibliografia dels marcadors del discurs, inclou un apartat dedicat al tema. També Martín Zorraquino i Portolés (1999: 4057) presenten un repertori ben ampli de termes i autors en relació a la denominació dels marcadors discursius en l'àmbit hispànic. Pons (1998a: 22-24) aborda la diversitat d'etiquetes lligada a la polisèmia d'un mateix concepte en teories diferents i al desacord en el conjunt dels denominats connectors. Una aproximació semblant és la de Vázquez Veiga (2003: 52-57), que tracta la confusió terminològica tenint en compte les diverses definicions sobre marcadors i els elements que inclouen.

3.1.2. Marcadors i connectors: tendències i teories

Dos dels treballs que ofereixen una panoràmica del tema (Schourup 1999 i Pons 2001) fan una síntesi dels principals enfocaments aplicats al tema dels marcadors discursius i els connectors.

La revisió de Schourup (1999) es basa en la distinció entre enfocaments funcionals i categorials. L'autor (1999: 235) afirma que la majoria de treballs sobre marcadors han optat per un punt de vista funcional, tot i que també hi ha estudiosos com Zwicky (1985) i Fraser (1990, 1996) que han intentat fer-ne una descripció gramatical. Per a Zwicky, els marcadors formen una classe gramatical gràcies a la distribució, la prosòdia i el significat que presenten. Fraser (1990, 1996) considera que la tendència a la posició inicial, l'opcionalitat semàntica i la capacitat d'assenyalar una relació seqüencial en el discurs (capacitat compartida amb altres elements) caracteritzen gramaticalment els marcadors. Per altra part, Schourup fa notar que alguns elements considerats marcadors discursius són per a Quirk *et al.* (1985) adverbis conjunts i uns altres constitueixen, per a autors com Espinal (1991), adverbis disjunts. D'aquesta manera, per a Schourup, si els marcadors discursius volen definir-se gramaticalment, la definició haurà de ser oberta, com ho és la proposta de Fraser.

Quant a la perspectiva funcional, Schourup classifica les principals aportacions d'aquest tipus sobre marcadors en tres grups (Schourup 1999: 236-242):

- a) definicions funcionals basades en la coherència textual,
- b) definicions parcialment funcionals,
- c) definicions vinculades a la teoria de la rellevància.

a) Definicions funcionals basades en la coherència textual. Entre les definicions funcionals basades en la coherència textual, Schourup inclou les propostes de Schiffrin (1987), Redeker (1990, 1991) i Maschler (1994). Destaca

que, per a Schiffrin, els marcadors propocionen les coordenades contextuals en què un enunciat es produeix i ha de ser interpretat (Schiffrin 1987: 315). La proposta de Redeker, tot i ser molt propera a la de Schiffrin, altera les fronteres del grup de marcadors definits per aquesta autora, ja que exclou els usos no anafòrics de *now* i n'inclou els usos adverbials. Per altra part, Schourup (1999: 238) considera que l'estudi de Maschler (1994: 325), que defineix els marcadors discursius com "a subcategory of metalingual expressions: these used to mark boundaries of continuous discourse", està en la mateixa línia que els anteriors, ja que es basa també en la relació adjacent entre elements, en concret entre dues activitats verbals.

b) Definicions parcialment funcionals. Tot i reconèixer que també és una proposta funcional, almenys en part, Schourup (1999: 238-239) dedica un apartat a banda als estudis de Fraser sobre marcadors (1988, 1990, 1996). Afirma que, per a aquest autor, els marcadors discursius constitueixen una categoria gramatical dins dels denominats marcadors pragmàtics; aquestes unitats comprenen tots els elements lingüístics que contribueixen al significat oracional no veritatiu i forneixen pistes lingüísticament codificades que assenyalen les intencions comunicatives del parlant. Schourup remarca que la proposta de Fraser no ha estat acceptada globalment perquè es considera una definició dels marcadors massa inclusiva i que incorpora elements molt heterogenis.

c) Definicions vinculades a la teoria de la rellevància. Schourup (1999: 239-240) aborda, finalment, la perspectiva dels marcadors des de la teoria de la rellevància. A partir dels treballs de Blakemore (1987, 1996), destaca els *connectors discursius* com expressions que restringeixen la interpretació dels

enunciats que els inclouen gràcies a les connexions inferencials que manifesten. Des d'aquesta aproximació, la interpretació d'un enunciat està condicionada per la suposició que aquest és coherent amb el Principi de Rellevància (Sperber & Wilson 1995). Schourup (1999: 239) considera que es defineix així una classe diferenciada dels marcadors discursius, amb els quals els connectors discursius comparteixen dues característiques fonamentals: són elements connectors i no contribueixen a les condicions de veritat de l'enunciat.

Per a Schourup, una de les conseqüències que comporta l'existència de tantes definicions és que alguns elements són classificats com a marcadors discursius des d'unes perspectives però no des d'unes altres, com afirmava també Pons (*cf.* § 3.1.1.) i és evident per a qualsevol estudiós que s'apropi al tema. Així mateix, considera que la sobreabundància de termes i definicions en aquest camp no fa sinó reflectir preocupacions teòriques diferents i mostrar la dificultat d'un tema que relaciona diversos camps en la investigació del discurs: el cognitiu, el social, el textual i el lingüístic.

Pons (2001: 220-226), per la seua banda, duu a terme una breu però molt completa panoràmica dels antecedents en l'estudi d'aquests elements. El punt de partida d'aquest autor són els treballs de Halliday i Hasan (1976), *Cohesion in English*, i de van Dijk (1977), *Text and Context*, obres que, des de la lingüística del text, posen de manifest la importància dels elements conjuntius en la construcció de les unitats supraoracionals, els quals esdevenen així un pont entre la sintaxi oracional i la textual. La teoria de l'estructura retòrica desenvolupada per Mann i Thompson (1988) comparteix

aquest punt de vista dels connectors com a elements que donen coherència al text.

El segon enfocament recollit per Pons és el d'Anscombe i Ducrot (1976, 1983) en la teoria de la l'argumentació, segons la qual, el paper dels connectors no es limita a relacionar el contingut proposicional de dues oracions, sinó que també argumenta en favor de determinades conclusions. La teoria de l'argumentació ha servit de marc per a nombrosos treballs sobre conjuncions, principalment adversatives. En aquest sentit, Pons (2001: 222) remarca que, tot i que la idea que el llenguatge té una càrrega argumentativa ha estat generalment acceptada per la lingüística romànica, els estudiosos anglosaxons han tingut molt poc en compte (almenys de manera explícita) aquest marc teòric.³

Pons (2001: 223) revisa també les investigacions dirigides per Roulet (Roulet *et al.* 1985, Roulet 1991) a Ginebra, segons les quals els connectors uneixen les unitats conversacionals que structuren la conversa. Les unitats connectades poden ser actes (unitats que formen el nivell jeràrquicament inferior) o intervencions i intercanvis (unitats que pertanyen al nivell conversacional superior). Els actes i les intervencions se situen en el monòleg, mentre que els

³ El tradicional desinterès mutu (si més no aparent) entre les teories lingüístiques anglosaxones i les francòfones contribueix ben poc a fer avançar una ciència que no hauria de permetre's aquest tipus de frivolitats. En aquest sentit, els marcadors discursius constitueixen bon pont entre enfocaments diversos que, afortunadament, els teòrics de la nova escola de Ginebra i de la teoria de la rellevància semblen disposats a tenir en compte (*cf.* § 3.4.2.).

intercanvis es donen en el diàleg. En aquest marc, els paper dels connectors consisteix a mostrar la relació entre els diferents components discursius.⁴

El treball de Schiffrin (1987) és considerat per l'autor en aquesta síntesi "too broad for the description of the class and, as such, is no longer subscribed to today" (Pons 2001: 224). L'afirmació pot sorprendre si no tenim en compte que el seu interès són, més aviat, els connectors en sentit estricte (*en canvi, tanmateix, en conseqüència, i*, etc.). Entre les aportacions importants de l'estudi de Schiffrin destaca la naturalesa multifuncional d'aquests elements, és a dir, el fet que puguen realitzar papers diferents en els diversos nivells del discurs.

Pel que fa a la teoria de la rellevància, s'indica que els marcadors s'han utilitzat per a posar a prova els pressupòsits d'aquest enfocament teòric. Des d'aquesta perspectiva, els marcadors s'han caracteritzat com a elements procedimentals (Wilson i Sperber 1993), que restringeixen la rellevància de les proposicions que uneixen (Blakemore 1987). Per a Pons (2001: 225), aquesta aproximació als connectors resulta ben enriquidora per a la comprensió d'aquesta categoria i destaca el fet que es tracta d'un punt de vista compatible amb el proposat per la teoria de l'argumentació.

Finalment, Pons (2001: 234) remarca que la perspectiva diacrònica ha proporcionat en els darrers anys un marc ben sòlid per a explicar l'evolució històrica dels connectors. De fet, determinades qüestions (per exemple, els

⁴ Pons torna a posar de manifest que els treballs de Roulet i el seu grup, com els de Ducrot i els seus seguidors, circumscriuen la seua influència a la lingüística romànica, a pesar de la importància d'aquestes investigacions.

connectors que provenen de sintagmes preposicionals) no poden abordar-se sense referències diacròniques (Rossari 1994, Traugott 1995a i 1995b, Brinton 1996, Ruiz i Pons 1995). Per altra part, el marc teòric de la gramaticalització permet explicar el perquè dels canvis semàntics (Traugott 1999).

És important destacar que, per a Pons (2001: 224), en l'estudi els connectors, cal també tenir en compte la investigació sobre les partícules modals en alemany: Weydt (1969, 1983, 1989), Gülich (1970), Krivonosov (1977), Bublitz (1978) o Ferrer Mora (2001). Aquests estudis posen de manifest la lexicalització d'una categoria funcional en una classe gramatical. Pons remarca que, en les llengües que no tenen aquesta classe de partícules, la modalització es distribueix entre altres categories dins de les quals es troben els connectors. De fet, l'autor afirma que alguns dels trets considerats "excepcionals" en l'ús dels connectors poden veure's com una expressió de la modalització i, en concret, afirma que sembla haver-hi una relació bastant evident entre alguns valors modals i la codificació de la cortesia mitjançant determinats connectors.⁵

En definitiva, el conjunt d'aquests treballs, entre molts d'altres que s'han dut a terme en vint-i-cinc anys d'investigació sobre marcadors, ha donat una sèrie de resultats que segons Pons es poden sintetitzar en els punts següents:

⁵ Aquesta afirmació és particularment vàlida per als marcadors procedents de verbs de percepció en què se centra el nostre treball. Com veurem (capítol 7), es tracta d'elements que connecten i modalitzen, capacitat aquesta segona que els permet marcar relacions de poder entre els parlants i (des)cortesia discursiva.

- a) La descripció de connectors en llengües de tipologia diferent.
- b) La recerca de principis pragmàtics generals, més enllà del tipus de descripció.
- c) El reconeixement de la polifuncionalitat dels membres d'aquesta classe.

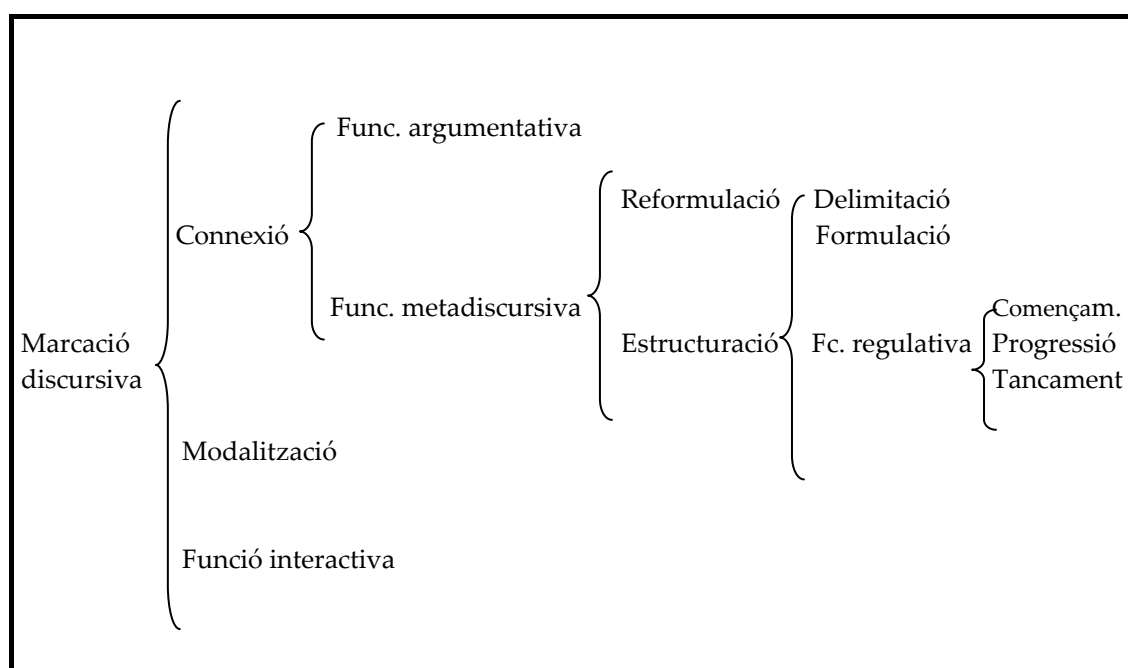
3.1.3. Categoria i funció en l'estudi dels marcadors

Ja hem esmentat abans que Schourup (1999), en relació als treballs de Zwicky i de Fraser, remarcava la dificultat de definir gramaticalment els marcadors. Pons (2001: 228-233) considera que, si tenim en compte l'adscripció categorial, es pot afirmar que els marcadors són unitats polisèmiques, ja que pertanyen a una classe determinada (conjuncions i adverbis, principalment) i funcionen com a connectors. En aquest sentit, allò que permet afirmar que els marcadors formen una classe no és el seu comportament gramatical sinó el funcional, de manera que l'aproximació categorial es manifesta inadequada. Pons insisteix en aquest tema mostrant que els trets formals atribuïts habitualment als connectors i als marcadors per tal de considerar-los un grup categorial homogeni no són suficientment sòlids. Per exemple, la posició inicial, tantes vegades invocada com a característica bàsica d'aquests elements, no és un tret definitiu, ja que "will depend on the range of elements we analyze" (Pons 2001: 227-228). A més, la independència entonativa, també generalment reconeguda en els connectors, no es dona en els connectors bàsics, les conjuncions.

En opinió de Pons (2001: 230), el primer pas per a una aproximació funcional és tenir en compte la categoria denominada *connexió*, realitzada per elements

d'origen divers, que, pel fet de manifestar aquesta funció, seran considerats *connectors*. Caldrà, doncs, caracteritzar la funció de connexió, manifestada per formes diverses entre les quals els membres que presenten més ocurrencies com a connectors seran els elements centrals. Amb tot, aquesta perspectiva, segons indica l'autor, també comporta problemes, el primer dels quals és que no s'explica clarament com està estructurada la funció de connexió. En aquest sentit, l'autor presenta la seua pròpia proposta (Pons 2001: 230-233), realitzada a partir d'un estudi anterior de connectors en espanyol (1998), figura 1:

Figura 1. Funció global de marcació discursiva

Com podem veure, la funció global de marcació discursiva pot subdividir-se en tres funcions: connexió, modalització i funció interactiva (que explicaria la funció comunicativa de formes com ara *y'know* o *listen*). Dins de la connexió, postula dues grans subfuncions: l'argumentativa (que inclouria les característiques argumentatives i inferencials dels connectors) i la

metadiscursiva (relacionada amb la construcció del discurs). Al seu torn, la funció metalingüística se subdivideix en funció de reformulació i funció estructuradora, que es desglossa encara en altres subfuncions, com podem observar en l'esquema. Pons exposa aquesta proposta amb deteniment i amb exemples que permeten veure com l'autor integra en aquesta hipòtesi tots els enfocaments recollits en el seu repàs històric de l'estudi dels marcadors/connectors.

3.1.4. Caracterització dels marcadors discursius

L'estudi de Brinton (1996) sobre els marcadors discursius de l'anglès antic (vegeu § 3.5.1.) parteix d'un repàs dels trets característics dels marcadors discursius i de les funcions que realitzen. En primer lloc, inclou una minuciosa revisió de les definicions anteriors d'aquests elements i recull els trets més habitualment atribuïts als marcadors. La relació de característiques és completa i està molt ben documentada. L'autora dóna referències abundants i concretes de les fonts utilitzades i organitza la informació de manera eficient i entenedora. A continuació, presentem sintetitzades aquestes característiques identificades en els marcadors (Brinton 1996: 33):

- a) Predominen en la llengua oral, encara que també poden aparèixer en l'escrit (Watts 1989).⁶ En aquest cas, sembla que les formes poden ser

⁶ Brinton no cita Schiffrin, ni en el text ni en nota, com a font d'aquesta característica, però no oblidem que el corpus de l'autora de *Discourse markers* és un corpus conversacional. Per altra part, hem d'aclarir que, tant en aquest apartat de característiques com en la relació de funcions pragmàtiques dels marcadors que veurem tot seguit, hem citat, a més de les referències bibliogràfiques que Brinton incorpora al text, algunes de les referències que dóna en nota. En concret, hem inclòs en el nostre text les referències dels principals autors

diferents de les que trobem en l'oral i també la funció que realitzen pot variar (Östman 1982, Fraser 1990, Redeker 1990).

- b) Com que es tracta de formes pròpies de la llengua parlada, de vegades, pot haver-hi seqüències de dos o més marcadors seguits en una oració (Fraser 1990).
- c) La presència dels marcadors en l'oral ha fet que s'hagen estigmatitzat des del punt de vista estilístic, especialment en el discurs formal i escrit (Schiffrin 1987).⁷
- d) Es tracta d'elements que sovint presenten una forma "curta" (Östman 1982), de vegades reduïda fonològicament (Schiffrin 1987).
- e) Constitueixen una unitat entonativa independent (Quirk *et al.* 1985) amb tonema final descendent-ascendent o ascendent (Crystal and Davy 1975, Schiffrin 1987). Aquesta és la idea més generalitzada, tot i que, per exemple, Redeker (1991: 1168) considera que entonativament i estructuralment els marcadors estan vinculats a una unitat clausal.
- f) Ocupen, generalment, la posició inicial en l'oració (Schiffrin 1987, Fraser 1988). Per a Keller (1979), aquest és un dels trets principals.
- g) Es considera que no tenen significat proposicional o el tenen tan afeblit que resulta difícil concretar-lo lèxicament (Schiffrin 1986, Östman 1982). Tanmateix, Brinton remarca que alguns autors com Erman (1987) o Watts (1989) no creuen que els marcadors estiguen absolutament buits de significat, malgrat que el seu significat literal haja quedat molt reduït. Per altra part, Wierzbicka (1986) proposa que

sintetitzats en el nostre treball, és a dir, Schiffrin, Redeker, Fraser i Blakemore, per tal com això pot contribuir a comparar les diverses propostes.

⁷ De fet, algunes de les expressions amb què s'han etiquetat aquestes unitats manifesten de manera evident aquest caràcter pejoratiu (§ 3.1.). En l'apartat 3.6.1., comentem aquesta qüestió respecte de les denominacions utilitzades per als marcadors procedents de verbs de percepció.

els marcadors pragmàtics contenen un significat semàntic invariable que podria ser recuperat amb una fórmula precisa i adequada.

- h) Solen estar desvinculats de l'estructura sintàctica, de manera que no realitzen una funció gramatical (Goldberg 1980, Schiffrin 1987). Tanmateix, sovint s'inclouen entre els marcadors elements amb funció sintàctica com les conjuncions o les partícules modals si també realitzen funcions pragmàtiques.
- i) Aquests elements es manifesten com a opcionals més que no com a unitats necessàries (Brown & Yule 1983, Schiffrin 1987, Redeker 1990), ja que en cas de ser eliminats, l'oració on apareixen no esdevé agramatical ni intel·ligible (Fraser 1988). D'altra banda, no creen significat sinó que orienten el receptor; seleccionen un significat dels possibles (Quirk *et al.* 1985, Schiffrin 1987, Fraser 1990).⁸
- j) Es tracta de formes marginals sovint considerades fora de la gramàtica d'una llengua (Stein 1985) i que no tenen un origen categorial únic (Fraser 1988, 1990). Més aviat, constitueixen un conjunt heterogeni d'elements de difícil ubicació entre les classes de paraules tradicionals (Schiffrin 1987). En aquest sentit, els marcadors han estat relacionats amb interjeccions (Fraser 1988), adverbis, partícules (Stubbs 1983) i mots funcionals (Fries 1952, Francis 1958). Entre els marcadors també s'inclouen sovint verbs, conjuncions coordinades i subordinades, sintagmes, unitats idiomàtiques, fragments d'oracions i clàusules (Fraser 1988, 1990; Watts 1988).

⁸ Com veurem en l'apartat dedicat a Fraser, aquest autor subratlla en treballs posteriors (Fraser 1999) la força del marcador en aquest sentit i considera que el marcador "imposa", més que no únicament "mostra" la relació entre els enunciat.

- k) Poden ser multifuncionals, en el sentit que operen simultàniament en el nivell local (morfofonèmic, sintàctic i semàntic) i en el nivell global (pragmàtic) (van Dijk 1982, Stein 1985, Schiffrin 1987, Redeker 1990). Així mateix, dins del component pragmàtic poden actuar en diferents nivells: textual i interpersonal. Cap funció predomina necessàriament en un context en particular (Schiffrin 1987).⁹
- l) Com a darrer tret, Brinton recull una afirmació controvertida que suggereix que els marcadors són més utilitzats en la parla de les dones que en la dels homes, ja que poden manifestar confiança o feblesa (Erman 1987).¹⁰

Una vegada determinades les característiques atribuïdes als marcadors,¹¹ Brinton revisa les funcions que diferents autors anteriors han atribuït a aquests elements. En primer lloc, l'autora remarca que, tot i que es tracta d'elements gramaticalment opcionals i semànticament buits, no són en absolut pragmàticament superflus i representen, en aquest nivell, funcions molt variades. Probablement per això, i també perquè els estudis sobre marcadors són molts i fets des de perspectives i interessos diferents, Brinton

⁹ Amb tot, Schiffrin (1987: 316, 319) suggereix que els marcadors pragmàtics amb significat inherent realitzen la funció bàsica en el nivell ideacional i aquells que no tenen un significat inherent, en nivells diferents a l'ideacional (pragmàtics).

¹⁰ Sense intenció de polemitzar, destacarem que no deixa de ser curiós que dels cinc grans treballs sobre marcadors discursius que ressenyem en aquest capítol, quatre han estat fets per dones (Schiffrin, Redeker, Blakemore i Brinton). I si ens cenyim als estudis sobre marcadors procedents de verbs de percepció la proporció augmenta.

¹¹ Partint del treball de Brinton, Schourup (1999: 230-234) concreta les característiques proposades en les següents: connexió, opcionalitat, no-contribució a les condicions veritatives de l'oració, desvinculació sintàctica, posició inicial, oralitat i procedència categorial múltiple. Sembla que les tres primeres són les més generalment acceptades com a característiques definitòries dels marcadors i en funció d'això proposa aquesta definició:

[discourse marker] is a syntactically optional expression that does not affect the truth-conditions associated with an utterance it introduces and is used to relate this utterance to the immediately preceding utterance (Schourup 1999: 234)

destaca la dificultat d'establir-ne les funcions. Amb tot, s'endinsa en aquesta tasca explicitant que es basarà principalment en els estudis generals sobre aquests elements i deixarà fora, en gran part, els treballs sobre marcadors concrets. Així, estableix per als marcadors les funcions pragmàtiques següents (Brinton 1996: 37-38):

- 1) Iniciar el discurs, inclosa la crida d'atenció a l'oient, i tancar el discurs (Schiffrin 1987).
- 2) Ajudar el parlant a prendre o cedir la paraula (Schiffrin 1987).
- 3) Servir com a omplidor tàctic per a continuar el discurs o mantenir el torn (Schiffrin 1987).
- 4) Marcar fronteres en el discurs, és a dir, introduir temes nous, canviar parcialment de tema o reprendre un tema després d'una interrupció (Schiffrin 1987, Fraser 1988).
- 5) Destacar informació nova (Erman 1987, Schiffrin 1987) o informació ja coneguda (Quirk *et al.* 1985, Schiffrin 1987).
- 6) Remarcar la "dependència seqüencial" ("*sequential dependence*"), és a dir, constrènyer la rellevància d'una clàusula respecte de l'anterior, tot explicitant les implicatures conversacionals que relacionen ambdues clàusules (Schiffrin 1987, Blakemore 1987, Fraser 1988, Redeker 1990); o indicar, mitjançant implicatures convencionals, com un enunciat està d'acord amb els principis conversacionals (Levinson 1983).
- 7) Rectificar el discurs propi o aliè (Schiffrin 1987).
- 8) Expressar, subjectivament, una resposta o reacció al discurs anterior o l'actitud cap al discurs que segueix (Schiffrin 1987).

- 9) Manifestar, interpersonalment, cooperació i confiança entre el parlant i l'oient, tot incloent-hi la confirmació de les suposicions compartides, les preguntes confirmatòries i les relacions de cortesia.

Brinton considera que les set primeres funcions pertanyen al component textual, en el qual el parlant estructura el significat com a text, mentre que les dues darreres es troben en el component interpersonal, on s'expressen les actituds del parlant i la naturalesa de l'intercanvi social (*cf.* § 3.2.1.).¹²

3.1.5. El significat dels marcadors discursius

El significat és un altre punt controvertit dels marcadors. Per a Schourup (1999: 42-56), l'afirmació que els marcadors no tenen significat (Schiffrin 1987: 127) s'ha d'entendre en el sentit que no transmeten significat relacionat amb les condicions de veritat. Aquest autor també explica en detall el significat procedimental dels marcadors (Blakemore 1987) com a reinterpretació de la noció de Grice d'implicatura convencional. Així mateix, afirma que en els darrers treballs, Blakemore, seguint Wilson and Sperber (1993), ha abandonat la identificació del significat no veritatiu amb el significat procedimental, ja que l'extensió de la dicotomia significat veritatiu/no veritatiu a la dicotomia significat conceptual/procedimental no sembla adequada. Per altra banda, igual com altres autors, Schourup (1999: 247-248) remarca que la noció de significat procedimental no pertany en exclusiva a la teoria de la rellevància, sinó que la idea es troba també en

¹² Per a Brinton, tant els trets característics com les funcions atribuïdes als marcadors pragmàtics de l'anglès modern, poden també atribuir-se en major o menor grau als marcadors de l'anglès antic. En l'apartat 3.5.1., veurem com desenvolupa Brinton el seu propi estudi sobre marcadors de l'anglès medieval tenint com a referent el repàs que acabem de presentar.

Ducrot (1972, 1973, 1984) i els seu seguidors.¹³ A més, considera que els connectors discursius de la teoria de la rellevància poden incloure's dins del que Halliday i Hasan (1976) denominen *conjunctive elements*.

Un altre aspecte interessant és el del significat nuclear (*core meaning*) dels marcadors. Schourup indica que diversos autors (Schourup 1985, Schifffrin 1987, Fraser 1990, Redeker 1991) han intentat aïllar un contingut semàntic invariable en els estudis sobre marcadors concrets (Schourup 1999: 249-253). Afirmar, remetent a Brinton (1996), que l'opinió general és que els marcadors discursius provenen d'altres elements que han sofert processos de gramaticalització que han alterat el seu significat original. El canvi semàntic típic és cap a significats més subjectius (Traugott 1995). Finalment, recull la qüestió de Fraser: "To what extent do all languages share a basic set of DMs with the same core pragmatic meaning? (Fraser 1990: 395).

En síntesi, després del respàs realitzat, cal destacar que l'estudi dels marcadors discursius s'enfronta a problemes terminològics i conceptuals greus, que fan difícil fins i tot fer-ne un estat de la qüestió.¹⁴ Bàsicament, hi ha dues orientacions: la funcional, de tall pragmàtic, i la categorial, menys representativa però també important. En relació a la primera, es planteja addicionalment el tema del significat dels marcadors, amb una clara tendència a establir un significat bàsic del qual deriven altres significats, però amb resultats sovint poc sistemàtics.

¹³ Vegeu § 3.4.2.

¹⁴ En Marín (1998) abordem aquest tema centrant-nos en una sèrie de termes utilitzats per a fer referència a elements que realitzen funcions connectives en el nivell textual i que inclouen des de les conjuncions, identificades per la gramàtica tradicional, fins als marcadors discursius (Schifffrin 1987), passant per denominacions com elements connectius (Halliday & Hasan 1976) o connectors pragmàtics (Anscombe & Ducrot 1983).

Com veurem en detall, els successius estudis amplien i redueixen la classe dels marcadors discursius de manera poc entenedora, a partir de criteris i enfocaments diversos. Els marcadors discursius apareixen vinculats en primera instància a relacions procedimentals i a textos orals. El canvi en aquesta perspectiva és un dels obstacles per a definir i caracteritzar la classe. Per la nostra banda, farem abstracció fins a un cert punt d'aquestes diferències i dificultats per tal de presentar aportacions ben rellevants al tema i que considerem bàsiques per al nostre estudi, ja que poden ajudar-nos a entendre el funcionament dels marcadors derivats dels verbs de percepció que ens ocupen.

3.2. APROXIMACIONS PRAGMÀTIQUES

Després de la visió general sobre els estudis dels marcadors discursius i dels problemes que plantegen, en aquest apartat presentarem una revisió d'algunes propostes d'anàlisi ja clàssiques que entenen els marcadors discursius com una classe pragmàtica i els estudien com a tals, independentment de la classificació d'aquest elements entre les categories gramaticals. En realitat, es podria dir que es tracta d'una sola proposta, la de Schiffrin (1987), que és revisada i reformulada per Redeker (1991). Ambdues autores volen mostrar la importància dels marcadors discursius com a elements que manifesten la coherència textual, però per a Redeker l'objectiu principal és presentar un model d'anàlisi de la coherència discursiva més que no endinsar-se en l'estudi dels marcadors *per se*. A més, comentem breument l'aplicació que fa González (2001a) de la proposta de Redeker a l'estudi dels marcadors del relat oral en català i anglès.

3.2.1. Els marcadors discursius: Schiffrin (1987)

Tot i que el terme *discourse marker* ja apareix en Labov i Fanshel (1977)¹⁵ i que Levinson (1983) parla dels marcadors discursius com una classe que caldria estudiar, l'obra de Schiffrin, *Discourse markers* (1987), és la primera que aborda de manera detallada i sistemàtica l'anàlisi d'aquests elements de procedència heterogènia i comportament incòmode per a les gramàtiques tradicionals.

Schiffrin s'endinsa en l'estudi d'aquests elements a partir del principi enunciat per Brown i Yule (1983), segons el qual l'anàlisi del discurs ha d'anar necessàriament lligat a l'anàlisi de l'ús del llenguatge. Des d'aquesta perspectiva, i centrant-se en l'estudi de la conversa, aquesta autora basteix un marc metodològic a partir del qual caracteritza els marcadors discursius, que defineix de la manera següent:

"I operationally define markers as sequentially dependent elements which bracket units of talk." (Schiffrin, 1987:31)

La definició es basa deliberadament en un concepte tan ampli i vague com el d'unitat de parla (*unit of talk*), perquè Schiffrin considera que els marcadors es troben en els límits d'unitats ben diverses (oracions, proposicions, actes de parla, grups tonals...) i que concretar més aquestes unitats seria privar-les del

¹⁵ Labov i Fanshel (1977: 156), en una obra dedicada al discurs terapèutic, ja utilitzen el terme "marcador discursiu" per referir-se a determinats usos de *well* que posen en relació el tema del discurs amb el participants. La denominació apareix també en *Pragmatics* (1983: 87-88) on Levinson afirma que serien mereixedores d'estudi unitats com *after all, anyway, but, in conclusion, well*, que mostren les relacions entre un enunciat i els discurs que el precedeix. Amb tot, com indica Fraser (1999: 932), cap d'aquests autors s'endinsa en l'anàlisi d'aquests elements, a pesar de reconèixer la seua importància.

tret de semblança que comparteixen, fonamental, d'altra banda, per a una consideració general dels marcadors discursius. Per a aquesta autora, la funció que fan és delimitadora i, de fet, utilitza un verb tan metafòric com expressiu, *to bracket*, amb el qual indica que els marcadors *posen entre claudàtors*, és a dir, marquen les fronteres entre les unitats de parla. Així, els marcadors proporcionen marcs de comprensió adequats als contextos. A més, com que aquests elements tenen un caràcter anafòric i catafòric (miren simultàniament davant i darrere, ja que el començament d'una unitat és la fi d'una altra i viceversa), mantenen una relació de dependència seqüencial o lineal (*sequentially dependent*), és a dir, són mecanismes que treballen en el nivell discursiu.

Schiffrin reconeix que, segons la definició proposada, un catàleg de marcadors hauria d'incloure tant entrades d'elements verbals com no verbals, però centra el seu treball únicament en unitats lingüístiques. En presenta un llistat obert que des del punt de vista de les categories clàssiques conforma un conjunt heterogeni, i en selecciona onze, dins dels quals podem trobar tant conjuncions i altres connectors (*and, or, but, because; so, well*), elements que tradicionalment es consideren adverbis (*now, then*), interjeccions (*oh*) i expressions de major extensió sintagmàtica, que estan gramaticalitzades (*I mean, y'know*).

A continuació, transcrivim un exemple de cada cas entre els proposats per Schiffrin:

- (1) A: How can I get an appointment t'go down there t'bring my son on a tour?
B: *Oh*, I didn't even know they gave tours! I'm not the one t'ask about it.

- (2) - Do you ever go down in the winter?
- No: **Well** we go down but our house is closed.
- (3) - *I uh I go on trips with 'em,
I bring 'em here,
we have supper, or dinner here,
and I don't see any problem
because I'm workin' with college graduates.*
- (4) - We prefer eating alone.
Cause: what we like- what we like, most other people either don't want to go: for it,
or, um...you feel responsible if you suggest a place.
I eh eh- I prefer eh I do prefer eating alone.
- (5) - *It was called N.E.P.
It was a little before R.N.-N.R.A.
But they called it N.E.P.*
- (6) - **So**, my son wouldn't let her go back anymore.
And she tried to get other jobs and she couldn't.
So, what she did, she got a job as a uh bookkeeper in an office.
- (7) - Well we going up t'see uh...my- our son tonight, but we're not
cause the younger one's gonna come for dinner
cause he's working in the neighborhood.
So that's out.
- (8) - They have an open classroom at Landsdon.
Now there's lots of the mothers in that room are very upset about it.
I'm not.
- (9) - Do y'still need the light?
Um.
We'll have t'go in **then**.
Because the bugs are out.
We're gonna go crazy with the bugs.
- (10) - I'm not a... we're all not perfect, **y'know**.
I'm not perfect Zelda, after all.
- (11) - But I think um years from now,
it's going to be much more liberal.
I could see it in my own job.
I mean, when I started working for the government, there were no colored people.

And today eh... uh...twenty five, thirty percent, forty percent of the people I work with are- are colored.

L'autora és conscient que la seua tria, condicionada sens dubte pel fet que el seu corpus és de conversa col·loquial, deixa fora de l'anàlisi una sèrie d'elements que també acompleixen les condicions per a funcionar com a marcadors discursius. Així, amplia el llistat de marcadors, assenyalant elements que exclou de l'anàlisi que desenvolupa en el llibre (Schiffrin 1987: 327-328):

- els verbs de percepció visual *see, look* i el d'auditiva *listen*, però no *hear*, com és lògic ja que aquest verb no funciona com a marcadors discursiu en anglès;
- els díctics de lloc *here* i *there* (en narracions, per a marcar resultats inesperats en el desenvolupament de l'acció);
- la proforma *why* (utilitzada en lloc de *then*, com en *if he wants to come, why let him come!*, o al començament d'exemples típics com en *why just the other day...*), però no *when, where* o *how*;
- les interjeccions *gosh, boy*;
- el verb *say* (com en *say, can you lend me a dime?*), però no altres verbs de dicció (excepte en les expressions metalingüístiques com *lemme tell you*);
- elements metaconversacionals (com *this is the point, what I mean is...*);
- el que denomina frases quantificadoras del tipus *anyway, anyhow, whatever*).

Com veiem, la llista és bastant heterogènia i barreja criteris categorials amb criteris lèxics, semàntics i d'altres menes. Aquesta indefinició inicial ha donat

lloc a una confusió conceptual que, com veurem, els treballs posteriors han fet major, ja que hi han afegit més elements amb criteris no sempre homogenis.

Schiffrin dedica el cos central de l'obra a realitzar una acurada descripció del mecanisme de funcionament de cadascuna d'aquestes unitats en la conversa, fet que li permet arribar a una caracterització general dels marcadors seleccionats i proposar-ne dues classificacions tipològiques: la basada en el component en què actuen i la centrada en les coordenades contextuais en què se situen.

Quant a la primera, cal tenir en compte que la seua anàlisi es basa en el que denomina model de coherència discursiva (*coherence in talk*). Aquest marc metodològic parteix de la idea que el discurs posseeix les propietats d'*estructura*, *significat* i *acció*, nivells no autònoms on parlant i oient comparteixen la construcció del text. Amb aquest punt de partida, Schiffrin contempla el discurs com a producte d'una sèrie de components entrelaçats, perspectiva que li permet analitzar els marcadors segons els distints papers d'aquests elements en cada nivell i segons les funcions que duen a terme en la integració global del discurs com a sistema. La proposta parteix d'un tipus de coherència local, construïda sobre les relacions entre unitats adjacents en el discurs, però que pot estendre's a nivells més globals de coherència. El model de coherència discursiva proposat per Schiffrin integra els components ("planes of talk") següents: a) estructura d'intercanvi, b) estructura d'acció, c) estructura ideacional, d) marc de participació, e) estat d'informació.

a) *Estructura d'intercanvi*. L'estructura d'intercanvi reflecteix el mecanisme d'intercanvi conversacional com ara els *torns* (o altres parells d'adjacència com preguntes i respostes, comiats...). Es defineix com el resultat dels procediments de decisió mitjançant els quals s'alternen els papers seqüencials.

b) *Estructura d'acció*. L'estructura d'acció fa referència a la seqüència dels actes de parla que s'esdevenen en el discurs i als procediments de decisió que marquen aquesta seqüència. Les unitats que presenta, les *accions*, no es donen fortuïtament, sinó en seqüències lineals obligades, que segueixen generalment un model de predictibilitat. Els actes de parla no només es defineixen en termes d'identitat del parlant, sinó en termes del que l'acció precedeix, el que pretén i el que aconsegueix. Segons indica l'autora, tant l'estructura d'intercanvi com l'estructura d'acció presenten una naturalesa pragmàtica, ja que parlant i oient tenen un paper fonamental en la seua organització.

c) *Estructura ideacional*. L'estructura ideacional mostra les relacions entre les idees (proposicions) del discurs. Les unitats que hi intervenen són lingüístiques: *proposicions* o idees amb contingut semàntic. Per a Schiffrin, aquesta estructura queda configurada per tres tipus de relacions diferents entre les idees: *relacions de cohesió*, que s'estableixen quan un element d'una clàusula pressuposa informació d'una altra anterior gràcies a relacions semàntiques subjacents en el text; *relacions de temes*, els quals són sovint determinats intuïtivament, tot i que manquen d'una fórmula clara que els identifique; i *relacions funcionals*, que fan referència al paper que juguen unes

idees respecte d'altres dins del text global (unes idees poden ser exemples o raons de suport d'altres).

d) *Marc de participació*. El marc de participació reflecteix les relacions entre els participants en el discurs. El terme, que procedeix de Goffman (1981), abasta les diferents maneres mitjançant les quals un parlant i un oient poden relacionar-se. Schiffrin afegeix que aquest concepte té a veure també amb les relacions del parlant i l'oiient amb els seus enunciat (proposicions, actes i torns), els quals influeixen en la manera de comunicar-se. Fet i fet, els parlants poden avaluar les idees o presentar-les neutralment, expressar compromís amb aquestes o distanciar-se'n...; prenen postures i realitzen accions; poden reclamar el seu torn o renunciar-hi, etc. Es tracta, doncs, d'un marc de naturalesa pragmàtica.

e) *Estat d'informació*. L'estat d'informació mostra l'organització i la direcció del coneixement i metaconeixement. Hi trobem de nou parlant i oient en un paper central, però, a diferència del marc de participació, ací no destaquen les seues capacitats socials i interaccionals sinó les cognitives. L'autora defineix el coneixement del parlant/oiient com allò que el parlant sap i l'oiient sap; el metaconeixement del parlant/oiient és allò que parlant i oient saben sobre el seu respectiu coneixement i les seues creences sobre els coneixements que comparteixen. L'estat d'informació és un procés interactiu, i per tant dinàmic, que canvia segons canvien els factors que hi intervenen. Pot ser pragmàticament rellevant, sempre que els parlants mostren el seu coneixement i el metaconeixement de l'altre, però, com que un estat d'informació només està potencialment exterioritzat, Schiffrin considera que no és adequat classificar-lo com a pròpiament pragmàtic.

Com hem vist, el model està integrat tant per estructures lingüístiques (ideacional: proposicions) com no lingüístiques (d'intercanvi: torns; d'acció: actes), on el parlant i l'oient es relacionen entre si i amb els seus enunciat en un marc de participació, i organitzen el seu coneixement i metaconeixement sobre les idees en un estat d'informació. Aquest model de coherència discursiva permet a l'autora mostrar que els marcadors discursius poden ancorar els enunciat en diversos nivells de parla o components discursius i classificar-los des d'aquest punt de vista, com mostrem en la figura 2. Com que tots actuen en més d'un nivell, l'ús primari s'hi assenyala amb un asterisc (Schiffrin 1987: 316):

Figura 2. Components discursius on actuen els marcadors discursius

Estat d'informació	Marc de participació	Estructura ideacional	Estructura d'acció	Estructura d'intercanvi
*oh	oh		oh	
well	*well	well	well	well
		*and	and	and
		*but	but	but
		*or		or
so	so	*so	so	so
because		*because	because	
	now	*now		
then		*then	then	
I mean	*I mean	I mean		
*y'know	y'know	y'know		y'know

Segons podem observar, cadascun d'aquests elements té un paper principal en un determinat nivell, però presenta, a més, funcions addicionals en altres components parla. Per aquesta raó, marcadors que poden parèixer molt diferents, com, per exemple, *now* i *I mean*, comparteixen funcions en un mateix àmbit, en aquest cas, el marc de participació.

Un altra de les distincions importants en la seua anàlisi és la que té a veure amb la naturalesa "díctica" dels marcadors discursius o, si es vol, en la condició d'elements d'ancoratge contextual. Partint de la base que els enunciats, a diferència de les oracions, es troben lligats al context, Schiffrin afirma que els elements díctics decideixen el punt des del qual es fixen les coordenades de parlant, oient, temps i lloc. L'agrupació dels díctics, segons que indiquen cap al centre díctic o cap a fora d'aquest centre, defineix un eix de proximitat/distància, de manera que els elements que apunten cap al nucli díctic són díctics *de proximitat (proximal)*, i els que apunten cap a fora del centre són díctics *de llunyania (distal)*. Aquest tret es concreta en dues dicotomies: *parlant-oient* (coordenades de participació) i *text anterior-text posterior* (coordenades textuales), que li permeten classificar els marcadors. Des d'aquest punt de vista, els marcadors es distribueixen com es recull en la figura 3 (Schiffrin 1987: 324):

Figura 3. Els marcadors com a elements d'ancoratge contextual

Marcadors	COORDENADES DE PARTICIPACIÓ	COORDENADES TEXTUALS
<i>oh</i>	parlant	anterior
<i>well</i>	parlant/oient	anterior/posterior
<i>and</i>	parlant	anterior/posterior
<i>but</i>	parlant	posterior
<i>or</i>	oient	anterior/posterior
<i>so</i>	parlant/oient	anterior/posterior
<i>because</i>	parlant	anterior/posterior
<i>now</i>	parlant	posterior
<i>then</i>	parlant/oient	anterior/posterior
<i>I mean</i>	parlant	anterior
<i>y'know</i>	parlant/oient	anterior/posterior

Com a conclusió de l'anàlisi dels onze marcadors seleccionats, Schiffirin explicita, en el darrer capítol de la seua obra, en quines condicions un element pot ser considerat marcador discursiu:¹⁶

- it has to be syntactically detachable from a sentence
- it has to be commonly used in initial position of an utterance
- it has to have a range of prosodic contours e.g. tonic stress and followed by a pause, phonological reduction
- it has to be able to operate at both local and global levels of discourse, and on different planes of discourse

¹⁶ Per a Fraser (1999: 933), aquesta proposta és propera a la de Zwicky (1985: 303), autor que aplega algunes de les considerades "discourse particles" i "interjeccions" sota l'etiqueta de "discourse markers", per tal com "on the grounds of distribution, prosody, and meaning, discourse markers can be seen to form a class". Tanmateix, la utilització del terme que fa Zwicky no és, en opinió de Schourup (1999: 235), equivalent al que actualment s'entén com a marcador discursiu, ja que inclou elements com ara (*no*, *uh* o *please*) ja normalment exclosos.

this means that it either has to have no meaning, a vague meaning, or to be reflexive (of the language, of the speaker). (Schiffrin, 1987: 328)

Comentem a continuació els trets adduïts.

1) *Es tracta d'elements sintàcticament independents de l'oració.* Els marcadors discursius no estan sintàcticament vinculats a l'oració on apareixen. Aquesta desvinculació és clara en els marcadors que no tenen funció gramatical en l'àmbit oracional (*oh, well, y'know...*). Pel que fa al cas de les conjuncions (coordinadors i subordinadors en el nivell oracional), Schiffrin afirma que, quan actuen discursivament, no creen l'estructura, sinó que en mostren una de ja existent, de manera que tampoc no tenen dependència sintàctica de l'oració on es troben.

2) *Apareixen, prototípicament, a l'inici de l'enunciat.* Una de les manifestacions de la independència sintàctica dels marcadors és el fet que aquests elements ocupen normalment la posició inicial. Amb tot, també es poden trobar casos on el marcador no inicia l'enunciat, encara que la independència sintàctica i entonativa continua essent evident.

3) *Prosòdicament, presenten límits entonatius, és a dir, tenen caràcter parentètic.* De fet, van seguits de pausa i manifesten reducció fonològica. També com a conseqüència de la independència sintàctica, els marcadors tenen un esquema entonatiu propi que pot estar constituït per un accent tònic seguit de pausa. Aquesta està, de vegades, marcada ortogràficament per una coma; en altres ocasions, en canvi, no es troba cap signe ortogràfic que hi faci referència. Per altra part, l'esquema entonatiu pot presentar reducció fonològica.

4) *Poden operar tant en el nivell local com global del discurs i en diferents components discursius.* Els marcadors actuen tant en el nivell lineal i global del discurs com en els diferents plans discursius.

5) *No tenen significat o tenen un significat vague o de naturalesa metalingüística.* Aquesta darrera característica, la manca de significat, està molt relacionada amb l'anterior. És a dir, perquè els marcadors puguin actuar en diversos nivells han de tenir molt poc (o gens) de significat. En aquest sentit, tot i que algunes expressions utilitzades com a marcadors poden tenir un significat referencial,¹⁷ Schiffrin considera que, en fer el paper de marcadors discursius, ja no és el contingut referencial el que manifesten, sinó el significat expressiu o pragmàtic implícitament present en els enunciats on apareixen. Per tant, segons Schiffrin, tampoc no creen la relació que s'estableix entre els enunciats, molt condicionada ja pel context, sinó que seleccionen una relació de significat entre les possibles i la mostren, la reflecteixen. Així, la importància del significat semàntic que presenten es redueix al fet que aquest no pot oposar-se al significat de la relació que estan marcant, ja que qualsevol que siga el significat inherent al marcador, aquest haurà de ser compatible amb el significat del discurs que l'envolta.

Però en relació al significat, Schiffrin també afirma que, si bé una part de la força comunicativa d'un marcador és conseqüència de la definició de l'espai discursiu en el qual s'utilitza, també les propietats lingüístiques (tant el

¹⁷ Per a Schiffrin, entre els marcadors analitzats, *and, but, or, so, because, now* i *then* tenen més significat que la resta d'elements considerats en el seu treball, la qual cosa fa que siguin elements que actuen, en primera instància, en el component ideacional. Respecte del significat, també afirma en altre moment: "except or *oh* and *well...* all the markers I have described have meaning" (Schiffrin 1987: 314).

significat referencial o semàntic com els valors gramaticals) de les expressions usades com a marcadors són responsables de l'efecte comunicatiu que posseeixen. Fet i fet, molts marcadors són emprats de manera que reflecteixen el significat referencial que tenen.¹⁸ És el cas, per exemple, de les conjuncions, que presenten efectes pragmàtics lligats a la seua significació. Així, *but* marca contrast del parlant pel seu significat contrastiu; *or* indica opció de l'oient gràcies al seu significat disjuntiu; el significat de resultat de *so* es reflecteix en el seu ús com a marcador de participació potencial de transició.

Clourem aquest repàs insistint que, per a Schiffrin, els marcadors discursius són elements que contribueixen a la configuració de la coherència discursiva: indicis que ancoren seqüències de discurs en determinats contextos d'ús i funcionen com a instruccions per a la tasca d'assignació de coherència pragmàtica global —una integració dels diversos nivells discursius— que el receptor ha de realitzar. Com assenyala Fraser (1999: 934), la proposta de Schiffrin considera que els marcadors proporcionen coordenades contextuals per a l'enunciat:

- (i) situant-lo en un o més components dels discurs,
- (ii) dirigint l'enunciat cap al parlant, l'oient o ambdós, i
- (iii) dirigint els enunciats cap al discurs anterior o posterior.

D'aquesta manera, els marcadors realitzen una funció integradora en el discurs i contribueixen així a la coherència discursiva.

¹⁸ Aquestes afirmacions poden semblar contradictòries amb el fet que els marcadors no tinguen significat referencial o en tinguen molt poc. Tanmateix, que el significat referencial s'haja perdut en major o menor mesura no és impediment perquè el significat pragmàtic dels marcadors i les funcions que desenvolupen puguen estar originades en el significat primigeni de cada element. Aquesta idea entronca amb el punt de vista de la gramaticalització (cf. § 3.5. en aquest mateix capítol).

En síntesi, l'estudi de Schiffrin, un dels més rellevants realitzats al voltant dels marcadors discursius, és una proposta circumscrita fonamentalment a l'àmbit pragmàtic i basada en un corpus oral.¹⁹ Presenta l'avantatge de basar-se en un enfocament que no queda limitat per compartiments estancs, ja que el marc metodològic que basteix l'autora permet caracteritzar els marcadors discursius sense traçar línies insalvables, tant pel que fa als nivells discursius en els quals actuen aquests elements, com quant a les coordenades contextuals a les quals fan referència. D'aquesta manera, Schiffrin aconsegueix donar compte d'una sèrie d'elements heterogenis des del punt de vista gramatical, però que constitueixen una classe funcional amb un paper important en el nivell comunicatiu, concretament en la llengua oral, que és, al capdavant, l'objecte d'indagació d'aquesta autora.

3.2.2. Marcadors pragmàtics i operadors discursius: Redeker (1990, 1991)

Una investigació derivada de la de Schiffrin és la de Redeker (1990, 1991), que proposa un model discursiu basat en la coherència entre les unitats adjacents del discurs. Reformula el model de Schiffrin reduint a tres els cinc components discursius que aquesta proposava. En concret, n'elimina el marc

¹⁹ Cal destacar l'interès d'algunes aplicacions que la teoria de Schiffrin ha propiciat. En concret, en l'àmbit del català, Vicent Salvador (1994) ha aplicat la proposta de Schiffrin a l'estudi de l'assaig de Fuster i concreta les funcions dels marcadors discursius en el discurs literari de la manera següent:

a) Mostren la progressió temàtica que el lector haurà d'atènyer per tal d'interpretar el text de manera coherent.

b) Són modalitzadors: manifesten, d'una banda, la relació establerta entre l'autor i els continguts que presenta; d'altra, mostren una relació interpersonal entre l'autor i el lector imaginat.

c) Constitueixen estratègies de l'escriptor, instruccions d'interpretació dirigides als lectors i destinades a seduir-los.

d) El valor fòric que tenen pot fer referència a elements del context evocats implícitament i, per tant, sense manifestació textual.

de participació i l'estat d'informació, ja que considera que no tenen el mateix estatut que la resta, perquè, en realitat, es troben incorporats als que ella destaca com a components pragmàtics (estructura retòrica i estructura seqüencial) en la seua proposta.²⁰ D'aquesta manera, els que denomina "components de coherència" són tres per a Redeker:

1. *estructura ideacional*, on s'estableixen relacions de tipus semàntic;
2. *estructura retòrica*, que té a veure amb les intencions il·locutives i és més o menys equivalent a l'estructura d'acció proposada per Schiffrin;
3. *estructura seqüencial*, que es relaciona amb l'estructuració i l'organització seqüencial de la informació i és una versió ampliada de l'estructura d'intercanvi que inclou el *tòpic* i altres transicions tant en el discurs interactiu com no interactiu.

Per a Redeker, els dos darrers components són de naturalesa pragmàtica, mentre que el primer és de naturalesa semàntica. Aquesta distinció li permet classificar els marcadors discursius en dos tipus:

- a) marcadors de l'estructura ideacional, que inclouen els pronoms de relatiu, els "connectors semànticament rics" i els adverbis temporals.
- b) marcadors de l'estructura pragmàtica, que abasten l'ús pragmàtic de les conjuncions, l'ús connectiu de les interjeccions i les clàusules de comentari *you know, I mean* i *mind you*.

²⁰ Des del punt de vista de Redeker, la diferència més important entre el model de Schiffrin i el que ella defensa és la definició independent dels components que no es donava en la proposta de Schiffrin.

Posteriorment, en el treball on reformula la proposta de Schiffrin (Redeker 1991), considera oportú canviar la denominació dels elements estudiats i ho justifica de la manera següent:

Since propositional links are by far the largest and most frequent class, the term discourse operator seems more appropriated than the more pragmatically biased label discourse markers. (Redeker 1991: 1168)

Com podem observar, Redeker troba el terme *operadors discursius* més adequat per tal com fa referència també als lligams proposicionals (que presenten alguns dels elements que considera) i no únicament pragmàtics com “discourse markers”. Els defineix de la manera següent:

A *discourse operator* is a word or phrase —for instance, a conjunction, adverbial, comment clause, interjection— that is uttered with the primary function of bringing to the listener’s attention a particular kind of linkage of the upcoming utterance with the immediate discourse context. (Redeker 1991: 1168)

L’autora destaca que la seua definició exclou dels operadors discursius les clàusules que marquen l’estructura del discurs (del tipus *let me tell you a story, as I said before* o *since this is so*). N’exclou les expressions dítiques (com ara *now, here, today*) quan s’utilitzen pròpiament com a dítics, i també els pronoms anafòrics, sintagmes nominals i determinades expressions “whose scope does not exhaust the utterance” (per exemple, les partícules focals, l’*oh* interoracional, etc.). En canvi, Redeker remarca que sí que es troben entre els operadors discursius els usos anafòrics de circumstancials com *now, then, in the meantime*, ja que aquests elements abasten la totalitat de la clàusula o l’enunciat. D’aquesta manera, no considera necessari distingir entre la utilització d’aquestes formes com a circumstancials i la utilització com a marcadors ideacionals (una distinció, que, d’altra banda, seria, segons

afirma, complicada). Així mateix, explicita que els usos de *now* i *then* que Schiffrin identifica com a ideacionals, és a dir, relacionats amb la progressió i moviment del parlant en el temps del discurs són, en la seua proposta, clarament identificables com a casos d'estructura seqüencial (Redeker 1991: 1169). En aquest sentit, com afirma Schourup (1999: 238,) la perspectiva de Redeker altera les fronteres establertes per Schiffrin per als marcadors discursius. Finalment, convé deixar constància que Redeker (1991: 1170) apunta, en la part final del seu treball, una relació entre els usos dels operadors discursius i els gèneres textuais.

En aquest apartat hem vist les característiques de la proposta de Redeker destacant (com la mateixa autora fa en el seu treball) els punts en què aquesta se separa més (o sembla separar-se més) de la de Schiffrin, tot i ser ambdues de tipus funcional i estar basades en la coherència discursiva. Des del nostre punt de vista, la diferència fonamental es troba en el fet que, per a Redeker, la proposta de Schiffrin se centra massa en el nivell pragmàtic. De fet, aquest és el motiu que Redeker amplie l'abast del concepte i, en conseqüència, en propose una nova denominació. En efecte, els operadors discursius de Redeker s'ocupen també dels significats proposicionals d'aquests elements i no únicament dels significats pragmàtics i contextuais a què s'atenien els marcadors discursius de Schiffrin. Finalment, Redeker insisteix també a defensar una definició de la coherència discursiva independent dels marcadors discursius.

3.2.3. Els marcadors pragmàtics en el relat oral: González (2001a)

En la línia de Redeker, Montserrat González estudia els usos dels marcadors pragmàtics en el relat oral en anglès i català. En concret, se centra en el marcadors *well, so, then, I mean, you know* i *anyway* en l'anglès i *bé, bueno, clar, doncs, pues, llavors, aleshores, no* i *eh* en català. El treball es planteja un doble objectiu: d'una banda, posar de manifest que els marcadors pragmàtics són elements multifuncionals que realitzen papers diversos en els diferents nivells del discurs; d'altra, mostrar que els usos específics dels marcadors estan determinats pels gèneres discursius.

González caracteritza els marcadors discursius de la manera següent:

[...] discourse markers have fundamental illocutionary inferential and text-structuring functions, with minimal propositional content and no syntactic restriction. Furthermore, their presence facilitates the sort of coherence relations set up in a discourse. (González 2001a: 62)

Per tal d'identificar un marc teòric que pugui incloure aquestes dues macrofuncions dels marcadors ("illocutionary inferential and text-structuring functions"), l'autora parteix del model de coherència discursiva proposat per Redeker (1990, 1991). Considera que aquest model proporciona una distinció clara (més precisa que la proposada per Schiffrin 1987) entre les relacions semàntiques i les relacions pragmàtiques de coherència (González 2001a: 80). Així, la distinció de Redeker dels tres nivells discursius, ideacional (nivell semàntic i proposicional), retòric i seqüencial (nivells pragmàtics) serveix a González (2001a: 82) per a distingir dues categories entre els marcadors discursius: els semanticoideacionals, que mostren relacions vinculades al

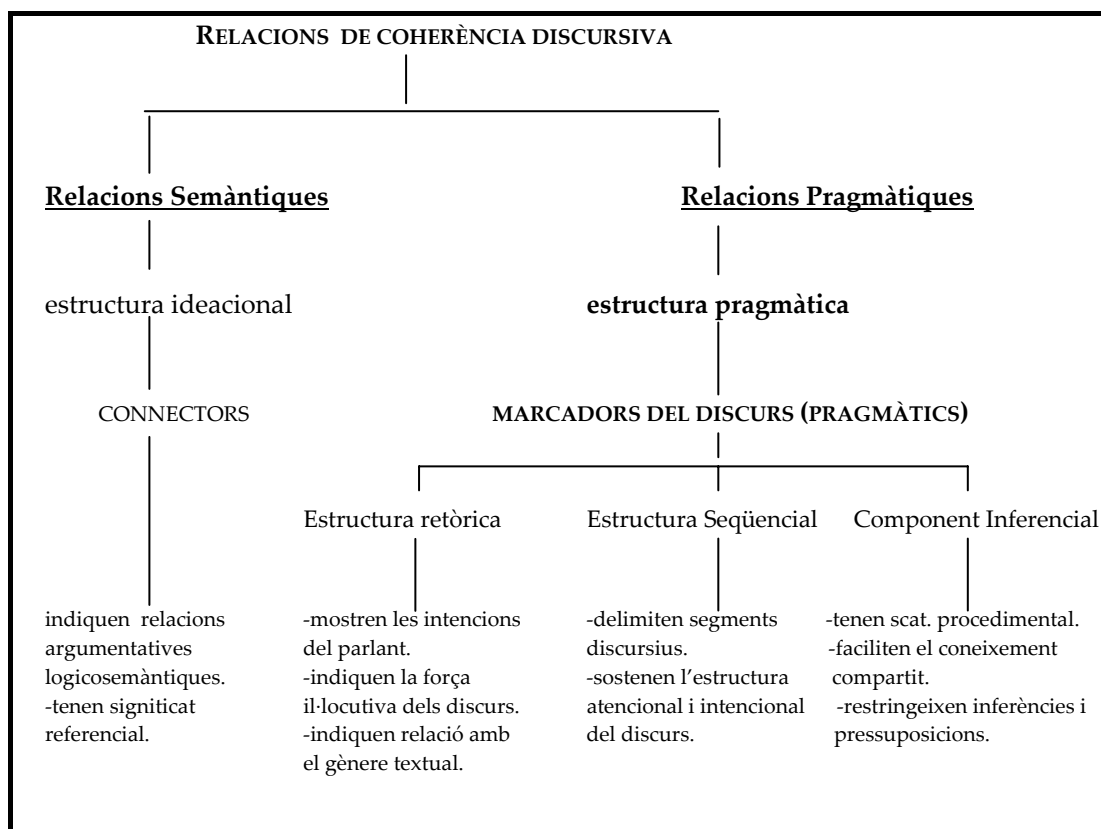
món que el discurs descriu (temporal, causal...) i els pragmàtics, que es relacionen amb les intencions il·locutives i amb la segmentació del discurs. Els marcadors pragmàtics es presenten, així, com un tipus de marcadors discursius vinculats a l'estructura discursiva. Per altra part, la teoria de la rellevància (Sperber i Wilson 1986), i en concret el desenvolupament que en fa Blakemore (1987), serà el marc que permeti veure els marcadors pragmàtics com a mitjans cognitivoinferencials que ajuden el receptor en la interpretació del missatge. Els conceptes bàsics d'aquest enfocament teòric, és a dir, la suposició de rellevància òptima i el principi de rellevància, permetran a l'autora oferir una explicació del significat procedimental dels marcadors pragmàtics i, per tant, del seu paper com a pistes inferencials. González apel·la, a més, a un tercer enfocament teòric, el model modular proposat per Roulet (Roulet *et al.* 1985) i l'Escola de Ginebra, el qual proporciona una perspectiva integradora que incorpora els tres components a partir dels quals es descriuen els marcadors: estructural, il·locutiu i inferencial.

Aquest marc teòric complex permet a l'autora dissenyar un model de coherència discursiva, que, prenent com a base el model de Redeker (1990, 1991), integra els marcadors pragmàtics i mostra les funcions d'aquests elements en relació al component discursiu al qual es vinculen. Podem observar el model de coherència proposat per González (2001b: 82) en la figura 4:

L'autora afirma que la manca de contingut proposicional no resta protagonisme als marcadors discursius sinó al contrari, ja que aquests elements juntament amb les marques "plenes", els connectors, faciliten la

transmissió de la informació a l'oient. I "si bé és cert que la seva absència no impedeix que un text sigui entenedor, sí que fa que li reste naturalitat, força i proximitat, a més de dificultar la seva interpretació" (González 2001b: 82).

Figura 4. Integració dels marcadors pragmàtics en un model de coherència discursiva

L'estructura retòrica és la base d'aquests mecanismes lexicalitzats, utilitzats pels parlants per a guiar els interlocutors a través del text i informant-los de les seues intencions, actituds, creences, pensaments i accions, que també es relacionen amb l'estructura seqüencial i la ideacional (González 2001a: 103). Per altra part, com es pot observar també en la figura 4, les relacions dels marcadors amb el gènere discursiu es troben així mateix en l'estructura retòrica. En aquest sentit, el treball de corpus de González mostra que, en el

relat oral l'ús dels marcadors pragmàtics per part del narrador no és arbitrari ni independent del context, sinó que les funcions d'aquests elements estan vinculades als segments específics que conformen el relat.

L'aportació de González és, doncs, una especificació de l'estructura pragmàtica, respecte a la proposta de Redeker, i una comprovació empírica (que no podem resumir en aquestes pàgines) dels condicionants que el gènere discursiu i la llengua imposen en la tria i l'ús dels marcadors del discurs.

3.3. APROXIMACIONS GRAMATICALS

Deixem les aproximacions pragmàtiques i presentem en aquest apartat els treballs de dos autors que han volgut abordar la qüestió gramatical en l'estudi dels marcadors discursius. Estudiem, en primer lloc, la proposta de Fraser, que pretén sintetitzar aspectes pragmàtics i gramaticals, i a continuació la de Martín Zorraquino, que se centra en l'estatut gramatical d'aquests elements.

3.3.1. Una proposta pragmaticogramatical: Fraser (1999)²¹

En un article que repassa l'estat de la qüestió respecte dels estudis sobre marcadors discursius i presenta una classificació d'aquests elements, Fraser considera la seua proposta dins d'una "grammatical-pragmatic

²¹ En aquest repàs ens referirem sobretot al treball del 1999, encara que tenim en compte les aportacions fetes en articles anteriors (Fraser 1988, 1990, 1993, 1996).

perspective".²² Segons mostra aquesta denominació, l'autor pretén dilucidar l'estatut sintàctic dels elements inclosos sota l'etiqueta funcional de *marcadors discursius*, els quals queden definits en les conclusions de l'estudi de la manera següent:

I have defined DMs as a pragmatic class, lexical expressions drawn from syntactic classes of conjunctions, adverbials, and prepositional phrases. With certain exceptions, they signal a relationship between the segment they introduce, S2, and the prior segment, S1. They have a core meaning which is procedural, not conceptual, and their more specific interpretation is "negotiated" by the context, both linguistic and conceptual. There are two types: those that relate aspects of the explicit message conveyed by S2 with aspects of a message, direct or indirect, associated with S1; and those that relate the topic of S2 to that of S1. (Fraser 1999: 950)²³

Una de les primeres incursions de Fraser en aquest tema és del 1987, el mateix any de la publicació del llibre de Schiffrin sobre els marcadors discursius. En aquell text, un capítol d'una obra col·lectiva dedicada a estudis pragmàtics (*The pragmatic perspective*), l'autor utilitza la denominació "pragmatic formatives" per referir-se a expressions sovint lexicalitzades que no contribueixen al contingut proposicional de l'oració però que transmeten informació diversa. Entre aquests formants pragmàtics, l'autor distingeix un grup els "commentary pragmatic markers" que inclou com a subgrup els que actualment Fraser considera marcadors discursius. Per a aquest autor, els marcadors pragmàtics comprenen tots aquells elements lingüístics que contribueixen al significat "non-truth-conditional" de l'oració i que "are

²² Tot i que Fraser (2000) classifica la seua proposta sobre marcadors discursius dins del paradigma de la *Linguistic Theory*, creiem que l'etiqueta més concreta de "pragmaticogramatical", proposada també per ell mateix, és més transparent respecte del marc en què desenvolupa els seus treballs.

²³ És significatiu notar que un dels autors que més ha investigat sobre el complicat món dels marcadors discursius, immediatament després de la definició que acabem de transcriure, afirma: "Even given this progress, there is much we don't understand" (Fraser 1999: 950).

linguistically encoded clues which signal the speaker's potential communicative intentions" (Fraser 1996: 168). A partir d'aquesta definició, Fraser (1996) proposa una classificació dels marcadors pragmàtics, basada en el tipus de relació que indiquen, que inclou quatre classes: *basic markers*, *commentary markers*, *parallel markers* i *discourse markers*. En aquest darrer grup trobem elements com *after all*, *however* o *in other words*, marcadors discursius que Fraser (1988, 1990, 1993, 1996) tracta en una sèrie de treballs on es planteja, entre altres qüestions, l'estatut gramatical d'aquestes unitats. Les caracteritza com a expressions lingüístiques que presenten fonamentalment dos trets (Fraser 1999: 936):

- a) Tenen un significat bàsic o nuclear (*core meaning*) que pot ser enriquit pel context.
- b) Indiquen la relació que el parlant proposa entre l'enunciat que el marcador discursiu introdueix i l'enunciat anterior.

Respecte d'aquesta caracterització, Fraser destaca algunes qüestions per tal de mostrar les diferències amb la proposta de Schiffrin:

- a) Considera que els marcadors discursius només poden ser elements lingüístics, mentre que Schiffrin, tot i no analitzar-los, afirma que la seua definició de marcadors inclou també elements no verbals.
- b) Fraser remarca que Schiffrin parla en diverses ocasions d'un "core meaning" dels marcadors, però sense desenvolupar ni concretar gaire aquest concepte.
- c) Quant a la funció dels marcadors, l'autor vol deixar clar que es tracta d'elements que concreten d'una determinada manera la relació entre

els enunciats proposada pel parlant i que no es limiten només, com suggeria Schiffrin, a reflectir una relació ja molt condicionada pel context.

- d) Fraser exclou dels marcadors discursius alguns dels elements analitzats per Schiffrin, ja que, per exemple, *oh* és considerada una interjecció amb un ús diferent dels marcadors i *well* un marcador de pausa (Fraser 1999: 942).²⁴

Per a Fraser són marcadors discursius aquells elements que tenen en comú la propietat d'“imposar” una relació entre algun aspecte del segment discursiu del qual forma part (S2) i algun aspecte del segment discursiu anterior (S1).²⁵

In other words, they function like a two-place relation, one argument lying in the segment they introduce, the other lying in the prior discourse. I represent the canonical form as <S1. DM+S2> (Fraser 1999: 938)

Fraser puntualitza aquesta definició amb algunes explicacions addicionals. En primer lloc, els segments relacionats poden, de vegades, no ser adjacents. En segon lloc, els marcadors, normalment en posició inicial en el segment posterior (S2), poden també aparèixer en posició intermèdia o final. En tercer lloc, els segments que relacionen són de naturalesa diversa. Hi distingeix quatre casos d'acord amb els esquemes estructurals en què els podem trobar:

²⁴ Tanmateix, en la proposta concreta de marcadors discursius que Fraser presenta en aquest mateix article, *well* és recollit entre els *marcadors col·laterals*.

²⁵ Fraser és encara més clar que en altres articles a l'hora d'afirmar que el marcador no es limita a “mostrar” la relació sinó que, en la línia de Blakemore (1992), el marcador imposa en S2 un cert tipus d'interpretació, donada la interpretació de S1 i el significat del marcador discursiu. Per altra part, Fraser deixa clar en una nota a peu de pàgina que utilitza intencionadament la denominació “segment discursiu” que pot referir-se a “proposició”, “oració”, “enunciat” o “missatge”.

—Primer cas: els marcadors relacionen oracions independents (com en l'esquema prototípic: <S1. MD+S2>):

(11bis) We left late. **However**, we arrived home on time

—Segon cas: els marcadors relacionen “clàusules independents”. En aquestes ocasions, unes vegades la forma de les seqüències serà la canònica, <S1. MD+S2>, com en (12a), i en altres ocasions l'esquema seguit serà <S1, DM+S2>, com en (12b):

- (12) a. Jack played tennis. **And** Mary read a book
b. Jack played tennis **and** Mary read a book

—Tercer cas: determinades unitats (*as a result (of that), because of this/that, in addition (to this/that)...*) poden aparèixer en la forma prototípica <S1. MD+S2>, com en (13a) o en altres formes, com en (13b):

- (13) a. There was considerable flooding. **As a result** (of that), farmers went bankrupt.
b. **As a result of** considerable flooding, farmers went bankrupt.

—Quart cas: expressions com ara *since, because, while* i *unless* no permeten la forma canònica sinó únicament els patrons <S1, DM+S2>, com en (xa), i <DM+S2, S1>, com en (14b):

- (14) a. Harry will not go, **unless** he is paid an appearance fee.
b. **While** she is pregnant, Martha will not take a plane.

Fraser comenta que, en aquests casos, atès que els marcadors discursius són conjuncions subordinades, no poden introduir oracions que apareguen soles.

Tanmateix, no queda clar el criteri a partir del qual es fan aquestes distincions, que, més aviat, semblen derivades de l'intent de classificar algunes estructures identificades tenint en compte el que podríem denominar com a "preconceptes" gramaticals: vol diferenciar connectors que no són conjuncions, com *however* (primer cas) de les conjuncions de coordinació (segon cas), i aquestes conjuncions d'estructures que poden desenvolupar-se amb un díctic com a sintagmes preposicionals (tercer cas), i de conjuncions que admeten preposició o postposició de la clàusula que introdueixen (quart cas).²⁶

No hi ha, en la nostra opinió, un criteri explícit de classificació d'estructures ni tampoc es classifiquen tots els casos possibles. La conseqüència és una nova ampliació-restricció de la classe no clarament justificada.

Fraser es planteja també quins elements no són marcadors discursius. Deixa fora de la classe els següents:

- els adverbis modals oracionals o marcadors pragmàtics de comentari (*commentary pragmatic markers*) del tipus *frankly, obviously...*;
- les partícules focals com ara *even, only, just*;
- els marcadors de pausa: *Hum, Well, Oh..., Ahh*;
- els equivalents a les partícules modals, com ara *indeed*;
- els vocatius i les interjeccions, que constitueixen un missatge complet.

²⁶ Fraser comenta que aquest quart cas no era contemplat abans en els seus estudis, però ara considera que cal incloure'l ja que no troba justificació suficient per distingir aquests casos de la resta: aquestes expressions relacionen dos missatges separats, factor que constitueix una de les condicions necessàries dels marcadors discursius.

Quant a la qüestió categorial, l'autor afirma que, des del punt de vista sintàctic, sembla evident que els marcadors discursius no constitueixen una categoria. Per a Fraser (1999: 943-946), aquests elements provenen fonamentalment de tres fonts (les conjuncions, els adverbis i els sintagmes preposicionals) i també d'algunes expressions idiomàtiques com ara *still and all* i *all things considered*.

- a) Segons l'autor, les conjuncions *and*, *but* i *or* funcionen principalment, però no de manera exclusiva, com a marcadors discursius. En aquest punt, Fraser remet a una nota on recull alguns exemples on la conjunció no realitza funció de marcador discursiu, casos del tipus *Oil and water don't mix*.
- b) Quant a les conjuncions *so*, *since*, *because* and *while*, considera que també funcionen com a marcadors, tot i que tenen, així mateix, altres usos, com per exemple: *Since Christmas, we have had snow every day*.
- c) Respecte dels adverbis, Fraser afirma que n'hi ha que es fan servir únicament com a marcadors discursius, com ara *consequently*: *Sue won't eat. Consequently, she will lose weight*. En canvi, uns altres funcionen de manera ambigua: *I believe in fairness. Equally, I believe in practicality*.
- d) Així mateix, per a Fraser, alguns sintagmes preposicionals funcionen només com a marcadors discursius, *Harry shut his eyes. As a consequence, he missed the bird*; mentre que el funcionament d'uns altres és ambigu: *He didn't want to go. On the other hand, he didn't want to stay*.

En definitiva, Fraser explicita la dificultat d'agrupar en una categoria sintàctica tots aquests elements, tenint en compte, a més, que el context sintàctic en què una expressió funciona com a marcador discursiu és diferent del context en el qual funciona, per exemple, com un adverb. És a dir, "the environments for their different functions are in complementary distribution" (Fraser 1999: 944).

En resum, des del nostre punt de vista, la proposta de caracterització categorial de Fraser manifesta diversos punts febles pel tal com sembla confondre categoria i funció i no pren en consideració els processos de gramaticalització que afecten alguns d'aquests elements. Tot això du a una definició poc clara, una identificació categorial de vegades dubtosa i a la inclusió d'elements de naturalesa diversa de manera que es fa impossible una definició i delimitació coherent.

Respecte del significat dels marcadors, Fraser afirma, en aquest cas en la línia proposada per Schiffrin, que les interpretacions dels segments discursius S2 i S1 (no només la lectura semàntica), ha de ser compatible amb el marcador discursiu utilitzat per tal que la seqüència siga coherent. Però Fraser realitza més observacions des del punt de vista semàntic que també cal tenir en compte. Així, quan una expressió funciona com a marcador discursiu s'han de tenir en compte tres aspectes respecte del significat:

- a) Posa en relació dos segments del discurs i no contribueix al significat proposicional de cap dels dos segments: *I want to go to the movies tonight. After all, it's my birthday.* Tanmateix, si el

marcador no apareix, l'oient queda sense cap pista de la relació entre les dues parts.

- b) El significat d'un marcador discursiu és procedimental i no conceptual. Fraser explica aquest aspecte dient que una expressió amb significat conceptual especifica un conjunt definit de trets semàntics. En canvi, una expressió amb contingut procedimental (*procedural meaning*) especifica com ha de ser interpretat el segment que introdueix en relació al segment anterior: *John is fat. In contrast, Jim is thin.* En aquest punt, Fraser recull la significació del terme "procedimental" tal i com Blakemore (1987) l'utilitza, per distingir els marcadors discursius d'altres expressions lèxiques.
- c) Cada marcador discursiu té un significat nuclear específic. Així, per exemple, *so* indica que el segment que ve a continuació ha de ser interpretat com una conclusió que es deriva del discurs anterior: *John was tired. So, he left early* o *Susan is married. So, she is no longer available I guess.* En aquests casos Fraser explicita que, tot i que puga semblar el contrari, el significat de la relació no depèn només del context extralingüístic sinó també del lingüístic.²⁷

Vistes aquestes característiques, Fraser suggereix que la millor opció es considerar els marcadors discursius com una categoria pragmàtica que es

²⁷ Creiem que, en aquesta qüestió, la proposta de Fraser no es desvia de la de Schiffrin. Tot i que, per a Fraser, aquesta autora no concreta gaire les afirmacions en aquest punt, ja hem vist en la síntesi que hem presentat dels marcadors discursius de Schiffrin que el tema queda bastant definit i explicitat (cf. §. 3.2.1.).

defineix com a tal pel fet que es tracta d'elements que es relacionen amb la interpretació dels enunciats i no amb els seus continguts proposicionals. I conclou: "Here, again, whether this concept will hold up awaits further research" (Fraser 1999: 946).

Una vegada definits els marcadors discursius, Fraser (1999: 946-950) en presenta una classificació on distingeix dues classes principals: 1) marcadors discursius relatius al missatge i 2) marcadors discursius relatius al tema.

1) *Marcadors discursius relatius al missatge*. Fraser defineix els marcadors relatius al missatge com aquells marcadors que remetent a algun aspecte dels missatges que transmeten els segments S2 i S1. En uns casos la relació discursiva implica el nivell (proposicional) de contingut, com en *Since John wasn't there, we decided to leave a note for him*. En altres casos, la relació discursiva se situa en el nivell epistèmic (les creences del parlant), *Since John isn't here, he has (evidently) gone home*, o en el nivell dels actes de parla, *Since we're on the subject, when was George Washington born?*

Dins dels marcadors relatius al missatge, distingeix tres subclasses principals i altres subclasses menors. Presentem a continuació les subclasses i els termes que Fraser inclou en cadascuna:

1a) Marcadors contrastius (*contrastive markers*): (*al*)*though, but, contrary to this/that, conversely, despite (doing) this/that, however, in comparison (with/to this/that), in contrast (with/to this/that), in spite of (doing) this/that, instead (of doing) this/that, nevertheless, nonetheless, on the contrary, on the other hand, rather (than (do) this/that), still,*

though, whereas, yet. Per exemple: *We left late. Nevertheless, we got there on time.*

1b) Marcadors tangencials (*collateral markers*):²⁸ *above all, also, analogously, and, besides, better, yet, by the same token, correspondingly, equally, for another thing, further(more), in addition, in any event, in particular, I mean, likewise, more to the point, moreover, namely, on top of it all, or otherwise, similarly, to cap it all off, too, well, what is more*. Per exemple: *You should always be polite. Above all, you shouldn't belch at the table.*

1c) Marcadors inferencials (*inferencial markers*): *accordingly, all things considered, as a (logical) consequence/conclusion, as a result, because of this)that, consequently, hence, in any case, in this/that case, it can be concluded that, of course, on that condition, so, then, therefore, thus*. Per exemple: *The bank has been closed all day. Thus, we couldn't make a withdrawal.*

2) *Marcadors discursius relatius al tema*. Els marcadors relatius al tema són per a l'autor aquells que tenen a veure amb aspectes del desenvolupament del discurs, com en: *This dinner looks delicious. Incidentally, where do you shop?* El mateix Fraser relaciona explícitament aquest tipus amb el marcadors que Schiffrin situa en l'estructura d'intercanvi i Redeker en el component seqüencial. En aquesta classe, a diferència de l'anterior, l'autor no hi distingeix subclasses. Hi inclou els termes següents: *back to my original point, before I forget, by the way, incidentally, just to update you, on a different note, speaking of X, that reminds me, to change the topic, to return to my point, while I*

²⁸ Fraser (1999: 946) els denomina així quan fa la presentació, tot i que més endavant s'hi refereix com a *elaborative markers*.

think of it, with regards to. Amb la identificació d'aquesta classe, Fraser considera que les propostes de Schiffrin i Redeker s'hauran de revisar, ja que, si per a aquestes autores, cada marcador discursiu pot actuar en tots els nivells discursius identificats (ideacional, retòric i seqüencial), caldrà tenir en compte també el nivell temàtic.

En resum, aquest autor, com també hem observat en el cas de Redeker, s'esforça a destacar els punts en què la seua concepció dels marcadors se separa de la línia marcada per Schiffrin. I és normal, ja que els investigadors tracten de perfilar i millorar la primera proposta global sobre aquests elements. Probablement, la diferència fonamental entre el treball de Fraser i els anteriors (especialment el de Schiffrin) és que aquest autor s'interessa per l'estatut gramatical dels marcadors i no únicament per la funció pragmàtica d'aquests elements. Amb tot, aquesta via no li permet arribar molt més enllà de veure que es tracta d'un grup constituït per diverses categories gramaticals, les quals concreta en les següents: conjuncions, adverbis, sintagmes preposicionals i expressions idiomàtiques. En aquest sentit, la proposta de Fraser amplia el camp d'investigació que caldrà tenir en compte en l'estudi dels marcadors. De fet, obre el concepte a aquells elements que actuen en el nivell proposicional, com abans havia fet Redeker en tenir en compte els marcadors de l'estructura ideacional: entre els marcadors relatius al missatge, Fraser inclou aquells elements que impliquen relació en el nivell de contingut (proposicional) i no únicament els que comporten relacions discursives. I això, contràriament al que podria semblar en principi, pel fet que Fraser exclou dels marcadors alguns elements que Schiffrin tenia en compte (*oh, well, y'know, I mean* i les conjuncions de subordinació en els primers treballs).

Des del nostre punt de vista, Fraser planteja, si més no implícitament, el tema de la connexió com a funció lingüística, una qüestió d'abast molt més ampli que els marcadors discursius però amb la qual aquests elements estan, sens dubte, molt relacionats. Amb tot, la proposta de Fraser continua essent, almenys en part, una proposta funcional, que barreja la categoria amb la funció o estableix una ampliació de la classe basada en molts casos en una equivalència semàntica i en una relació de semblança parcial que condueix a fer encara més heterogènia la classe dels marcadors discursius i en fa difícil una definició i una categorització homogènia.

3.3.2. Els marcadors del discurs des del punt de vista gramatical: Martín Zorraquino (1998)²⁹

L'estudi d'aquesta lingüista es proposa concretar les propietats gramaticals dels marcadors dels discurs en espanyol per tal de veure si aquestes característiques permeten afirmar que els marcadors discursius constitueixen una nova categoria gramatical.

Martín Zorraquino comença fent una síntesi de les aportacions més importants de les gramàtiques tradicionals a l'anàlisi d'aquestes unitats, a les quals es refereix en un principi com a marcadors discursius, però que acaba denominant partícules discursives per respecte a la tradició. En aquest repàs, destaquen les contribucions de Gili Gaya (1943), que, realment avançat al seu

²⁹ L'enfocament gramatical del capítol "Los marcadores del discurso" que Mª Antonia Martín Zorraquino i José Portolés han realitzat dins de la *Gramática Descriptiva de la Lengua Española* (Bosque & Demonte, eds., 1999) inclou gran part d'aquest estudi.

temps, identifica i caracteritza els “enllaços extraoracionals”, i d’Alcina i Blecua (1975), que estudien els “ordenadors del discurs”.

De bon començament, l’autora ja insisteix a remarcar la impossibilitat d’establir una relació biunívoca entre el terme “marcador del discurs”, un concepte pragmàtic, i una categoria gramatical determinada (Martín Zorraquino 1998: 26). Tanmateix, i atès que els marcadors presenten també una sèrie de regularitats, l’autora recull una sèrie de característiques gramaticals del marcadors que distribueix en tres grups:

- a) Propietats sintàctiques (vinculades al caràcter perifèric)
- b) Invariabilitat
- c) Trets suprasegmentals

a) *Propietats sintàctiques*. Totes les característiques sintàctiques dels marcadors s’originen, per a Martín Zorraquino, en el fet que són elements emfasitzadors de l’estructura oracional i que, per tant, no formen part del contingut proposicional. Aquest és, doncs, el punt de partida de les propietats següents:

- a1) Donada la situació externa a l’oració, els marcadors no representen entitats adjacents al nucli predicatiu. No poden, per tant, ser substituïts per elements pronominals o díctics: *Le hablé, francamente*. **Le hablé, así* [*así* no és substitutiu de *francamente*]. Aquesta condició permet, d’altra banda, distingir els adverbis que incideixen en el predicat com a circumstancials dels adverbis i locucions com a marcadors discursius: *Le hablé francamente*. *Le hablé así*.

- a2) A diferència dels mots que integren l'oració, els marcadors no admeten la gradació ni qualsevol altre tipus de quantificació: **Haganado, muy desde luego*. De la mateixa manera, tampoc no poden ser sotmesos a la negació.
- a3) Aquests elements no permeten ser coordinats. L'autora explica, en aquest cas que, atès que manifesten valors pragmàtics respecte d'allò que es diu, no seria lògic mostrar diferents valors respecte d'un mateix enunciat: **Oye y mira, estoy harta de tus tonterías*. En canvi, els marcadors sí que poden ocupar llocs continus i, de fet, es juxtaposen sovint: *Oye, mira, estoy harta de tus tonterías*. En casos de combinacions, la categoria gramatical en què s'han originat els marcadors condicionen les possibilitats combinatòries d'aquests elements.
- a4) Presenten mobilitat posicional i, normalment, se'ls reconeixen tres posicions possibles: inicial, intermèdia i final: *Sin embargo, Pedro no vendrá; Pedro no vendrà, sin embargo; Pedro, sin embargo, no vendrà*. Amb tot, l'autora remarca que aquesta mobilitat només afecta una part dels marcadors. *Ahora bien* és un exemple que no permet cap tipus de versatilitat posicional.

b) *Invariabilitat*. La invariabilitat és la principal característica de tots els marcadors del discurs. Martín Zorraquino destaca que és també el tret més reconegut tradicionalment als adverbis, preposicions i conjuncions, classes de paraules que solen incloure's en la classe més àmplia de les partícules. Per exemple, la invariabilitat de determinats formes com *oye* o *mira* és una mostra que no funcionen com a verbs sinó com a marcadors discursius. De fet, "la comprobación de la invariabilidad de una expresión lingüística se convierte,

así, en un procedimiento básico para determinar si se trata de una partícula discursiva o no.” (Martín Zorraquino 1998: 47). En aquest sentit, l’autora destaca un fet important: la comprovació de la invariabilitat, posa de manifest, en molts casos, l’existència d’unitats lingüístiques que es troben en procés de gramaticalització, sense haver arribat encara a un grau de fixació plena.

c) *Trets suprasegmentals*. Els trets suprasegmentals determinen en molts casos, com ja va indicar Gili Gaya (1943) respecte dels enllaços extraoracionals, el sentit dels marcadors. Segons recull Martín Zorraquino (1998: 48), una major o menor força en l’accent, una elevació major o menor del to o una durada major o menor de les pauses poden indicar més o menys convicció per part del parlant i esdevenir mecanismes fonamentals a l’hora de determinar el significat concret de determinats marcadors relacionats amb la modalitat. Tanmateix, concretar la relació entre les característiques suprasegmentals i el sentit dels marcadors no resulta fàcil. Per això, l’autora es limita, en aquest punt, a postular l’existència de determinats trets d’aquests tipus que s’associen sistemàticament a significats específics de les partícules discursives. Així, per exemple, l’expressió d’acord d’alguns marcadors s’associa a un tonema de cadència (↓) com en (15):

- (15) A: Mañana podríamos ir a pescar truchas.
B: **Bueno**.

En canvi, quan el marcador expressa desacord amb allò que diu, l’enunciat que el precedeix sol aparèixer amb tonema de suspensió (→):

- (16) A: Mira, yerno, mi hija es un ángel, yo soy un encanto y tú eres un petardo.
B: **Bueno, bueno**, señora...

Martín Zorraquino conclou aquesta caracterització gramatical dels marcadors amb unes paraules que sintetitzen de manera molt clara la seua postura respecte de l'enfocament categorial d'aquests elements:

[...] si bien es cierto que los marcadores del discurso no constituyen una clase de palabras, no es menos verdadero que las entidades lingüísticas que los integran no se ajustan totalmente a las categorías de las que habitualmente nos ocupamos en la gramática oracional. ¿Estamos ante una nueva clase de palabras...? [...] Las partículas constituyen un verdadero cajón de sastre en el que los conceptos de *adverbio*, *preposición*, *conjunción* e *interjección* resultan claramente insuficientes para dar cuenta de las propiedades de todos los elementos invariables con que cuenta el español. [...] Sin embargo, no me atrevo a proponer nuevos términos ni a caracterizar nuevas categorías gramaticales en el interior de los marcadores discursivos del español. (Martín Zorraquino 1998: 52)³⁰

Aquestes paraules posen de manifest el que sembla ser una constant en l'anàlisi gramatical dels marcadors discursius: el caràcter no concloent de la caracterització. De fet, els termes que tracta Martín Zorraquino tendeixen a identificar-se amb les unitats invariables ("partícules") de tipus parentètic, tant de tipus connectiu com adverbis oracionals.

3.4. PROPOSTES CONTEXTUALS

Les propostes contextuais provenen de la teoria de la rellevància i de la teoria de l'argumentació, dues teories que, com mostra l'estudi de Portolés entre altres, són en gran mesura complementàries. De fet, Portolés (1998a: 76) afirma:

Las dos escuelas [teoria de la argumentació i teoria de la rellevància] observan el mismo objeto, pero de un modo opuesto: la primera buscando las señales de la pragmática en la forma lingüística, la pertinentista extrayendo lo pragmático de lo que se creía exclusivamente lingüístico.

³⁰ Portolés (1998a) manifesta una postura semblant (cf. § 3.4.3.)

Pel que fa als marcadors discursius, aquestes teories, desenvolupades en el marc europeu, se centren en el concepte de marcador i insisteixen en les condicions contextuals que s'hi relacionen. A més, es diferencien dels enfocaments pragmàtics (que destaquen que els marcadors indiquen la vinculació que s'estableix entre dues unitats discursives) perquè en les propostes contextuals es considera que els connectors discursius posen en relació una part del discurs amb un context que, en moltes ocasions, no es reflecteix en el discurs anterior.

3.4.1. Els connectors discursius i la teoria de la rellevància: Blakemore (1987, 1996)

Ens ocupem ara dels treballs de Blakemore (1987, 1996) que, dins del marc de la teoria de la rellevància (Sperber and Wilson 1986), han abordat l'estudi dels connectors discursius.³¹ D'antuvi, cal fer una precisió terminològica: en la teoria de la rellevància no es parla de marcadors discursius sinó de connectors discursius (*discourse connectives*), unitats que l'autora defineix de la manera següent:

[discourse connectives are] expressions that constrain the interpretation of the utterances that contain them by virtue of the inferential connections they express (Blakemore 1987: 105)

És cert que els connectors definits per Blakemore comparteixen dues característiques fonamentals amb els marcadors discursius: d'una banda, són elements connectors i, d'una altra, no contribueixen a les condicions de

³¹ Trobareu una excel·lent síntesi sobre teoria de rellevància i l'estudi dels marcadors discursius dins d'aquest marc en Montolíó (1998).

veritat de l'enunciat. Tanmateix, els estudiosos rellevantistes no creuen que l'etiqueta de *marcadors discursius* pugui ser aplicada a cap grup unificat d'expressions. En concret, Blakemore (1996) addueix que el terme no distingeix entre els elements que no contribueixen a les condicions de veritat d'un enunciat però presenten un significat conceptual i aquells que, com els connectors discursius que aquesta autora defineix, no contribueixen a les condicions de veritat d'un enunciat i no presenten un significat conceptual sinó procedimental.

Aquesta perspectiva segueix la línia d'Sperber i Wilson (1986), autors segons els quals la comprensió verbal no es dona únicament per un procés de decodificació sinó que constitueix fonamentalment un procés inferencial. En efecte, la comunicació verbal consta d'una part codificada i d'una altra part que es produeix de les inferències (processos mentals que condueixen a determinades conclusions no explícites en l'enunciat), de manera que la simple decodificació resulta insuficient (vegeu Portolés 1998a: 14-25). Per altra part, perquè aquestes inferències es puguin realitzar, es fa necessari un context en el sentit que es entén per la teoria de la rellevància. En aquest marc, el context està constituït per les creences i les suposicions que l'oient construeix per a la interpretació d'un enunciat, les quals inclouen tant les destreses perceptives com aquelles que tenen a veure amb la memòria i les relacionades amb la interpretació d'enunciats anteriors. En aquest sentit, el context és una variable cognitiva que no abasta només l'entorn físic immediat i el "cotext", o context lingüístic en què apareix l'enunciat, sinó també les creences del receptor, els seus coneixements culturals, els seus records... En definitiva, el seu context cognitiu (Sperber & Wilson 1986).

Per a Blakemore (1996), considerar els connectors com a expressions que mostren les connexions discursives equival a concloure que la producció i la interpretació del discurs depenen de les relacions de coherència establertes entre els segments que el formen. En desacord amb aquest enfocament, l'autora es distancia dels estudiosos que consideren que la funció principal dels connectors és fer explícita la coherència discursiva. I exemplifica la seua postura amb aquest cas (17):³²

- (17) A: What did Mike say?
B: **Look**, that woman is wearing a coat just like yours.

Respecte de (17), Blakemore (1996: 327) afirma que ni tant sols els enunciats que formen part d'una seqüència discursiva incoherent poden interpretar-se sense tenir en compte les suposicions contextuais. Així, per exemple, la resposta de B en (17) pot considerar-se coherent (si cita les paraules que va dir Mike) o incoherent (si descriu el que B acaba de veure). En tot cas, cap de les dues interpretacions pot ser recuperada sense acudir al context. La pregunta que es farà l'oient en ambdós casos és en quin context vol el parlant que siga interpretat l'enunciat. En aquest sentit, Blakemore afirma que la resposta que proporciona la teoria de la rellevància és que l'oient interpretarà l'enunciat en el context més rendible, aquell que proporcione la interpretació òptimament rellevant. Fins i tot la interpretació incoherent pot ser rellevant en un context que incloga la suposició que B no vol que A sàpiga què va dir

³² Rouchota (1996) compara l'anàlisi d'alguns connectors discursius com *but, moreover, therefore, so...* des del marc teòric de la coherència discursiva i des de la teoria de la rellevància. Aquesta autora planteja, de bon començament, si les unitats estudiades uneixen els enunciats que introdueixen amb unitats que es troben en el discurs que els precedeix, segons proposa l'enfocament basat en la coherència, o si uneixen l'enunciat amb un context, que pot ser verbal o no verbal (com s'esdevé sovint), segons proposa la teoria de la rellevància. Per a Rouchota, aquesta darrera proposta resulta molt més adequada.

Mike. En definitiva, “the interpretation of all utterances is constrained by the search for relevance rather than the assumption that utterances in a text related by coherence relations” (Blakemore 1996: 346).

Per tant, els marcadors discursius es tracten dins de la teoria de la rellevància com a senyals que el parlant utilitza per tal de dirigir cooperativament la interpretació de l’interlocutor.³³ Blakemore (1987, 1989, 1996) reprèn la distinció griceana entre implicatures conversacionals i implicatures convencionals. Les implicatures conversacionals s’obtenen exclusivament a partir del Principi de Cooperació. En canvi, les implicatures convencionals s’originen, segons l’autora, en el significat peculiar de les unitats lingüístiques que les provoquen. En efecte, es tracta d’elements que no manifesten un significat conceptual (informació lligada als continguts de l’enunciat) sinó procedimental (informació pragmàtica sobre com ha de processar-se el contingut de l’enunciat, és a dir, la informació lligada al context) (Wilson & Sperber 1993). En aquest sentit, com afirma Montolío (1997: 35-36), “es probable que los conectores sean, precisamente, los elementos que encarnen de modo más claro esta interacción entre la

³³ Aquesta breu caracterització dels marcadors pot remetre als trets definatoris que els estudiosos atribueixen a la teoria de la rellevància. Els presentem esquemàticament, basant-nos en Montolío (1997: 27-28):

a) És una teoria neogriceana, per tal com es pot entendre com una simplificació de les màximes en què es desglossa el Principi de Cooperació de Grice. En la teoria de la rellevància les màximes queden reduïdes a una sola que inclou la resta, la màxima de relació: “sigues rellevant”.

b) És una teoria inferencial, ja que considera que els parlants interpretem informació que no es troba codificada lingüísticament.

c) La teoria de la rellevància no és una disciplina inclosa en la pragmàtica lingüística sinó una teoria sobre el funcionament de la comunicació humana (i no només verbal), basada en una disciplina més àmplia que abasta els processos mentals humans: la ciència cognitiva.

información proposicional y la información computacional que transmite un enunciado”.

En síntesi, podem afirmar que el paper dels connectors discursius tal com els defineix Blakemore és contribuir a la rellevància dels actes de comunicació.

En paraules d'aquesta mateixa autora:

Their sole function is to guide the interpretation process by specifying certain properties of context and contextual effects. In a relevance-based framework, where the aim is to minimise processing costs, the use of such expressions is to be expected (Blakemore 1987: 77)

Guiar el procés d'interpretació del context esdevé, així, la funció principal dels connectors.

3.4.2. Els connectors discursius i els connectors pragmàtics: punt de trobada entre la teoria de la rellevància i la teoria de l'enunciació

En aquest apartat descriurem, molt succintament, un fet ja assenyalat per diversos autors (Montolíó 1998, Portolés 1998, Pons 2001) i que els mateixos Wilson i Sperber (1990) reconeixen. Es tracta dels punts de contacte entre la teoria de la rellevància i la teoria de l'argumentació (Anscombe & Ducrot 1983) pel que fa al tractament dels marcadors.

En primer lloc, recordem que, segons Blakemore, els connectors discursius de vegades posen en relació una part del discurs amb un context que no es troba reflectit en el discurs anterior. Ja hem indicat que aquesta idea té un precedent clar en Berrendonner. En efecte, aquest autor, des d'un punt de

vista lligat a la teoria de l'argumentació (Anscombe & Ducrot 1983), afirma que els *connectors pragmàtics* es caracteritzen perquè poden vincular elements de diferents nivells (proposicions, enunciacions o esdeveniments extralingüístics). En aquest sentit, de vegades, la relació que estableixen vincula l'enunciat on apareixen amb el context situacional i no amb un altre enunciat, com mostra l'autor en l'exemple següent:

- (18) (Jojo allume une cigarette)
Parce que tu fumes, maintenant!

Segons comenta Berrendonner (1983: 215), en (18) el connector *parce que* uneix l'enunciació amb un fet extralingüístic previ o simultani, en aquest cas, el fet d'encendre una cigarreta.

Per altra part, fixem-nos ara en la definició de *connector pragmàtic* que destaca Moeschler a partir de les idees desenvolupades en els treballs de Ducrot i els seus col·laboradors, que consideren aquests elements com a marques d'argumentació:

"Pour Anscombe & Ducrot, un connecteur pragmatique a pour principal propriété de présenter un *argument* comme destiné a servir de *conclusion*, l'argument pouvant être ou non donné par le cotexte, recevoir un statut sémantique (contenu) ou pragmatique (acte d'énonciation) et la conclusion être implicite ou explicite." (Moeschler 1983: 139)

Des d'aquesta òptica, els connectors i els operadors argumentatius són elements que determinen l'orientació del discurs, és a dir, indiquen en quin sentit l'emissor vol que el receptor interprete l'enunciat on apareixen. En efecte, les semblances, pel que fa al tractament dels connectors, entre la teoria

de la rellevància i l'orientació de la teoria de l'argumentació són ben evidents i queden encara més paleses en els treballs de Moeschler, que afirma:

"Les connecteurs logiques ont une signification vériconditionnelle indépendante des contenus et des contextes. Les connecteurs pragmatiques sont au contraire sensibles au *contenu*, à l'*ordre séquentiel* et au *contexte* dans lesquels il faut interpréter l'énoncé." (Moeschler, 1994: 186)

Els estudis d'aquest autor estableixen lligams entre l'escola de Ginebra de l'anàlisi del discurs (d'origen ducronià) i la teoria de la rellevància, fet que podem observar de manera clara en un dels darrers articles publicats per Moeschler "Connecteurs et Inférence", on l'autor parteix d'una definició anterior dels connectors:

Un connecteur pragmatique est une marque linguistique, appartenant à des catégories grammaticales variées (conjonctions de coordination, conjonctions de subordination, adverbes, locutions adverbiales), qui

- a) articule des unités linguistiques maximales ou des unités discursives quelconques
- b) donne des instructions sur la manière de relier ces unités
- c) impose de tirer de la connexion discursive des conclusions qui ne seraient pas tirées en leur absence. (Reboul & Moeschler 1998 : 77)

I comenta que, de les tres característiques atribuïdes als connectors en la definició, les dues primeres (a i b) són les més ateses per les teories semàntiques i pragmàtiques de l'enunciació i del discurs. En canvi, la idea que un connector imposa un efecte (cognitiu) que no seria possible d'extraure sense aquest element (c), és molt més recent i es troba lligada als treballs de Blakemore (1987) i de Luscher (1994, 1999). El lligam teòric, com veiem, és explícit.

3.4.3. Una proposta de síntesi: Portolés (1998a)

Portolés fa una proposta d'anàlisi dels marcadors que, segons el mateix autor explicita, s'adscriu, en part, a la teoria de la rellevància —per tal com relaciona els marcadors amb el context—, i, en part, a la teoria de l'argumentació —ja que té a veure amb l'anàlisi lingüística (Portolés 1998a: cap. 5).³⁴ Per això, després de mostrar el paper dels marcadors com a elements de contingut inferencial i procedimental mitjançant els pressupòsits de la teoria de la rellevància (Blakemore 1987), l'autor estudia el significat de cada marcador i en proposa una classificació utilitzant les eines que li proporciona la teoria de l'argumentació (Ducrot 1984).

Aquest autor defineix els marcadors discursius de la manera següent:

Los *marcadores del discurso* son unidades invariables, no ejercen una función sintáctica en el marco de la predicación oracional y poseen un cometido coincidente en el discurso: el de guiar, de acuerdo con sus distintas propiedades morfosintácticas, semánticas y pragmáticas las inferencias que se realizan en la comunicación. (Portolés 1998a: 223)

Com podem observar, la definició destaca el fet que es tracta d'elements invariables i independents des del punt de vista sintàctic. Quant a les categories que poden realitzar aquesta funció de marcadors, Portolés (1998a: 74) afirma que es tracta de tres classes:

³⁴ De manera semblant, Carme Bach (2002), en un treball on estudia el funcionament dels connectors reformulatius del català i la representació d'aquestes unitats lèxiques en les obres lexicogràfiques, pren com a marc teòric i metodològic tres enfocaments complementaris: la teoria de l'argumentació, l'escola clàssica de Ginebra i els integradors ginebrins. Aquestes perspectives li serveixen per a bastir la seua pròpia *Proposta semantico Pragmàtica composicional* per a l'anàlisi dels marcadors.

- a) les conjuncions de coordinació, com ara *pero*,
- b) “un cierto tipo de unidades bien definido que se acostumbra a clasificar como adverbios”,³⁵ que exemplifica amb *por tanto*, i
- c) un grup d’unitats invariables que sovint es inclòs pels gramàtics entre les interjeccions, com, per exemple, *bueno*.

Portolés també considera marcadors certes formes apel·latives del tipus *hombre, mira, oye*, però les diferencia del grup anterior, perquè no formen una classe gramatical específica.

A pesar que l’obra d’aquest autor se centra fonamentalment en el caràcter funcional dels marcadors, aborda també la qüestió categorial, tot i les seues afirmacions en aquest sentit posen de manifest que el tema és complicat, sobretot atenent la categorització tradicional. Segons podem observar més endavant, la major part d’unitats que identifica, igual com altres autors, pertanyen a la classe que Cuenca, en diversos treballs, ha denominat *matisadors* o *connectors parentètics* i que, contràriament al que afirmen altres estudis, presenten un comportament categorial molt homogeni (cf. 3.5.2).

Pel que fa a la classificació funcional dels marcadors discursius, aquest autor intenta determinar un significat únic per a cada element i donar compte de

³⁵ Resulta interessant destacar la poca confiança que Portolés sembla dipositar en la classificació d’elements d’aquest tipus com adverbis i que és més evident encara en aquestes paraules:

Se trata sin duda de unos adverbios muy peculiares y este hecho podría justificar la creación con ellos de una nueva clase de palabras. ¿Cuál es el motivo de que no lo haga? Simplemente, la prudencia [...] Digamos pues que son adverbios y añadamos después propiedades que los distinguan del resto de los miembros de esta clase de palabras. (Portolés 1998a: 56-57)

Recordem les observacions de Martín Zorraquino (§ 3.3.2.) en aquesta mateixa línia. Cuenca (2001a) reprendrà el tema (§ 3.3.5.), però amb una actitud, com veurem, molt diferent.

tots els usos que pot tenir. La seua proposta distingeix, dins dels marcadors discursius, els següents tipus (Portolés 1998a: 137-145): a) estructuradors de la informació, b) connectors, c) reformuladors, d) operadors discursius, e) marcadors de control de contacte.³⁶

- a) Els *estructuradors de la informació* permeten regular l'organització informativa dels discursos, no tenen significat argumentatiu i formen tres grups: els "comentadors" (*pues, bien, así las cosas...*); els "ordenadors", que poden marcar apertura (*en primer lugar, por una parte...*), continuïtat (*en segundo lugar, por otra parte...*) o tancament (*por último, finalmente...*); els "digressors" (*por cierto, a propósito...*).
- b) Els *connectors* són marcadors discursius que vinculen un segment del discurs amb un altre, bé semànticament i pragmàticament bé amb una suposició contextual accessible. Segons el seu significat poden ser: "additiu" (*además, encima, aparte...*); "consecutiu" (*pues, por tanto, por consiguiente...*); "contraargumentatiu" (*en cambio, por el contrario...*).
- c) Els *reformuladors* presenten el segment del discurs en què es troben com una formulació nova d'allò que s'ha dit amb un segment anterior. Dins dels marcadors reformuladors, trobem els "explicatiu" (*o sea, es decir...*); "rectificatiu" (*mejor dicho, más bien...*); "de distanciament" (*en todo caso, de cualquier forma...*); "recapitulatiu" (*en conclusión, en definitiva...*).

³⁶ Aquesta classificació és represa i desenvolupada àmpliament en Martín Zorraquino i Portolés (1999: cap. 63) amb pocs canvis fonamentals: els operadors discursius passen a denominar-se "operadors argumentatiu" i els marcadors de control de contacte es consideren "marcadors conversacionals".

- d) Els *operadors discursius* són marcadors que condicionen les possibilitats discursives del segment discursiu en què apareixen o al qual afecten, però sense relacionar-lo amb un altre segment anterior. En trobem tres tipus: de “reforçament” (*en realitat, en el fondo, claro...*); de “concreció” (*por ejemplo, en concreto...*); i de “formulació” (*bueno*).
- e) Els *marcadors de control de contacte* manifesten el lligam entre els participants en la conversa i la relació que s’estableix entre els participants i els seus enunciats. Admeten alguna variació morfològica i tenen un origen vocatiu que els serveix per captar l’atenció de l’interlocutor (*hombre, mujer, anda, mira, oye...*).

Així doncs, seria en aquest darrer grup, el de marcadors de control de contacte, on se situarien els marcadors procedents de verbs de percepció.

Posem així punt final a les propostes que relacionen la teoria de l’argumentació i la teoria de la rellevància i passem a abordar la perspectiva que s’aproxima als marcadors tenint en compte el processos de gramaticalització que s’esdevenen en aquests elements.

3.5. APROXIMACIONS DES DE LA TEORIA DE LA GRAMATICALITZACIÓ

Són molts els autors que apunten la importància d’un estudi que tinga en compte la diacronia per entendre les característiques gramaticals dels marcadors discursius. Així, per exemple, Redeker (1991: 1170) clou el seu article fent una crida a la investigació dels operadors discursius des de la lingüística diacrònica, per tal com considera que pot contribuir a descobrir

els principis de la multifuncionalitat típica d'aquests elements (camp en què ja reconeix l'existència d'alguns treballs com els de König i Traugott 1988 i Sweetser 1990). Tanmateix, no és fins relativament tard en l'estudi dels marcadors que es fan aportacions que incideixen pròpiament en aquesta línia, entre les quals destaca sens dubte la de Brinton (1996).³⁷ Amb un altre objectiu, però amb el mateix enfocament, revisarem també alguns treballs de Cuenca (2001a, 2002) que, tot i tenir com a objecte d'estudi els connectors i no els marcadors en sentit estricte, aporten dades essencials per a entendre els problemes d'anàlisi i delimitació dels marcadors del discurs.

3.5.1. Els marcadors pragmàtics des del punt de vista de la gramaticalització: Brinton (1996)

L'obra de Brinton (1996) desenvolupa un punt de vista diferent i fonamental per a l'estudi dels marcadors discursius: els marcadors pragmàtics (*pragmatics markers*), com els denomina aquesta autora, estan clarament vinculats a processos de gramaticalització. Alguns articles sobre nexes i marcadors discursius concrets ja havien adoptat aquesta perspectiva (vegeu, per exemple, Finell 1989, Abraham 1991, Cuenca 1992-93 o Traugott 1995a), però el llibre de Brinton tracta els marcadors globalment, analitzant el tema en profunditat i remetent als processos de gramaticalització i canvi semàntic descrits en obres fonamentals per a la represa dels estudis sobre gramaticalització (Sweetser 1990, Heine *et al.* 1991, Traugott & Heine 1991, Traugott & König 1991 o Hopper & Traugott 1993).

³⁷ Entre els autors del nostre àmbit lingüístic que han treballat els marcadors discursius i els connectors des del punt de vista de la gramaticalització podem citar Cuenca 1992-93; Pérez Saldanya i Salvador 1995; Salvador 1998 i Garachana 1998.

En observar amb mètodes de l'anàlisi del discurs determinades formes de l'anglès antic, en concret, *hwæt* i *gan* Brinton s'adona que el comportament d'aquests "*mystery features*" (Longacre 1976) presenten trets que els apropen molt als marcadors discursius de l'anglès modern: són partícules lexicalitzades que solen aparèixer en el llenguatge oral; han estat tradicionalment infravalorades per considerar-se formes buides utilitzades com a pleonasmes o omplidors mètrics, però realitzen funcions molt rellevants tant en el nivell textual (posar en relació parts dels text, segmentar-lo, introduir temes nous...) com en el nivell interactiu (cridar l'atenció de l'oient o avaluar allò que es diu) del discurs on apareixen.

Com hem dit, Brinton parteix de la revisió d'estudis anteriors sobre el tema dels marcadors discursius (vegeu § 3.1.4.) i adopta per a la descripció d'aquests elements la distinció de Halliday (1970, 1979) de tres modes o components del llenguatge: ideacional, interpersonal i textual.

- a) El *component ideacional*, que Brinton denomina "proposicional" d'acord amb la proposta de Traugott (1982), fa referència a l'expressió del contingut. L'autora considera que, atès que els marcadors pragmàtics freturen, si més no relativament, de contingut semàntic, normalment es troben fora del component proposicional. Amb tot, explicita —i aquesta és una novetat respecte dels treballs que hem analitzat anteriorment— que els marcadors deriven diacrònicament d'aquest significat semàntic original.
- b) En el *component textual*, el parlant estructura el significat com a text, creant passatges de discurs cohesionats i usant el llenguatge de

manera rellevant respecte del context. Brinton afirma que, per a entendre les funcions pragmàtiques textuais, cal una concepció més global del component textual que la utilitzada per Halliday, una concepció que supere el nivell de l'oració i abaste tota l'estructura discursiva.³⁸ Cal, així mateix, una identificació dels requisits que conformen l'estructura textual del discurs oral i escrit. La necessitat d'iniciar i tancar el discurs (funció 1), de destacar canvis de tema (funció 4), de remarcar informació nova o coneguda (funció 5) i de forçar la rellevància posant en relació enunciats (funció 6) formen part de l'estructuració textual en el nivell global i són importants tant en el discurs oral com en l'escrit. Per altra part, el sistema per prendre el torn en una conversació (funcions 2 i 3), que l'organitza com a discurs cohesionat, té un paral·lel en el discurs escrit o en el discurs monològic en l'organització de fragments d'informació en paràgrafs i episodis. Finalment, rectificar (funció 7) o destacar, que també és important per a la coherència del discurs oral, no són en general aspectes pertinents en l'escrit, per tal com la planificació prèvia hi redueix les errades.

- c) El *component interpersonal* és el nivell de l'expressió de les actituds del parlant, avaluacions, judicis, expectatives i demandes, així com de la naturalesa de l'intercanvi social, el rol del parlant i el rol assignat a l'oient. I conclou: "The interactive mode consists in the speaker's intrusion into the speech event" (Brinton 1996: 38). Per a l'autora, entre les funcions atribuïdes als marcadors per part d'altres autors,

³⁸ Segons hem vist abans (§ 3.1.), Brinton (1996: 37-38) diferencia nou funcions pragmàtiques realitzades pels marcadors. N'inclou set en el component textual i dues en el component interpersonal.

tant la funció pragmàtica “subjectiva” (funció 8) com la interpersonal (funció 9) es troben clarament incloses en aquest component.³⁹

L’aportació central del treball de Brinton és l’observació dels marcadors pragmàtics des de l’òptica de la gramaticalització. L’autora aborda aquest tema comparant els resultats obtinguts en l’estudi dels “mystery features” amb les dades de diversos autors sobre marcadors pragmàtics. Com que parlar de gramaticalització és, en primera instància, parlar d’evolució de significat, Brinton afirma que són dos els autors que han relacionat el significat lèxic dels marcadors amb el significat pragmàtic. En primer lloc, parla de Schiffrin i, a continuació, d’Abraham.

Segons Brinton (1996: 59), Schiffrin (1987: 73, 127) es pregunta, des d’una perspectiva sincrònica, si hi ha alguna propietat semàntica específica en cada marcador que pugui contribuir a la seua funció pragmàtica. En aquest sentit, Schiffrin estableix una diferència entre marcadors com ara *oh* i *well*, que no tenen significat referencial i per això no poden reflectir-lo en el nivell discursiu, i altres marcadors com ara *and*, *but*, *or*, *so*, *because*, *now*, *then*, *y’know*, *I mean*, la funció dels quals està, en certa manera, delimitada pel seu estatut semàntic i gramatical. Així, per exemple, la qualitat de “proximitat” de *now* contribueix al seu ús en el sentit que denota la progressió del parlant en el discurs cap a allò que ve a continuació. En canvi, la qualitat de

³⁹ L’autora reconeix que els dos àmbits d’actuació dels marcadors pragmàtics, el textual i l’interpersonal, ja han estat reconeguts, de manera més o menys semblant, per autors com Östman i Schiffrin. Östman (1982) afirma que els marcadors poden operar simultàniament en dos nivells: l’estructural, on poden tenir una funció clausal o textual, i el pragmàtic, on presenten un propòsit interactiu o actitudinal. Per altra banda, Schiffrin (1987) indica, com ja hem vist, que els marcadors pragmàtics proporcionen coordenades dins del seu context relacionant els enunciats amb els participants (i focalitzant en el parlant o en l’oient) o amb el text (relacionant-los amb el text anterior o posterior).

“distància” atribuïda a *then* té a veure amb l’ús d’aquest marcador perquè crea un pont amb un temps anterior en el discurs. Aquesta relació significat-funció és encara més clara en el cas de *y’know* i *I mean*, en els quals els significats literals influeixen directament en l’ús discursiu d’aquests marcadors. Quant a Abraham (1991), Brinton (1996: 60) afirma que aquest autor també descobreix en el significat pragmàtic de les partícules modals en alemany una relació amb el significat lèxic dels homònims no modals d’aquests elements, condicionats pels diversos contextos.

Per a Brinton, la qüestió del significat que acabem de comentar és l’única que s’ha tingut en compte en relació a l’evolució dels marcadors discursius. Aborda, així, el tema de la gramaticalització i afirma que aquest procés, sovint estudiat en l’evolució dels marcadors gramaticals, pot explicar també el desenvolupament dels marcadors pragmàtics. L’autora, després de fer un breu repàs dels estudis sobre gramaticalització des de Meillet, centrat fonamentalment en els estudis de Hopper 1991, Heine *et al.* 1991, Traugott i König i Hopper i Traugott 1993, descriu els marcadors pragmàtics des d’aquesta perspectiva.

Des del punt de vista morfosintàctic, Brinton reconeix que els elements lèxics que evolucionen a marcadors pragmàtics no mostren tots els trets relacionats amb els processos de gramaticalització (com ara la fusió morfològica o la reducció fonètica, que no sempre es dona). No obstant això, l’autora destaca que sí que s’incrementa la freqüència d’aparició d’aquest tipus de trets en els marcadors, els quals, en aquest sentit, manifesten clarament la característica més important des del punt de vista del procés de gramaticalització, la “descategorització” o pèrdua de les característiques morfològiques i

sintàctiques de la classe a la qual pertanyia el mot original i la subsegüent “reanàlisi” cap a diferents categories semàntiques i sintàctiques.

Un altre aspecte remarcat per Brinton (1996: 273) des de la perspectiva morfosintàctica lligada a la gramaticalització és que els marcadors discursius poden provenir no únicament de morfemes simples o unitats lèxiques sinó també de sintagmes i fins i tot de construccions sintàctiques. En relació amb això, aquesta autora afirma que les formes estudiades “have a syntactic aptness for the type of grammaticalization that they undergo” (Brinton 1996: 274).

Quant a l’aspecte semanticopragmàtic, l’estudi de Brinton posa de manifest que els orígens semàntics dels marcadors discursius no són arbitraris, ja que els significats pragmàtics deriven dels significats lèxics bé de manera òbvia, bé mitjançant implicatures. Així, per a Brinton (1996: 276), no és necessari postular, com alguns autors proposaven (Schiffrin 1987), una anàlisi únicament pragmàtica d’aquests elements, perquè el significat lèxic condiona en gran mesura els significats gramaticalitzats i les funcions que els marcadors realitzen. En certa manera, el significat, la funció i els usos de la forma gramaticalitzada estan determinats pel significat original.

3.5.2. Els marcadors discursius i els connectors parentètics: Cuenca (2001a, 2002)

Els treballs de Cuenca (2001, 2002) no s’ocupen pròpiament dels marcadors discursius, sinó dels connectors parentètics (Cuenca 2001), que són la classe més prototípica dins dels connectors textuais (Cuenca 2002). Tanmateix,

aquests dos treballs de síntesi plantegen que una gran part dels elements que, des d'enfocaments funcionals diversos, s'han denominat connectors o marcadors discursius formen, a pesar de l'heterogeïnat formal que presenten, una categoria gramatical independent amb un comportament sintàctic homogeni. Són *connectors parentètics* elements com *tanmateix, és a dir, per tant, de fet, en canvi, ara bé* etc., que s'assemblen, per una part, a les conjuncions, ja que són típicament connectors textuais però poden actuar com a connectors també en el nivell oracional; per una altra, als adverbis de modalitat i a alguns sintagmes preposicionals d'abast oracional, per tal com tenen una naturalesa parentètica. Observem l'exemple següent, extret de Cuenca (2002):

- (19) Se situa a l'altre extrem del procés (a posteriori), i permet comprovar els resultats de l'ensenyament i, **per tant**, l'etapa i els coneixements que han assolit els aprenents. **De fet**, com a comprovació, l'anàlisi d'errors resulta, en molts sentits, bastant més fiable i efectiva que no pas la contrastiva [...] (Payrató, *Professió*: 98). (Cuenca 2002: 84)

És evident que els elements destacats, *per tant, de fet*, realitzen una funció connectiva. En (19), *de fet* indica connexió textual. En canvi, *per tant* s'uneix a la conjunció *i* per a realitzar una connexió intraoracional. Però determinar l'estatut gramatical d'aquests elements resulta complicat, ja que presenten formes molt diverses, relacionades, segons indica Cuenca amb els processos de gramaticalització que han sofert fins a esdevenir connectors parentètics. Precisament la gramaticalització d'aquests elements és, per a Cuenca, el punt fonamental per a poder donar compte de la seua naturalesa morfosintàctica.

Formalment, els connectors parentètics deriven de la gramaticalització de constituents oracionals diversos, principalment sintagmes preposicionals (*per cert, amb tot, en conseqüència, en canvi...*), estructures oracionals (*és a dir, sigui*

com sigui, comptat i debatut...) i adverbis (*així, consegüentment, finalment, ara (bé)...*).⁴⁰ L'autora afirma que l'heterogeneïtat d'aquest grup és només aparent, ja que tots els elements que hi apareixen han deixat de funcionar segons es podia esperar per la forma que presenten (relacionada amb el seu origen) com a constituents oracionals. Cuenca (2001: 218) presenta l'exemple següent com a mostra evident de les diferències entre la forma d'origen i la forma gramaticalitzada com a connector:

- (20) a. Dieron el bulo por cierto.
b. Por cierto, difundieron un bulo.

Com explica aquesta autora, en (20a), *por cierto* s'utilitza com a sintagma preposicional amb funció de complement predicatiu, pot presentar variació morfològica (*dieron la información por cierta*) i podria alternar amb el sintagma *por verdadero*. En (20b), *por cierto* està fixat morfosintàcticament com a estructura amb funció connectiva, té caràcter parentètic i expressa un significat pragmàtic que indica addició d'informació o canvi de tema discursiu.

Així, els connectors parentètics comparteixen, com a elements gramaticalitzats, el comportament següent (Cuenca 2001: 216):

⁴⁰ Cuenca fa notar que, si se segueix aquest criteri de classificació, els connectors parentètics poden incloure gran part dels elements que altres autors classifiquen funcionalment com a marcadors discursius. Per demostrar-ho, presenta una taula (Cuenca 2002: 217) on classifica els marcadors discursius identificats per Martín Zorraquino i Portolés (1999) i posa de manifest que la majoria responen a les característiques dels connectors parentètics. Per tant, la pretesa heterogeneïtat categorial resulta de no tenir en compte i aplicar de manera efectiva els principis de la gramaticalització, que aquests i altres autors esmenten en algun moment.

- a) Han modificat el significat literal que presentaven i han assumit un significat més general i abstracte, de caràcter procedimental, no conceptual (*per cert* no significa que es done alguna cosa per vertadera, sinó que tot seguit s'introdueix un tema nou).
- b) Han quedat fixats estructuralment, si provenien de formes complexes (*per cert*, no pot alternar amb *per vertader*) i s'han fixat morfològicament, si inclouen elements susceptibles de variació flexiva (**per certs*, **per certa*).
- c) Han modificat el seu comportament sintàctic, de manera que ja no realitzen una funció en l'estructura predicativa de l'oració on es troben, sinó que han passat a exercir una funció purament connectiva, perifèrica respecte a l'oració en què apareixen (*per cert* no indica cap circumstància verbal ni fa referència a cap contingut modal sinó que indica addició d'informació, de manera paral·lela a com ho fa la conjunció *i*).

Per tant, segons Cuenca, no és estrany pensar que ens trobem davant d'una classe de paraules diferenciada, que, malgrat la forma que presenta, no pot ser tractada com un adverbí o com un sintagma preposicional ni com una suma d'aquestes (i altres) categories. L'heterogeneïtat formal respon al fet que les construccions d'origen són sintagmes prepositivals (com *al capdavant*), altres unitats complexes semblants als sintagmes prepositivals (com *amb tot*), estructures que contenen formes verbals (com *és a dir*), adverbis (com *consegüentment*) i, residualment, altres formes (com *més aviat*). De fet, els adverbis, categoria amb què tradicionalment s'han relacionat més freqüentment, no són ni de bon tros l'origen més habitual d'aquestes unitats,

com mostra l'autora en una taula de classificació formal dels connectors parentètics (Cuenca 2001: 217).

En aquest sentit, Cuenca fa una passa més que altres estudiosos, que també han detectat que el grup a què ens referim té entitat suficient per a ser considerat una categoria gramatical amb entitat pròpia, i defineix el prototipus del connector parentètic a partir dels trets següents, que il·lustrem amb els seus exemples (Cuenca 2001: 214-216, *cf.* també Cuenca 2002: § 31.2.2.1.):⁴¹

a) Tenen caràcter apositiu o parentètic i, per tant, es troben separats de l'estructura oracional bàsica des del punt de vista fonètic (van entre pauses) i sintàctic. En conseqüència, són elements prescindibles des del punt de vista estructural (21):

- (21) No es pot dir que les corresponents disciplines siguin marginals, avui, en el conjunt de les ciències del llenguatge. **Ans al contrari**, tendeixen –en la pràctica docent i investigadora– a reclamar un lloc cada vegada més carregat de pes específic en l'àrea acadèmica dels estudis lingüístics [...]

b) Poden aparèixer com a aposició de conjuncions diverses, precisant el significat d'aquestes (22) i, menys freqüentment, indicant un valor semàntic diferent:

⁴¹ Almenys tres dels autors que hem repassat en aquest capítol manifesten de manera més o menys explícita aquesta opinió. Amb tot, Martín Zorraquino (1998: 52) i Portolés (1998a: 76), creuen més prudent no proposar cap etiqueta nova ni tractar-los com a grup diferenciat de les categories tradicionals. Des d'una perspectiva diferent, basada en la teoria de prototipus, Pons (1998: 59-60) parla d'un doble centre categorial en els connectors: l'un és ocupat per les conjuncions i l'altre, per la resta d'elements que realitzen aquesta funció, i que Pons no identifica amb cap nom.

- (22) Ja hem dit que a Catalunya aquest fenomen és molt poc freqüent, **però, de tota manera**, pel setembre de 1965 se'n va veure un de molt espectacular davant de Sant Feliu de Guíxols, mar endins.

c) Tenint en compte l'element que introdueixen, la posició més típica dels connectors parentètics és la inicial respecte al segon membre de la connexió (o la immediatament posterior a la conjunció, si n'hi ha), com hem vist en els exemples anteriors. Amb tot, la major part d'aquests elements presenten mobilitat posicional i poden aparèixer en posició intermèdia (23); només alguns, i en determinats contextos, poden ocupar també la posició final (24).

- (23) La seua conveniència –o la necessitat de la seua aparició– estarà en funció de la peculiaritat del discurs prologat. La justificació, **al capdavant**, implica la consciència de la transgressió [...]

- (24) Per sort, els fenòmens ho són en els camps de l'esport, de les arts i de les ciències. Alguna cosa hem guanyat, **doncs**.

d) Poden utilitzar-se sempre com a connectors textuais—per a unir oracions independents o unitats discursives superiors—, com en els dos exemples anteriors, o com a connectors oracionals—acompanyant una conjunció o sols (25):

- (25) Ara bé, la part superior del nimbostratus pot arribar als cinc mil, sis mil i, fins i tot, als set mil metres d'altura; **per tant**, es tracta d'un núvol prou gruixut per donar pluges i xàfecs més o menys continuats.

La perspectiva adoptada per Cuenca per a definir els connectors parentètics a partir dels trets que acabem de veure es basa en l'aplicació de la teoria de prototipus (vegeu Cuenca & Hilferty 1999: cap. 2 i Ungerer & Schmid: cap. 1,

i també l'aplicació a l'estudi de les categories gramaticals que es fa en Cuenca 1996).⁴² Aquest model parteix d'una concepció difusa de les categories segons la qual els trets definatoris d'una classe no es consideren condicions necessàries i suficients, la qual cosa permet definir fronteres categorials difuses i relacions de semblança de família amb altres categories. D'aquesta manera, els casos de connectors parentètics que no presenten tots els trets identificats, que d'altra banda són sorprenentment pocs, no posen en perill la caracterització proposada, sinó que simplement mostren les fronteres difuses cap a altres categories (Cuenca 2001: 22). Precisament aquests límits difusos i les relacions de semblança de família són el que han dut a incloure sovint els connectors parentètics entre altres classes de paraules, principalment les conjuncions i els adverbis.

Per a Cuenca, la relació amb les conjuncions té un origen funcional, ja que ambdues categories realitzen la funció de connexió i, per tant, manifesten relació de significat entre l'element que introdueixen i el que els precedeix. La diferència fonamental es troba en el fet que els connectors parentètics, a diferència de les conjuncions, no estableixen una relació estructural, és a dir, no creen una relació sintàctica de coordinació, interordinació o subordinació. Això explica que els connectors parentètics siguin més freqüents en la connexió textual on, superat el límit oracional, ja no hi ha relacions estructurals de dependència (Cuenca 2001: 227). L'autora sintetitza en la taula 1 les semblances i diferències entre els connectors parentètics i les conjuncions:

⁴² Vegeu així mateix el capítol 2, on tractem el marc teòric d'aquest treball.

Taula 1. Connectors parentètics vs. conjuncions⁴³

	CONNECTOR PARENTÈTIC	CONJUNCIÓ
Caràcter parentètic	sí	no
Combinació amb una conjunció	sí	no
Posició	variable (inicial, intermèdia o final)	fixa (inicial)
Nivell d'actuació: oracional textual	sí sí	sí només algunes
Funció	connexió	connexió
Relació que indiquen semàntica (pragmàtica) sintàctica (coord./sub.)	sí no	només algunes sí

En síntesi, els connectors parentètics comparteixen amb les conjuncions la funció de connexió, però la projecten de manera diferent, raó per la qual presenten característiques distribucionals i entonatives distintes. Aquestes característiques els aproximen als adverbis i als sintagmes preposicionals parentètics (Cuenca 2001: 229). De fet, com destaca l'autora, si ens fixem en els exemples que vénen a continuació, veurem que *obviamente* i *sin duda* podrien semblar connectors parentètics:

- (26) Dado que los modelos modulares son más simples [...] deberíamos partir del supuesto de que los procesos son modulares, no interactivos, a no ser que haya buenas razones para pensar en lo que son. **Obviamente**, la discrepancia entre unos y otros, y ésta es la clave, reside en determinar cuáles son buenas razones.
- (27) El lenguaje es uno de los rasgos más distintivos de la especie humana. **Sin duda**, desde un punto de vista cognitivo, es la capacidad que más claramente marca las diferencias entre el hombre y el resto de los animales.

⁴³ La taula que presenta Cuenca (2001a) inclou una errada en el darrer tret per intercanvi de les dues columnes. L'hem corregida, per a major claredat expositiva.

En efecte, aquests elements, igual com els connectors parentètics, són apositius i perifèrics per la posició que tenen i el comportament sintàctic que mostren. A més, ocupen la posició inicial i manifesten una certa mobilitat dins de l'oració. En canvi, es diferencien dels connectors parentètics perquè estan realitzant una funció de circumstancial, especificador oracional o semblant; tenen un significat modal (en altres, casos temporal o espacial), de manera que són estructures sintagmàtiques lliures (els components que les formen poden variar o combinar-se amb uns altres: *sin ningún tipo de duda*); podrien ocupar la posició de complement verbal i abandonar el caràcter parentètic (*La discrepancia entre unos y otros, y ésta es la clave, reside obviamente en determinar cuáles són buenas razones*). La taula 2, mostra les diferències entre els connectors parentètics i els adverbis i els sintagmes preposicionals (Cuenca 2001: 231):

Taula 2. Connectors parentètics vs. adverbis/sintagmes preposicionals parentètics

	CONNECTOR PARENTÈTIC	ADVERBI/SP PARENTÈTIC
<i>Caràcter parentètic</i>	sí	sí
<i>Combinació amb conjunció</i>	sí	no
<i>Posició</i>	variable (típicament inicial)	variable (inicial o postverbal)
<i>Funció</i>	connectiva	circumstancial especificador oracional
<i>Significat</i>	connectiu (addició, disjunció, contrast, conseqüència)	modal, temporal, espacial

Cuenca remarca que els trets comuns d'aquests elements no són casuals sinó que s'originen en el fet que la majoria de connectors parentètics són el resultat de la gramaticalització de sintagmes preposicionals i d'adverbis. Les dificultats de delimitació vénen de "La confusión entre la naturaleza

categorial de la forma de origen y la de la forma gramaticalizada, es decir, entre la diacronía y la sincronía...” (Cuenca 2001: 231).

Finalment, i abans de donar per tancada aquesta síntesi, farem referència al terme que Cuenca adopta per donar nom a aquest concepte gramatical nou. Té com a antecedents les aportacions de dos autors, que en parlen en treballs dedicats a temes més amplis: Franchini (1986), sobre la coordinació, i Rouchota (1998), sobre els marcadors discursius parentètics, com a terme general que inclou, entre altres elements, els adverbis i sintagmes preposicionals d'abast oracional.⁴⁴

Cuenca pren de Franchini (1986: 186) la caracterització gramatical inicial com a elements que acompanyen conjuncions. Aquest autor identifica, mitjançant proves distribucionals, un grup d'elements connectors, diferenciat de les conjuncions coordinants i subordinants, i que anomena *matisadors*. Posteriorment, Cuenca adopta el terme *connector discursiu parentètic* de Rouchota (1998: 87). Rouchota es refereix així a un grup d'expressions parentètiques que realitzen la funció de marcador discursiu i que destaquen per la seua naturalesa apositiva, la qual els caracteritza tant fonèticament com des del punt de vista gràfic i sintàctic. Aquest concepte funcional de Rouchota és redefinit per Cuenca i el terme és adoptat com a etiqueta categorial, en substitució del terme *matisador*, que, en opinió d'alguns estudiosos, induïa a subordinar-los conceptualment a les conjuncions. És així com els elements definits per Cuenca en els seus darrers treballs sobre el tema (2001, 2002) queden identificats com a (sub)categoria gramatical amb

⁴⁴ En treballs anteriors (Cuenca 1990, 1996: cap. 6) aquesta autora parlava, seguint Franchini (1986), de *matisadors*.

una denominació que dóna compte de les dues característiques definitòries de la classe: la funció connectiva i el caràcter parentètic.

3.6. ELS MARCADORS DISCURSIUS PROCEDENTS DE VERBS DE PERCEPCIÓ

La utilització dels verbs de percepció física com a marcadors discursius és una característica de la conversa que no ha passat desapercibuda als estudiosos de la llengua. No obstant això, els treballs realitzats sobre el tema s'han limitat, en termes generals, a descriure els trets més rellevants d'aquests elements i a apuntar-ne alguns usos discursius. En aquest sentit, el desenvolupament de la lingüística cognitiva i la teoria de la gramaticalització ha permès, en les darreres dècades, l'aparició d'alguns estudis que mostren línies molt interessants a l'hora d'assajar una explicació global d'aquest fenomen.

En aquest apartat presentarem l'estat de la qüestió sobre els marcadors discursius procedents de verbs de percepció, detenint-nos en aquells estudis que poden aportar més llum a l'anàlisi dels marcadors concrets que la nostra investigació aborda. L'absència de treballs d'aquest tipus en català ens ha dut a buscar antecedents en la tradició lingüística més propera, de manera que, en primer lloc, mostrarem l'evolució en l'estudi d'aquests marcadors en espanyol. A continuació, presentarem el treball de Lamiroy i Swiggers (1993), que ens situarà en una perspectiva pragmàtica d'orientació cognitiva molt adequada per a l'estudi d'aquest elements i, finalment, els estudis de Dostie (1998) i Montolíó i Unamuno (2001) ens proporcionaran una millor

comprensió de les característiques i el funcionament dels marcadors procedents de verbs de percepció.

3.6.1. Els estudis sobre verbs de percepció usats com a marcadors

Segons ja hem comentat, no hem trobat en la nostra llengua antecedents en els estudis dels marcadors discursius procedents de verbs de percepció.⁴⁵ Amb tot, podem apuntar que Payrató (1988: 107) fa una referència ràpida a elements interrogatius com *oi?*, *què?*, *no?*, *veritat?*, o exclamatius com *eh!*, *home!*, *escolta!*, etc., típics de la sintaxi col·loquial, i els caracteritza com a paraules que apareixen en posició final, opcionals en l'estructura de l'enunciat i que realitzen una funció fàtica i conativa (interpel·lació al receptor). Per altra part, Sancho Cremades (1999 i 2001) ha estudiat certes unitats fraseològiques entre les quals inclou elements com *mira!*, *tira!*, *calla!* o *vinga!*, formes verbals gramaticalitzades que s'han especialitzat en usos pragmaticodiscursius i que manifesten les actituds subjectives del parlant respecte del propi discurs.

Dins de la tradició espanyola, fins fa ben poc, els connectors procedents de verbs de percepció sensorial tampoc no han constituït en si mateixos un objecte d'estudi específic i diferenciat dins de la investigació lingüística. Tanmateix, hi ha un bon nombre de treballs que els citen junt amb altres formes de funció semblant com ara imperatius intel·lectuals (*fijate*, *imagínate*,

⁴⁵ Els primers treballs que podem citar sobre marcadors discursius procedents de verbs de percepció en català són Cuenca i Marín (1998 i 2000) i Montolío i Unamuno (2001). No revisarem els primers treballs, ja que el seu contingut està incorporat i ampliat, en gran part, en aquest treball. Cal notar, però, que Cuenca i Marín (2000) fa referència també al castellà, igual com l'article de Montolío i Unamuno (2001).

figúrate...) i de moviment (*anda, vamos, venga*) o formes apel·latives de caràcter interrogatiu (*¿no?, ¿verdad?, ¿sabes?, ¿entiendes?, ¿comprendes?*). En general, en aquests treballs, que revisarem a continuació, no s'han inclòs tots els verbs de percepció, sinó únicament algunes formes, ni tampoc s'han associat de manera homogènia amb els grups que acabem de citar.

Una contribució pionera i avançada al seu temps és l'estudi sobre l'espanyol col·loquial de Beinhauer (1929), on s'apunten idees que han estat arreplegades per molts treballs posteriors. Beinhauer tracta, dins de les "formes per a iniciar el diàleg", els "imperatius de percepció sensorial" (*mira/mire, verás, oye/oiga, escucha/escuche*), l'ús dels quals distingeix del pròpiament verbal i als quals atribueix un significat diferent del literal, de caràcter pragmàtic, i variable segons el context. En aquest sentit, suggereix una sèrie de funcions comunicatives per a aquests elements, i afirma, per exemple, que *mira* o *mire usted* inviten l'interlocutor "a fijarse o prestar atención a lo que va a oír".

Una concepció semblant és la que trobem en la gramàtica d'Alcina i Blecua (1975), on es parla d'"oracions de començament". Les consideren un subgrup de construccions juxtaposades pròpies de la llengua parlada, que característicament s'usen per a iniciar el discurs: "Son como llamadas de atención sobre lo que se va a decir, tales como *vamos a ver, mire usted, fíjese/fíjate*, etc." (1975: 1153).

Des de plantejaments també discursius, Vigarà Tauste (1980) distingeix, entre les diferents classes de "expressions de farcit" de l'espanyol parlat, els "estimulants conversacionals", que corresponen als imperatius sensorials

(*mirar, oír y ver*), els imperatius intel·lectuals (*fíjate, imagínate, figúrate...*), la interrogació retòrica (del tipus *¿Sabes que...?*) i la interrogació indirecta (*qué quieres que te diga, qué te voy a contar, qué se le va a hacer*, etc.). Segons l'autora, els imperatius sensorials no sols inicien el diàleg, com ja notava Beinhauer, sinó que se solen utilitzar per a mantenir l'atenció de l'interlocutor i "tomar tiempo para que el hablante alcance la expresión adecuada" (1980: 61). Vigara considera fonamental la funció fàtica d'aquests elements i així ho subratlla en un article posterior, en el qual els atribueix el valor de "senyals d'encadenament de la parla" que s'utilitzen com a "expressions d'obertura i tancament" del canal (Vigara Tauste, 1991: 1093-4). Reuneix dins d'aquesta mateixa etiqueta, al costat dels imperatius sensorials, algunes fórmules de salutació, presentació i comiat, interjeccions, vocatius o pronoms subjecte de segona persona.

La mateixa òptica i pràcticament la mateixa classificació que l'autora anterior adopta Hernando Cuadrado (1988: § 5.2) en el capítol dedicat a les "expresiones de relleno" dins del seu estudi *El español coloquial en "El Jarama"*. Analitza una mostra dels molts verbs amb funció connectiva que conté aquesta novel·la. Destaca les formes imperatives dels verbs de percepció sensorial (*mire, oiga, escucha*) i de moviment (*anda, vamos i venga*) com a "estimulants del diàleg" amb funció apel·lativa. Constitueixen un estímul per a l'oient "por integrarlo plenamente en el diálogo" i per al parlant "por disponer éste de un breve espacio de tiempo durante el cual puede buscar la expresión apropiada y mantener la atención de su interlocutor" (1988: 93-94).

Fuentes Rodríguez (1990), per la seua banda, parla del "apèndix amb valor apel·latiu" per referir-se a dos grups d'elements segons la seua modalitat: els imperatius (*mira, oye, verás, imagínate* i *fijate*) i els interrogatius (*¿no?, ¿verdad?*, etc.). Es tracta de formes d'apel·lació a l'oient perquè actue d'interlocutor i, al mateix temps, crides d'atenció sobre l'enunciat. Dins del grup dels imperatius, el que caracteritza els referits a actes físics (*mira, oye* i *verás*), enfront dels altres (*fijate* o *imagínate*) és, d'una banda, l'absència de pronom d'objecte i, d'una altra, el tipus específic de funció modal que realitzen, associada amb l'actitud del parlant: amb aquests "sólo se llama la atención al oyente sobre una parte de la información que considera importante el hablante" (Fuentes Rodríguez, 1990: 177).

També Narbona (1986), en un article dedicat als problemes de la sintaxi col·loquial andalusa, apunta alguna reflexió sobre l'ús discursiu dels verbs de percepció física i intel·lectual. Així, defineix *mira* (sovint substituït per *verás* en l'àrea cordovesa), *oye, escucha (cucha), fijate, entiéndeme...* com "ciertas formas verbales apelativas (sobre todo de verbos referentes a la esfera de los sentidos), [que] no son sólo elementos fáticos, sino que también cumplen un claro papel de señal marcativa de inicio de estructura" (1986: 253). Al contrari, *verás* és citat com a "instrument de «tancament»" (Narbona: 1986: 249).

L'estudi de Narbona deixa entreveure un aspecte important de l'ús d'aquestes formes: l'especificitat dialectal. Aquest és el punt de vista adoptat per Martínez (1952) en un treball sobre les falques en la conversació veneçolana i per Solano Rojas (1989) en el seu article sobre els "connectors pragmàtics" de la parla culta de Costa Rica. Quant als elements que ací ens

interessen, Martínez (1952: 108-109) parla de *oíste*, amb entonació interrogativa, típica de la parla de Caracas i usat freqüentment com a “remate de una oración aseverativa, interrogativa o imperativa”; de *oye*, freqüent en la conversa andina, i que “obedece a un deseo de obtener la atención del interlocutor”; de *oiga*, variant utilitzada “entre personas que mantienen entre sí poca confianza”; i de *ve/ves*, com “una manera de llamar la atención o de fijar más en la mente del interlocutor lo que se quiere expresar”.

Per la seua banda, Solano Rojas (1989) s'ocupa de connectors pragmàtics com *bueno, fijate que, diay, verdad, digamos, entendés...*, entre els quals inclou *mira* com a connector pragmàtic “d'obertura”. Afirmar que “*mirá* no tiene nada que ver con el verbo *mirar*. Sólo está llamando la atención del oyente” (Solano Rojas: 1989: 145). Addicionalment, atribueix a aquest introductor de discurs una importància sociolingüística rellevant perquè “disminuye la distancia social entre los hablantes y permite percibir un alto grado de confianza” (Solano Rojas: 1989: 148).

Solano Rojas apunta una altra de les extensions en l'estudi d'aquestes formes conversacionals, l'estudi sociolingüístic. En aquesta línia, cal esmentar les aportacions de Fuentes Rodríguez (1990), que, després de comentar el valor dels “apèndixs amb valor apel·latiu”, realitza una anàlisi d'ús a partir de les variables de sexe i generació.

Com hem vist, els autors presentats fins ara destaquen en aquests elements dues característiques fonamentals. Per una banda, els consideren organitzadors conversacionals, vinculats principalment a l'inici del diàleg o

torn (Beinhauer 1929, Alcina i Blecua 1975 i Narbona 1986). Per una altra, i de manera més generalitzada, remarquen la funció fàtica i apel·lativa que realitzen per tal com constitueixen una crida d'atenció a l'oient, una incitació a participar en l'intercanvi comunicatiu i a prestar atenció a l'enunciat que els segueix (Hernando Cuadrado 1988, Fuentes 1990, Martínez 1952, Narbona, 1986, Pons 1995, Fuentes, 1990, Solano Rojas 1989, Vigara 1980).

Aquests dos aspectes queden vinculats en els treballs de Pons (1995: 555-575; 1998a: 186-193; 1998b) sobre la connexió com a categoria de parla, on l'autor destaca la relació entre el valor fàtic de *mira* i *oye* i l'ús connectiu d'aquests elements en dos nivells. Quan actuen en el nivell macroestructural del text, aquestes formes es comporten com a *ordenadors discursius* i poden indicar, per exemple, un canvi en el tema discursiu. En canvi, si funcionen en el nivell microestructural, realitzen un paper de continuatiu o *muletilla*. A més, Pons reconeix en aquestes formes, i en concret en *mira*, valors modals vinculats amb el reforçament, la matisació i el desacord.

Una qüestió que cal destacar és l'heterogeneïtat de les etiquetes i classificacions on s'inclouen els verbs de percepció usats com a connectors, la qual cosa evidencia que es consideren, en general, elements perifèrics, difícilment sistematizables des d'una concepció gramatical tradicional. Bona prova d'això són denominacions com "expresiones de relleno", "apéndices" o "muletillas", així com algunes de les definicions que es troben al darrere d'aquests termes. Per exemple, Vigara Tauste (1980) defineix les "expresiones de relleno" així:

(...) fórmulas que cumplen la finalidad de llenar los vacíos que surgen en el hilo discursivo por titubeo del hablante, simple necesidad espontánea de ganar tiempo, o porque la premiosidad de la circunstancia requiere contar hasta diez antes de hablar." (Vigara Tauste 1980: 41)

Encara més valoratiu és el punt de vista d'Hernando Cuadrado (1988) quan proposa la caracterització següent de les expressions de farcit:

[...] recursos conversacionales de los que se sirve el hablante especialmente en momentos de pereza mental o de menor inspiración expresiva, pero que si se suprimen en nada afectan al contenido significativo fundamental del mensaje. (Hernando Cuadrado (1988: 87)

Quant a les falques, Martínez (1952) les defineix com segueix:

...un recurso universal de la conversación [...]. Como su nombre lo indica, sirve de cayado o bordón en donde se apoya el hablante para mantener la continuidad del relato. Se usa a veces con un valor afectivo; otras para hacer intervenir al interlocutor o llamar su atención; otras como cuña casi mecánica, o bien para llenar los vacíos en momentos de vacilación expresiva [...]; otras, en fin, por una necesidad rítmica inconsciente [...]. (Martínez 1952: 105)

I hi afegeix: "En general la muletilla es un signo de pobreza expresiva, de escaso manejo de la lengua, de inercia mental" (Martínez 1952: 118).

No cal insistir en el caràcter anòmal i innecessari que s'atribueix a aquests elements ni en el tractament, de vegades fins i tot pejoratiu, que se'ls atorga. Els prejudicis sobre l'oral, i en concret sobre formes que s'associen amb la conversa i el llenguatge col·loquial, ixen a la llum fins i tot en treballs d'estudiosos que, amb la seua investigació, contribueixen a la revaloració d'aquesta manifestació, fonamental i primària, del llenguatge. Amb tot, cada vegada s'alcen més veus en sentit contrari, vinculades sobretot a la reivindicació de la sintaxi col·loquial, del seu caràcter sistemàtic i sistematizable. Com afirma Narbona (1986: 262): "Por el hecho de ser

quebrada o parcelada no puede afirmarse de esta sintaxis que sea escasamente elaborada o pobre. Es preferible decir que responde a otro tipo básico de organización, distinto del dominante en la lengua culta”.

Pons (1998a) adopta també una perspectiva molt distanciada dels prejudicis sobre la sintaxi de l'oral que manifesten de tant en tant els gramàtics, i conclou que els verbs de percepció que estudia es poden considerar membres perifèrics de la classe dels connectors utilitzats en la conversa col·loquial. Tot i així, aquestes unitats no han d'analitzar-se com a elements expletius sense cap valor, per tal com contribueixen a la construcció del text. Com s'apunta en aquest estudi i tractarem de demostrar amb la nostra anàlisi, la lingüística cognitiva obre un ampli horitzó de possibilitats per a la comprensió i l'anàlisi d'aquests elements.

En una línia semblant, on és evident l'interès creixent per aquest tipus d'elements, Martín Zorraquino i Portolés (1999: 4180-4187) inclouen *vamos*, *oye* y *mira* entre els marcadors conversacionals *enfocadors de l'alteritat*. Aquests constitueixen un subgrup dins dels marcadors discursius on també podem trobar elements com *hombre* o *bueno*. Es tracta d'estratègies relacionades amb la funció interactiva de la conversa, que s'utilitzen per a mostrar l'actitud del parlant respecte del discurs, però sobretot per a indicar les relacions que aquest estableix amb l'interlocutor (amistoses, corteses...). Són elements “a veces próximos a la interjecciones y los imperativos” (Martín Zorraquino i Portolés 1999: 4144) que apunten fonamentalment a l'oient (*oye*, *mira*) i, de vegades, a ambdós interlocutors (*vamos*). Tant aquest treball com els de Pons (1995, 1998a) es fa referència als processos de gramaticalització que sovint reflecteixen aquests elements.

3.6.2. Els imperatius discursius mobilitzadors: Lamiroy i Swiggers (1992)

La lingüística cognitiva es presenta com un marc ben adequat per a l'estudi de tot tipus d'unitats lingüístiques, encara que aquestes s'hagen pogut considerar "marginals". Aquesta perspectiva teòrica abandona les definicions basades en condicions necessàries i suficients i adopta un punt de vista dinàmic, on l'"anomalia" no és l'excepció sinó la norma. Un enfocament d'aquest tipus, concordant amb el que adoptem en aquest treball, és el que proposen Lamiroy i Swiggers (1993) per analitzar "senyals d'interacció" (*interaction signals*) en les llengües romàniques. Aquests autors se centren en un aspecte concret de la competència comunicativa, el de la mobilització de l'interlocutor mitjançant la utilització de formes imperatives com a senyals discursius.

Després de remarcar que les descripcions lingüístiques han negligit l'estudi sistemàtic d'aquests senyals discursius perquè resulten molt problemàtics des de perspectives sincròniques o parcials, es proposen dilucidar els trets gramaticals de formes imperatives del tipus *allons!*, *allez!*, *tiens!*, *tenez!* o *voyons!*.⁴⁶ Es tracta de marcadors discursius referits a la funció interaccional, que estudien tot seguint els interessos més recents de l'anàlisi del discurs (Rubattel 1982, Berrendonner 1983, Roulet 1987, Bazzanella 1985 o Manili 1986, entre altres).

Lamiroy i Swiggers defineixen els senyals discursius de la manera següent:

Discourse and mobilization signals are pragmatic units of a variegated grammatical nature (non-lexemes, words, syntagms) that can function either

⁴⁶ Els autors estudien principalment formes del francès, però també tenen en compte altres idiomes com l'espanyol o l'italià.

in complete isolation (i. e. as totally free elements, equivalent to a sentence or to a set of sentences), or in isolation from the pattern of actants (schème actanciel) of the sentence in which they are inserted. They do not introduce a new actantial pattern and are not subject to a number of phrase-structure operations (such as passivization or topicalization). (Lamiroy & Swiggers 1993: 657)

Aquesta definició abasta unitats diverses des del punt de vista morfològic que inclouen des de sons inarticulats (no identificables morfològicament) fins a sintagmes, passant per conjuncions, adverbis i verbs. D'aquests elements, els autors destaquen una característica fonamental: són unitats lexicalitzades que han sofert un procés de canvi semàntic anàleg als processos de gramaticalització. En aquest cas, tanmateix, el significat dels mots no s'ha perdut necessàriament, però sí que ha canviat, de vegades radicalment, i la nova funció d'aquestes expressions supera els límits proposicionals (Lamiroy i Swiggers 1993: 661).

Quant a les propietats morfològiques, sintàctiques i semàntiques dels elements mobilitzadors imperatius, els autors les concreten en les següents (Lamiroy & Swiggers 1993: 670-672):

1. Són formes que apareixen en els límits de l'oració o l'enunciat, posició que manifesta l'autonomia relativa i la funció específica de mobilitzadors.

2. Tenen "desactivades" un gran nombre de les seues possibilitats morfosintàctiques, com ara la variació quant a temps, mode, veu o integració actancial. Es pot dir que han protagonitzat un "desplaçament" que les ha convertides en unitats pragmàtiques bàsiques.

3. Són elements mobilitzadors per excel·lència, ja que han conservat el valor bàsic sintacticosemàntic de provocar la intervenció del receptor. En aquest sentit, presenten la distribució funcional següent:

—les formes de primera persona del singular (*je vous en prie, digo...*) s'utilitzen per a evidenciar el paper enunciatiu,

—les formes de primera del plural (*disons, entendámonos...*) marquen solidaritat entre parlant i oient,

—les formes de segona persona (*dis donc, no veas...*) sol·liciten la cooperació de l'interlocutor.

4. Provenen sovint de verbs relacionats amb l'esfera del moviment (*allez!*), de la percepció (*voyons!*) i de la parla (*dis donc*), camps que semblen els més rendibles a l'hora d'aconseguir la cooperació de l'interlocutor.

En els exemples que reproduïm a continuació es poden observar les característiques que acabem d'exposar:

- (28) **Voyons**, les enfants, soyez raisonnables.
- (29) **Tenez**, voilà mon grand-père.
- (30) **Allons**, ne pleure pas!

Per a Lamiroy i Swiggers (1993: 672), la funció que realitzen aquests elements com a marcadors discursius està lligada a la metaforització.⁴⁷ La perspectiva

⁴⁷ És molt interessant observar que la tria de verbs que, com a marcadors, poden realitzar funcions d'aquest tipus es concreta en cada llengua d'una manera diferent. En aquest sentit, resulten ben adequades les paraules de Langacker (1988: 36): "Languages make different inventories if symbolic resources available to their speakers, who consequently say comparable things in different ways." Pel que fa a la preponderància d'uns verbs de percepció sobre uns altres per a passar del nivell físic al nivell intel·lectual i emotiu es pot consultar Wierzbicka (1980), Viberg (1983), Shyldkrot (1989), Sweetser (1990) i Ibarretxe (1999). Aquest darrer treball, a més, ofereix una interessant perspectiva contrastiva anglès/basc/espanyol dins del marc de la semàntica cognitiva.

cognitiva permet, així, explicar per què aquests usos, que s'associen a les esferes concretes del moviment, la percepció i la parla, poden ser utilitzats per a mobilitzar l'audiència: constitueixen estratègies que responen a una apel·lació cognitiva. A més, els autors afirmen que la lingüística cognitiva, per la seua flexibilitat i el paper central que atribueix al parlant com a subjecte conceptualitzador, és un marc adequat per a incloure el punt de vista pragmàtic adoptat en aquest estudi, on les unitats s'analitzen en funció de la seua contribució a l'esdeveniment discursiu i focalitzant "on the use in context of linguistic forms" (Lamiroy & Swiggers 1993: 673).

3.6.3. *Écoute* i *regarde* com a marcadors discursius: Dostie (1998)

L'article de Lamiroy i Swiggers ens ha situat en els imperatius utilitzats com a marcadors discursius des d'una perspectiva cognitiva. Ens centrem en aquest apartat i en el següent en dos treballs que estudien en concret formes imperatives de verbs de percepció utilitzades com a marcadors discursius. El primer, Dostie (1998), aborda les unitats del francès *écoute* i *regarde*. El segon, Montolío i Unamuno (2001), s'ocupa del marcador del castellà *a ver* i el corresponent del català, *a veure*.

L'estudi de Dostie es planteja uns objectius lligats al tractament lexicogràfic dels marcadors discursius que, tot i estar molt diferenciats dels objectius del nostre treball, permeten a aquesta autora arribar a una sèrie de conclusions ben rendibles també per als interessos de la nostra investigació. Dostie estudia els marcadors discursius *écoute*, procedent del verb *écouter*, i *regarde*, procedent del verb *regarder*, i remarca dos trets que confirmen el caràcter discursiu d'aquestes unitats (Dostie 1998: 86-87):

- a) són elements autònoms des del punt de vista sintàctic i
- b) presenten un grau molt alt de fixació morfològica (tot i que siga possible la variació segona persona del singular/segona del plural).

Aquestes característiques poden observar-se en l'exemple següent:

- (31) a. **Regardez**, on va finir de manger puis, après, on ira voir un bon film.
b. ***Regardons**, on va finir de manger puis, après, on ira voir un bon film.

La petita variació morfològica apuntada (segona del singular/segona del plural) és important per tal com remet a l'origen verbal d'aquests marcadors, que permetrà detectar una certa relació semàntica d'aquests elements amb els verbs, *écouter* i *regarder*, dels quals provenen.

Feta aquesta caracterització general, l'autora distingeix entre els usos de *écoute* i *regarde*, però també entre dos usos diferents dins del primer. En efecte, per a Dostie (1998: 87-94) hi ha un *écoute*₁, que acompanya un enunciat del qual es troba dissociat per una pausa breu i/o per un canvi de tonalitat (32); i un *écoute*₂, que pot aparèixer sol (33) i, si va seguit d'un enunciat, es troba separat d'aquest per una pausa relativament llarga:

- (32) **Écoutez**, tout c'est qui compte dans la vie, c'est de s'amuser...
(33) [Els nens fan soroll i el locutor diu:] "**Écoutez!**"

Semànticament, tampoc són totalment equivalents: mentre que *écoute*₁ (32) no implica cap voluntat per part del parlant de modificar el comportament de l'oient, la utilització d'*écoute*₂ (33) sí que manifesta aquesta intenció.

Aquestes diferències semanticosintàctiques són molt importants i tenen necessàriament repercussions pragmàtiques. Així, *écoute1* es defineix com un marcador discursiu mitjançant el qual el parlant indica a l'oient que apel·la a la seua capacitat de raonar perquè entenga el missatge que li està transmetent en la seua intervenció (2). En canvi, *écoute2* va més enllà i apel·la a la capacitat de raonar de l'oient perquè aquest comprega que ha de modificar la seua actuació (3). La idea que permet relacionar *écoute1* i *écoute2* és, doncs, l'apel·lació a la capacitat de raonament del receptor. Així, mentre que *écoute1* demana capacitat de raonament per a entendre el que ve a continuació en el missatge i, per tant, sol·licita de l'interlocutor que escolte, *écoute2* li demana capacitat de raonament per a entendre que ha de deixar de fer el que està fent. Com que en aquest cas, normalment, el parlant no afegeix res després del marcador, és evident que no està sol·licitant del l'interlocutor que escolte res sinó que actue d'una determinada manera (Dostie 1998: 94).

Pel que fa a *regarde*, l'autora afirma que és més proper a *écoute1* que a *écoute2*. De fet, *regarde* no admet la possibilitat de distribució d'*écoute2*, sinó que necessàriament ha d'anar seguit de text de l'emissor. Segons Dostie (1998: 95), aquest fet és una mostra clara de la persistència del significat que *regarde* conserva del seu origen verbal. En efecte, si aquest verb indica l'existència d'una entitat que pot ser vista i, per tant, mostrada al destinatari, el marcador discursiu *regarde* hereta aquesta particularitat en el sentit que el que ha de poder veure's és un element del text.⁴⁸ Quan el locutor utilitza aquest marcador "fait comme s'il montrait (ou pointait) une intervention qu'il

⁴⁸ L'autora fa notar que aquest pas de l'espai al text il·lustra la relació entre la dixi espacial i la dixi textual observat en llengües diverses (Levinson 1983).

demandait au destinataire de regarder¹ [...] afin qu'il parvienne à regardez² le message qu'elle communique" (Dostie 1998: 98).

Tanmateix, cal també indicar algunes diferències entre *regarde* i *écoute*¹. En primer lloc, Dostie (1998: 95) indica que *regarde* té menys mobilitat en l'oració que *écoute*¹: aquest pot aparèixer tant al començament com al final, mentre que *regarde* resulta molt estrany en posició final. D'altra banda, *regarde* funciona com una mena d'entrada en matèria, particularitat que *écoute*¹ no presenta, ja que pot aparèixer també en posició final. A més, l'autora afirma que *écoute*¹ pot ocupar el lloc de *regarde* en tots els casos, mentre que no passa així a l'inrevés:

- (34) — Est-ce que Pierre est arrivé?
— *Écoute*, je ne le sais pas. / — **Regarde*, je ne le sais pas.

Aquestes diferències s'expliquen, segons Dostie (1998: 96), pel fet que *regarde* apareix en intervencions que donen indicacions o presenten suggeriments de manera directa o indirecta.

En definitiva, tant *regarde* com *écoute*¹ funcionen com a guies d'interpretació en relació a la intervenció a la qual estan associats. Tanmateix, mentre que amb *écoute*¹ el locutor remet a la capacitat de raonar del destinatari per comprendre allò que està a punt de dir-li, *regarde* s'associa directament o indirectament amb una suggerència o amb una explicació a una pregunta efectivament feta o només apuntada (Dostie 1998: 98).

3.6.4. El marcador discursiu *a ver/a veure* en interaccions asimètriques (Montolío i Unamuno 2001)

El treball de Montolío i Unamuno (2001) analitza l'ús del marcador discursiu *a ver* i el corresponent català, *a veure*,⁴⁹ en la interacció professor-alumne, per tal de veure si hi ha diferències de contingut semàntic o funcionament pragmàtic respecte d'aquest marcador en la conversa quotidiana. Les autores recullen, així, la idea d'altres lingüistes, especialment De Fina (1997), idea segons la qual, determinats contextos conversacionals condicionen el significat i l'ús de certs marcadors discursius. Es tracta, en concret, de contextos conversacionals asimètrics (metge-pacient, professor-alumne, entrevistador-entrevistat...), caracteritzats per la desigualtat jeràrquica entre parlant i oient.

Per realitzar el seu estudi, Montolío i Unamuno (2001) parteixen de la consideració de la interacció verbal com un esdeveniment de parla organitzat en seqüències d'actes (Hymes 1972), les quals poden incloure's en unitats discursives (Roulet *et al.* 1985, Sinclair i Coulthardt 1992). D'aquesta manera, els marcadors s'estudien tenint en compte tant la posició que ocupen en la interacció com la relació que manifesten amb allò que s'ha dit abans i es dirà a continuació.

Les autores destaquen, en primer lloc, que *a ver* (que sembla procedir de la construcció perifràstica *vamos a ver*), és un exemple clar del procés de gramaticalització (Traugott 1989, 1995; Traugott i König 1991) sofert per

⁴⁹ Les autores expliciten que el significat d'ambdós marcadors és idèntic en totes dues llengües.

alguns marcadors, que consisteix en la recategorització de verbs (en aquest cas de percepció visual) en partícules. Aquest procés comporta canvis en els diversos nivells lingüístics. Així, en el cas del marcador *a ver*, morfològicament el verb ha perdut la capacitat flexiva i ha quedat fixat en la forma de l'infinitiu; sintàcticament, *a ver* no pot dur subjecte o complements; en el nivell semàntic, el significat lèxic s'ha afeblit, de manera que *veure* ja no fa referència al sentit de la vista, tot i que conserva en part el significat etimològic, ja que adreça l'atenció de l'oient al segment informatiu que segueix el marcador; finalment, en el nivell suprasegmental, com a marcador discursiu, *a ver* presenta una autonomia entonativa que no tenia com a verb (Montolío i Unamuno 2001: 195). Vegem-ne un exemple:

(35) **Vamos a ver/A ver...** ¿por dónde empezamos la limpieza de esta casa?

La comparació del marcador *a ver* (procedent del verb de percepció visual passiva *veure*) amb el marcador discursiu *mira* (procedent del verb de percepció visual activa *mirar*) mostra que presenten els mateixos trets característics: autonomia tonal; una funció apel·lativa òbvia; una relació amb el significat etimològic: ambdós elements indiquen la rellevància informativa de l'enunciat que els segueix. Tanmateix, a pesar d'aquestes característiques comunes, els dos marcadors no són intercanviables en tots els contextos. Fixem-nos-hi:

(36) A: ¿Qué tal, Pepe? ¿Cómo te va?
B: **Mira**, unos días mejor y otros peor.
B': **Vamos a ver**, unos días mejor y otros peor.

A més, les autores afirmen que en el seu corpus (*vamos*) *a ver* s'utilitza menys que *mira*, fet que està en relació amb el significat més precís del marcador *a veure*, però, sobretot, amb el significat pragmàtic específic que presenta i amb la funció discursiva que realitza, relacionada com veurem amb posicions de poder discursiu.

En aquest sentit, Montolío i Unamuno (2001: 197-198) distingeixen dues funcions diferenciades del marcador *a ver*: en la primera, caracteritzada per un allargament de la vocal i pel to mantingut, funciona com un retardador i sembla indicar que l'emissor està buscant en el seu entorn cognitiu la informació que necessita però que no li ve al cap de manera immediata (37); en la segona, que presenta una entonació descendent, es tracta fonamentalment d'una funció interaccional i consisteix a assenyalar una reorientació o reorganització dels discurs (38) que pot afectar tant el tema tractat com la distribució del torn:

(37) (pues había uno que ponía) **a ver** ¿cómo era? había uno que ponía// estoy-estoy enamorada de un tío que está casao// y salgo o-con mi novio/ que también me gusta [...]

(38) A: (por eso) digo que te lo has preparao tú el bocata.
B: claro/ ¿iba a hacerme yo una tortilla nano! (¡qué cojones!)
A: (**a ver** esta) tarde se podía ver una película de video.

Aquesta funció reorientativa bàsica del marcador *a ver* pot incloure'n unes altres, que, en el context concret del desenvolupament d'una classe (relació professor-alumne), es concreten en les següents:

a) indicació del canvi d'una activitat comunicativa a una altra (es tanca un intercanvi i en comença un altre),

b) indicació d'avaluació negativa respecte d'alguna contribució dels estudiants.

En l'exemple següent (39), podem observar com *a ver* obre el primer intercanvi i tanca el segon. En ambdós casos actua com a reorganitzador, però, en el segon, a més, presenta una força avaluativa:

- (39) T **a ver...** quién me explica qué es un verbo?
Al yo.
T Juan.
Al es una palabra que indica acción.
T indica acción.
 y qué indica un sustantivo?
Al persona.
T **a ver.** un sustantivo sólo indica personas?

El marcador mostra així la seua influència discursiva tant pel que fa al tema, com als parlants o a la distribució del torn. Fixem-nos en (40), on la repetició del marcador *a ver* indica als estudiants que l'intercanvi en el qual estan participant es tanca i, a més, permet al professor prendre el torn i començar així un intercanvi nou:

- (40) T *què- què passa?*
Ba se queda en el *cul*.
Ca = en el *pap*=
T =**a ver/ a ver**= tot el aliment se expulsa?/
Ca no. hay algo que queda en el *pap*, no?/
T no. ara./

En síntesi, l'estudi de Montolío i Unamuno mostra que, en contextos comunicatius asimètrics (com ara el desenvolupament d'una classe), el

marcador *a veure* és utilitzat de manera exclusiva pel parlant que ostenta més poder conversacional (en el cas analitzat, el professor), ja que és un indicador del control discursiu. Aquest element esdevé, així, una “contextualising trace” (Gumperz 1992), que, a més del contingut pragmàtic, presenta un contingut sociolingüístic, no únicament com a reorientador conversacional o reorganitzador, sinó com a mostra de les relacions socials establertes en la interacció. A més, conclouen les autores, en el context discursiu escolar, presenta un valor d’avaluació negativa que pot fer referència tant als continguts de les respostes dels nens com a la seua participació en la interacció.

3.7. CONCLUSIONS

El recorregut que hem fet en aquest capítol pels marcadors discursius ens ha mostrat una sèrie de fets en relació amb aquests elements, que resumim a continuació. Prototípicament, apareixen en l’oral i s’identifiquen amb el nivell pragmàtic, ja que els elements que se situen en el nivell semàntic es vinculen més freqüentment a l’escrit i solen tractar-se més sovint sota el terme *connector*. De fet, els autors tendeixen a diferenciar diversos nivells en què poden actuar els marcadors discursius, que en alguns casos són específicament de naturalesa pragmàtica o discursiva i en altres casos alternen amb el nivell semàntic o proposicional.

Els marcadors s’han estudiat des de diferents d’enfocaments que agrupen elements molt diversos i han donat lloc a llistes obertes i no clarament definides. En general, s’hi inclouen formes invariables que fan tant de connectors com de modalitzadors. Els trets més utilitzats per a identificar-los,

a banda del fet de tenir un significat procedimental o metalingüístic, són de tipus formal: caràcter parentètic i posició inicial prototípica. Això explica, juntament amb el fet que el tipus de corpus utilitzats pels investigadors són diversos, l'amplitud dels elements inclosos i l'heterogeneïtat que trobem en les propostes.

D'altra banda, els treballs realitzats sobre marcadors discursius se centren habitualment en els aspectes funcionals i poc o gens en els categorials, donada la impossibilitat d'incloure'ls en una categoria sintàctica determinada i única, i la dificultat de caracteritzar-los gramaticalment més enllà del caràcter parentètic. En aquest sentit, els autors que aborden aquesta perspectiva solen relacionar-los principalment amb les categories invariables (els adverbis, les conjuncions i els sintagmes preposicionals), sovint sense tenir en compte els processos de gramaticalització que experimenten, mitjançant els quals poden tenir una forma gramatical i presentar un funcionament completament diferent. Des del punt de vista categorial, la conclusió més habitual és que són elements difícils de classificar o que pertanyen a diferents categories.

Finalment, alguns autors destaquen que cal tenir en compte la diacronia i el gènere discursiu en l'anàlisi dels marcadors. Amb tot, aquestes línies d'anàlisi no es desenvolupen gaire i, en general, no tenen en compte la classe globalment, sinó que se centren en alguns marcadors concrets.

Pel que fa específicament als marcadors procedents de verbs de percepció, s'han relacionat, des d'un punt de vista diacrònic i formal, amb marcadors procedents d'imperatius i, des d'un punt de vista funcional, amb els

iniciadors de torn. Els pocs estudis realitzats, que no solen estar dedicats en exclusiva a aquests elements, destaquen que estan lligats a la conversa i sobretot s'han esmentat en relació amb la conversa col·loquial. Tanmateix, Montolío i Unamuno apunten una línia de treball semblant a la nostra, ja que els analitzen en la interacció professor-estudiant, on les relacions de poder són fonamentals per a entendre el funcionament d'aquests marcadors.

A l'hora d'identificar el valor funcional que afegeixen al discurs, se'ls reconeixen valors organitzatius dins de la conversa, fàtics i conatius. A més, es bastant comú que per a una mateixa forma se'n diferenciï diversos usos, bàsicament un de més connectiu i un de més interjectiu, com estableix molt clarament la proposta de Dostie.

Per últim, convé destacar que les formes dels verbs de percepció gramaticalitzades no són exactament coincidents entre les diferents llengües, com mostren els estudis sobre llengües romàniques que hem revisat. Així, per exemple, resulta curiós que la forma auditiva gramaticalitzada en espanyol siga *oye*, molt més que *escucha*, quan la percepció passiva difícilment admet un imperatiu, en sentit literal. En aquesta mateixa línia, es poden observar funcionaments diferents de marcadors literalment iguals o semblants interlingüísticament. L'anàlisi interlingüística representa, doncs, un camp molt interessant i encara poc explorat en l'estudi dels marcadors discursius procedents de verbs de percepció.

4. EL DISCURS POLÍTIC

[...] D'altra banda, cal no oblidar que tota política que no fem nosaltres, serà feta contra nosaltres. Finalment, pensem que «política» no és sinó l'art o la ciència de convèncer el nostre veí que deu ser conseqüent amb ell mateix i amb la seva dignitat d'home. Ara cedeixo la paraula –la reflexió– al lector.

(Joan Fuster, "Política", *Diccionari per a ociosos*)

En aquest capítol ens proposem fer un recorregut pel llenguatge polític que ens durà des del discurs deliberatiu dels nostres avantpassats fins al debat politicoelectoral televisat, gènere en què se centra el corpus del nostre treball. L'itinerari partirà de la retòrica clàssica, passarà per l'arribada dels mitjans de comunicació de masses i descriurà els trets principals del llenguatge polític i de la comunicació politicoelectoral. Ja dins d'aquest marc, definirem el debat electoral i abordarem el debat politicoelectoral televisat com un gènere no cooperatiu on l'argumentació implícita esdevé fonamental.¹

¹ En l'apartat 4.3.3.2. definim l'argumentació implícita com un tipus d'argumentació secundària, molt rendible en el discurs polític, i que no es relaciona amb els arguments i contraarguments lògics sinó amb determinats mecanismes lingüístics relacionats amb el caràcter dialògic del text

4.1. DEL DISCURS DELIBERATIU A LA COMUNICACIÓ POLÍTICA

Més de vint-i-cinc segles ens separen dels fets que, segons la tradició, van donar lloc al naixement de la retòrica a Siracusa. A pesar del temps transcorregut, moltes de les estratègies utilitzades i ensenyades per Còrax i Tísias, mestres pioners d'aquesta *ars* en absolut aliena a la tècnica que fins a les acaballes del segle XIX va formar part del *curriculum* escolar, es revelen ben actuals i valuoses quan es tracta de persuadir un auditori.²

Si Plató, per boca de Gòrgias, defineix la retòrica com “l’art de la paraula” i Sòcrates la identifica com a “creadora de persuasió”, Aristòtil, en la seua obra sobre *l’ars bene dicendi*, es proposa oferir un tractat sistemàtic d’aquesta disciplina i mostrar de quina manera han de construir-se els discursos per tal de persuadir la audiència i aconseguir l’efecte desitjat. En aquest sentit, assenyala tres factors a tenir en compte: “qui parla”, “allò de què es parla” i “a qui s’adreça”. I considerant especialment els parlants i els oients que participen en els discursos, el filòsof distingeix tres gèneres: deliberatiu, en el qual els representants dels grups polítics s’adrecen a l’assemblea del poble; judicial, dirigit per l’advocat al jutge; i epidíctic, on un orador parla públicament de manera solemne, en termes de lloança o blasme, d’un personatge o un esdeveniment socialment rellevant.

argumentatiu com ara la modalització, les referències d’íctiques o les marques de modalitat oracional.

² La supressió de la retòrica en els programes d’ensenyament obligatori a França l’any 1885 marca la seua desaparició definitiva com a matèria escolar al món occidental. A partir d’aquest moment, la presència curricular d’aquesta disciplina quedarà reduïda a l’estudi de les figures retòriques dins del camp de la literatura (Castellà 1992: 35-36).

Segons Aristòtil, aquestes tres varietats discursives disposen d'una sèrie de mitjans per a dur a terme l'efecte persuasiu que es proposen. Es tracta de les anomenades «proves», les quals poden formar part del discurs —les proves tècniques o artístiques— o ser extradiscursives —proves no tècniques. Són, evidentment, les proves tècniques les que Aristòtil inclou en el camp de la retòrica, tot diferenciant-ne tres tipus: les racionals, que apel·len al raonament, a la intel·ligència del públic a través de l'argumentació (*λόγος*); les emotives, que apunten a les passions (*πάθος*) de l'auditori; i les ètiques, que volen explotar la bona impressió moral (*ἦθος*) causada per l'emissor en els receptors. Les proves no tècniques, per contra, són alienes a l'*ars*, ja que constitueixen fets constatables (documents, jurisprudència, testimonis...) que l'orador es limita a fer servir.³

La utilització concreta d'aquests mitjans o proves es troba íntimament lligada a la finalitat cercada per cada tipus de discurs, ja que el bon ús que l'orador faci d'aquestes eines serà fonamental a l'hora d'aconseguir en el públic l'efecte desitjat i donarà lloc, al mateix temps, a l'estil més adequat a cada gènere. Així, la finalitat es revela com un dels elements bàsics per a caracteritzar el discurs deliberatiu, que avui denominaríem discurs polític i que constitueix l'àmbit en què s'inscriu la nostra recerca. En efecte, segons la retòrica clàssica, tant la modalitat deliberativa com la judicial pretenen

³ La tradició també ha classificat les proves des d'un altre punt de vista, segons que tinguen com a finalitat commoure o convèncer. Aquelles que pretenen commoure l'auditori, és a dir, les proves que apunten cap a l'emotivitat dels receptors, ja siga a través dels processos de simpatia establerts amb l'emissor (*ἦθος*) o de l'intent per part de l'orador de despertar les passions (*πάθος*) de l'auditori, es consideren proves subjectives o morals. Si la finalitat, en canvi, es convèncer, les proves utilitzades s'anomenen objectives o lògiques i inclouen tant les racionals (relacionades amb el *λόγος*) com aquelles no tècniques, és a dir, no discursives, que són fets constatables (Marchese & Forradellas 1978: 219-221).

aconseguir una resposta pragmàtica del destinatari, una actuació que canvie o reafirme els continguts o les circumstàncies en què s'esdevé el discurs. En el primer cas, la potestat per a decidir el futur de la situació que ha originat la discussió entre els representants polítics pertany a l'assemblea del poble; en el discurs judicial, l'autoritat per a realitzar el canvi, una vegada sentit l'advocat, correspon al jutge. La modalitat epidíctica, a diferència de les anteriors, no busca que el públic prengui cap decisió ni emprengui cap acció (Lausberg 1963: 22-24). Per altra banda, Aristòtil diferencia també el discurs deliberatiu del judicial, ja que la situació en què es produeix aquest darrer no permet a penes la lluita oratòria entre l'advocat i el jutge i pot considerar-se, per tant, més exacte, més proper en certa manera a l'estil escrit que no pas el gènere deliberatiu, on es dona la discussió, el debat entre els participants.

Aquests trets definitoris del discurs deliberatiu —la intenció d'aconseguir una actuació determinada per part de l'auditori i el caràcter eminentment oral— fan que el debat polític, dins de la varietat del discurs polític actual, pugui considerar-se el seu hereu més directe, donat que es tracta d'una forma dialògica que permet l'intercanvi i, al mateix temps, vol convèncer.⁴ Així mateix, aquestes característiques condicionen de manera clara el gènere, que presenta, segons Labarrière (1989:8) “un style recherchant moins l'exactitude que un effet” i és, en conseqüència, “plus émotionnellement démonstratif que logiquement probant”. Aquestes afirmacions estan basades en la comparació que Aristòtil realitza entre el discurs deliberatiu i la *σκια-γραφία* o pintura en perspectiva al llibre III de la *Retòrica*, semblança que Labarrière no interpreta en cap moment de manera despectiva, sinó com una descripció

⁴ En l'apartat 4.3.1. analitzem aquest caràcter híbrid del debat polític que el situa a cavall entre el text conversacional i el text argumentatiu.

de la norma a seguir en aquest gènere.⁵ Recordem que el tipus de comunicació que podia establir-se entre emissor i receptors estava molt determinada per les condicions físiques en què es produïa. Les deliberacions tenien lloc a l'ἀγορά, on el poble, reunit en assemblea, havia de prendre una decisió sobre el futur de la ciutat després d'escoltar els debats entre els representants polítics, en alguns casos durant hores i des de lluny i, per tant, sense l'atenció que la proximitat i la limitació temporal habituals en la conversa personal exigeixen. Obviar les circumstàncies que envoltaven els destinataris era renunciar a obtenir d'aquests la resposta pragmàtica a què s'aspirava:⁶

[...] l'orateur politique [...] ne trompe son monde. Il prend simplement en considération la position de l'auditoire. En ce sens, faire un discours rigoureux jusque dans l'exactitude des détails, en lassant l'auditoire, manquerait son effet [...]. Tout est donc question de «convenance» en fonction de l'effet recherché, ici convaincre de la pertinence de ses conseils. (Labarrière 1989: 10)

Cal remarcar, així mateix, que les úniques proves racionals que el discurs deliberatiu tenia a l'abast eren les proves de tipus inductiu, els anomenats exemples, ja que les més clarament argumentatives, els entimemes o proves deductives, són les que caracteritzen el gènere judicial, que pot argumentar i demostrar a partir de fets ocorreguts en el passat. En aquest sentit, el discurs deliberatiu mostra una certa "faiblesse logique" (Labarrière 1989: 12), perquè resulta molt més difícil demostrar la veracitat de les argumentacions quan es tracten fets la conveniència dels quals només podrà constatar-se en el futur.

⁵ 'Pintura en clarobscur' o 'mera il·lusió' són altres de les accepcions que pot prendre la traducció de σκια-γραφία.

⁶ Perelman & Olbrechts-Tyteca, amb la *Nouvelle Rhétorique* (1958) rescaten la retòrica moderna de la reducció a figures retòriques i exercicis literaris que des de la fi del XIX havia patit i reprenen la necessitat de conèixer en profunditat les característiques de l'auditori.

L'orador polític haurà de equilibrar aquesta feblesa argumentativa i ho farà augmentant el pes de la càrrega emocional, en concret, de les proves ètiques, més que no pas de les emotives. Hem de pensar que donar més rellevància a l'emotivitat del públic excitant les seues passions però sense adduir proves de caràcter més rigorós com les que sí que posseeix el discurs judicial, seria devaluar més encara les argumentacions lògiques presentades. Per tant, els mitjans encarregats de transmetre el poder persuasiu de l'orador —fenomen generalitzat en la comunicació humana i destinat a atreure l'interlocutor cap a les nostres idees i objectius— esdevenen fonamentals en el discurs deliberatiu, on la imatge que el polític projecte farà que els seus raonaments, vists en perspectiva pel públic, puguen jugar a favor o en contra de les seues intencions polítiques. Des d'aquest punt de vista, Labarrière fa un retrat ben interessant de l'orador polític ideal i sintetitza les característiques que el seu discurs ha de tenir per a aconseguir de l'audiència l'actuació que pretén:

[...] ses conseils doivent paraître utiles, sinon «désintéressés», et émaner de quelqu'un de fiable afin qu'ils aient quelque poids. Voilà pourquoi, ne cherchant pas et ne pouvant pas chercher à capter pathétiquement l'auditoire, le citoyen-conseiller doit se montrer «vertueux» [...]. Or, cet acteur politique doit paraître tel grâce à un discours oral prononcé devant une grande foule de peu de culture. Quelques principes en découlent: tout d'abord, [...] il lui est interdit d'argumenter minutieusement sauf à échouer et à laisser les orateurs incultes «emporter le morceau» [...]. Ensuite, il lui faut tabler sur les opinions communes et s'efforcer de démontrer la pertinence de ses conseils en réfutant ceux de ses adversaires afin d'être plus convaincant [...]. Enfin, faire paraître son peu d'argumentation logique plus démonstratif qu'il ne l'est en réalité et, pour ce faire, recourir au «trompe-l'oreille» et se présenter digne de foi. (Labarrière 1989: 12)

Així doncs, per tal d'aconseguir els seus objectius, el polític haurà d'aparèixer com una persona digna de confiança que, sense entrar massa en detalls, presente els seus arguments com a raonaments lògics que han de dur els

ciutadans a millor port que els camins proposats pels seus d'adversaris. Aquest enfocament persuasiu resulta igualment vàlid tant per al polítics de l'Antiguitat clàssica com per als dels nostres dies. Tanmateix, en l'actualitat la posada en escena estarà absolutament condicionada pels grans canvis socials i tecnològics esdevinguts en la història de la humanitat.

En efecte, per abordar l'estudi del llenguatge dels nostres polítics, no podem obviar que en els últims segles la política s'ha convertit en un fenomen de masses, molt més accentuat encara des de fa unes dècades amb l'arribada dels mitjans de comunicació. De fet, la Revolució Francesa marca el punt d'inflexió, el començament d'un procés de popularització de la política, originat en la voluntat dels governants de guanyar-se el consens dels ciutadans respecte de les seues accions polítiques.⁷ Aquesta activitat, cada vegada més organitzada per part del poder que tracta d'imposar-se mitjançant la conquesta de l'opinió pública, donarà lloc a la denominada «propaganda» moderna, el naixement de la qual sol localitzar-se al voltant de la Primera Guerra Mundial. En aquest moment, els governs dels països en conflicte comencen a sentir la necessitat de crear organismes específics capaços de «dirigir» tant intel·lectualment com moralment les tropes i els ciutadans.

Així, el 1914 l'estat major alemany compta ja amb una secció de «Política i informacions» que el 1917 organitza una vertadera campanya propagandística, orquestrada mitjançant activitats com conferències, cine,

⁷ Fernández Lagunilla (1999a: 16) pren el terme «vulgarització» de Leso (1984) per referir-se a aquest procés de socialització i democratització de la política que, iniciat en la Revolució Francesa i desenvolupat sobretot al llarg del segle XIX, arriba fins a nosaltres.

teatre o publicació de periòdics, i que vol donar suport moral als soldats i reforçar el sentiment cívic dels ciutadans. El 1918 també es crea a Anglaterra el denominat «Comité de Propaganda». A Rússia, d'altra banda, la Revolució d'Octubre i la consolidació del pensament marxistaleninista fan créixer intensament l'activitat propagandística amb la intenció d'afavorir la consciència del proletariat i acabar amb el capitalisme. Amb tot, serà als Estats Units on l'organització de la propaganda política es durà a terme de manera més eficient, donades la qualitat i quantitat dels mitjans i els recursos humans que s'hi destinen.

Aquesta mena de persuasió instituïda de les primeres dècades del segle XX enllaça amb els treballs de la psicologia social emergent. De fet, moltes de les operacions propagandístiques del nazisme es basaven en el coneixement de la psicologia de masses.⁸ Segons Hitler, la incapacitat del poble per a comprendre adequadament els esdeveniments polítics feia necessària una acció política que arribés a la fibra emocional de les masses i les orientés eficaçment cap als objectius desitjats pel poder.⁹ Amb la intenció de dur a la pràctica aquestes idees, el 1933 es va crear el Ministeri per a la Educació popular i la Propaganda que, dirigit per Joseph Goebbels, va ser l'encarregat de controlar els mitjans de comunicació de masses i promoure la imatge del règim. Acabada la Segona Guerra Mundial, els horrors produïts pels règims feixistes van suscitar estudis sobre el funcionament i les conseqüències que

⁸ Obres com *Psychologie des foules* (1895), de Gustave Le Bon, resulten fonamentals en un moment històric en el qual les masses irrompen en l'escenari polític. Per a una síntesi molt breu però aclaridora sobre la persuasió en les societats de masses, podeu consultar Cavazza (1997).

⁹ És interessant recordar ací la hipòtesi de Mc Luhan segons la qual l'èxit de Hitler només s'explica per l'ús de la retòrica "calenta" de la ràdio, una retòrica molt més oral que no visual i que probablement no hagués passat la prova d'un mitjà tan vinculat a la imatge com la televisió.

poden arribar a tenir el processos persuasius a gran escala. En l'actualitat totes les constitucions dels països democràtics tenen organismes per a limitar l'actuació del poder polític sobre les fonts d'informació, per bé que és evident la interacció a tres bandes i, per tant, la influència mútua entre els mitjans de comunicació, el món polític i el poder econòmic.¹⁰

Però el procés de «vulgarització» de la política, iniciat pels revolucionaris francesos a la fi del segle XVIII, rep un impuls absolutament decisiu amb l'increïble desenvolupament que quasi en l'equador del segle XX es produeix en el mitjans de comunicació, sense els quals no es pot entendre el funcionament de la política en els nostres dies. L'arribada de la televisió, en concret, és fonamental, atès que significa l'elevació definitiva de la democratització política a l'escala de masses.¹¹ En paraules de Wolton:

La télévision, d'une certaine manière, est le symbole de ce changement de nature de la politique qu'est l'émergence de la politique et de la communication a l'échelle de masse. (Wolton 1995: 13)

Els mitjans de comunicació són, per tant, els encarregats de fer arribar el missatge dels polítics a tots els ciutadans i, en aquest sentit, sembla adequat

¹⁰ Respecte d'aquesta interrelació, Accardo (2000) afirma:

¿Por qué el discurso mediático parece converger espontáneamente hacia la legitimidad del orden establecido, aportando así una contribución indispensable al mantenimiento del orden social? No hay ningún complot [...] El corporativismo, y la capacidad para incorporar plenamente la ideología de las clases dirigentes, circulan en ciertos sectores de la profesión periodística, generando una comunidad de inspiración que hace inútil la conspiración. (Alain Accardo, "En torno a la «subjetividad» de los periodistas", *Le Monde Diplomatique* 56, juny 2000).

¹¹ Tot i que les emissions programades de televisió havien començat a Anglaterra el 1936 i als Estats Units el 1939, van ser interrompudes durant la Segona Guerra Mundial i no es van reprendre fins a l'acabament de la contesa.

parlar de «comunicació política». Així doncs, i en la línia exposada al llarg d'aquest apartat, el polític haurà de ser, per sobre de tot, el que avui dia s'anomena un «bon comunicador».¹²

Una ullada a les primeres aportacions a l'estudi de la comunicació política ens remet a la investigació duta a terme el 1927 pel nord-americà Harold Lasswell. Aquest sociòleg es proposava analitzar el contingut i el llenguatge dels missatges polítics amb la intenció de destriar els mecanismes que utilitzaven els polítics en els seus discursos per a atènyer els objectius desitjats. Tanmateix, els resultats d'aquests treballs no van ser gaire rellevants, ja que en aquells moments no estaven a l'abast les modernes tècniques d'investigació que avui permeten avaluar l'impacte d'aquest tipus de missatges en els receptors. En canvi, sí que va obtenir resultats concrets l'investigador Paul Lazarsfeld que, dues dècades després —el 1944—, va publicar els seus estudis sobre els efectes dels periòdics i les notícies de ràdio en la campanya presidencial nord-americana del 1940 entre el candidat republicà Wendell Wilkie i el demòcrata Franklin D. Roosevelt.

Tot i que les investigacions donaren a entendre que els mitjans no havien tingut gaire protagonisme en la segona reelecció de Roosevelt, va quedar bastant clar que almenys un petit percentatge de ciutadans indecisos va acabar de concretar el seu vot gràcies a la influència dels mitjans de comunicació. Però la conclusió més important era que aquesta decisió no es basava tant en el contingut dels missatges dels polítics com en la informació

¹² L'expresident del govern espanyol Leopoldo Calvo Sotelo fa una lectura irònica d'aquesta idea, no per això menys realista, i afirma que comunicar bé és "hablar un hombre político sin decir nada, pero inspirando confianza en quien lo escucha" (Calvo Sotelo 1990: 184-185).

referida a les relacions interpersonals dels candidats i en les opinions emeses pels *opinion leaders*. Vint anys després, el 1961, en la campanya presidencial que enfrontava Richard Nixon amb John F. Kennedy, es va constatar la importància que tenia per als votants la imatge que la televisió proporcionava del futur president: un marge de només 113.000 vots sobre un total de 68.000.000 va donar la presidència dels Estats Units a l'aspirant demòcrata.¹³ Segons els estudis realitzats (Atkinson 1984a: 174), els ciutadans que havien escoltat per ràdio el debat entre els dos polítics, donaven per guanyador Nixon. En canvi, aquells que havien seguit el programa per televisió van ser captivats per la imatge de Kennedy.¹⁴

Al llarg del temps, les investigacions realitzades han anat demostrant que la influència dels mitjans de comunicació en la política és un fet constatable. Pensem en el sistema democràtic dels països occidentals: s'hi pot apreciar en les darreres dècades una tendència clara envers el bipartidisme, és a dir, la reducció de la contesa electoral a l'enfrontament entre dos grans partits majoritaris. En aquestes circumstàncies, els desplaçaments d'opinió del ciutadà, per insignificants que puguen semblar en principi, solen ser decisius, ja que ens trobem en una societat cada vegada més dependent d'uns mitjans de comunicació que determinen de manera considerable la seua

¹³ A Espanya, la participació democràtica dels mitjans de comunicació en la vida política comença a donar-se durant la Transició, però és en la campanya de les eleccions generals del 1979, les primeres després de la dictadura de Franco, quan uns mitjans ja democratitzats demostren públicament, per primera vegada, el seu paper imprescindible i introdueixen el país en aquesta concepció comunicativa de la política.

¹⁴ E. Laraña (1982: 70-71) afirma que posteriorment els observadors van atribuir la victòria de Kennedy al seu físic, a les seues qualitats d'actor i a la seua facilitat de paraula i no a les idees exposades. D'altra banda, segons molts comentaristes, la barba tancada de Nixon va perjudicar la imatge del candidat republicà.

imatge del món en general i de l'esfera política en particular. Si, a més, tenim en compte que, com afirma Fernández Lagunilla (1999a: 11-12), els polítics s'adrecen als ciutadans quasi exclusivament a través dels mitjans de comunicació —ja siga directament o indirectament, perquè aquests fan arribar el seu discurs al públic—, sembla evident que l'activitat política no podrà obviar una presència tan poderosa com la dels mitjans de comunicació audiovisuals, i en particular de la televisió.

Per altra part, la gran sofisticació de les tècniques televisives ha contribuït a fer, també dels programes de contingut polític, un espectacle on els polítics hauran d'interpretar un paper a l'alçada de les circumstàncies si volen exercir el poder. Tanmateix, en els darrers anys ha crescut el nombre de ciutadans que rebutja aquesta posada en escena tan palmària.¹⁵ Caldrà, per tant, persuadir-los amb maneres diferents, probablement menys explícites. Això ho sap bé el màrqueting polític, que, en aquest sentit, s'ha apropat cada vegada més al discurs publicitari, per tal com llenguatge polític i llenguatge publicitari tenen una funció semblant (Hudson 1978). Com fa notar Contreras (1990: 38-39), la diferència entre la publicitat i la propaganda és que aquella vol vendre objectes i aquesta idees. En tot cas, sembla evident que el món de la política haurà d'intentar persuadir els ciutadans tenint sempre en compte que la comunicació amb aquests es realitza a través d'uns intermediaris de molt de pes, els mitjans de comunicació.

¹⁵ Dorna (1995: 134) parla de "la présence d'un processus actif de contre-persuasion chez le sujet récepteur" com un canvi d'actitud en l'individu quan s'adona que se'l vol persuadir.

4.2. CARACTERITZACIÓ DEL DISCURS POLÍTIC

Si parlar de comunicació política significa tenir en compte el paper que hi representen els mitjans de comunicació, no podem oblidar que significa també fer referència a l'emissor i al receptor que protagonitzen aquest acte comunicatiu i a les coordenades espaciotemporals en què s'esdevé. I és des d'aquest punt de vista, que té en compte la importància del context (és a dir, les circumstàncies d'enunciació on s'emmarca qualsevol enunciat), que utilitzarem el terme *discurs* —com és ja tradicional en terminologia lingüística des de Benveniste (1966)— i ens referirem al *discurs polític*.

Així mateix, convindrà explicitar que en aquest treball prendrem l'expressió discurs polític en sentit restringit, segons la definició que en dona Fernández Lagunilla (1999: 11):

...el discurso político son los enunciados verbales (orales o escritos), producidos por los políticos, que tratan de cuestiones de interés para los ciudadanos como integrantes de una sociedad organizada institucionalmente. Esta definición se basa en tres de los elementos esenciales de toda comunicación (quién habla, a quién se habla y sobre qué se habla), y corresponde al sentido restringido del término *político* en la expresión de uso tradicional *lenguaje político* [...]. Dicho sentido deja fuera toda producción verbal cuyos autores no pertenezcan a la clase política [...].

En efecte, el nostre objecte d'estudi serà el llenguatge utilitzat pels polítics. Aquest focus d'anàlisi és també bàsic per a investigadors com Van Dijk que, tot i seguir en els seus treballs una línia ideològica no restringida necessàriament a discursos realitzats per polítics, adopta de vegades una definició semblant quant a l'abast del terme i va encara més enllà en la concreció:

[...] political discourse is the discourse of politicians. [...] Having thus limited the range of political discourse to the “professional” realm of the activities of politicians, the next observation is that such discourse is by the same token a form of institutional discourse. That is, only those discourses of politicians are considered that are produced in institutional settings, such as governments, parliaments or political parties. (Van Dijk 2002: 20)

En opinió d'altres autors, el discurs polític, entès en un sentit ampli, podria abastar altres emissions. Gauthier (1995: 149; 167), per exemple, prenent com a base una proposta de Wolton (1989: 30), considera que la comunicació política comprèn tant el discurs polític pròpiament dit —el dels polítics—, com els textos periodístics que parlen de política i les intervencions de naturalesa política de la resta d'agents socials. I la mateixa Fernández Lagunilla (1999a: 12) reconeix el següent:

Es evidente que si entendemos lo político de una forma amplia, el lenguaje político aparece en medios no estrictamente políticos que van desde los textos de teoría política, el comentario político de un periodista o de los llamados líderes de opinión, hasta una conversación entre amigos, pasando por el discurso económico, científico, etc.

La línia ideològica ja clàssica encetada per Fowler (Fowler *et al.* 1979) és la que arriba més lluny quant a l'abast del terme: defensa que pràcticament qualsevol tipus de discurs és polític per tal com transmet la ideologia de les classes dominants i constitueix una eina per a controlar la vida dels grups minoritaris.

Per la nostra banda, donades les característiques de l'objecte d'estudi d'aquest treball, hem cregut més convenient, segons ja hem dit, prendre el concepte de discurs polític en la versió més restringida. Per altra part, com que la nostra finalitat no és fer una descripció exhaustiva del discurs polític

sinó estudiar el funcionament de determinats marcadors discursius en el debat electoral, prendrem com a base treballs anteriors que ens proporcionaran el marc general on enquadrar el gènere textual en què se centra la nostra investigació. Es tracta, en primer lloc, de l'obra sobre comunicació política de M. Fernández Lagunilla (1999a i b), que parteix del pressupòsit que qualsevol acte d'enunciació pot analitzar-se a través de les marques que aquest esdeveniment deixa en l'objecte produït, és a dir, en l'enunciat lingüístic (1999a: 25). Aquesta perspectiva pragmaticoenunciativa queda justificada pel fet que un estudi exclusivament lingüístic seria insuficient i no donaria compte ni del fenomen comunicatiu en general ni de la diversitat i l'heterogeneïtat de la comunicació política. L'autora afirma que, en aquest camp, tant els enfocaments de lingüística interna com els que han adoptat un punt de vista retòric o sociològic han permès parlar d'un llenguatge polític buit, evasiu, manipulador i molt connotat emotivament, però no han arribat a proporcionar caracteritzacions adequades per a poder establir la singularitat de la comunicació política.

Així mateix, seguirem les directrius de l'estudi realitzat per F. Fernández García (1999) al voltant de la comunicació politicoelectoral, que descriu les característiques d'aquest tipus de discurs a partir de tres gèneres concrets: l'entrevista, el debat i el míting. Aquest autor adopta un punt de vista pragmaticodiscursiu ampli, que abasta tant els treballs sobre els actes de parla d'Austin i Searle com la perspectiva griceana, sense renunciar a les línies d'investigació proposades per la sociolingüística interaccional i l'anàlisi

de la conversa.¹⁶ Aborda, en primer terme, l'estudi del contingut implícit, és a dir, la comunicació indirecta, tan important en el discurs polític a l'hora d'intentar persuadir l'auditori o d'eludir responsabilitats derivades d'allò dit. A continuació, s'interna en l'anàlisi dels elements directament relacionats amb la interacció dins de la comunicació politicoelectoral.

És interessant constatar que l'enfocament adoptat per aquests dos lingüistes els desmarca de la majoria de treballs anteriors sobre el llenguatge polític realitzats dins de la tradició espanyola. En primer lloc, perquè es tracta de descripcions globals d'aquest tipus de discurs enfront dels treballs sobre temes específics que són els que més han sovintejat. En segon lloc, perquè dins d'aquesta tradició el que s'ha donat habitualment són estudis de caràcter lèxic o morfosintàctic.¹⁷ D'altra banda, les dues obres que ens serviran de referència, i en especial la de Fernández García, connecten amb un dels treballs centrats en la comunicació política que han assolit més rellevància en els darrers anys: *Politically Speaking* (1990) de J. Wilson.

¹⁶ Fernández García (1999: 21, nota 11) situa així la seua proposta en la que Fairclough (1989: 9) considera "a broad continental European conception of pragmatics as 'the science of language in use'", enfront de la "much narrower Anglo-American conception of pragmatics as just one of a number of sub-disciplines which deal with language in use".

¹⁷ Independentment del seu interès i qualitat, podem citar com a exemples recents en aquesta línia l'article de M. Alvar (1991), "Lenguaje político: el debate sobre el estado de la nación (1989)"; el llibre de J. de Santiago (1992) *El léxico político de la Transición española*; l'estudi de Mª J. Fernández García (1998) *El vocabulario político en Extremadura. De la Preautonomía a 1991 o El lenguaje político español* (2002) de E. Núñez i S. Guerrero. Tot i que de vegades estan centrats en l'espanyol o escrits en aquesta llengua, no incloem en el que hem anomenat tradició espanyola treballs realitzats en el marc de la denominada "anàlisi crítica del discurs" proposada per Van Dijk (1991, 1993, 1998 i 2002) com, per exemple, el de L. Martín Rojo i T. Van Dijk (1997) sobre la legitimació de la expulsió dels immigrants il·legals en el discurs parlamentari espanyol. En aquesta mateixa línia cal situar treballs d'altres investigadors dins de l'Estat espanyol com ara el de Montserrat Ribas (2000), un estudi ben enriquidor que aborda les relacions entre el discurs públic dominant, el poder i la ideologia mitjançant l'anàlisi de la representació de la immigració en el Parlament de Catalunya, i constitueix així la primera aplicació de l'anàlisi crítica del discurs al nostre àmbit lingüístic.

Aquesta obra descriu la utilització que els polítics fan del sistema lingüístic en la comunicació política quotidiana i observa com el llenguatge polític manifesta significats afegits que s'originen en la interacció entre els enunciat i el context en què aquests es produeixen. Tanmateix, no es proposa entrar a desemmascarar la finalitat amb què els polítics utilitzen la llengua en un sentit ideològic, ja que, per a Wilson (1990: 7-10), el que és lògic o vertader sempre és relatiu a un model determinat de lògica o veritat. En termes semblants s'expressa Fernández García en parlar dels objectius de la seua investigació:

Se trata de un estudio lingüístico y comunicativo que trata de *describir* algunas de las estrategias de que se sirven los políticos cuando son entrevistados, debaten o pronuncian un mitin. No cabe duda de que un estudio como el presente puede servir de base para posteriores consideraciones de otro tipo, pero nuestra tarea cesa en el punto indicado (F. Fernández García, 1999: 16)

Per la nostra part, una vegada explicitada la perspectiva que farà de marc per a l'anàlisi del debat polític, passem a presentar les característiques generals de la comunicació política i de la comunicació politicoelectoral.

4.2.1. La llengua de la comunicació política

Segons Fernández Lagunilla (1999a: 37-48), les condicions de producció en què s'esdevé l'acte de comunicació política poden concretar-se en la presència o l'absència de trets del tipus [\pm oralitat], [\pm espontaneïtat], [\pm presència del receptor], [\pm homogeneïtat del receptor] o [\pm reciprocitat].¹⁸ Aquests trets li

¹⁸ L'autora presenta aquesta relació de trets, pel que sembla oberta, ja que acaba amb uns punts suspensius, però no aprofundeix més en aquestes característiques, ni explica l'aplicació concreta que n'ha fet a l'estudi de la comunicació política.

permeten donar compte de les propietats discursives que caracteritzen el llenguatge polític en general i distingir varietats dins del discurs polític (cf. § 4.2.2.). Pel que fa als trets discursius més representatius de la comunicació política, Fernández Lagunilla (1999a: 37) els concreta en els següents: “doble llenguatge” o llenguatge ambigu; “caràcter polèmic”, per tal com l’enunciació política va unida a la creació d’un adversari; i “intenció agitadora” o mobilitzadora, ja que l’objectiu bàsic d’aquest discurs és moure a actuar d’una determinada manera. Per a completar aquesta caracterització, l’autora té en compte també les circumstàncies particulars de l’emissor i del receptor en la comunicació política: en aquest camp, tant l’emissor com el receptor constitueixen factors “complexos”.

a) Doble llenguatge

És ben sabut que els polítics parlen sovint de manera ambigua i equívoca i això els permet expressar implícitament continguts que no desitgen evidenciar. Així, el polític pot desfer-se de la seua responsabilitat com a subjecte de continguts que podrien comprometre’l. En aquest sentit, Obeng (1997: 49) afirma que els polítics, quan tracten temes políticament arriscats, eviten expressar-se de manera explícita i ho fan indirectament “in order to protect and further their own careers and to gain both political and interactional advantage over their political opponents”. Un lèxic amb expressions semànticament vagues i l’ús de determinades estructures sintàctiques com les fórmules d’impersonalització (nominalitzacions, construccions impersonals i passives...) tenen un paper rellevant en aquesta mena d’expressió indirecta.

b) Caràcter polèmic

El caràcter polèmic o controvertit s'explica, segons Fernández Lagunilla (1999a: 39), perquè l'enunciació política va sempre lligada a la construcció d'un adversari. Discursivament, la presència explícita de l'emissor a l'enunciat i la polifonia són les marques més evidents d'aquest tret. Els díctics de primera persona (singular o plural) constitueixen els elements lingüístics que mostren la presència de l'emissor al text.¹⁹ La polifonia es transmet mitjançant el discurs citat²⁰ —utilitzat per a manifestar les afirmacions pròpies com a oposades a les assercions alienes—, la paròdia i la ironia. També els recursos retòrics com la metàfora, les expressions idiomàtiques, els jocs de paraules, la repetició (de paraules o d'estructures sintàctiques) o la utilització d'expressions altament connotades des del punt de vista valoratiu tenen un paper destacat a l'hora de fer més creïbles els enunciats de l'emissor i desqualificar les afirmacions de l'adversari polític o parlar de qüestions delicades amb una certa impunitat comunicativa.

c) Intenció agitadora

La intenció agitadora del discurs polític té a veure amb el fet que l'objectiu fonamental d'aquest tipus de discurs no és informar sinó moure a actuar, tal

¹⁹ Vegeu Campos, Marín i Cuenca (2003).

²⁰ Sobre aquest tema, es pot consultar Kuo (2001), que analitza l'ús del discurs citat directe en la comunicació política. Aquest article mostra que els polítics utilitzen aquest recurs amb la intenció de revestir d'objectivitat tant la lloança pròpia com la denigració dels altres; a més, es tracta d'una estratègia d'evasió mitjançant la qual el parlant declina responsabilitats i es distancia del coneixement compartit que aborda. Finalment, destaca el discurs citat directe com a mecanisme més utilitzat pels polítics que parlen d'una manera col·loquial que per aquells que ho fan més formalment.

com s'ha esdevingut des dels orígens i hem vist a les pàgines precedents dedicades al que la retòrica clàssica denomina discurs deliberatiu. Persuasió i seducció són les estratègies argumentatives que l'emissor haurà de posar en funcionament si vol aconseguir una acció determinada per part del receptor. La persuasió apel·la a l'intel·lecte, però convèncer en el nivell teòric no sempre és suficient per a aconseguir una determinada acció del destinatari. Per tant, la seducció que el polític puga exercir sobre els sentiments i les emocions del destinatari esdevé fonamental. Novament, el lèxic realitza un paper fonamental en aquesta voluntat agitadora. A més, en aquest nivell on es manifesta la intenció de l'emissor d'influir en el receptor, convé afegir els recursos que Fernández Lagunilla (1999a: 74) denomina apel·lacions al receptor, com ara pronoms personals (*vostè...*), noms propis, fórmules de tractament (*senyoria...*) o verbs en imperatiu. Per la nostra part, i com veurem més endavant (capítol 6), considerem que determinats marcadors procedents de verbs de percepció, objecte central d'aquest estudi, tenen també, entre altres, una important funció mobilitzadora per tal com s'utilitzen amb la intenció de mostrar superioritat sobre els adversaris i aconseguir així el vot de l'audiència.

Aquesta darrera propietat, la intenció agitadora, singularitza especialment el discurs polític i és en el nivell lèxic, com s'esdevé també en les altres dues propietats, on es pot observar de manera més clara, ja que en el lèxic "confluyen otros dominios, desde los estrictamente lingüísticos (morfológico y sintáctico) hasta los extralingüísticos (históricos, ideológicos y sociales) pasando por los retóricos y discursivos" (Fernández Lagunilla 1999b: 7). D'acord amb aquesta perspectiva, l'autora inclou en l'estudi del vocabulari heterogeni del llenguatge polític, l'anàlisi de determinats recursos retòrics i

discursius, als quals uns altres autors atribueixen la força persuasiva i emocional del discurs polític.²¹

En una línia semblant, en el sentit de destacar el paper fonamental del lèxic en el discurs polític, el treball de Phillips (1996) mostra com la increïble extensió que va atènyer el *thatcherisme* és deutora d'un ús retòric especial de determinades mots clau (*key words*) —*choice, enterprise, value for money, quality community* i *citizenship*— i fórmules sintagmàtiques (*formulaic phrases*) —*freedom of choice, parent choice, enterprise culture, the roots of enterprise, quality culture* i *community care*—. ²² En concret, aquest article mostra el protagonisme del mot *choice*, sol o en combinació amb uns altres (*freedom of choice...*), per a reproduir i estructurar el discurs del *thatcherisme* en diversos dominis sociopolítics: l'origen quotidià d'aquestes expressions va propiciar-ne l'extensió entre els usuaris, inclosos els mitjans de comunicació i, en aquest

²¹ Per a Fernández Lagunilla (1999a: 19), la naturalesa complexa dels protagonistes de l'acte enunciatiu en què s'inscriu la comunicació política (cf. § 4.2.2.) es manifesta d'una manera clara en la diversitat de vocabularis que hi conviuen: des del científic o tècnic fins el col·loquial o el familiar. Així, mentre que els tecnicismes mostren la professionalització dels polítics, els col·loquialismes són un símptoma de la necessitat del món polític d'arribar al ciutadà. Ens trobem, per tant, davant d'un ús concret del lèxic general, raó per la qual Fernández Lagunilla considera inadequat parlar de "llenguatge polític", donat que no es tracta d'un llenguatge especialitzat, sinó de la utilització concreta que els polítics fan de la llengua. En sentit estricte, caldria parlar d'un "llenguatge dels polítics", però, com ens adverteix Fernández Lagunilla, l'expressió pot adquirir connotacions pejoratives; això constitueix un motiu més per a adoptar el terme més precís de "comunicació política".

²² Quant a la manera com funcionen aquests elements en el discurs, Phillips afirma:

Key words and formulaic phrases were taken up and spread across texts because they appealed to language users in different social and political spheres. The key to their spread lay in their roots in two different genres: the genre of *everyday, private interaction*, consisting of colloquial, informal language familiar to a wide range of readers and the genre of *the public, institutional world*, consisting of formal language. (Phillips 1996: 215)

sentit, va facilitar la penetració del discurs thatcherià en la parla quotidiana de la societat britànica.

Altres autors com Dorna (1995: 135) consideren que les figures retòriques, com a mostra de l'activitat cognitiva de l'orador, són els elements que articulen la comunicació política i realitzen un paper persuasiu fonamental sobre el receptor. Les figures són proves intrínseques, intradiscursives en terminologia clàssica (*cf.* § 4.1.), que funcionen per la lògica de la versemblança i no de la veritat. Per tant, reforcen el record i creen un sentiment d'evidència que marca el ritme bàsic del discurs polític.²³ Dorna (1995: 136-137), es basa en la següent classificació de les figures retòriques proposada per Reboul (1980):

—*Figures de mots*: celles qui concernent le rythme de la phrase. Elles doivent accrocher l'attention et marquer la mémoire, persuader par le sentiment d'une vraisemblance.

—*Figures de sens*: elles expriment un changement de sens sans pour autant le dire, par le remplacement d'un mot par un autre, par une ressemblance, par une exagération.

—*Figures de construction*: certaines procèdent par diminution de signifiants ou par addition, d'autres par permutation. Aussi, elles portent sur la syntaxe et sur l'ordre du discours. L'antithèse est l'exemple, et la figure la plus utilisée.

—*Figures de pensée*: elles prétendent énoncer une vérité. Elles concernent le rapport global du message avec son référent.

I afirma que, en concret, són les figures de construcció les que formen el bastiment del discurs polític. Especialment, l'epanalepsi —repetició d'un mot

²³ Com a exemple evident en aquest sentit, Dorna parla del discurs feixista:

Ce n'est donc par hasard que Brecht déchiffre la rhétorique fasciste, afin de "rétablir la vérité" en démontant les figures. Le discours fasciste est une machine à rhétorique forgée à coup de figures capables de matérialiser les problèmes de l'esprit, et de spiritualiser les problèmes de la matière (Dorna 1995: 135).

o més dins d'una frase per a reforçar la idea que es vol expressar—, que «frappe» l'oïda i ajuda a introduir els discurs en la ment dels destinataris; i l'antítesi —contraposició de dues paraules o frases de contingut oposat—, que, lligada a l'estructura repetitiva, aconsegueix mantenir l'atenció de l'auditori.

També tenen una presència important en la comunicació política les figures de mots, entre les quals destaca la paranomàsia —repetició d'una o diverses síl·labes i/o d'un o més significats—, recurs que explota la qualitat fònica de les paraules i juga amb el volum. Sembla que la importància de la figura de mot en la persuasió prové del fet que facilita l'atenció del receptor i al mateix temps “instaure une «harmonie» apparente, suggérant que si les mots et les sons se ressemblent, le message doit être vrai” (Dorna 1995: 138).

En definitiva, els recursos retòrics, ja siga inclosos en l' estudi del lèxic, entès en sentit ampli, de la comunicació política o considerats com a l'eix vertebrador, tenen un paper protagonista pel que fa a la voluntat agitadora del discurs polític, per tal com és un fet constatat el fracàs de l'acte directe en l'intent de persuadir. En paraules de Fernández García (1999: 62-63):

[...] la persuasión no es más que el intento consciente de modificar la conducta de aquellas personas cuyos objetivos, ideas o pensamientos pueden entrar en conflicto con los nuestros o ser requisito para su consecución. Sin embargo, paradojas del ser humano, todos somos muy conscientes de que, en la mayoría de los casos, el explicitar lo que se pretende suele ser uno de los caminos más eficientes para no conseguirlo. [...] Este consabido fracaso del acto directo es el punto de partida para las muy diversas estrategias, lingüísticas y no lingüísticas, que utiliza el persuasor...

Els recursos retòrics fan atractiu el discurs polític i evoquen l'emoció. Esdevenen, així, elements fonamentals per a atènyer l'objectiu que dóna sentit al discurs polític: aconseguir una determinada actuació del destinatari. I aquesta intenció global i primigènia explica que, en realitat, les tres propietats discursives que hem distingit en la comunicació política s'interrelacionen, agrupades al voltant d'aquella que resulta més bàsica, la intenció agitadora que presenta. No ha d'estranyar-nos, doncs, que, per exemple, el fort valor connotatiu del llenguatge que utilitzen els polítics, consubstancial al doble llenguatge i fonamental pel que fa a la persuasió, es relacione amb el caràcter polèmic del discurs polític, ja que el component valoratiu dels mots depèn del fet que el subjecte polític els assumisca o els rebutge. Resulta lògic, per tant, que les manifestacions lingüístiques en què es materialitzen aquestes propietats també s'entrecreuen en els tres nivells referits. Pensem en la metàfora, que realitza un paper destacat dins de la dimensió polèmica del discurs, és un mitjà per a reforçar l'expressió indirecta del doble llenguatge i constitueix alhora un element de pes en la intenció persuasiva del discurs polític. O fixem-nos en la utilització dels dítics de primera persona del plural, que serveixen tant per a crear una referència ambigua —doble llenguatge—, com per a donar cos al «jo» discursiu —caràcter polèmic— i seduir el públic implicant-lo en els arguments defensats per l'emissor.

c) Emissor i receptor complexos

Però no hem d'oblidar que la diversitat que trobem dins del discurs polític està també en consonància amb les particularitats que presenten els protagonistes d'aquest acte enunciatiu i les relacions que s'estableixen entre

ells. Així, segons siga el contacte entre emissor i receptor, la situació de comunicació pot anar des de l'intercanvi verbal a la comunicació indirecta (Fernández Lagunilla 1999a: 26). L'intercanvi comporta un tipus de comunicació directa, immediata i simètrica, tal com s'esdevé en el cas del debat parlamentari o l'electoral. La comunicació indirecta, en canvi, és diferida i asimètrica, com la que es dóna en les cartes de propaganda electoral o en la propaganda inserida en premsa. Però aquesta classificació, senzilla *a priori*, necessitarà certs aclariments a l'hora de ser aplicada a casos concrets, donades les característiques dels participants en l'acte de comunicació política.

Observem, en primer lloc, l'emissor polític, que Fernández Lagunilla (1999a: 26-31) considera complex. En efecte, d'una banda, es pot distingir el parlant físic, ésser del món real, i el parlant com a ésser discursiu. D'altra, tenint en compte el concepte de polifonia de Ducrot (1984) originat en Bajtin (1979), l'emissor polític pot escindir-se com a figura enunciativa i adoptar una naturalesa polifònica quan presta la seua veu a altres enunciadors, veus filtrades, com ja hem dit en parlar del caràcter polèmic de la comunicació política, a través del discurs citat i determinats recursos retòrics, especialment les metàfores i els jocs de paraules.

El receptor o destinatari, fonamental en la comunicació política, és també complex, ja que el seu caràcter pot ser tant real com suposat, directe o indirecte. El receptor a qui s'adreça explícitament l'emissor, aquell que apareix interpel·lat directament a través de diverses formes lingüístiques segons l'espai públic en el qual s'esdevé el discurs, és el destinatari directe. L'indirecte no apareix en l'al·locució però està previst per l'emissor i és, de

fet, el destinatari real de les seues estratègies discursives (Fernández Lagunilla 1999a: 31), ja que aquesta categoria inclou tots els ciutadans, atesa la presència dels mitjans de comunicació en els espais públics. La importància del destinatari en la comunicació política es posa de manifest en la gran quantitat de marques que deixa en l'enunciat i que, a més dels vocabularis diversos ja esmentats, originats principalment en l'heterogeneïtat del receptor, inclouen una gran abundància d'apel·lacions al destinatari que tenen com a finalitat dur-lo en una determinada direcció interpretativa. En aquest sentit, els marcadors procedents de verbs de percepció són marques ben rellevants, ja que actuen en el debat electoral com a formes d'interpel·lació al receptor directe —els adversaris polítics que hi participen— que, al mateix temps, mostren al destinatari indirecte —els telespectadors possibles votants— les relacions de poder, si més no en el nivell discursiu, establertes entre emissor i receptor.²⁴

La complexitat que presenten els agents de la comunicació política explica per què en alguns casos podem parlar al mateix temps de comunicació directa i indirecta. Parem atenció, per exemple, en el debat politicoelectoral que analitzarem amb deteniment més endavant. Es tracta, en primera instància, d'un tipus de comunicació política directa, ja que es produeix un intercanvi verbal entre els participants que representen les diverses opcions polítiques i que van alternant-se en el paper d'emissor i receptors directes. Però, d'altra banda, hi ha també una comunicació indirecta i asimètrica entre aquests protagonistes polítics i els ciutadans que segueixen l'emissió per televisió o ràdio, els destinataris indirectes, ciutadans amb dret a vot a qui els

²⁴ Tractem aquest tema en profunditat en el capítol 6 i també en els apartats 7.1. i 7.2. del capítol 7.

emissors dirigeixen veritablement el seus discurs i que són, per tant, els destinataris reals.

4.2.2. La comunicació politicoelectoral

Acabem de veure les característiques generals que presenta la comunicació política entesa globalment. Aquestes propietats apareixeran amb més o menys força segons la varietat de discurs polític en què ens situem. La comunicació electoral és un dels tipus de comunicació política que més ha atret l'atenció dels estudiosos en els darrers anys, probablement perquè és també aquella per la qual els polítics han mostrat més interès i a la qual han dedicat majors esforços. La raó fonamental és que els destinataris dels discurs polític han augmentat volumètricament amb l'evolució dels mitjans de comunicació. De fet, l'abast cada vegada més gran d'aquests determina que per als protagonistes polítics la pràctica totalitat de ciutadans esdevinguen votants potencials.

Els trets proposats per Fernández Lagunilla per a caracteritzar la comunicació política —oralitat, espontaneïtat, presència i homogeneïtat del receptor i reciprocitat—, li permeten, així mateix, distingir subclasses dins del discurs polític. Sense intenció exhaustiva, diferencia el discurs parlamentari, el discurs electoral i el discurs polític dels articles de premsa. Un discurs parlamentari, afirma, és distint d'un discurs electoral, a pesar de tractar-se en ambdós casos de textos oratoris: el primer utilitza estratègies discursives dirigides a la raó, al coneixement intel·lectual; el segon, per contra, té un caràcter més apropiat al míting, que es manifesta en l'ús de certs recursos lingüístics (lèxic molt connotat) i retòrics (metàfores, imatges...) que

apel·len a la part emocional de l'auditori (Fernández Lagunilla, 1999a: 35). La intenció mobilitzadora sembla així més marcada en la comunicació politicoelectoral, de manera que les característiques lingüístiques i discursives al servei de la persuasió i la seducció s'exploten més que en el debat parlamentari, on l'actuació dels representants polítics sol estar decidida prèviament. Des d'aquest punt de vista, el discurs electoral podria considerar-se prototípic en la comunicació política.

Com a subtipus dins de la comunicació política, la comunicació politicoelectoral presenta les propietats generals ja descrites (doble llenguatge, caràcter controvertit, intenció mobilitzadora i emissor i receptor complexos), però hi destaquen d'una manera especial altres trets que F. Fernández García (1999) agrupa sota la denominació de característiques relacionades amb el contingut implícit (metàfora, interrogació retòrica, ironia, díctics i designació), d'una banda, i característiques relacionades amb la interacció (crítiques i desacords, la interrupció), d'una altra.²⁵

En relació al contingut implícit, farem referència als mitjans que l'orador polític té a l'abast per rendibilitzar la forta càrrega que condensa el seu discurs i que li permeten, al mateix temps, evitar responsabilitats davant dels destinataris, eludir l'enfrontament directe i persuadir-los de manera subreptícia. En aquest sentit, com acabem de dir, constitueixen recursos destacats la metàfora, la interrogació retòrica i la ironia. En un segon nivell, tenen també un paper important els díctics i les designacions.

²⁵ Tot i que ha estat completada amb aportacions d'altres autors i amb les observacions estretes del nostre corpus, per a la descripció de la comunicació politicoelectoral, partim bàsicament de la proposta de Fernández García (1999).

Quant a les característiques relacionades amb la interacció, convé dir, en primer lloc, que, pel que fa al principi de cooperació de Grice, l'actitud dels polítics en el discurs electoral és clarament no cooperativa, per tal com violen sovint les màximes conversacionals. Les característiques concretes que, en el nivell interaccional, Fernández García (1999) atribueix al llenguatge politicoelectoral —l'expressió de crítiques i desacords i les interrupcions— es troben molt lligades a l'organització de l'intercanvi i la cortesia lingüística i també als marcadors discursius que tractem en aquest treball. Per aquesta raó, tot i que les descriurem en aquest capítol, seran tractades més detalladament en el capítol 6, on abordem les relacions dels marcadors estudiats amb la cortesia lingüística. Per aquesta mateixa raó, inclourem totes les característiques, tant les relacionades amb el contingut implícit com les que tenen a veure amb la interacció, en un mateix apartat.

Per altra part, el treball de F. Fernández García (1999) aborda també l'estudi del vessant interactiu en l'entrevista i el míting, un aspecte que nosaltres només repassarem de manera succinta, per tal de centrar-nos en el debat electoral. I això per dues raons: en primer lloc, perquè, d'aquests tres gèneres, només el debat comporta una interacció verbal real entre polítics; en segon lloc, perquè començarem així a endinsar-nos en les característiques concretes del gènere que constitueix el nostre corpus, el debat electoral. L'anàlisi conversacional i les aportacions de la cortesia lingüística esdevindran fonamentals a l'hora d'esbrinar els patrons de funcionament del debat electoral i la manera en què els interlocutors construeixen el discurs en aquest tipus de comunicació politicoelectoral.

4.2.2.1. La metàfora

La metàfora constitueix, sens dubte, un recurs fonamental tant en la comunicació política com en la comunicació en general, valorat com a tal des de l'Antiguitat i reconegut com a element bàsic a l'hora de fer més atractiva la persuasió. Tanmateix, convé remarcar el canvi de perspectiva quant a la consideració de la metàfora en els estudis contemporanis respecte dels clàssics, ben descrit en aquestes paraules de G. Lakoff (1979: 202-203):

In classical theories of language, metaphor was seen as a matter of language, not thought [...] the classical theory turns out to be false. The generalizations governing poetic metaphorical expressions are not in language, but in thought: they are general mappings across conceptual domains. [...] In short, the locus of metaphor is not in language at all, but in the way we conceptualize one mental domain in terms of another.

La metàfora es manifesta, doncs, com un fenomen que transcendeix el nivell lingüístic i ateny les esferes de pensament i d'acció. Així ho destaca també una de les obres de referència obligada per a l'estudi d'aquest mecanisme retòric dels últims anys, *Metaphors We Live By* de Lakoff & Johnson (1980: 39-42). Aquests autors, des d'una teoria cognitiva de la metàfora, consideren que aquesta impregna la nostra vida quotidiana, ja que el nostre sistema conceptual habitual, mitjançant el qual pensem i actuem, és fonamentalment de naturalesa metafòrica. Per exemple, consideren que un concepte metafòric del tipus UNA DISCUSSIÓ ÉS UNA GUERRA estructura, almenys parcialment, allò que fem i la manera com entenem allò que fem quan discutim, perquè "la

esencia de la metàfora es entendre y experimentar un tipo de cosa en términos de otra” (Lakoff & Johnson: 41).²⁶

Però íntimament relacionat amb el que acabem de dir, hi ha un vessant del funcionament metafòric que no podem deixar de costat: la mateixa sistematicitat que ens permet comprendre un aspecte determinat d'un concepte en termes d'un altre ha d'amagar necessàriament uns altres aspectes del concepte en qüestió. I això equival a reconèixer que una part del concepte metafòric no s'ajusta a la realitat (Lakoff & Johnson 1980: 46-49).²⁷

Per tant, hem de constatar, d'una banda, la rellevància de la metàfora en el llenguatge politicoelectoral com a element que contribueix enormement a explicar els fenòmens polítics complexos, suscitar emocions en l'oient i fabricar imatges absurdes que ridiculitzen l'adversari (Wilson 1990: 104). D'altra banda, també cal dir que la metàfora és un procediment que oculta i, en certa manera, deforma la realitat amb la intenció d'obtenir una connivència més o menys inconscient per part del públic.

L'exemple següent, extret del corpus analitzat en aquesta recerca, pot il·lustrar aquestes afirmacions:

²⁶ A partir de la mateixa concepció de la metàfora, “as means of representing one aspect of experience in terms of another”, Fairclough (1989: 119) assenyala les implicacions ideològiques que poden derivar-se del fet que un aspecte concret de l'experiència pugui representar-se mitjançant un nombre indeterminat de metàfores. Un cas ben evident de l'ús interessat d'un sistema metafòric concret és el que mostra Lakoff (1992) a propòsit de les metàfores utilitzades amb la intenció de justificar la Guerra del Golf.

²⁷ En certa manera, aquesta afirmació pot posar-se en relació amb les paraules següents:

Though much of our conceptual system is metaphorical, a significant part of it is nonmetaphorical. Metaphorical understanding is grounded in nonmetaphorical understanding. (Lakoff 1979: 244)

- (1) <C Vidal-Quadras> I: com que vostè abans ha estat bastant implacable amb el senyor Nadal amb allò de que si va dir que sí o va dir que no a l'estatut. Total perquè no vol la independència, home!, vull dir, tampoc s'ha de posar aixís per això. **Miri**, vostè va fer una rectificació que comparada amb la del senyor Nadal, si és que va existir, **la frenada de vostè casi el treu a vostè de la carretera**. Vostè va dir: "No és necessari reduir el dèficit públic al ritme que ha marcat el Ministeri d'Economia". [EG95, 1:24:25]

En (1), a més, la metàfora utilitzada per l'emissor (Vidal-Quadras), que projecta l'àmbit de l'actuació política en el de la conducció, veu ampliat l'efecte de complicitat amb l'audiència en contra del receptor directe a qui s'adreça (Pujol) pel fet que, al mateix temps, realitza una suposada defensa d'un altre dels polítics que intervenen en el debat (Molins). El parlant, en certa manera, "fa justícia".²⁸

El paper de la metàfora, en definitiva, consisteix a redefinir la realitat: se'n destaquen certes característiques i se n'amaguen unes altres. Però convé remarcar que les metàfores que formen el discurs politicoelectoral són majoritàriament de les anomenades «discretes» enfront de les «literàries», que criden més l'atenció i són més evidents. Les metàfores discretes presenten l'avantatge que els receptors del missatge no s'aturen a meditar-les i, per tant, la conceptualització que comporten és acceptada pels destinataris de manera més inconscient, més irreflexiva (F. Fernández García 1999: 155). Procedeixen normalment de dominis de significat atractius i familiars per als receptors/electors on els usos metafòrics aconseguen grans efectes

²⁸ Tots els exemples que presentarem en aquest capítol procedeixen del corpus elaborat per a la recerca. Hi destaquem amb negreta, a més de les característiques concretes que volem mostrar, els marcadors procedents de verbs de percepció en què es centra el nostre estudi, ja que, com veurem, s'utilitzen sovint per a introduir mecanismes lingüístics i discursius lligats a la comunicació politicoelectoral.

persuasius. En aquest sentit, les metàfores del futbol, l'atletisme, la medicina i la banca són les més freqüents en la comunicació politicoelectoral.

Una bona mostra del que acabem de dir és el treball de Semino i Masci (1996), que analitza la metàfora POLITICS IS FOOTBALL en el discurs de Silvio Berlusconi.²⁹ L'estudi, basat en la proposta teòrica de Lakoff i Johnson (1980), analitza com Berlusconi utilitza aquest mecanisme per crear una imatge pública favorable per a ell i el seu partit. La utilització consisteix a explotar les connotacions positives de l'esport més popular a Itàlia, que atreu les masses i exalta passions, travessant les barreres socials i els límits regionals. Així, per exemple, Semino i Masci (1996: 247) mostren les metàfores que serveixen a Berlusconi per justificar la seua dedicació a la política:

Berlusconi referred to his decision to enter politics as *scendere in campo* ('to enter the field') and to his attempt to form a right wing coalition as building *una squadra (vincente)* ('a [winning] team'), that would engage in a *partita* ('match') with the 'team' of the left.

Un altre camp metafòric rellevant en la comunicació politicoelectoral, el constitueix, com hem dit, el de la medicina. L'ús d'aquestes metàfores comporta sovint la consideració de la societat com un malalt —«greu» en moltes ocasions— que el polític, òbviament, haurà de sanar —amb «urgència», és clar. (F. Fernández García 1999: 163). És recurrent, en aquesta línia, parlar del terrorisme com un «càncer» de la nostra societat.

²⁹ Encara que l'article focalitza sobre la metàfora del futbol, la més explotada per aquest magnat dels mitjans de comunicació, tracta també altres dominis metafòrics freqüents en el seu discurs electoral com la guerra i la Bíblia. No oblidem que, en aquells moments, Berlusconi era el president del Milan, un dels equips més importants d'Europa, i, com afirma F. Fernández García (1999: 158), "Quizás [...] esto sirviera para legitimarle como líder político."

En conclusió, entre altres funcions, la metàfora permet sovint als polítics cenyir-se al significat literal i esquivar així preguntes o demandes reals.

4.2.2.2. La interrogació retòrica

Aquesta figura troba la força persuasiva en l'efecte de complicitat que s'estableix entre orador i públic. Marchese i Forradellas (1978) fan referència a aquest recurs de la manera següent:

Se llaman interrogaciones retóricas las frases que no presuponen una falta real de información, sino que implican enfáticamente al interlocutor en un asenso o una negativa ya implícita en la pregunta. (Marchese & Forradellas 1978: 217)

Aquesta definició senzilla resulta suficient per a mostrar que es tracta, en realitat, d'un mecanisme emfàtic que augmenta la força del missatge. D'altra banda, sembla que allò que caracteritza la interrogació retòrica no és, tot i que ha estat afirmat sovint, el fet que no espere una resposta sinó que funciona com a autoresposta. Ens trobem, en efecte, davant d'una forma interrogativa que realitza funció asseverativa. En realitat, l'objectiu fonamental de l'emissor que utilitza una interrogació retòrica és aconseguir que el receptor reconega el missatge assertiu que aquesta implícitament comporta i s'hi mostre d'acord.

En relació a la comunicació política, i en concret en els gèneres de la comunicació politicoelectoral en què ens centrem per caracteritzar-la — entrevista, debat polític i míting—, caldrà fer certes matisacions, donada la complexitat dels protagonistes d'aquest tipus de discurs. Pensem, per

exemple, que si bé en el míting l'orador busca el reconeixement del públic, en el debat, en canvi, no s'adreça als interlocutors polítics —aparentment els destinataris directes— sinó a l'audiència que mira i escolta. En l'entrevista, l'objectiu fonamental serà el mateix que en el debat —l'acceptació del missatge per part de l'audiència—, tot i que el polític hi intente obtenir també l'aquiescència de l'interlocutor directe, l'entrevistador (F. Fernández García 1999: 187-8).

Entre els usos més destacats d'aquest recurs dins del discurs politicoelectoral trobem, segons afirma Fernández García (1999: 188-189), la lloança de les posicions pròpies, d'una banda, i l'atac les posicions dels adversaris, de l'altra (2):

- (2) <C Rahola>...és una llei, és una llei que en el Congrés de diputats no han conseguit, és una_ un impost que no han conseguit treure i que s'ha de treure. I tindran la nostra complicitat i vostès tindran la meva. Però, en tot cas, volia dir, IAES, mòduls: **Escolti'm, senyor Serra, però que no senten els petits comerciants, que no senten els petits i mitjans empresaris, el mal que ha fet la cultura econòmica del senyor Solchaga aquests anys a l'economia? L'espoli fiscal de Catalunya, en parlem de les xifres?** Terribles. [EG96, 0:28:36]

Com mostra l'exemple (2), Pilar Rahola utilitza la força discursiva de la interrogació retòrica per atacar amb contundència l'actuació del partit en el govern. En aquest cas, l'efecte de la interrogació retòrica està reforçat pel marcador *escolti'm*.

4.2.2.3 La ironia

Si la interrogació retòrica, com acabem de veure, pot centrar-se bé en la defensa pròpia bé en l'atac a l'adversari, la utilització de la ironia en la

comunicació politicoelectoral s'orienta sempre en aquesta segona direcció, ja que focalitza en el vessant destructiu del discurs. Aquesta manera encoberta de carregar contra l'enemic polític comporta per a l'emissor avantatges que ja han estat comentats: resulta menys perillós atacar l'oponent de manera implícita i l'agressió té una força desqualificadora que normalment no presenta la fórmula directa (Fernández García 1999: 521-2). A més, el funcionament de la ironia es diferencia també dels mecanismes discursius suara analitzats en la comunicació politicoelectoral perquè la freqüència d'aparició és sensiblement menor que la de la metàfora o la interrogació retòrica. Distribucionalment, també actua de manera diferent, ja que, mentre que la metàfora i la interrogació retòrica solen aparèixer en el discurs del conjunt d'oradors, la ironia està més lligada a oradors concrets.

D'altra banda, tot i que la ironia en el discurs polític electoral constitueix principalment un atac contra l'adversari, convé destacar que aquest atac sovint és, com en el cas dels altres recursos, un mitjà en mans de l'emissor per a intentar guanyar-se la complicitat de l'audiència. En efecte, moltes vegades aquest tipus d'enunciats irònics es construeixen sobre els arguments dels enemics polítics assumits emfàticament, de manera que provoquen hilaritat en el públic davant la ingenuïtat d'aquells que accepten com a vàlids els arguments sobre els quals s'ironitza.

Com s'esdevé en la interrogació retòrica, també hi ha variació respecte a l'aparició del recurs a la ironia en els diversos gèneres abordats. Resulta natural, així, que la freqüència d'aparició siga més alta en el debat, ja que sembla que es tracta d'una estratègia discursiva més «bel·ligerant» i aquest és

un gènere on es dóna una gran tensió entre els oradors que s'enfronten cara a cara com a candidats de les diferents llistes electorals (3):

- (3) <Vidal-Quadras> I hem sentit, precisament, fa un parell de dies, com el senyor Pujol, ens deixava astorats amb una declaració, pública, sorprenent, de que **no existeix una identitat cultural espanyola... no existeix, segons el senyor Pujol. No existeix, Cervantes no existeix, Quevedo no existeix, Alberti, Machado, Baroja i Azorín no existeixen, Eugeni d'Ors tampoc existeix, en Josep Pla tampoc existeix. El Escorial no existeix, la Puerta del Obradorio tampoc existeix, tot això no existeix.** Jo quan venia cap aquí m'he trobat a un policia municipal de Sant Joan Despí, i com que no trobàvem la part d'enrera, per entrar per darrere del recinte de TV3, ens hem adreçat a ell perquè ens orientés i ens ha contestat en castellà i, és clar, jo he pensat, **mira, aquest home no existeix** [riure del públic], i aleshores, com faré per trobar els estudis de TV3? [(per tant)]... [EA92, 1:09:28]

Aquest recurs, sovint lligat al tarannà personal de determinats polítics, és utilitzat freqüentment en els debats que hem analitzat per Aleix Vidal-Quadras, del Partit Popular, tal com acabem de veure en (3), on també apareix el marcador *mira* precedint la conclusió.

4.2.2.4. Els díctics

Com a mecanismes que assenyalen els elements de la realitat sobre els quals es construeix el discurs, els díctics realitzen també una tasca significativa pel que fa a l'explotació del contingut implícit en la comunicació politicoelectoral (F. Fernández García 1999: 226-7). Ens interessa especialment la dixi personal, que fa referència a les persones del discurs, en aquest cas, l'emissor, els interlocutors i l'audiència. Donats aquests protagonistes, les funcions més rellevants dels díctics en el tipus de discurs que ens ocupa són, d'una banda, potenciar la identificació i l'apropament al públic i, d'una altra, remarcar el contrast i el distanciament dels adversaris.

Quant a l'apropament a l'audiència, un dels mitjans més rendibles que l'emissor polític té a l'abast quan vol vincular-se a una sèrie de qüestions positives és evidentment la utilització del pronom personal subjecte «jo» o d'altres marques d'íctiques de primera persona (desinència verbal, pronoms o possessius de primera persona del singular) menys emfàtiques, que constitueixen el procediment identificador per excel·lència. Però, a més, el polític pot, si ho estima convenient, matisar aquesta identificació i alternar la utilització dels d'íctics de primera persona del singular amb els de primera del plural, de manera que la autoreferència quedi personalment més marcada (4) o col·lectivament diluïda (5) segons li interesse assumir els mèrits o compartir la responsabilitat dels temes al·ludits:

- (4) <C Serra> Però **m'interessa** centrar-me amb l'exigència de credibilitat del senyor Trias de Bes. El senyor Trias de Bes demana credibilitat però **no m'ha contestat** quan **jo li he dit** com s'ho faran si baixen els impostos als més rics, 700 mil milions de pessetes, si baixen les cotitzacions socials, per mantenir l'estat del benestar (<pronúncia emfàtica però benestar>). No veuen que això és impossible? No contesta <en> aquesta pregunta. I no pot parlar_ [EG96, 0:25:55]
]
- (5) <C Pujol> Bé, i jo; com que no sé si tinc temps, eh, no sé si, puc parlar de l'aluminosi? Després
<C Moderadora> Si és, si és molt breument, li deixo que parli [(de l'aluminosi)]...
<C Pujol>[(he de parlar)]...
<C Barceló> ...[(i després)]
<C Pujol> ...[(no, però **és un problema que tenim**)] important, naturalment que sí, no? Però: de tota manera, eh és un problema que ve de molt lluny, de fa trenta anys, entenem-nos, eh? I que ara **ens explota a tots**, aquí i a molts altres països, a França també per exemple, i a altres països [...] [EA92, 0:40:02]

Així, mentre que (4) mostra l'interès de l'emissor per marcar el seu protagonisme a l'hora de demanar responsabilitats, en (5) és clara la intenció de "compartir" el problema que manifesta el president de la Generalitat.

Aquesta alternança *jo/nosaltres*, a banda de descarregar part de la responsabilitat de l'orador en relació a determinats fets, li dóna la possibilitat de mostrar-se davant el que diu bé d'una manera personalitzada —com a individu— bé com a representant d'un grup —el partit polític al qual pertany, l'audiència, la societat en general o el govern, si es tracta d'un representant del partit en el poder (cf. Campos, Marín & Cuenca 2003).³⁰ Aquesta segona possibilitat, com ja ha estat dit en caracteritzar la comunicació política en general, juga amb l'ambigüitat i constitueix així un mecanisme persuasiu important, per tal com implica el receptor inclouent-lo en el grup que a l'emissor més li interessa (F. Fernández García 1999: 236-238). En uns altres casos, especialment en els mítings, aquesta marca d'íctica s'utilitza per a incloure els oients en les accions verbals de l'emissor, el qual busca així crear un sentiment de camaraderia en el públic i reforçar arguments que, en principi, no tindrien gaire consistència. Aquest ús inclusiu del «nosaltres» pot considerar-se de vegades «pseudoinclusiu» (Haverkate 1984: 86), ja que l'orador utilitza fórmules inclusives en enuncisats que presenten un contingut no atribuïble als receptors. Així ho expressa també Martín Rojo (1995: 68):³¹

The first-person plural pronoun We, with its multiple reference, is used in political discourse and in the press to create the illusion of the existence of a

³⁰ En aquest article diferenciem la primera persona del singular (*jo*) i vuit tipus de *nosaltres* agrupats en tres classes: els *nosaltres* exclusius, que no inclouen el receptor, els *nosaltres* inclusius, que inclouen l'emissor i el receptor, i els *nosaltres* generalitzadors, que inclouen l'emissor, el receptor i una tercera persona genèrica.

³¹ Aquest article de Martín Rojo, en la línia de l'anàlisi crítica del discurs encetada per Teun Van Dijk en els darrers anys, analitza la imatge de Saddam Hussein —el seu procés d'exclusió: «ell» *vs.* «nosaltres»— creada a través dels articles apareguts en el diari *El País* durant el període immediatament anterior a la Guerra del Golf.

community which is ideologically one. Thus, the existence of differing interests and opposing ideology among the population is hidden.

Les afirmacions de Martín Rojo queden il·lustrades per la següent intervenció de Jordi Pujol que arreplega el nostre corpus:

- (6) <C Pujol> [(No, no_ no, d'acord, d'acord, era p_)] exacte (<riu i es treu les ulleres>). **Mirin**, primer punt, i em complau de: d'afegir-me en això, òbviament <pronúncia emfàtica>, òbviament i afortunadament, eh., **aquest és un país que el tirem endavant entre tots**. Això queda clar. Ara, quan un país va malament, de tota manera es dóna la culpa principal al govern. Això és aixís també, oi? [EA95, 0:14:41]

En efecte, en (6), Pujol vol transmetre aquesta idea, de la qual parla Martín Rojo, que ell i tots aquells que l'escolten formen, si més no quan es tracta de dur endavant el país, un grup homogeni.

Un cas ben evident d'aquesta pseudoinclusió, tot i que no constitueix un exemple de discurs polític en el sentit restringit que en aquest treball hem adoptat —el llenguatge utilitzat pels polítics—, el mostra Fairclough (1989: 127-8) en analitzar un article editorial publicat pel *Daily Mail* durant la Guerra de les Malvines. El rotatiu britànic utilitza el *we* inclusiu per a expressar les opinions pròpies i, en més d'una ocasió, identifica expressament aquest *we* amb "the government" i amb "Britain". D'aquesta manera, implícitament es realitza l'operació següent quant a opinió: "*Daily Mail*="British government"="British people".

Però els díctics són també un mitjà que el polític pot utilitzar per marcar diferències amb els adversaris o distanciament de fets als quals no desitja ser vinculat. Pel que fa a la manifestació de contrast amb les altres formacions

polítics, ja hem comentat l'efecte de complicitat que produeix en l'audiència la utilització del «nosaltres» per part de l'orador. Aquest procediment aconsegueix que emissor i oients se situen en un mateix bàndol, oposat, és clar, a «ells», «aqueixos» o «aquells», que en general apareixen caracteritzats negativament. Aquests demostratius, com a díctics personals que indiquen allunyament, assenyalen de manera explícita l'enemic polític, situat a propòsit a distància pel subjecte enunciador. Es tracta de l'ús de *those* que M. Thatcher fa per referir-se negativament a determinats grups, segons observa Wilson (1990: 68). Cal dir, tanmateix, que aquest ús no és excessivament freqüent en la comunicació politicoelectoral, possiblement perquè incorpora una càrrega despectiva massa forta (F. Fernández García 1999: 251).

Lògicament, el polític defuig els díctics de primera persona quan busca una referència menys marcada perquè no vol associar-se explícitament a determinats fets. En aquests casos, pot utilitzar recursos diversos: parlar en tercera persona (encara que siga per fer referència a un grup al qual pertany), acudir a la segona persona generalitzadora (Haverkate 1984: 83), usar el pronom *es* de referència indefinida o recórrer a les construccions nominals, les construccions passives i impersonals (7):

- (7) <C Pujol> [...] **Mirin**, aquí de **coses que: potser no estan prou bé fetes**, (¿amb gràcia i amb dignitat?) n'hi ha una pila, i no pas, en fi, podrien sortir molts partits, des de cartes que envien presidents de comunitats autònomes, doncs que no se sap si les envien com a presidents de comunitats autònomes o com el que sigui, però que, de fet, a efectes pràctics és aixins, demanant el vot amb una clara ingerència en lo que és afer intern de Catalunya, com són les eleccions catalanes, fins a tantes altres coses. Però jo no hi vull entrar, perquè a mi el que m'interessa és parlar de programes i de què s'ha fet, i de què fem i de què farem, això és lo que vull. Ara, de tota manera, deixeu-me dir respecte a aquesta iniciativa que:, efectivament, com vostès diuen **ha estat una iniciativa**

incorrecta que jo mateix he desautoritzat i que la persona interessada, doncs, també ho ha admès, i ha presentat una dimissió, **que no se li acceptarà**, però vull dir que, primer, **això no: no s'ha de fer, no és correcte, s'ha dit**. [EA92, 0:40:08]

Com mostra l'exemple (7), l'emissor defuig utilitzar la primera persona. Al començament de la intervenció, eludeix la primera del plural, per minimitzar així la responsabilitat del partit en el govern en allò que no ha fet prou bé. Cap a la fi de la intervenció, Pujol evita la primera del singular per tal de no haver de justificar personalment (o, si més no, donar a entendre que no donarà cap explicació sobre el tema) per què no acceptarà la dimissió del càrrec que ha actuat incorrectament.

4.2.2.5. La designació

En el llenguatge politicoelectoral, la utilització dels mecanismes designatius tampoc no és asèptica, sinó que sovint va més enllà de la primigènia funció referencial que aquests elements duen a terme i serveixen per a transmetre algun tipus de missatge implícit. En aquest punt, Fernández García (1999: 271) distingeix les referències personals de les que denomina "alternances lèxiques" o ús de diverses formes lèxiques per a senyalar un mateix referent.

Respecte a les referències de l'orador a si mateix, segons acabem de dir, la utilització de la tercera persona l'ajuda a eludir responsabilitats que queden d'aquesta manera atribuïdes a la funció social que realitza i no a ell com a individu en qui es concreta. En el discurs politicoelectoral les referències personals que apareixen amb més freqüència són les referències a terceres persones del món polític (Fernández García 1999: 525). Dins d'aquestes, la

forma menys marcada és la fórmula de distanciament respectuós: tractament + cognom (8), o bé, tractament + nom + cognom:

- (8) <C Obiols> [(Jo haig de dir, si em permeten)], tres coses molt concretes. La primera: és que: jo coincideixo amb el nacionalisme... més intransigent en l'objectiu d'aconseguir les més altes cotes d'autogovern i de realització nacional de Catalunya, a mi ningú m'ha de donar lliçons en relació a això, jo tinc el meu projecte, que és un projecte que garanteix seguretat i convivència, m'alegro que **el senyor Pujol** m'hagi donat finalment la raó en relació a una cosa que jo vaig dir al mes de [(setembre)]... [EA92, 1:23:08]

En el debat electoral, el tractament "senyor" seguit del cognom, com acabem de veure en l'exemple (8), és el més habitual entre els participants que, en aquest nivell, intenten normalment guardar les formes, donat que el gènere, *per se*, ja comporta una dialèctica bastant bel·ligerant.

Les fórmules de confiança són les més utilitzades si l'orador vol apropar-se psicològicament a l'audiència o dirigir-se a persones afins i membres del seu partit. En canvi, per a la referència als adversaris, la tendència és evitar les fórmules neutres o de familiaritat i utilitzar-ne de més distanciadores (9):

- (9) <C Ribó> No, aquí ens podem embarcar en una batalla de xifres que no crec que interessi gaire a la població perquè caldrà veure qui té la paraula darrere de la veracitat de les xifres. Jo al **president de la Generalitat en funcions, i ara candidat a la presidència, com nosaltres**, li demanaria_ a **ve(u)re**... la zona volcànica d'Olot va ser destrossada per una empresa privada malgrat la protecció del parlament de Catalunya? [EA92, 0:52:05]

L'exemple (9) mostra clarament la diferència entre l'expressió utilitzada amb tota la intenció per Rafael Ribó, "president de la Generalitat en funcions" (i la resta de designatius que segueixen aquesta denominació) i haver dit "senyor Pujol", fórmula de tractament molt més neutra. En aquesta línia, F. Fernández

García (1999: 526), parla de les anomenades fórmules de “distanciamiento degradantes” que van des de la utilització del cognom únicament fins a propostes com la que trobem en (10):

- (10) <Colom> Ho he posat com un exemple de que el país no rutlla tan bé, dissortadament, com, una mica_, com continua **el candidat convergent** intentant demostrar. És allò de got mig ple i mig buit. Tant de bo fos això, perquè seria només una percepció objectiva, de cadascú, però és que jo penso que, tot i que: hi ha hagut, evidentment, suma, a vegades he tingut la percepció, quan sento parlar **el candidat convergent**, [(he tingut la: sensació una mica, de que, de_)].
<C Pujol> [(De **Convergència i Unió**)]. (<agafant Colom del braç i apropant-s’hi molt>) [EA95, 0:18:02]

Com podem observar, el mateix Pujol, al·ludit com a “candidat convergent”, protesta per aquesta denominació que considera, si més no, inadequada.

D'altra banda, les alternances lèxiques també poden tenir implicacions significatives en la comunicació politicoelectoral, on diferents oradors utilitzen termes lèxics diversos per dirigir-se a una mateixa realitat, sempre, òbviament, amb la intenció de destacar o silenciar determinades connotacions. Així, un partit liberal serà “el centre” o “la dreta”, segons qui parli; o, per exemple, el mot *atur* serà defugit pels polítics dels partits governants, que parlaran més aviat de *desocupació*, i utilitzat amb més assiduitat pels partits de la oposició, que focalitzen d'aquesta manera sobre el problema i el presenten com a una conseqüència de la gestió dels governants.

4.2.2.6. Crítiques, desacords i interrupcions: la interacció

En parlar tant de les crítiques i els desacords com de les interrupcions, abandonem els mecanismes relacionats amb el contingut implícit i ens

endinsem en les característiques del debat electoral que Fernández García relaciona amb la interacció. Aquests trets, molt directament vinculats a la cortesia lingüística, quedaran únicament presentats en aquesta secció, però els comentarem amb deteniment al capítol 6 (*cf.* § 6.2.), on abordem la funció que realitzen els marcadors procedents de percepció com a marcadors de les relacions de poder entre els interlocutors dins el debat electoral. Segons fa veure García Pastor (2001), la cortesia lingüística assoleix una rellevància indiscutible en el gènere politicoelectoral:

[...] politicians exploited politeness strategies with the ultimate goal of obtaining the audience's manipulation and persuasion. (García Pastor 2001: 72)

En el debat electoral, l'expressió de crítiques i desacords esdevé fonamental a l'hora de demostrar superioritat sobre els interlocutors. De fet, l'enfrontament cara a cara de rivals polítics produeix "una interesante tensión entre el deseo de eficacia comunicativa con vistas a la victoria, por una parte, y el mantenimiento de las relaciones sociales con el adversario, por otra" (Fernández García 1999: 532). No obstant això, les crítiques i l'expressió del desacord comporten una amenaça per a la imatge de l'interlocutor que de vegades serà mitigada per diversos procediments de cortesia positiva (*cf.* § 6.2.3.).

Entre els elements de descortesia més utilitzats per a criticar i expressar desacord, podem trobar des de les referències vagament assenyaladores que apareixen al començament dels debats (11) fins a les contradiccions rotundes a l'interlocutor i els atacs personalitzats en els moments de més tensió (12), sovint introduïts pels marcadors que estudiem en aquest treball:

- (11) <C Borrell> M'estranye molt, m'estranye molt que **un diputat de de Izquierda Unida** [(sigui tan crític en un tema, sigui tan crític en un tema)]
 <C Espasa> [(No, no, no, si em sembla bé que hi hagi l'AVE. No critico l'AVE, critico l'oportunitat)] del primer trajecte a fer. Home, si a Madrid hi ha quatre millons d'habitants i a Barcelona n'hi ha quatre, és evident que la connexió primera amb alta velocitat era Madrid-Barcelona, [(això:, això cau pel propi pes)]. [EG93, 0:12:57]
- (12) <C Serra> Bó, en_ en primer lloc, a la senyora Rahola, molt breument, mai (<pronúncia emfàtica>), fixi-s'hi, lo que li dic, mai (<pronúncia emfàtica>) canviaré una presumpció d'innocència per un grapat de vots, [(mai. En segon lloc (<pronúncia emfàtica En lloc>), li demano i li recomano, sobre aquest tema li demano (<pronúncia emfàtica>)]
 <C Rahola> [(**Escolti, tenen tot el Ministeri**)]
 <C Moderadora> [(Senyora Rahola)].
 <C Rahola> ...**d'Interior en un sumari judicial, eh?, senyor Serra, [(tot el Ministeri d'Interior, eh?)]** [EG96, 1:35:12]

Pel que fa a la interrupció, la gravetat pot avaluar-se per les conseqüències que provoca respecte de l'avanç del torn interromput: una interrupció breu no sol tenir conseqüències importants, però si és llarga o es donen una sèrie d'interrupcions breus, l'orador interromput veu en perill la continuïtat de possessió de torn i sovint reacciona contra el participant que l'interromp. Òbviament, les interrupcions poden proporcionar una rendibilitat comunicativa al polític que les utilitza destrament en el debat. D'una banda, obstaculitza la fluïdesa de l'argumentació de l'adversari i el provoca, de manera que pot donar peu a una resposta censurable: pot fer que perda els papers. Transcrivim tot seguit un llarg fragment que és una bona mostra del tipus d'interrupció insistent i incòmoda, la de Trias de Bes, que dificulta l'exposició del qui posseeix la paraula, en aquest cas Narcís Serra:

- (13) <C Serra> Miri, senyor Trias, l'únic que s'ha de fer si es vol controlar el dèficit és seguir la política que ha fet el [(govern socialista aquests_ aquests darrers anys)].
<C Trias> **[(Si vostès no (¿zzzz?))]**
<C Serra>...El vàrem agafar el 7,3 del producte interior brut i a_ ara tenim el 5,7 per sobre de les previsions.
<C Trias> **En tres milions i [(mig d'aturats?)]**
<C Serra> ...[(Jo sí que_)] jo sí que li diré, eh?) Lo que no es poden fer [(és)],
<C Trias> **[(Fantàstic)].**
<C Serra> ...després d'un any en el que s'ha fet una reforma de la llei d'impostos de societats tan important que ha considerat específicament el paper de les petites i mitjanes empreses, que els hi ha donat guanys que ja els hem estimat en més dos-cents mil milions de no recaptació, lo que no es pot venir és amb carta als Reis Mags de, eh;, (a)nar donant, una altra vegada, reduccions d'impostos, perquè, senyor Trias, les coses s'han de sumar. Una campanya electoral no [(és allò de la demagògia)]
<C Trias> **[(Si els que sumen són vostès)].**
<C Serra> ...per anar proposant reduccions d'impostos. Els ciutadans_ [(els ciutadans que volen que es mantinguin les pensions, aquests ciutadans que tenen pensions no contributives,)]
<C Trias> **[(Els que sumen són vostès, escolti, els que sumen són vostès, vostès sí que sumen)].**
<C Moderador> [(Vagi acabant)].
<C Serra> ...[(que vostès van votar contra en la llei de pensions no contributives, aquests ciutadans que saben que els banquers)],
<C Trias> **Escolti, [(¿zzzz?)]**
<C Moderador> **[(Senyor Trias, ja no pot ser)]**
<C Serra>... que els presidents de la patronal (<pronúncia emfàtica que patronal> [(els hi estan dient: "aquestes pensions s'han_ s'han de tallar")],
<C Trias> **[(Però què diu? Però què diu? Però què diu?)]** [EG96, 0:44:50]

Fixem-nos que Trias de Bes no deixa d'interrompre ni tan sols quan el moderador li crida l'atenció perquè Narcís Serra puga acabar el seu torn de paraula. Observem també que el darrer intent, el que rep una resposta contundent per part del moderador, és introduït per *escolti*.

Per altra part, un ús ponderat i oportú de la interrupció contribueix a donar una imatge de polític segur i amb control de la situació (Fernández García

1999: 469). És l'efecte que produeix Obiols en l'exemple que reproduïm a continuació (14):

- (14) <C Rafael Ribó> sí, però com ha quedat el Crustat?
 <C Jordi Pujol> no, perdoni, miri, fa molts anys que es deien moltes cos_, ara ha intervingut la Generalitat i ara el podem salvar, no perdoni, [(i ara ho podem salvar, sí senyor)]
 <C Rafael Ribó> [(el Crustat? Les restes)]
 <C Jordi Pujol> no, no, escolti, no tan restes per de fet [((¿zzzz?))]
 <C Raimon Obiols> [(Però **escoltin, em permeten una interrupció?**)], **sisplau**
 <C Moderadora> [(ens estem cenyint només a, ens estem cenyint només a una qüestió)]
 <C Raimon Obiols> [(em permeten una interrupció, sisplau?)] Estem fent un debat
 <C Jordi Pujol> sí, sí
 <C Raimon Obiols> estem fent un debat, és un debat que ha estat ordenat en blocs, jo tinc un interès a comunicar a la opinió pública de Catalunya quines són les nostres propostes [(de govern si tenim una majoria de governar)][EA92, 0:57:57]]

Com veiem, les interrupcions també poden estar introduïdes pels marcadors analitzats, entre els quals *escolti* és el més especialitzat en aquesta funció (cf. § 6.2.1.). En l'exemple (14), la interrupció que de manera amable (“em permeten...?, sisplau”) realitza Obiols queda molt lluny de la interrupció continuada i insistent que hem vist en (13).

Però el que acabem de dir no pot deslligar-se d'una constatació ben interessant i, d'altra banda, lògica. I és que segons va transcórrer el temps del debat, hi ha un canvi en la configuració de l'acte comunicatiu que té conseqüències importants en el nivell que estem analitzant. En efecte, l'enfrontament dialèctic, el desacord i la crítica van fent-se cada vegada més explícits segons avança el debat i, per tant, van perdent el caràcter d'opció no preferida que es manifesta al principi. Això comporta una desaparició progressiva de les marques de cortesia, alhora que l'agressió a la imatge de

l'altre va convertint-se en la norma. L'enfrontament desemboca en un "format de descortesia" (Fernández García 1999: 515) en el qual ja no s'intenta mitigar les amenaces contra la imatge de l'altre, sinó potenciar-les. És ara quan entren en escena els elements amplificadors com a marques de descortesia. I és també en aquests moments de confrontació oberta quan apareixen amb més freqüència determinats marcadors procedents de verbs de percepció que introdueixen actes amenaçadors d'imatge, segons tindrem ocasió de veure. Amb tot, convé destacar que aquest sembla ser un procés cíclic, ja que el debat comença assossegadament i va evolucionant fins arribar a un punt d'inflexió (final del bloc temàtic, pausa publicitària...) que atura aquesta evolució. Després, el cicle comença de nou i així successivament. L'evolució cap a la bel·ligerància sembla ser més ràpida com més temps de debat ha transcorregut.

Pel que fa al vessant interactiu de l'entrevista política, com és esperable es dóna una clara distribució de funcions entre entrevistador i entrevistat: és l'entrevistador qui pregunta i els enunciats interrogatius dels entrevistats normalment només fan la funció d'efecte retòric dins de la seua argumentació. Tanmateix, per a Fernández García (1999: 529), en l'actualitat s'observa una tendència dels entrevistadors cap a una actitud que mostra més la seua opinió, manifestada a través de postures més firmes i enunciats irònics en les intervencions. Quant als polítics, sembla que la falta de claredat i la complexitat que se'ls atribueix de vegades és conseqüència d'un plantejament confús per part dels entrevistadors, quan intenten, com s'esdevé sovint, preorientar les respostes dels polítics en las introduccions a les preguntes.

Els entrevistats poden tenir també actituds poc cooperatives, com ara respostes indirectes o, fins i tot, manca de resposta. Però aquestes actituds evasives es vehiculen sempre a través dels recursos discursius adients per no crear dissonàncies en la comunicació. De vegades, manifesten explícitament que no respondran la pregunta i intenten justificar-ho. En canvi, unes altres vegades la falta de resposta és tàcita: hi ha la ficció que responen a les preguntes, però, en realitat, el que diuen té poc a veure amb la qüestió que se'ls ha formulat. Eviten, així, enfrontar-se a assumptes comprometedors i, al mateix temps, defensen una imatge de cordialitat i sinceritat davant de l'audiència i l'electorat. D'altra banda, quan responen, ja siga directament o indirectament, aprofiten sovint els torns de paraula per intentar saltar-se les convencions del gènere i compartir amb l'entrevistador l'orientació temàtica de l'entrevista. A més, els polítics utilitzen els desplaçaments temàtics que s'esdevenen al llarg de l'entrevista electoral televisiva per insistir sobre els missatges que tenen més interès a fer arribar a l'audiència.

Quant al míting, Fernández García (1999: 535-536), a partir de plantejaments de l'anàlisi conversacional, aplica a aquest gènere, bàsicament monològic, una visió interactiva orador/audiència. Per a l'autor, els aplaudiments, típics en el míting electoral, no apareixen espontàniament sinó com a resposta a una sèrie d'estímuls plantejats per l'elocució del polític. En aquest sentit, un bon domini per part de l'orador de les tècniques propiciatòries de l'aplaudiment (Atkinson 1984 i 1985) indicarà a l'auditori el moment adequat per a posar en funcionament aquest mecanisme davant d'un determinat missatge.

Una breu comparació entre els tres gèneres que considera Fernández García dins del discurs electoral ens mostra que, pel que fa a la interacció, el debat constitueix un enfrontament més o menys obert entre els participants. L'entrevista, per contra, discorre normalment en un ambient cordial i afable entre entrevistador i entrevistat. Finalment, el míting pretén reforçar la relació entre els polítics i els seus votants a través de l'atac i la crítica explícita a la resta de partits.

Amb aquest apartat, tanquem la caracterització del discurs polític. Hem vist els trets generals que presenta: doble llenguatge, caràcter controvertit, intenció mobilitzadora i emissor/receptor complexos. També hem definit les característiques més concretes del discurs políticoelectoral. Les bàsiques, a més de les atribuïdes al discurs polític en general, comporten una intenció mobilitzadora més marcada i un tipus de comunicació directa, és a dir, amb intercanvi. D'altra banda, el discurs políticoelectoral presenta, d'una banda, una sèrie de procediments relacionats amb el contingut implícit, com són la metàfora, la interrogació retòrica, la ironia, els díctics i les designacions; i, per altra part, un grup de mecanismes relacionats amb la interacció com ara les crítiques, els desacords i les interrupcions. Quant a la interacció, hem pogut observar com el debat, per l'enfrontament explícit entre els participants, es diferencia de l'entrevista i del míting.

Si ens fixem, per concloure, en les característiques que acabem de sintetitzar, veurem que es tracta de trets que, en major o menor grau, es donen també en uns altres tipus de discurs. No són trets exclusius del discurs polític, malgrat que la coincidència d'aquestes característiques en aquest tipus de discurs constitueix, sens dubte, la seua idiosincràsia. Per a Van Dijk (2000: 46) "the

genres of political discourse are not primarily defined by their meaning or structures, but rather by contextual features (Van Dijk, 1998) such as political setting, overall political interaction being accomplished, and participants and their political roles and goals".³² En qualsevol cas, podem afirmar amb aquest autor, que tot i que les propietats del discurs polític no semblen ser exclusives, sí que poden definir-se com a prototípiques d'aquest tipus de discurs (Van Dijk 2000).

4.3. EL DEBAT ELECTORAL

En aquest punt aprofundirem en la caracterització del debat electoral que hem encetat en l'apartat precedent. En primer lloc, el definirem com a gènere de tenor funcional argumentatiu i forma conversacional. En segon lloc, ens centrarem en les característiques del debat televisat per la importància que té el canal en el debat electoral.

4.3.1. El debat: entre la conversa i l'argumentació

En primer lloc, cal tenir en compte que, segons ja hem vist, el debat, constituït fonamentalment per intercanvis comunicatius orals, està basat en la polèmica i l'enfrontament d'opinions divergents i té la finalitat de convèncer (Cortés & Bañón 1997: 15). Per tant, es pot definir com un text argumentatiu amb forma conversacional. És evident que cal entendre

³² Van Dijk defineix el context en aquest article com a "local context" enfront del "global context", en el sentit que aquell fa referència a la situació d'interacció més aviat que a l'estructura social, tot i que reconeix la gran influència que aquesta pot tenir en gèneres polítics específics com el debat parlamentari. En concret, els contextos "are constructions of participants, and consist of those properties of communicative situation that are relevant for the interaction" (Van Dijk 2000: 47).

aquesta afirmació en un sentit general, que està implícit en l'ordenació taxonòmica d'un material tan mal·leable com els textos. De fet, com adverteix Adam (1992) i accepten molts altres lingüistes, sovint els textos estan conformats per seqüències prototípiques de diversos tipus, que es combinen entre si. En termes més precisos, diríem que el debat és un text argumentatiu per la funció i conversacional per la forma.

Ja hem explicat en el capítol 2 que podem agrupar les característiques principals dels textos argumentatius en dos tipus: les vinculades a l'estructura retòrica i lògica (confrontació d'arguments i contraarguments per arribar a una conclusió) i les vinculades al caràcter dialògic. És evident que la naturalesa conversacional del debat reforça les característiques dialògiques d'aquest gènere argumentatiu. És en el grup de mecanismes que tenen a veure amb la relació dialèctica que s'estableix entre emissor i receptor on podem incloure els marcadors procedents de verbs de percepció que, com a elements característics de la conversa, apareixen en argumentacions orals plurigestionades, com el debat (15):

- (15) <C Trias> [(No només vostès, no només vostès)].
<C Rahola> No les coneixem [es forma un petit aldarull, però no es distingeix qui parla ni s'entén el que es diu]
<C Molins> [((¿zzzz?) Ja ho hem fet (¿zzzz?))]
<C Moderador>[(**Avere** un moment)], **avere** un moment, li tocava:_ senyor Trias, sisplau, ha esgotat el seu temps, si no després (<somriu>) no tindrà un altre torn de paraula per reequilibrar el temps. Senyor Serra. [EG96, 0:33:54]

El debat, d'altra banda, constitueix un gènere específic i clarament identificable. Segons Castellà (1996), al llarg de la història, la societat ha establert el repertori de gèneres discursius, que els parlants reconeixen pel seu format extern i pels paràmetres situacionals en què s'originen. En paraules d'aquest autor, el gènere

“es una forma discursiva estereotipada, definida por sus características externas, sociales y culturales, que tiene asociada otras internas de tipo lingüístico” (Castellà 1996: 25). Des d’aquest punt de vista, convindrem que el debat és un gènere discursiu.

Com a tal, el debat manifesta una sèrie de característiques que autors com A. Tuson (1995: 56-57) o Cortés Rodríguez i Bañón Hernández (1997: 15-16) han explicat. A partir de la combinació i reformulació d’aquestes dues propostes, hem confeccionat la relació detallada dels trets característics del debat que presentem a continuació:

1. És un tipus discursiu quasi exclusivament oral.³³
2. Desenvolupa un tema decidit amb anterioritat a la interacció.
3. Té, normalment, una durada que s’especifica prèviament.
4. Tracta qualsevol tema d’interès social.
5. Es basa en la polèmica, en l’enfrontament d’opinions i arguments divergents entre, almenys, dues persones.
6. S’hi distingeixen dos tipus de rol: el de *participant* i el de *moderador*. Els participants són experts en el tema a tractar. El moderador (de vegades, més d’un) dirigeix la trobada i ha de mantenir-se neutral, de manera que no opina sobre el tema debatut.
7. Hi ha torns d’intervenció, que, sobretot al principi del debat, estan controlats pel moderador, el qual presenta els participants, dóna

³³ Fet i fet, en el debat es poden utilitzar notes, presentar gràfics, llegir textos breus., etc., però no per això el debat deixa de ser un gènere oral.

entrada a les seues intervencions, orienta la discussió o la interromp si ho considera oportú i s'encarrega de tancar la interacció.

8. Idealment, presenta cinc moments bàsics:

- *presentació* del debat i dels participants per part del moderador,
- *exposició* concisa d'un primer missatge per part dels participants,
- *desenvolupament* de les argumentacions i contraargumentacions centrals del debat,
- *darrer missatge*, on els participants poden incorporar conclusions, i
- *comiat*, que realitza el moderador.

9. Pot haver-hi o no un auditori, eventualment amb la facultat de participar en el debat.

Si bé la majoria presenten aquestes característiques, hi ha diverses classes de debat, segons les condicions en què aquests s'esdevinguen i, especialment, segons la finalitat que cerquen. Així, Dolz i Schnewly (1998: 28-29) distingeixen:

a) *El debat d'opinió sobre fons de controvèrsia*, la finalitat del qual és manifestar l'opinió pròpia i conèixer la dels altres per tal de influenciar-los o bé de precisar, i fins i tot modificar, les idees pròpies respecte del tema tractat.

b) *La deliberació*, que, davant un tema concret, pot permetre reconciliar posicions aparentment oposades.

c) *El debat que té com a finalitat resoldre un problema*, que busca resoldre un conflicte i fer-ho col·lectivament per trobar la millor solució possible.

Però no podem perdre de vista que Dolz i Schneuwly se centren en els tipus de debat que consideren interessants des del punt de vista de l'ensenyament. En aquest sentit, rebutgen el debat televisat (que és probablement el debat model per a l'imaginari col·lectiu en aquest moment històric) per tal com aquest tipus de debat "relève plus souvent de la foire d'empoigne que de ce qu'on aimerait transmettre aux élèves". Podríem dir que aquests autors treballen debats que anomenarem "cooperatius", enfront dels debats "no cooperatius", com ara el debat electoral televisat, que, com ja hem dit, no busquen cap consens entre els participants i transgredeixen sovint el principi de cooperació conversacional.

4.3.2. El debat electoral televisat

El debat politicoelectoral és un dels diversos gèneres que conformen el discurs polític. Podríem denominar-lo també debat electoral televisat, donat que aquest tipus de debat està pensat amb la idea fonamental de ser retransmès per televisió (tot i que, de vegades, també es retransmet per ràdio) i per tal que arribe al major nombre possible de teleespectadors, és a dir, de possibles votants. Per a Contreras (1990: 94), aquest gènere constitueix "la más fiel transposición del espíritu democrático a la televisión".³⁴ La tradició més

³⁴ Per a Bourdieu (1996: 10), en canvi, quant a la televisió, cal lluitar "perquè allò que hauria pogut ser un extraordinari instrument de democràcia directa no es converteixi en un instrument d'opressió simbòlica". I, en concret, pel que fa als debats televisats considera que tot i tenir l'aparença de debats democràtics, són només falsament democràtics, per tal com amaguen una sèrie d'operacions de censura: imposicions per part del presentador (controla els temes, els torns, el temps i fins i tot pot arribar a manipular les intervencions), composició del plató per donar una imatge d'equilibri democràtic i dispositiu muntat prèviament amb converses preparatòries que impedeix pràcticament la improvisació. A més, els debats comporten una mena de joc lingüístic que neutralitza les diferències socials: el debat està pensat segons el model de la lluita on calen les

antiga es troba als Estats Units, que celebra debats entre els candidats presidencials des del 1960 (*cf.* § 4.1.) En aquell país, aquestes trobades tenen una estructura predeterminada: en el primer debat, que se centra en la política nacional, s'enfronten els candidats a la presidència; en el segon i darrer debat, els candidats a la vicepresidència tracten temes de política internacional.

A Europa, la pràctica de televisar els debats electorals és més recent. A Espanya, el primer debat entre dos candidats a la presidència del govern es va efectuar durant la campanya electoral dels comicis generals del març de 1993, quan van debatre cara a cara Felipe González i José María Aznar.³⁵ A Catalunya, el primer debat electoral entre els candidats a la presidència de la Generalitat (en aquest cas no dos, sinó cinc polítics, que representaven els principals partits democràtics) va ser retransmès per TV3 el 1988. Durant aquest anys, tant Televisió Espanyola com Televisió de Catalunya (i, de vegades, conjuntament) han emès també debats que podríem considerar en un segon nivell per tal com han enfrontat els segons candidats en la llista tancada de cadascun dels partits majoritaris que ja comptaven amb representació parlamentària.

Així mateix, cal dir que, almenys pel que fa a les cadenes de la televisió pública dins de l'estat espanyol, algunes vegades s'han presentat com a "debat electoral" programes que poc o gens tenien a veure amb el que fins

confrontacions, però, si es produeixen, és sempre dins de la lògica del llenguatge formal i culte (Bourdieu 1996: 33-40).

³⁵ Després d'aquell no s'ha tornar a realitzar cap altre debat entre els candidats a la presidència espanyola.

ara hem definit com a tal. Ens referim a emissions efectuades en període electoral on candidats a la presidència o representants de les principals forces polítiques, reunits en un plató i col·locats davant d'una càmera, han exposat, per rigorós ordre d'intervenció, el seu discurs programàtic a l'audiència sense cap intercanvi verbal entre ells. Com a resultat, hi ha hagut emissions d'aquests tipus on els polítics no solament no creuaven paraula amb els altres polítics, sinó tampoc amb el presumpte moderador, que es limitava en aquests casos, i d'acord amb els pactes previs entre els partits i les cadenes de televisió, a distribuir "el calle vostè parle vostè".³⁶ F. Fernández García (1999), parla de "discursos juxtaposats" enfront de "debat real", tot i que no per al·ludir als pseudodebats als que acabem de fer referència sinó als debats electorals típics on, de vegades, els participants no interactuen:

Partiendo de la base de que no podrán convencer al oponente y que sólo podrán intentarlo con la audiencia, casi dejan de lado la tarea de intentar rebatir [...] limitándose a transmitir cada uno su mensaje a la audiencia. (Fernández García 1999: 84)

Aquestes paraules ens porten novament a destacar un dels trets fonamentals del debat politicoelectoral, del qual ja hem parlat i sobre el qual descansen pràcticament tota la resta: el debat electoral és un debat "no cooperatiu" (cf. §. 4.3.2.2.).

³⁶ Malauradament, la gran majoria de debats electorals realitzats per Televisió Valenciana des de la seua creació l'any 1989 ha presentat aquestes característiques. I malauradament també, aquesta pràctica sembla haver-se implantat en els darrers anys, coincidint amb el període de govern del Partit Popular, en altres cadenes públiques com Televisió de Catalunya o la televisió estatal (TVE), que han optat més d'una vegada per aquesta "moderna" fórmula i han reduït sensiblement (quan no suprimit per complet) l'emissió d'autèntics debats electorals.

4.3.2.1. Els *talk-shows* o espectacles de parla

Podem considerar no cooperatius tots els debats televisats? És cert que en un mitjà com la televisió no resulta fàcil trobar debats que tinguen com a finalitat buscar la millor solució a un problema o arribar a un consens respecte d'un tema determinat. Tanmateix, també és cert que, en l'actualitat, determinades cadenes públiques de qualitat de països occidentals, algunes de caire cultural i minoritari, emeten programes de debat que pretenen informar, crear opinió crítica i alhora entretenir. Programes que no tenen res a veure amb els debats proposats per la telescombraria, on els convidats com a "experts" solen ser (tot i que no necessàriament) famosos protagonistes de la premsa del cor, desitjosos d'augmentar la seua popularitat i de demostrar al públic de l'estudi i al món sencer, a través de la càmera, el seu coneixement del tema i les seues dots de convenciment. En aquests casos, el fòrum sol esdevenir galliner, normalment amb la inapreciable ajuda del moderador, convertit en atiador d'un espectacle grotesc que sovint dóna cabuda als insults i altres comportaments grollers.

Salvant les distàncies entre els dos models referits, ambdós podrien incloure's en el que s'anomena "espectacles de parla" (*talk-shows*), denominació adoptada per Calsamiglia *et al.* (1997):

Es tracta d'un programa televisiu de debat on l'atractiu –o l'espectacle– queda centrat en la manifestació pública de les opinions personals (i en el debat consegüent) sobre un tema polèmic. Conté una escenografia i un dispositiu de comunicació amb gèneres conversacionals i informatius molts variats, que són el suport de relats de fets i d'expressió d'opinions sobre qüestions, més o menys polèmiques, més o menys lúdiques, que preocupen o interessen la població. De fet, la part més important del programa es construeix al voltant de la interacció verbal

entre individus expressament convidats per a aquest propòsit. (Calsamiglia *et al.* 1997: 59)

I, possiblement, també com a esdeveniment de parla, tot i que més en la perifèria que els suara al·ludits, es trobaria el debat electoral televisat. En aquest gènere, on el grau de formalitat és alt, no s'arriben a perdre les formes com sovint s'esdevé en altres debats de registre més col·loquial.³⁷ Els votants no acceptarien dels seus mandataris un comportament d'aquest tipus, la qual cosa saben bé els participants, que, en general, intenten en tot moment ser correctes i fins i tot amables amb els seus contrincants. En aquest sentit, Martín Rojo (2000) remarca que en el debat polític els polítics, tot i haver de manifestar el desacord inherent al gènere, hauran de tenir el compte que tenen una doble audiència i que, per tant, no poden arribar a trencar la comunicació en l'enfrontament amb els interlocutors directes.³⁸

4.3.2.2. El debat politicoelectoral: un debat no cooperatiu

Però que el debat electoral presente un to formal no vol dir en absolut que es tracte d'un debat cooperatiu, com sí que podria esdevenir-se en un debat televisat que es propose aprofundir en un tema d'interès social. Com ja hem dit, el debat

³⁷ Aquest to formal es manifesta sovint en la voluntat que alguns polítics manifesten d'utilitzar la llengua de la manera més correcta, com indica el següent comentari de Joan Solà:

Divendres vaig seguir el debat (és un dir) dels polítics per TV, i he de dir que vaig quedar positivament sorprès del seu domini de la llengua. [...] van fer gairebé tots, inclòs el candidat del PP, un esforç per parlar el català amb dignitat. (Joan Solà, "Com parlen els polítics", *Avui*, 7 d'octubre de 1999)

³⁸ Per a Ramoneda (2000), en televisió, la màxima és no ser massa agressiu, perquè això pot ser contraproduent, ja que la televisió castiga la duresa: cal moderar-se encara que es tinga raó.

electoral televisat és, per definició, un debat no cooperatiu. El comentari de Fernández García resulta ben explícit en aquest sentit:

(...) el debate es, por principio y en esencia, una lucha de argumentos en la que cada parte pretende convencer a la otra (u otras) de la adecuación de las propias propuestas frente a la inadecuación de las ajenas. La práctica del debate político se muestra, sin embargo, bastante lejana de tal principio teórico, mostrándonos que resulta casi imposible siquiera la posibilidad de que uno de los contrincantes convenza a los demás sobre tal extremo, pues todos están inexpugnablemente seguros de su verdad. Ante tal realidad cambia el objetivo al que se dirigen los esfuerzos de convicción y persuasión: la discusión con el oponente no busca convencerlo de nada, sino que intenta mostrar la superioridad de las propias propuestas para convencer al público, público que en la actualidad lo constituyen básicamente las audiencias de los medios de comunicación de masas, fundamentalmente de la televisión. Y es que [...] aunque los intervinientes en el debate tengan un interlocutor directo, su objetivo principal se halla al otro lado de las cámaras. (Fernández García 1999: 83)

Sembla, doncs, que aquest caràcter no cooperatiu té un origen clar en la complexitat del receptor del debat polític (*cf.* § 4.2.1.d), íntimament relacionada, al seu torn, amb la doble enunciació que presenta aquest gènere. El fet que el destinatari directe, és a dir, l'interlocutor polític que participa físicament en l'esdeveniment (si atenem a un primer grau d'enunciació), no siga el destinatari real del discurs, ja aquest paper ha passat a ser desenvolupat per l'audiència (en un segon nivell d'enunciació) o destinatari real del missatge, té unes conseqüències també molt importants. En efecte, això significa que de les dues característiques que Cuenca (1995) distingeix en el text argumentatiu—l'estructura lògica i el caràcter dialògic (*cf.* § 2.4.3.)— la primera, que inclou la confrontació d'arguments i contrarguments per tal de convèncer de manera raonada el contrincant, perd importància en el debat polític en favor de la segona, el caràcter dialògic, que manifesta la relació dialèctica entre emissor i receptor. Dit en altres paraules:

l'argumentació explícita o lògica és desplaçada en el debat electoral per un tipus d'argumentació implícita, menys evident, però molt més efectiva en aquest gènere. I és que, efectivament, no es tracta de convèncer amb arguments el contrincant sinó de seduir, d'encisar l'espectador per aconseguir el seu vot. Des d'aquesta perspectiva, els mecanismes lingüístics i discursius que manifesten el caràcter dialògic del text argumentatiu (mecanismes de modalització, referències díctiques, marques de modalitat oracional interrogativa i exclamativa i connectors característics de la comunicació oral) passen a primer pla en el debat electoral i conformen el gruix d'aquest tipus d'argumentació secundària.

En l'apartat 4.3.1. hem vist les característiques que presenta el debat com a gènere, les quals defineixen també el debat electoral televisat, tot i que, segons hem dit, aquest gènere polític manifesta també algunes especificitats:

- a) Es tracta d'un debat no cooperatiu.
- b) Presenta un to formal però bel·licós, on l'enfrontament pot estar més o menys encobert i les relacions de poder esdevenen fonamentals.³⁹
- c) L'argumentació implícita o secundària hi té un paper fonamental.
- d) L'ordre i la durada de les intervencions es pacten amb anterioritat entre els partits polítics i la cadena de televisió, tenint en compte la representació parlamentària de cada grup.⁴⁰

³⁹ Aquesta característica, directament relacionada amb l'anterior —el fet que el debat electoral és un debat no cooperatiu—, té implicacions fonamentals en les particularitats que el debat electoral, com a gènere discursiu, presenta des del punt de vista de la cortesia lingüística (cf. § 6.2.).

⁴⁰ En aquest sentit, com afirma Nel (1991), hi ha una relació entre el dispositiu d'organització del debat televisat i la seua funció de representació de la democràcia.

- e) El temes a tractar són polítics i també s'han negociat prèviament.
- f) Pot haver-hi un auditori present, però no participa directament en el debat.
- g) Es realitza en temps de campanya electoral, prèvia a la celebració dels comicis.

No cal dir que la posada en escena és fonamental en aquest tipus d'esdeveniment mediàtic. La disposició en l'espai dels participants i el moderador, el fet que estiguen asseguts o drets, que es troben o no al voltant d'una taula, la manera de vestir, els gestos, les mirades o els silencis que acompanyen les seues intervencions són alguns dels elements a tenir molt en compte en un debat d'aquestes característiques, per tal com poden tenir una importància capital a l'hora de decantar la balança. La proxèmica i la cinèsica i els estudis de paralingüística esdevenen, així, ben rellevants, si bé no hi hem entrat, donats els límits que necessàriament ens hem hagut de marcar en aquest treball.⁴¹ En aquest sentit, el nostre estudi s'ha limitat a descriure succintament la posada en escena de cada debat (*cf.* § 1.5.) i a consignar en la transcripció de cada trobada els gestos més significatius amb què els participants han acompanyat algunes de les seues intervencions.

Arribem així al punt final d'aquest capítol dedicat al discurs polític. En aquestes pàgines, hem vist els mitjans persuasius que la retòrica clàssica atribuïa al discurs

⁴¹ Algunes referències bàsiques que es poden consultar en aquest camp són Pease (1981), Knapp (1982), Poyatos (1994) i Stucky (1994). A més, per a l'anàlisi, de la posada en escena i, salvant totes les distàncies, resulten ben interessants els capítols que Rosselló (1999: cap. 4 i 5) dedica als materials expressius del teatre.

deliberatiu i la importància que la finalitat i les característiques de cada gènere tenien a l'hora d'utilitzar unes proves o unes altres. Així mateix, hem destacat la importància que, per al discurs polític, va comportar l'aparició dels mitjans de comunicació de masses, i hem descrit, breument, el naixement i les primeres conseqüències de la propaganda política. Hem pogut observar com les característiques generals de la comunicació política (doble llenguatge, caràcter polèmic, intenció agitadora, emissor/receptor complexos) es manifesten també en la comunicació politicoelectoral (ús de metàfores, interrogacions retòriques, ironia, díctics i designacions) i es concreten amb determinades especificitats (manifestació del desacord, crítiques explícites i interrupcions) en el debat electoral. I, finalment, hem arribat a la descripció del debat electoral televisat. Aquest gènere, conversacional quant a la forma i argumentatiu pel que fa al tenor funcional, es defineix com un debat no cooperatiu on esdevenen fonamentals els mecanismes lingüístics vinculats a la interacció i l'argumentació implícita, entre els quals es troben els marcadors discursius procedents de verbs de percepció analitzats en aquest estudi. En tot l'itinerari, ha estat present un factor bàsic i essencial: el poder de seducció que el polític professional haurà d'exercir per guanyar el vot del ciutadà.

5. ASPECTES SEMÀNTICS I MORFOSINTÀCTICS

—*Qué te han dejado los Reyes?*
—*Unas gafas.*
—*¡Mira!*
—*Y una moto.*
—*¡Oye!*
—*Y unos zapatos.*
—*¡Anda!*
—*Y unas bragas.*
—*¡Coño!*

[Karlos Arguiñano, en *Una altra cosa*, TV3, 15/04/03]

En aquest capítol abordarem l'evolució semàntica i morfosintàctica que han sofert els elements estudiats, *a veure*, *aviam*, *escolti* i *miri*, des del seu origen com a verbs de percepció física fins a convertir-se en marcadors discursius. Aquesta evolució comporta una sèrie de canvis que, com veurem, comencen en el nivell semàntic i es projecten en altres nivells gramaticals (sintàctic, morfològic i fonètic) fins a arribar al canvi categorial i funcional.¹ La teoria de

¹ L'origen d'aquest capítol es troba en Cuenca i Marín (1998), una comunicació presentada en el *XVIth International Congress of Linguists* (París, 20-25 de juliol, 1997) i en Cuenca i Marín (2000), treballs que constitueixen el començament de la nostra investigació en els marcadors discursius procedents dels verbs de percepció.

la gramaticalització (cf. § 2.3.), represa en la dècada dels noranta per lingüistes cognitivistes i funcionalistes (Heine, Claudi & Hünnemeyer 1991 i Hopper & Traugott 1993), ens proporciona un marc adequat per a donar compte d'aquests canvis. En concret, basarem les nostres argumentacions en la hipòtesi de la gramàtica emergent de Hopper (1987), centrada en la interacció entre la gramàtica, el significat i la funció, i en la teoria de la subjectivació de Traugott (1989, 1990 i 1995; Traugott & Dasher 2001), que associa el canvi semàntic amb el grau d'implicació de l'emissor en la forma lingüística de l'enunciat que transmet.

Recordem que la hipòtesi de la gramàtica emergent postula que la gramàtica tendeix a fixar estructuralment allò que en origen podria entendre's com una estratègia comunicativa. La teoria de la subjectivació manté que una de les vies essencials del canvi lingüístic va dels significats proposicionals fins als significats expressius. En altres paraules, el canvi lingüístic mostra una tendència "from meanings grounded in more or less objectively identifiable extralinguistic situations to meanings grounded in text-making [...] to meanings grounded in the speaker's attitude to or belief about what is said [...]" (Traugott i König 1991: 198). L'obra de Traugott i Dasher, *Regularity in Semantic Change* (2001), aprofundeix en aquesta línia amb una nova teoria denominada pels autors "Invited Inferencing Theory of Semantic Change", la qual relaciona el canvi semàntic amb la convencionalització d'implicatures. En aquest sentit, el paper del parlant/escriptor resulta fonamental, ja que el seu poder de control sobre les implicatures el converteix en font d'innovació.

Utilitzats com a marcadors discursius, aquests elements, a més de correspondre a un mateix tipus semàntic d'origen (el de la percepció

sensorial), comparteixen unes característiques formals i funcionals que ens permeten analitzar-los com un grup relativament homogeni, tant des del punt de vista semàntic i morfosintàctic com des del punt de vista discursiu:

- Deriven de formes imperatives o relaciones amb l'imperatiu.
- En conseqüència, tenen un caràcter conatiu bàsic que les vincula al receptor.
- Manifesten un valor conversacional (fàtic) relacionat amb la gestió de la conversa i són, per tant, formes típiques de la llengua oral.
- Morfosintàcticament, presenten caràcter parentètic, se situen típicament en la perifèria de l'oració, el verb ha perdut totalment o parcialment el caràcter predicatiu i està totalment o parcialment fixat morfològicament.

Aquestes característiques desvinculen funcionalment els elements analitzats de la classe verbal i els situen en la perifèria de la connexió. Amb tot, veurem que no totes les formes presenten el mateix grau de gramaticalització, fet que esdevé fonamental a l'hora d'entendre el seu funcionament discursiu en el debat electoral.

5.1. CANVI SEMÀNTIC

La percepció física és el pont entre la realitat i el coneixement humà d'aquesta realitat, de manera que, tenint en compte el caràcter "corporeïtzat" (*embodied*) del llenguatge, no ens ha de sorprendre que les paraules que indiquen percepció formen part d'un gran nombre de construccions i, més encara, que aquelles que remeten als sentits principals, com la vista i l'oïda,

siguen les més utilitzades. El nostre estudi ens ha permès constatar determinats usos relacionats amb la connexió de tres verbs en català: *veure* (percepció visual passiva), *mirar* (percepció visual activa) i *escoltar* (percepció auditiva activa). Com veurem, el caràcter visual o auditiu, per una banda, i el tret actiu o passiu, per l'altra, marcarà de manera determinant les possibilitats discursives de les formes analitzades.

En el procés de gramaticalització sofert per construccions que contenen els verbs de percepció visual i auditiva *veure*, *mirar* i *escoltar* fins a convertir-se en els marcadors *a veure*, *aviam*, *miri* i *escolti*, s'observa una clara evolució semàntica que va des del significat literal de percepció física (1a) fins a un significat subjectiu, vinculat a l'actitud del parlant respecte al desenvolupament de l'intercanvi comunicatiu (1b):

- (1) a. <C Trias> Senyor Molins, vostès el que han aconseguit és crear empreses públiques a la Generalitat, deficitàries [(pronúncia emfàtica)], deficitari_ (¿zzzz?), un moment, deficitàries [(pronúncia emfàtica)] i, en segon terme, crear [(pronúncia emfàtica)], en aquest moment, un deute de vuit-cents mil milions de pessetes (<pronúncia emfàtica>), vuit-cents mil milions de pessetes. [(A veure, jo l'**he escoltat**, senyor Molins)] [EG96, 0:43:52]
- b. <C Ribó] ...molt curt, pràcticament res, ho ha dit vostè mateix. Vostè mateix ha fet_ ha passat l'examen i crec que amb [(un notable suspens)].
<C Moderador> [(El senyor Pujol)] li (¿zzzz?) contestar aquesta pregunta, [(¿zzzz?)].
<C Pujol> [(B(u)eno:)], **escolti**, si vostè considera que quaranta-dos mil mil_ milions de pessetes [(és poca cosa, perdoni, (¿zzzz?) els hem guanyat, perdoni, ara m'interromp ell)] [EA95, 1:08:55]

Aquesta diferència entre l'ús i el significat de *he escoltat* en (1a) i *escolti* en (1b) pot il·lustrar el pas de l'objectivitat a la subjectivitat que, segons afirma Traugott (1989, 1995), caracteritza el canvi semàntic. De fet, el significat literal i objectiu del verb *escoltar* (percepció auditiva) en (1a) s'ha subjectivat en (1b),

on mostra de manera clara el punt de vista de l'emissor respecte del que s'està dient. Però, a més, també resulta evident l'atenció explícita que el parlant mostra en aquest exemple cap a l'oient com a participant en l'acte de parla, de manera que s'activa també el mecanisme que Traugott i Dasher (2001: 19) denominen "intersubjectivació".

El canvi semàntic que es manifesta entre (1a) i (1b) es relaciona també amb el pas des del significat de percepció física (visual i auditiva) fins a significats intel·lectuals i emocionals que, segons destaca Sweetser (1990: capítol 2), realitzen habitualment els verbs de percepció d'un gran nombre de llengües.² De fet, en el nostre corpus podem trobar exemplificats usos dels verbs que ens ocupen en els tres dominis cognitius que diferencia aquesta autora per a analitzar la polisèmia d'algunes conjuncions (1990: capítol 4): el domini del contingut (2a), el domini epistèmic (2b) i el domini dels actes de parla (2c):

- (2) a. <C Serra>... Ho dic en castellà perquè ho he llegit en castellà, "de las televisiones autonómicas". Si guanyessin, si guanyessin, i això també alerto (<pronúncia emfàtica>), [(als_ als partits que estem aquí, privatitzarien (<pronúncia emfàtica>))]
<C Rahola> [(I vostès no han fet una llei perquè es pugui **veure** al País Valencià, TV3...)]
<C Serra> ... TV3. [(A part de (¿reduir?) la televisió pública.)]
<C Moderadora> [(Té la paraula el Saura.)] [EG96, 1:15:02]
- b. <C Obiols> Jo vull deixa:r, en primer lloc, constància de quin és el nostre objectiu... fonamental. El nostre objectiu és avançar, paulatinament, cap a les més (<pronúncia emfàtica>) altes cotes d'autogovern i de realització nacional de Catalunya. I nosaltres sabem que el destí de Catalunya es troba en la unió política d'Europa. Nosaltres **veiem** un procés, pas a pas, de constitució de la unió política d'Europa com a estat plurinacional on Catalunya trobarà, finalment, el seu destí de plena realització com a poble, com a nació. [EA92, 1:13:03]

² Santos i Espinosa (1996: cap. 5) presenten una bona síntesi de les idees de Sweetser, il·lustrada amb exemples sincrònics i diacrònics de l'espanyol.

- c. <C Nadal> [({zzzz?} els abusos de l'Eix transversal en fan quatre com la variant de Girona ({zzzz?})]
<C Colom> [({zzzz?} [parlen tots tres alhora i no s'entén el que diuen])] qui a des_ qui ha desmuntat més el territori no sé qui s'endurà la palma, eh?, [(si la variant de Girona o ({zzzz?})]
[Tornen a parlar tots alhora i no s'entén el que diuen]
<C Moderadora> [(A **veure**, sisplau, hauríem_ hauríem d'acabar ara)]. Eh, som_ som conscients que, de tenir més temps, seguirien parlant i seguiria havent-hi, eh, altres torns de rèplica per al·lusions perquè vostès, [(tots vostès hi estarien disposats.)] [EA95, 1:44:01].

En efecte, en (2a) el verb *veure* presenta el significat originari de percepció física (domini del contingut); en canvi, en (2b), el verb ha fet el pas que acabem de comentar i mostra un significat de percepció intel·lectual, de manera que *veure* és sinònim d'*entendre* (domini epistèmic); en (2c), el significat de *veure* s'allunya clarament del significat literal i se situa en el nivell de l'organització discursiva (domini dels actes de parla), per tal com amb el marcador, el moderador introdueix una intervenció amb la qual intenta reorganitzar el torn de parla. En aquest darrer cas, el paper d'*a veure* pot quedar també definit per les paraules de Dasher (1995: 271, *apud* Traugott 1995b), per a qui determinats elements, quan funcionen com a marcadors discursius, "encode features of the speech event independently of the referenced event".

És interessant notar que hem trobat en el nostre corpus algun cas de *miri* que pot il·lustrar els contextos d'ambigüïtat pragmàtica (Sweetser 1990, *cf.* § 2.3.2.) que expliquen el canvi semàntic.

- (3) <C Ribó> Sí. El senyor Pujol parla de que: hem ficat més gols. Vostès sí. Els que vostè representa segur, però la ciutat ({zzzz?}) de Catalunya segur que no. Aquest partit l'hi accepto, però els que vostè representa segur que han guanyat durant tota aquesta etapa, perquè vostè ha governat en favor

d'aquests poderosos. Jo li puc tornar a donar altres exemples de com ha menystingut als que no són poderosos. **Miri**, això és una publicació de la Generalitat de Catalunya [(mostra la publicació)], no és pas d'altra institució que la Generalitat i dóna les següents xifres d'atur basades a l'AEPA senyor Pujol, la fan vostès, eh?: "Atur juvenil a Catalunya: 36 coma_ 35,6 %" (<llegeix>). A Espanya, 33,4. Són les seves xifres. [EA95, 0:20:07]

Com es pot apreciar, es tracta d'un ús literal del verb *mirar*: convida el receptor a mirar la publicació que el parlant li mostra. Tanmateix, té ja algunes de les característiques que presentarà com a marcador discursiu (ús parentètic, funció fàtica i conativa) i que podria haver propiciat el canvi semàntic i categorial. En tot cas, sembla interessant deixar constància d'exemples com aquest, que podríem denominar "de transició" i que il·lustren els contextos que poden haver afavorit el procés de gramaticalització: a partir de casos d'aquest tipus s'ha pogut produir la convencionalització d'implicatures originada en l'atenció del parlant cap a l'oient.

Per tant, els marcadors del discurs analitzats mostren un canvi semàntic des de la percepció física (domini del contingut o proposicional) a significats vinculats al discurs i als interlocutors. Tanmateix, en els elements analitzats, el grau de modificació semàntica respecte del significat perceptiu original varia segons el tipus de verb del qual provenen. Així, els verbs de percepció visual han perdut totalment la referència al sentit de la vista. És a dir, quan *veure* (4) o *mirar* (5) s'utilitzen com a marcadors, l'emissor no suposa que el receptor haja de veure o mirar res amb els ulls:

- (4) <C Colom> Sí, jo el que volia dir és que després de dotze anys de govern del senyor Pujol, Catalunya continua sent a hores d'ara una nació estrictament de peatge [...] i penso que això és realment, punts de no funcionament del país, punts de no funcionament del que en diem l'autonomia i, nosaltres, des de

l'òptica d'Esquerra Republicana, només hi veiem, i per aprofundir en aquesta entitat del país la via normal (<pronúncia emfàtica>) de tota nació normal al món, que és aquesta via d'assolir la totalitat de la nostra personalitat col·lectiva.

<C Moderadora> **A veure**, el senyor Vidal Quadras volia dir [(alguna cosa)] [EG93, 0:13:44].

- (5) <C Borrell> [...]Per nosaltres és avui en dia més prioritari encara que no pas l'alta velocitat Madrid-Barcelona, perquè és un corredor de gran tràfec. Senyor Es_ Espasa, el Madrid-Barcelona amb alta velocitat tampoc és rentable, des del punt de vista (¿zzzz?).
 <C Espasa> Molt més, molt més que el Madrid-Sevilla.
 <C Borrell> Pues [pronúncia pos] **miri**, jo no li aconsellaria que posés els cèntims com a accionista privat ni amb l'un ni amb l'altre, la diferència és molt més petita del que sembla. De totes maneres, eh la opció Madrid-Sevilla... [EG93, 0:12:54]

És evident, en efecte, que ni la moderadora en l'exemple (4) ni Borrell en (5) pretenen fer cap referència al significat literal de *veure* o *mirar*. El fet que aquestes formes siguin habituals en les converses telefòniques, on l'únic sentit de contacte entre els interlocutors és l'auditiu, és també una prova que les desvincula del sentit originari del verb del qual provenen.

En canvi, en el verb d'audició *escoltar*, el canvi semàntic és menor, ja que sempre que parlem amb algú, suposem que està escoltant-nos o, si més no, sentint-nos, de manera que el sentit de percepció física (el significat literal i primari) d'aquest verb mai no queda totalment anul·lat, ni tan sols es debilita de manera marcada (6):

- (6) <C Trias> [(O perquè se l'emporti algú amb un maletí)].
 <C Serra> ...[(senyor_ senyor Trias)]_
 <C Moderador > [(Senyor Serra)]
 <C Serra> Senyor Trias, no parle (<pronúncia emfàtica>) vostè de maletins.
 <C Trias> [(**Escolti**, parlaré tant com vulga de maletins, m'entèn?)] [EG96, 0:35:46]

Amb tot, la (inter)subjectivació del significat s'esdevé igualment en aquest verb, perquè al significat literal, "objectiu", s'afegeix un valor discursiu bàsic d'apel·lació al receptor, tot i que, a diferència del que ocorre amb els verbs de percepció visual, el significat auditiu no arriba a desaparèixer. Per tant, pel que fa al canvi semàntic, podem afirmar que els verbs de percepció visual *veure* i *mirar*, en el procés que els converteix en els marcadors discursius *a veure*, *aviam* i *miri*, mostren un grau de modificació major que el verb de percepció auditiva *escoltar* en l'evolució cap al marcador *escolti*.

5.2. CARACTERÍSTIQUES DISTRIBUCIONALS

El canvi semàntic que acabem d'analitzar és només el primer d'una sèrie de canvis que es projecten en altres nivells: la distribució, la funció sintàctica, la morfologia i la forma fonètica. Pel que fa a la distribució, les formes analitzades solen aparèixer al començament de l'oració i presenten un caràcter parentètic, és a dir, van precedides d'una pausa marcada i seguides d'una pausa poc marcada (el que normalment correspondria en l'escrit a "punt X coma", on X=marcador):³

- (7) <C Moderadora> Senyor Pujol.
<C Pujol> **Miri**, nosaltres ens movem dintre del marc de l'Estatut i de la Constitució. El que passa és que entenem que se n'ha de fer i se'n pot fer una lectura, que no és la fa (e)l govern actualment, que és la que afortunadament, algunes vegades, últimament està fent el tribunal Constitucional, amb una sentència molt important que acabem de guanyar, que ha incrementat l'autonomia de Catalunya sensiblement (<pronúncia emfàtica>), de la qual no se n'ha parlat, i que a més a més hem sigut els únics, diguem-ne, a aconseguir

³ Tot i que la llengua oral i la llengua escrita pertanyen a dos nivells autònoms (però interrelacionats) que convé no confondre, i encara que la puntuació pot ser, en última instància, un fet subjectiu, hem intentat, per una qüestió de rendibilitat explicativa, traslladar a les convencions de l'escrit les pauses del nostre corpus oral (vegeu § 2.5.1., on parlem de les directrius que hem seguit en la transcripció).

que es fes aquest canvi, perquè ni les ni les autonomies del partit popular ni les socialistes no havien fet cap mena de recurs, per tant, això és possible incrementar les cotes d'autogovern, que deia abans, doncs creiem, dintre d'aquest marc. [EA92, 1:15:45]

En relació amb la posició que ocupa i a les pauses que l'emmarquen, el marcador *miri* de l'exemple (7) és un cas prototípic del nostre corpus, on la majoria dels elements analitzats apareixen encapçalant l'oració en què es troben, precedits d'una pausa marcada (//) i seguits d'una pausa poc marcada (/). D'altra banda, els marcadors estudiats es pronuncien amb una entonació asseverativa i un tonema final descendent.

5.2.1. Posició oracional

Però, a més de la posició prototípica, la inicial absoluta, els marcadors poden aparèixer en altres posicions. Així, pel que fa al lloc que ocupen, els hem classificat en dos grans grups: inicial i interior. En el cas de la posició inicial, hem distingit dos casos:

- a) inicial absoluta, quan el marcador apareix darrere de punt i encapçala una oració;
- b) en combinació, quan no té posició inicial absoluta perquè va precedit per un altre element connector o un vocatiu, però precedeix l'oració que introdueix. De fet, es pot considerar que constitueix una unitat complexa amb aquest altre element més perifèric.

En el cas de la posició interior, diferenciem quan es troba darrere d'una afirmació o una negació (una prooració) o encapçalant una clàusula, és a dir,

una estructura subjecte-predicat que no constitueix una unitat màxima de la sintaxi.⁴

Els resultats del nostre corpus quant a la posició es recullen en la taula 1:

Taula 1. Posició oracional

	AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	TOTAL
Absolut	11 (91'7%)	19 (79'2%)	64 (75'4%)	57 (62'6%)	151 (71'2%)
En comb.	1 (8'3%)	3 (12'5%)	14 (16'4%)	21 (23'1%)	39 (18'4%)
INICIAL	12 (100%)	22 (91'7%)	78 (91'8%)	78 (85'7%)	190 (89'6%)
Segueix prooració	—	2 (8'3%)	3 (3'5%)	6 (6'6%)	11 (5'2%)
Inicia clàusula	—	—	4 (4'7%)	7 (7'7%)	11 (5'2%)
INTERIOR	—	2 (8'3%)	7 (8'2%)	13 (14'3%)	22 (10'4%)
TOTAL	12 (100%)	24 (100%)	85 (100%)	91 (100%)	212 (100%)

Recordem que el total de marcadors analitzats és de 212 (12 ocurrencies d'*aviam*, 24 d'*a veure*, 85 de *miri* i 91 d'*escolti*). Així, segons s'aprecia clarament en la taula, la major part de les formes, 190, corresponents al 89'6%, apareixen al començament de l'oració. En concret, *aviam* mai no abandona la posició inicial. D'altra banda, només un 10'4% dels marcadors analitzats

⁴ Seguint Cuenca (1996: cap. 4) distingim els conceptes d'oració i de clàusula, entenent que la primera és una unitat màxima de la sintaxi, el que en l'escrit escrivim entre punt i punt (per esmentar un criteri comprensible tot i que complex en l'aplicació a l'oral). La segona és l'estructura subjecte-predicat que no és autònoma distribuicionalment, és a dir, que es troba inserida en una estructura major que és l'oració. Quant al concepte de prooració, correspon als usos de *sí* i *no* com a resposta a una pregunta. En aquests casos, *sí* i *no* són com una mena de proformes que substitueixen el contingut d'una estructura oracional anterior i en mantenen només la modalitat (afirmativa o negativa). Per això Cuenca les denomina "prooracions".

apareixen en posició interior i, en aquests casos, és la forma *escolti* l'única que destaca sobre la resta (*a veure i miri*).

a) Posició inicial

En posició oracional inicial, els marcadors poden aparèixer en “inicial absolut” o en “inicial en combinació”. Segons ja hem dit, considerem inicials absoluts els casos prototípics com ara el de l'exemple (7), on el marcador *miri* encapçala l'oració i apareix entre una pausa marcada i una altra pausa poc marcada. També hem analitzat com a inicials absoluts els casos en què els marcadors apareixen després de falsos inicis (8):

- (8) <C Rahola> [...] Vostè diu: “ha anat molt bé Europa per a Espanya”. I ja entenc que ho digui en aquest temes. Per Catalunya també? Per l'avellana de Reus ha anat bé? Allò, els seus ministres actuant en clau d'interessos espanyols però mai no en clau d'interessos catalans. Per la poma de Lleida, ha anat bé, per exemple? I per l'ametlla, per exemple, de les Illes Balears? Perquè jo vull_ **Escolti'm**, això se sent i es veu a la gran nació catalana, illes i País Valencià. Sàpiguen que l'espoli fiscal a les illes i al País Valencià és encara més alt que a Catalunya. I això, escolti'm, vostès han estat claus però no ha semblat que els hi preocupés. [EG96, 0:41:01]

És cert que, en aquestes ocasions, els marcadors no són inicials en sentit estricte, però funcionen, sens dubte, com si es trobaren al començament de l'oració, ja que aquesta segona posició aparent és el resultat d'haver afegit un altre element inicial que realment no s'integra en l'oració des del punt de vista sintàctic.

Per altra banda, hem classificat com a “inicial en combinació” les ocurrències en què el marcador segueix un altre element connector, el qual encapçala l'oració (39 casos, 18'4%). L'element que precedeix el marcador pot ser una

conjunció (9), un altre marcador discursiu procedent de verb de percepció (10) o un marcador discursiu de qualsevol altre tipus (11):

- (9) <C Moderador> Senyor Borrell, vostè m'ha recordat a mi que jo posi ordre però jo li he de recordar a vostè que també interromp quan els altres parlen.
<C Borrell> **Però escolti**, qui està interrompent en aquest moment és el senyor Molins.
<C Moderador> Sí, sí, d'acord, d'acord. Per això, [(parle, senyor Borrell, parle, senyor Borrell)]. [EG93,0:47:35]
- (10) <C Moderadora> Té la paraula la senyora Rahola, [(que volia parlar també)].
<C Rahola> [(Sí, el senyor Serra)], mm, mm. Sí, el senyor Serra diu que han muntat l'estat del benestar. Jo, més aviat, diria que déu n'hi do la feina que han fet per desballestar i per desmuntar l'estat del benestar. **Miri escolti'm**, senyor Serra, vostès tenen un frau absolutament descontrolat, primer punt. Que, per cert, jo recordo una frase del senyor Leguina que deia que hi havia mesures diferents de combatre els fraus segons les zones. [EG96, 0:20:50]
- (11) <C Vidal-Quadras> Si no parlo de publicitat, [(és vostè que parla de publicitat)].
<C Pujol> ...[(esco:lti,)]
<C Vidal Quadras> Li dic sous, dietes, [(viatges, despeses de representació, b(e)renars, dinars i sopars)]
<C Moderadora> [(**Bé, avere**, si parlen en ordre ens assabentarem del que diu cadascun d'ells)]
<C Pujol> Bé, em permet? Em permet? [(Em permet?)]
<C Vidal-Quadras> [(¿si ens entenem?)] [EA92, 0:49:59]

En aquests exemples, els elements analitzats es combinen amb una altra unitat que, igual com el marcador, tampoc no presenta significat proposicional, de manera que tots dos s'integren en una unitat complexa. Per aquesta raó hem considerat que el marcador continua ocupant la posició inicial, tot i que no és tracta d'una posició inicial absoluta sinó inicial en combinació. De fet, en alguns casos ja no es produeix pausa —(9) i (10)—, la qual cosa és una mostra de la integració entre els dos elements. Com es pot comprovar en els exemples anteriors, en posició inicial combinada, la pausa

entre els dos elements que encapçalen l'oració, si es produeix, no serà una pausa marcada (//) sinó una pausa poc marcada (/).

També podem trobar, encara que esporàdicament, alguns exemples amb una triple combinació (12) i (13):⁵

- (12) <C Rahola> [...] Tercer: Estat català del benestar. Hem de superar la carestia (<pronúncia emfàtica>) que representa el DNI espanyol (<pronúncia emfàtica>), ens costa molt car, molt car (<pronúncia emfàtica molt car>) pagar aquest (<mostra el seu DNI>) DNI als catalans. És una autèntica sagnia econòmica. **I, finalment, miri**, vull recordar la meva condició de dona. Perquè és bastant probable que aconseguim finalment els nostres plantejaments a Catalunya, aconseguim una Catalunya més pròspera, una Catalunya més justa, però probablement encara hi haurà la lluita de les dones. [EG96, 1:55:54]
- (13) <C Colom> [...] D'acord que hem aconseguit algunes (<pronúncia emfàtica>) qüestions en relació al desplegament dels mossos, però: tot allò que van aconseguir en aquell moment amb molts interrogants, ara estem fent marxa enrere, i_ i en relació_
- <C Pujol> En relació a què? [en veu baixa]
- <C Colom> **Home, doncs miri**, la pròpia Secretària d'Inte_ d'Estat de l'Interior va dir clarament que aquí no hi hauria ni un sol guàrdia civil, ni un sol policia que marxés de les comarques. [EA95, 1:03:44]

D'altra banda, cal diferenciar els pocs casos en què el marcador apareix darrere d'un vocatiu, com en (14):

- (14) <C Trias> Molt bé. [(Doncs vostè_ Senyor Molins, respiri)].
- <C Molins> [(El_ el_ el respecte es mereix amb el que es diu)], també (<assenyalant-lo amb el dit>).
- <C Trias> **Senyor Molins, miri**, vostè a mi no em pot donar classes [(de catalanisme polític. Escolti, el Partit Popular_ el Partit Popular_ el Partit Popular)] [EG96, 1:02:14]

⁵ González (2001) proposa parlar de marcadors pragmàtics compostos (PMC) quan apareixen junts dos o més marcadors pragmàtics. Per a aquesta autora, es tracta de casos que responen a "una necessitat del parlant de moure's lliurement pels diferents nivells discursius —referencial, interpersonal, estructural i cognitiu—" (González 2001: 90). D'aquesta manera, el parlant facilita les inferències i les pressuposicions de l'oient i es redueix així en gran mesura el cost de processament de la informació.

El criteri que hem seguit per incloure els exemples d'aquests tipus entre els que ocupen posició inicial és que, des del nostre punt de vista, el marcador, més que perdre la posició inicial, segueix un element que sintàcticament és encara més perifèric en l'oració.

Quantitativament, *aviam* gairebé sempre té posició inicial absoluta (91'7%); en canvi, *escolti* és el marcador que més apareix combinat (23'1%), si bé la posició inicial absoluta continua essent predominant.

b) Posició interior

Quan els marcadors analitzats no encapçalen l'oració, els incloem en el que hem denominat posició interior. Respecte d'aquesta posició, hem distingit dos casos: en primer lloc, aquell en què el marcador segueix una prooració, és a dir, una afirmació o una negació (*sí* o *no*) amb valor de proforma equivalent a una oració o a una clàusula com s'esdevé en (15):

- (15) <C Vidal-Quadras> però si el pressupost és públic, senyor Pujol, [(és qüestió d'anar a mirar-lo)]
<C Pujol> [(No, no, és clar que és públic)] i per això és un error i per això li dic que vostè comet una greu, una greu, una greu [riu] una greu imprudència diguent una cosa que es pot demostrar claríssimament que no és certa. El pressupost de la Generalitat l'any passat va ser de trenta-dos trenta-tres milions de pessetes i aquest any ha passat a cinquanta cinquanta-un mil milions de pessetes.
<C Ribó> Pressupost de la Generalitat?
<C Pujol> Pressupost de: del departament de medi ambient
<C Vidal-Quadras> onze mil vuit-cents [(són les xifres que)]
<C Pujol> [(**No, no, escolti**, un moment, miri, doncs vostè)] segurament l'han informat malament...
<C Vidal-Quadras> Sí, sí. [EA92, 0:50:57]]

La posició del marcador en (15) és més interna del que pot semblar a simple vista, ja que “No” equival, en realitat, a “No, no són onze mil vuit-cents” o “No són les que vostè diu, les xifres vertaderes”, de manera que el marcador *escolti* no apareix realment a continuació d’un mot sinó a continuació de tota una clàusula i encapçalant la que ve a continuació.⁶

En segon lloc, hem diferenciat els casos en què el marcador ocupa una posició aparentment més interna i encapçala una clàusula (16):

- (16) <C Pujol> ...Però el que passa és que s’han d’analitzar perquè el dia que vingui un a un, si ens tornen a fer un gol de pissarrí doncs bé, aleshores parlarem. Però nosaltres en aquest moment sumem més que no pas restem, molt més que no pas restem. Atur: no sóc jo els que els ho dic, però **escolti**, realment nosaltres en aquest moment tenim un atur de l’11,11%. Espanya té un atur, concretament, del 16 i escaig per cent. És important, gairebé 5 punts. [EA95, 0:15:57]

En (16), el marcador *escolti* encapçala, juntament amb la conjunció *però*, la clàusula “realment nosaltres en aquest moment tenim un atur de l’11’11%.” Convé dir que, dins del grup dels marcadors que encapçalen clàusula (11 en total, el 5’2% del nostre corpus) trobem dues tendències. La primera és la dels elements que, com en l’exemple (16), es troben en posició interior, però

⁶ En altres ocasions, hem trobat una prooració seguida d’una pausa marcada (/):

- (i) <C Moderadora> [(Un segon, no, no, senyor Vidal-Quadras)], la tenia demanada, doncs (<riure generalitzat>) [(Són molt cortesos)].
<C Vidal-Quadras> **Sí. A veure, miri**, jo ho explicaré d’una manera molt senzilla, [...] [EA95, 1:23:43]

L’entonació i la durada de la pausa ens han dut a transcriure d’una o altra manera. En tot cas, si considerem la pausa darrere de la prooració com a marcada (/), el marcador actua en el nivell textual i aquests casos ja han estat tinguts en compte en el nostre recompte de dades. Si transcrivim la pausa com a poc marcada (perquè en l’oral, si la hi ha, és molt més breu i amb corba ascendent), aleshores el marcador actua en el nivell oracional i són aquests els casos que abordem en aquest subapartat.

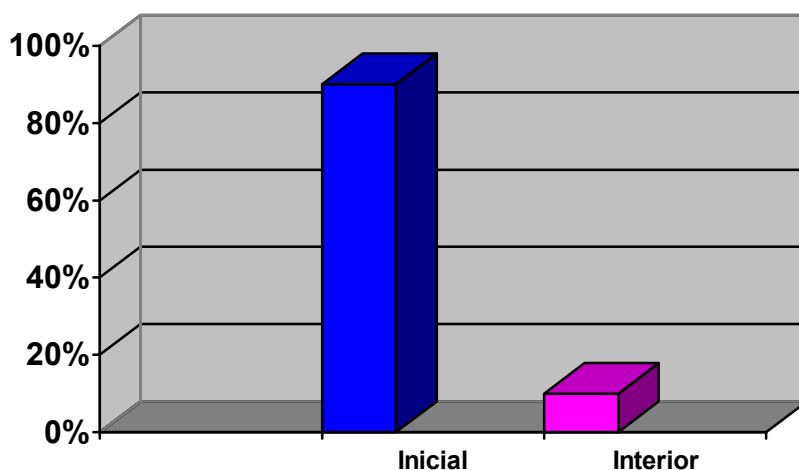
sempre acompanyant una conjunció. L'altra tendència és la que s'esdevé en alguns casos del marcador *escolti* que funcionen de manera emfàtica dins de l'oració on apareixen (17):

- (17) <C Rahola> [...] Quan algú està en un sumari judicial per terrorisme no pot convertir-se en bandera electoral [en un to molt alterat Miri electoral]. Si demà passat (<pronúncia emfàtica Si demà passat>), **escolti'm**, l'exculpen judicialment, ja li faran homenatges, ja el recuperaran políticament, ja el posaran en cinquanta banderes, però ara no el podien cu_ posar, perquè_ de cap manera, estaven jugant amb foc. [EG96, 1:32:51]

Fixem-nos en el fet que l'ordre que s'esperaria en aquesta oració seria el següent: "Si demà passat l'exculpen judicialment, **escolti'm**, ja li faran homenatges, ja el recuperaran políticament..." o "**Escolti'm**, si demà passat l'exculpen judicialment, ja li faran homenatges, ja el recuperaran políticament...". En canvi, en l'exemple del corpus, el marcador va precedit d'un element tematitzat. En tot cas, el que interessa destacar en relació amb la posició oracional interna dels marcadors, és que normalment encapçalen clàusula (ja siga darrere d'una prooració o no).

Així, quant a la posició interior, *escolti* és l'únic marcador que té una presència destacable (el 14'3% de les ocurrències d'aquesta forma); en canvi, en el nostre corpus no hem trobat cap cas d'*aviam* en posició interior.

En resum, pel que fa a la posició, aquests marcadors ocupen prototípicament la posició inicial de l'oració en què apareixen; de vegades, però, també poden trobar-se en l'interior de l'oració i, en aquests casos, encapçalen una clàusula (gràfic 1):

Gràfic 1. Posició oracional global

5.2.2. Pauses

Ja hem dit que el caràcter parentètic dels marcadors procedents de verbs de percepció és indicat, junt amb la posició inicial, per les pauses que els emmarquen. En relació amb aquest tret, es distingeixen dos grans blocs entre els marcadors analitzats: els que apareixen entre pauses (les quals poden correspondre a una pausa marcada, que en l'escrit equivaldria a un punt i que hem indicat en la taula com a "//", o bé a una pausa poc marcada, que en l'escrit equivaldria a una coma, "/") i els que només duen una pausa (que pot anar davant o darrere del marcador).

La taula 2 conté les dades completes sobre les pauses amb què apareixen les formes analitzades en el nostre corpus:

Taula 2. Pauses

	AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	TOTAL
// x /	11(91'7%)	19 (79'1%)	64 (75'3%)	57 (62'6%)	151 (71'2%)
/ x /	1 (8'3%)	2 (8'3%)	8 (9'4%)	18 (19'8%)	29 (13'7%)
Entre pauses	12 (100%)	21 (87'5%)	72 (84'7%)	75 (82'4%)	180 (84'9%)
Precedits de Pausa	—	3 (12'5%)	3 (3'5%)	3 (3'3%)	9 (4'2%)
Seguits de Pausa	—	—	10 (11'7%)	13 (14'3%)	23 (10'8%)
Només una pausa	—	3 (12'5%)	13 (14'3%)	16 (17'6%)	32 (15'1%)
TOTAL	12 (100%)	24 (100%)	85 (100%)	91 (100%)	212 (100%)

És evident que, majoritàriament, els marcadors analitzats es troben entre pauses (84'9%). Amb tot, en el 15'1% de les ocurrències, també poden presentar-se únicament amb una pausa, que se situa normalment darrere. Així mateix, resulta destacable que *aviam* és l'únic marcador que sempre apareix entre pauses en el nostre corpus (100% de les ocurrències). *Escolti* i *miri* són els únics que podem trobar amb pausa només posterior. Com hem dit abans, la falta de pausa és especialment freqüent quan es combinen amb una conjunció prèvia amb la qual tendeixen a formar un marcador compost.

a) Marcador entre pauses

La taula 2 mostra que, si els marcadors es troben entre pauses, segueixen en la majoria de casos l'esquema "// x /" (el 71'2% de les ocurrències totals). És a

dir, la pausa que va davant és una pausa marcada i la pausa que va darrere és una pausa poc marcada (18):⁷

- (18) <C Pujol> Ara voldria poder parlar dels temes. **Miri**, en primer lloc, cosa que, per altra banda, ja era previsible, veig que la prioritat d'alguns dels meus col·legues fonamentalment és criticar el govern, cosa que ja, bé, també és una prioritat. [EA92, 0:35:41]

La resta de marcadors que apareixen entre pauses, el 13'7% del total, respon a l'esquema “/ x /” i, per tant, se situen entre pauses poc marcades (19):

- (19) <C Rahola> [(És que des de l'esquerra)], certament, avui el que pugui dir el Partit Popular ja ens ho sabem. Al capdavant, **miri**, el problema no està tant en que el senyor Boyer allò, planxi ara, dissenyi les camises del Partit Popular sinó que prèviament, senyor Serra, dissenyava i planxava les seves. [EG96, 0:27:38]

Lògicament, el nombre de marcadors que segueix l'esquema de pauses “// x /” es correspon amb els marcadors en posició inicial absoluta en l'oració. En canvi, l'esquema “/ x /” inclou la gran majoria dels interiors i una gran part dels inicials en combinació.

b) Una sola pausa (davant o darrere del marcador)

Entre els marcadors que només duen una pausa, el 15'1% del total, aquesta sol anar darrere i és poc marcada (exemple 20), encara que en algunes

⁷ Com hem dit, les indicacions “//”, “/” no signifiquen exactament pausa llarga i pausa breu respectivament, ja que, de vegades, les pauses marcades que assenyallem amb “//” i traslladem a l'escrit com un punt, poden ser més breus que les pauses poc marcades, que indiquem amb “/” i fem correspondre amb comes. En la majoria dels casos analitzats, l'entonació ha estat un element fonamental a tenir en compte a l'hora de realitzar la transcripció (cf. § 2.5.1.).

ocasions (només 9 casos en tot el corpus, corresponent al 4'2%) també apareix davant (exemple 21):

- (20) <C Espasa> Digui'm sí o no, desapareix o no? [(Desapareix la nacional dos com a nacional?)]
<C Borrell> [(No:, no desapareix la nacional dos)]. No:, naturalment que no desapareix. I **miri**, agafi un mapa (¿zzzz?) i ho mirarà.
<C Espasa> com pot ser que no desapareixi si s'està construint una autopista. [EG93, 0:21:48].
- (21) <C Pujol> [(¿zzzz?)] allò dels setanta-vuit diputats que ens atribueix ja m'agradaria, però que em sembla una operació de desmobilització de vostès.
<C Colom> (¿zzzz?)
<C Pujol> ...Però bé, **escolti** una cosa, no, vostès interpretin el que vulguin, nosaltres diem el que diem, ni més ni menys, no? I això de que nosaltres hem de fer un plantejament que pugui ser assumit si no per la totalitat, per la gran majoria del poble català ho hem dit sempre, [EA92, 1:34:39]

En l'exemple (20), *miri* segueix la conjunció *i*. Normalment, quan en el nostre corpus un dels marcadors analitzats es troba precedit d'una conjunció (*i*, *perquè* i, sobretot, *però*), no sol haver-hi pausa entre els dos elements, la qual cosa té relació amb el caràcter general i esquemàtic del significat de les conjuncions que, com ja hem dit, permet que conjunció i marcador formen una unitat complexa. Tot i que també hem trobat alguns casos en què els marcadors analitzats es combinen entre si sense pausa intermèdia (vegeu l'exemple (10) *supra*), normalment aquestes combinacions apareixen en el nostre corpus amb pausa entre els dos elements, igual com s'esdevé en les combinacions d'un marcador discursiu de qualsevol altre tipus i un que procedeix d'un verb de percepció (exemple (11) *supra*).

Pel que fa a (21), és clar que *escolti* no va seguit de pausa perquè duu un objecte directe que forma part de l'estructura sintàctica del marcador, el qual, en aquest cas, presenta encara característiques verbals. En realitat, el de (21)

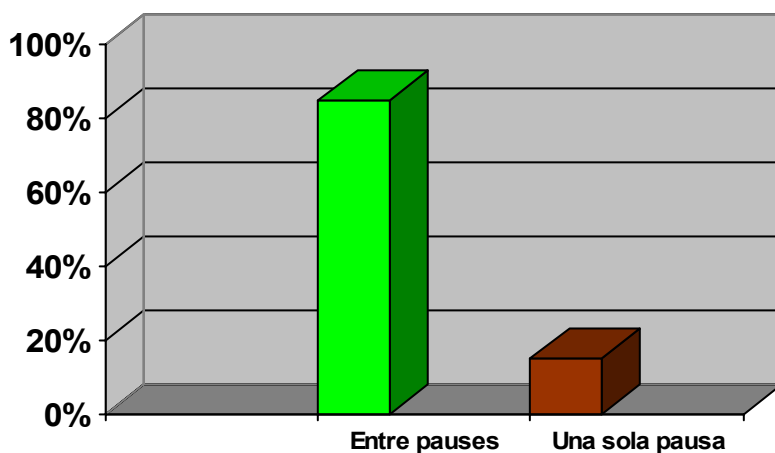
és un dels pocs exemples d'aquest tipus del nostre corpus on la unitat analitzada manté característiques sintàctiques verbals; però, siga com siga, en la resta de casos en què no hi pausa posterior també s'aprecia una vinculació forta entre el marcador i l'element que el segueix, ja siga perquè es tracta d'una repetició del mateix marcador (*escolti escolti*, *miri miri...*), d'un subjecte posposat (*miri* vostè) o d'una expressió bastant freqüent en les intervencions del moderador, en les quals trobem *avere* formant una unitat prosòdica amb la paraula que ve a continuació (22):

- (22) <C Moderador> Queda dit, senyor [(Trias)].
 <C Trias> [(No només vostès, no només vostès)].
 <C Rahola> No les coneixem [es forma un petit aldarull, però no es distingeix qui parla ni s'entén el que es diu]
 <C Molins> [(¿zzzz?) Ja ho hem fet (¿zzzz?)]]
 <C Moderador>[(**Avere** un moment)], **avere** un moment, li tocava:_ senyor Trias, sisplau, ha esgotat el seu temps, si no després (<somriu>) no tindrà un altre torn de paraula per reequilibrar el temps. Senyor Serra. [EG96,0:33:54]

En aquests casos, no podem prendre "un moment" com a complement circumstancial d'*avere* a diferència del que sí que és possible en "*escolti un moment*": no és "veu un moment o durant un moment", mentre que sí que es pot escoltar durant un moment. Així doncs, hem de pensar en una mena de juxtaposició de dos marcadors *avere* i *un moment* (*avere, esperi un moment*), ja que tots dos poden funcionar per separat i tenen una funció pragmàtica semblant, en el nostre cas, quan el moderador vol posar ordre en les intervencions. La repetició en l'ús dels dos marcadors junts tendeix a fer-ne una unitat pragmàtica.

En conclusió, els marcadors analitzats són elements que majoritàriament van entre pauses, segons mostra el gràfic 2:

Gràfic 2. Pauses

En general, la pausa que els precedeix és una pausa marcada i la que els segueix és una pausa poc marcada. Les variacions respecte d'aquest esquema solen estar originades en la combinació del marcadors amb un altre element, sovint de caràcter connectiu.

5.2.3. Combinacions

Tant en parlar de la posició que ocupen els marcadors dins de l'oració com quan hem analitzat les pauses que els emmarquen, s'ha posat de manifest la tendència d'aquestes formes a combinar-se amb altres elements. Concretament, com ja hem vist en part, els marcadors procedents de verbs de percepció solen combinar-se amb conjuncions, entre si, amb altres connectors o marcadors discursius i amb interjeccions impròpies. La taula 3 ens mostra els resultats generals pel que fa a l'aparició dels marcadors en combinació:

dels 212 elements que conformen el nostre corpus, 76 apareixen combinats, és a dir, l'equivalent al 35'9% del total.

Taula 3. Combinació: resultats globals

	AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	TOTAL
COMBINATS	2 (16'6%)	7 (29'2%)	34 (40%)	34 (37'4%)	77 (36'3%)
SOLS	10 (83'4%)	17 (70'8%)	51 (60%)	57 (62'6%)	135 (63'7%)
TOTAL	12 (100%)	24 (100%)	85 (100%)	91 (100%)	212 (100%)

Si observem les dades per marcadors, ens adonarem que *a veure*, *i*, sobretot, *escolti* i *miri* presenten una tendència major a aparèixer combinats (el 29'2% el primer i al voltant del 40% els altres dos) que *aviam* (que només es combina en dues ocasions i no arriba al 17%). Interessa ara analitzar els resultats de les combinacions desglossats. Aquestes dades queden recollides en la taula 4,⁸ que ens mostra, en primer lloc, les combinacions dels marcadors analitzats amb conjuncions, a continuació les combinacions d'aquests marcadors entre si i, finalment, amb altres connectors i marcadors.

⁸ En aquest cas, hem considerat més rellevant obtenir els percentatges sobre el total (parcial) d'ocurrències en què cada marcador apareix combinat (*aviam*: 2, *a veure*: 7, *miri*: 34, *escolti*: 34, segons mostra la darrera línia d'aquesta taula) que sobre el nombre total d'aparicions de cada una de les formes estudiades (*aviam*: 12, *a veure*: 24, *miri*: 85, *escolti*: 91), com hem fet en les taules de posició (taula 1) i de pauses (taula 2) i en general al llarg del treball. Fet i fet, quan els marcadors apareixen combinats, formen un subgrup que ara convé tractar de forma independent.

Taula 4. Combinació per grups d'elements amb què combinen

	AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	TOTAL
<i>I</i>	—	—	4 (11'9%)	2 (5'9%)	6 (7'7%)
<i>Però</i>	—	—	3 (8'8%)	13 (38'2%)	16 (20'7%)
<i>Perquè</i>	—	—	2 (5'9%)	1 (2'9%)	3 (3'9%)
TOTAL combinació amb CONJUNCIONS	—	—	9 (26'6%)	16 (47%)	25 (32'5%)
<i>Aviam</i>	—	—	—	—	—
<i>A veure</i>	—	1 (14'4%)	3 (8'8%)	—	4 (5'2%)
<i>Miri</i>	—	—	2 (5'9%)	5 (14'7%)	7 (9%)
<i>Escolti</i>	1 (50%)	—	7 (20'5%)	3 (8'8%)	11 (14'3%)
TOTAL combinació ENTRE SI	1 (50%)	1 (14'4%)	12 (35'4%)	8 (23'5%)	22 (28'5%)
<i>Primer punt...</i>	—	—	5 (14'7%)	1 (2'9%)	6 (7'7%)
<i>Bé</i>	—	2 (28'5%)	1 (2'9%)	3 (8'8%)	6 (7'7%)
<i>Bueno</i>	—	—	—	2 (5'8%)	2 (2'6%)
<i>Finalment</i>	—	—	1 (2'9%)	—	1 (1'3%)
<i>Al capdavant</i>	—	—	1 (2'9%)	—	1 (1'3%)
<i>Doncs</i>	—	—	2 (5'9%)	—	2 (2'6%)
<i>Pues</i>	—	—	1 (2'9%)	—	1 (1'3%)
<i>O sigui</i>	—	—	—	1 (2'9%)	1 (1'3%)
<i>Vull dir</i>	—	—	—	2 (5'9%)	2 (2'6%)
<i>Home</i>	—	—	1 (2'9%)	—	1 (1'3%)
<i>Perdoni</i>	—	—	1 (2'9%)	1 (2'9%)	2 (2'6%)
<i>Sisplau</i>	1 (50%)	4 (57'1%)	—	—	5 (6'5%)
TOTAL combinació amb ALTRES CONNECTORS I MARCADORS	1 (50%)	6 (85'6%)	13 (38%)	10 (29'5%)	30 (39%)
TOTAL	2 (100%)	7 (100%)	34 (100%)	34 (100%)	77 (100%)

Segons podem observar, les combinacions entre els tres tipus d'elements diferenciats presenten percentatges semblants. Les més freqüents es donen amb altres elements connectors (el 39% del total), seguides de les combinacions amb conjuncions (el 32'5%) i les combinacions entre si (28'5%). Però convé analitzar amb deteniment les combinacions de cada grup.

a) Combinats amb conjuncions

Si observem el comportament dels diferents marcadors analitzats en relació amb les conjuncions, trobarem que *a veure* i *aviam* no apareixen en el nostre corpus combinats amb conjuncions. Aquest paper, únicament el realitzen *miri*, que es presenta juntament amb conjuncions en el 26'4% del total de les seues ocurrencies en combinació, i *escolti*, que ho fa en el 47%. Aquest darrer marcador crida l'atenció perquè majoritàriament apareix amb *però*, circumstància que no ha d'estranyar-nos, perquè, com veurem en el capítol 6, *escolti* és el marcador més utilitzat en el nostre corpus per a introduir refutacions, és a dir, per a contraargumentar, un dels objectius més importants en el debat electoral. Per tant, resulta lògic que aquest marcador es combine més amb la conjunció de caràcter contrastiu *però* que amb la resta, ja que això reforça la intenció de l'acte de parla que segueix la combinació:

(23): <C Colom> [...] Tot això, senyor Pujol, és fracàs de la política de suport del PSOE, i tot això, senyor Nadal, és fracàs dels seus companys de Madrid i, per tant, en part (<pronúncia emfàtica>), fracàs també seu. Llavors jo trobo molt bé que vostè_ vostè corregeixi de l'onze de setembre cap aquí i ara digui que vol actualitzar, doncs va, som-hi, **però escolti'm**, eh, fem una mica de balanç, de tot això, i veurà com té molt poca, i en això sí que coincideixo amb el senyor Pujol, credibilitat a l'hora de plantejar aquesta reforma [...] [EA95, 1:19:10]

En canvi, *miri*, que té una freqüència d'aparició més baixa a l'hora d'introduir contraarguments, presenta més facilitat per a combinar-se amb conjuncions de significat proposicional divers. Podem comprovar el que acabem de dir en (24):

- (24) a.<C Moderadora>[(Senyora Rahola, acabi, sisplau)]
<C Rahola> ... en clau catalana, un desastre (<pronúncia emfàtica>) en clau d'estat del benestar, un desastre en racionalitat (<pronúncia emfàtica de desastre racionalitat>), **i, miri**, també un_ un desastre en clau de corrupció.
[EG96, 0:41:40]
- b.<C Borrell> I hi ha un compromís, hi ha un un plantejament, hi ha un idea que es té que continuar tirant endavant, però clar, ja em fan dubtar quan vostès diuen que ara serà el quinze o el que sigui (<pronúncia emfàtica>), el cent per cent segons el congrés de Convergència o qualsevol altra cosa. **Però miri**, en tema de [(corresponsabilitats)_]
<C Moderador> [(hem de fer)] les intervencions més curtes, senyor Borrell.
<C Borrell> eh, sí, eh [EG93, 0:35:44]

En efecte, *miri* es combina més fàcilment amb conjuncions de diferents tipus. D'altra banda, convé explicitar que el fet que *a veure* i *aviam* no es combinen amb conjuncions en el nostre corpus, no vol dir que no presenten aquesta propietat, sinó que ho fan menys habitualment.⁹ A més, en el debat electoral, *escolti* i *miri* són, atesa la finalitat no cooperativa del gènere, els marcadors més rendibles, ja que s'utilitzen més sovint que la resta per a introduir actes amenaçadors d'imatge. Per tant, són el més nombrosos, tant quan van sols com quan apareixen combinats.

⁹ De fet, en la conversa espontània, combinacions com "*però a veure, perquè aviam...*" són bastant habituals:

- (ii) —Deixa'm tranquil·la que no estic d'humor.
—Però **a veure**, es pot saber què et passa avui?

El fet que aquests elements es comporten en el debat electoral d'una manera diferent a com ho fan, per exemple, en la conversa, dona suport a la idea que el gènere condiciona l'estructura textual o, si més no, que hi ha una relació important entre els tipus de connectors i els tipus de text (Cuenca 2002: 3175; Marín 2002).

Les conjuncions amb què hem trobat combinats els marcadors són *i*, *però* i *perquè*. Destaca, en concret, *però*, que constitueix l'element més combinat amb els marcadors estudiats (gairebé el 21% del total de combinacions), i no únicament entre les conjuncions sinó globalment.

En els casos en què els marcadors es combinen amb conjuncions, la conjunció precedeix el marcador pràcticament en totes les combinacions i sembla que formen estructuralment una unitat complexa, ja que no s'aprecia cap pausa entre els dos elements (25):

- (25) <C Ribó> Sí. Nosaltres som partidaris d'aprofundir l'autogovern, en tots els temes que es podrien fer sense tocar les lleis bàsiques en una primera etapa i (a)nar cap a la reforma constitucional, cap a un estat federal, en un procés també de federalisme a Europa. I a més voldríem fer-ho de forma unitària, que no vol dir tots, s'hi despengi qui vulgui. **Perquè miri**, eh; la: la història de Catalunya es demostra que l'autogovern s'ha incrementat quan hi ha hagut unitat: Solidaritat Catalana, Mancomunitat, l'Estat de la Segona República, la lluita contra la dictadura franquista, l'Estatut que tenim... [EA95, 0:56:55]

b) Combinats entre si

També és freqüent trobar casos on els marcadors estudiats es combinen entre si (el 28'5% de les combinacions). *Escolti* és el marcador que més s'agrupa amb la resta (11 casos, que equivalen al 14'5% del total de combinacions). Per altra part, les combinacions que més sovint apareixen són "*escolti, miri*" i "*miri, escolti*" (26), probablement perquè són els elements més típics del debat electoral i comparteixen funcions semblants que la combinació reforça:

(26) a.<C Molins> [(Pues precisament per aquí (a)nava)], perquè em sap greu, s'està acabant el temps d'això, i no hem parlat d'allò que és el problema més important que tenim avui plantejat, tant a nivell de tot l'Estat com a Catalunya. Cal créixer, cal trobar llocs de treball. **Escolti, miri**, mentre a Alemanya de cada cent persones amb edat de treballar treballin setanta, o a França seixanta, a Itàlia cinquanta-cinc i a Espanya no arriben als quaranta-cinc, nosaltres, obsessivament (<pronúncia emfàtica>) ens hem de dedicar a crear les condicions perquè es puguin crear llocs de treball. [EG96, 0:38:32]

b.<C Trias> [(No faci demagògia)].
<C Rahola> [...] **Miri, escolti'm**, demagògia vostès, quan no parlen de què volen fer amb la llengua a [(Catalunya. Per què no en lloc de callar)], [EG96, 0:55:44]

No sembla que hi haja cap diferència de significat provocada pel canvi d'ordre, de manera aquests tipus de combinacions són una mostra evident de l'atenuació del contingut semàntic d'aquests marcadors en favor d'un contingut pragmàtic proper. En aquest sentit, l'exemple de (27) és ben significatiu:

(27) <C Pujol> [(em sembla que m'haurà de deixar, una mica per al·lusions)]
<C Moderadora> sí, per al·lusions, n'ha tingut més d'una.
<C Pujol> i massa: contenció
<C Vidal-Quadras> i han passat masses coses que vostè no s'entera en administració i sanitat
<C Pujol> **Escolti, ve(i)am, ve(i)am, mirin_**
<C Vidal-Quadras> ha de controlar més el pati
<C Moderadora> Senyor Vidal-Quadras, si us plau [EA92, 1:49:47]

La pèrdua del contingut proposicional és evident en aquesta combinació de tres marcadors procedents de verbs de percepció, on es juxtaposen elements fixats utilitzant una persona gramatical distinta sense cap problema.

D'altra banda, *escolti* (3 ocurrències), *miri* (2 ocurrències) i *a veure* (1 ocurrència) apareixen també en repeticions (28):

- (28) <C Ramón Espasa> No, però l'insalut no, eh? [(l'insalut no)]
<C Josep Borrell> [(**Escolti**)], **escolti**, surt de la Constitució, s'apliqui a l'insalut
[EG93, 0:42:34]

Les repeticions constitueixen un tipus especial de combinació, que, de fet, es podria tractar separatament. Com ens mostra l'exemple (28), les repeticions tenen sovint la funció de mantenir el torn o de lluitar per un torn aliè.

c) Combinats amb altres connectors o marcadors discursius

En el nostre corpus, la proporció més alta de combinacions de marcadors procedents de verbs de percepció es dona amb connectors o marcadors discursius d'una altra classe. En concret, apareixen junt amb *primer punt* (i altres organitzadors textuais d'aquest tipus), *bé*, *bueno*, *al capdavant*, *finalment*, *doncs*, *pues*, *vull dir*, *o sigui*, *home*, *perdoni* i *sisplau*. Numèricament, en aquestes combinacions destaquen els connectors de tipus distributiu o organitzador com ara *en primer lloc*, *primer punt* (6 casos, corresponents al 77%) i el connector de caràcter contrastiu *bé* (igualment, 6 ocurrències). Els primers es combinen principalment amb *miri* (exemple 29), i *bé* ho fa amb *a veure*, *escolti* i *miri* (exemple 30):

- (29) <C Pujol> Però, en aquest sentit, i ho lamento d'haver-ho de dir perquè en aquest punt sí que jo, doncs... no puc deixar de dir el que he de dir, torno a dir que certes apel·lacions, certes eh utilitzacions del tema de les, de les dels nacionalismes europeus amb un sentit que donava a entendre que a Catalunya s'havia de produir, es podria produir una fractura de la convivència perillosa i greu i jo les vaig qualificar en aquell moment de summament (<pronúncia emfàtica>) irresponsables i perilloses pel futur del país. I ho repeteixo avui. Això per una banda. **Segon punt: mirin**, els fets són els fets i els discursos, i les gràcies, i vostè sempre n'ha tingut una especial habilitat per les gracies etcètera, són una altra cosa.. [EA92, 1:51:06]

- (30) <C Pujol> Això dels blocs em sembla que ha quedat superat, oi?
<C Moderadora> pel temps, [(perquè exactament portem, pràcticament, una hora de debat)]
<C Pujol> [(Pel temps. **Bé,**)] **escolti**, jo només puc donar les dades del noranta-u, que són les que porto. L'any noranta-u, concretament en habitatge, s'ha fet mil tres-cents habitatges de promoció pública, sis mil de rehabilitació, eh set mil de rehabilitació de dixè i dos mil cinc-cents
<C Ribó> Digui que s'han pressupostat. [EA92, 0:55:28]

En (29), la combinació del connector organitzador amb *miri* (i no amb *escolti*) dóna una aparença d'objectivitat a la intervenció del parlant, la qual, tanmateix, no deixa de constituir una forta amenaça per a la imatge de l'interlocutor. En (30), el significat pragmàtic contrastiu de *bé* i d'*escolti* fan la refutació molt més explícita.

En la combinació de (31) trobem que el marcador *escolti* precedeix el reformulador *vull dir*:

- (31) <C Pujol> [(no, no, no, no, no)]
<C Obiols> [(havia rebut la demanda)] d'una llista de noms.
<C Pujol> Bé. **Escolti**, **vull dir** que, en tot cas, no li interessa parlar del programa, en deuen tenir, però deu ser una mica prim [EA92, 0:46:48]

Tanmateix, és molt més freqüent que, en les combinacions que estem tractant, el marcador procedent de verb de percepció ocupe el segon lloc (13 casos dels 18 totals d'aquest tipus de combinació) com hem vist en (29) i (30) i podem observar també en (32):

- (32) <C Rahola> [(És que des de l'esquerra)], certament, avui el que pugui dir el Partit Popular ja ens ho sabem. **Al capdavant**, **miri**, el problema no està tant en que el senyor Boyer allò, planxi ara, dissenyi les camises del Partit Popular, sinó que prèviament, senyor Serra, dissenyava i planxava les seves. Clar, entre la reforma del mercat laboral i el Cuevas i el Botín del PP, la veritat és que l'esquerra queda francament tocada. [EG96, 0:27:38]

Podem observar com el marcador proporciona a la combinació un matís fàtic i conatiu que no presentaria l'enunciat només introduït pel connector *al capdavant*.

Quant a les combinacions amb *sisplau*, criden l'atenció dos fets: en primer lloc, que aquest marcador només es combina amb *a veure* (4 casos dels 5 en què apareix *sisplau*) i amb *aviam* (el cas restant) i, a més, que es tracta sempre de combinacions utilitzades pels moderadors (33):

- (33) <C Pujol>[...] o sigui que és clar, vull dir, llança una xifra, vull dir, queda davant el públic, el públic s'ho pot creure, i és una falsetat, perdoni, és una, dispensi, eh? És una falsetat
<C Aleix Vidal-Quadras> no he dit que fos de publicitat, senyor Pujol. [(Escolti els altres candidats)]
<C Pujol> [(dues falsedats la del medi ambient)] ...
<C Moderadora> [(**Aviam, sisplau**, un moment, un moment, per ordre de peticions)]... [EA92, 0:51:47]

En efecte, les que inclouen *sisplau* són combinacions lligades al paper que el moderador realitza en el debat electoral. El moderador té un poder reconegut i admès pels polítics participants però, al mateix temps, ha de ser molt respectuós amb ells. En aquest cas, *sisplau*, tot i que s'ha gramaticalitzat molt, realitza un paper modalitzador en el sentit que manifesta respecte per part de l'emissor i reforça el valor menys agressiu de les formes relacionades amb la percepció passiva.

En canvi, *perdoni* només es combina amb *escolti* i *miri* (1 cas de cada) i no sembla manifestar el caràcter de consideració cap a l'oient que acabem de veure en *sisplau* (34):

- (34) <C Rahola> [...] Senyor Molins, l'IAE continua, els mòduls, tan mals fets com han pogut, perquè els socialistes han castigat permanentment, [han castigat permanentment, han castigat. **Perdoni'm, escolti'm**],
<C Molins> [(¿zzzz?)]
<C Rahola>...és una llei, és una llei que en el Congrés de diputats no han conseguit, és una_ un impost que no han conseguit treure i que s'ha de treure.[EG96, 0:28:22]

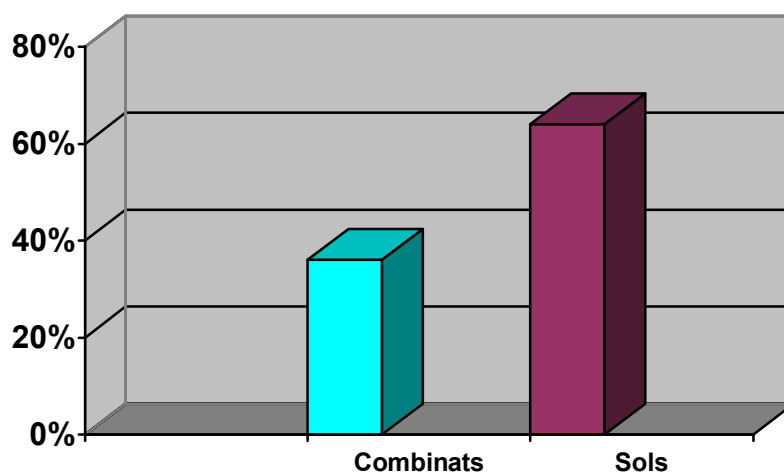
Com es pot apreciar en (34), la combinació introdueix un acte de parla que amenaça clarament la imatge positiva de l'oient, i el paper de *perdoni'm*, més que atenuar l'atac, sembla reforçar-lo, ja que destaca la contraargumentació introduïda per *escolti'm*.

Proporcionalment, respecte de les aparicions en combinació, *a veure* és el marcador que més sovint es combina amb altres connectors (6 casos, que equivalen al 85'6% de les combinacions d'aquest element, 7 en total). Però quant a diversitat, només el trobem darrere de *sisplau* (4 casos) i de *bé* (2 casos). *Miri* i *escolti* apareixen en aquestes combinacions en una proporció comparable, tot i que *miri* està per damunt (38% *miri* i 29'5% *escolti*, de les ocurrències d'aquests elements en combinació). El primer es combina més sovint amb connectors de tipus organitzador, encara que també ho fa amb altres elements connectors; el segon apareix majoritàriament amb *bé* i *bueno*, ambdós de caràcter contrastiu, com *escolti*. Pel que fa a *aviam*, només es presenta en un cas combinat amb altres connectors i marcadors discursius.

Recapitulant les dades obtingudes en aquest apartat, podem concloure que *miri* i *escolti* són els marcadors que més apareixen combinats (sumen 68 de les 77 ocurrències), fet sens dubte relacionat amb el major nombre d'exemples d'aquestes formes que n'hi ha en el corpus, però també, segons constatarem,

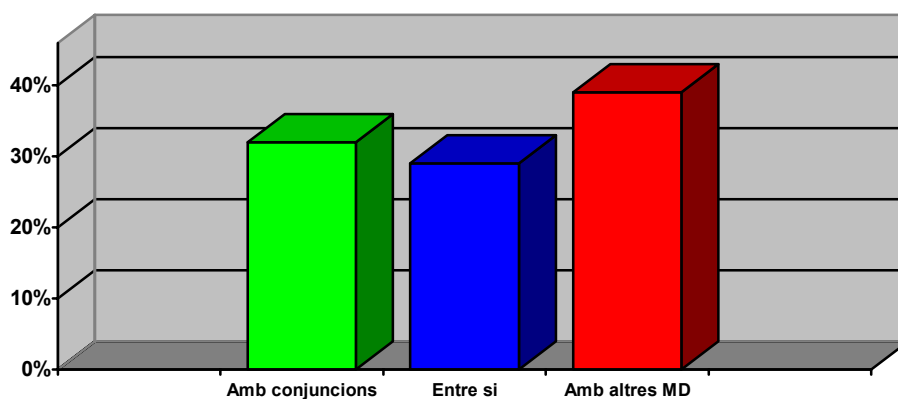
amb la funció concreta que hi desenvolupen tant aquests marcadors com les combinacions. Globalment, els marcadors procedents de verbs de percepció es troben combinats amb altres elements en una proporció important (el 36% del total) (gràfic 3):

Gràfic 3. Combinació

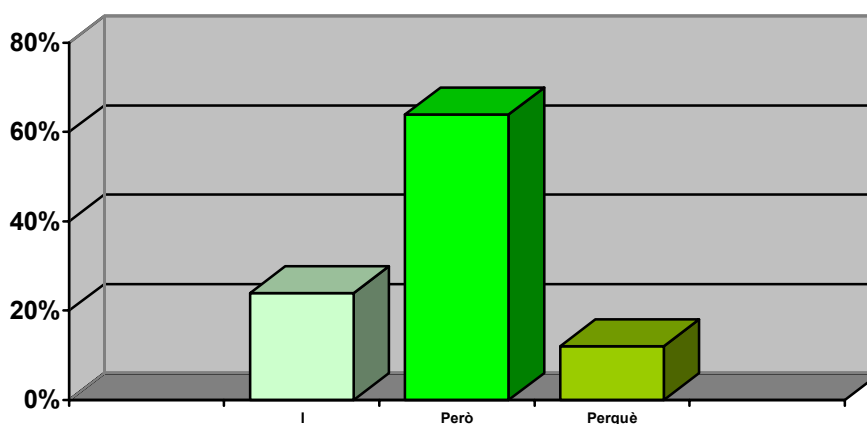
Es tracta principalment de combinacions amb altres connectors o marcadors discursius, però també es combinen sovint amb conjuncions i entre si (gràfic 4):

Gràfic 4. Combinació: per elements amb els quals apareixen

Segons ja hem dit, *però* és, amb molta diferència, la conjunció amb la qual es combinen més, tot i que també apareixen amb *i* i *perquè* (gràfic 5):

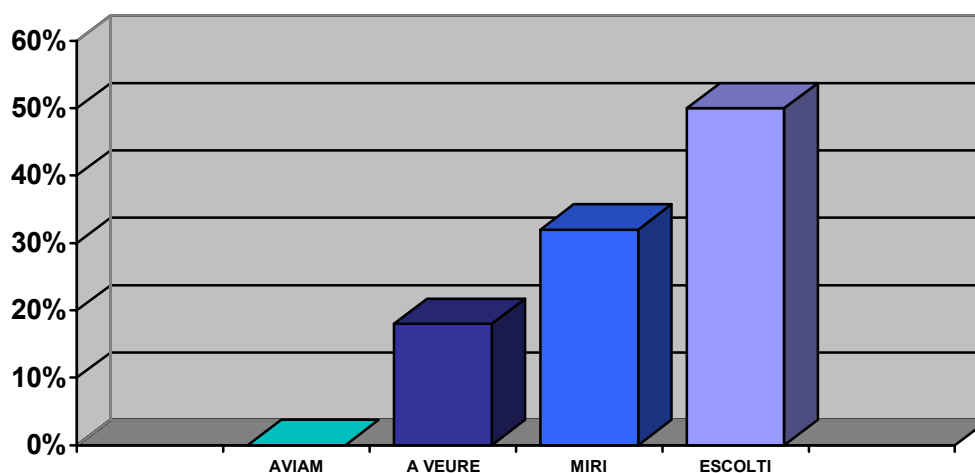
Gràfic 5. Combinació amb conjuncions¹⁰

¹⁰ Els resultats d'aquest gràfic estan calculats sobre el total (parcial) de combinacions amb conjuncions (25 casos).

Quant a la combinació entre si, el marcador que més es combina amb la resta és *miri* i, en concret, les combinacions, “*miri escolti*” i “*escolti miri*” són les més habituals. En canvi, *aviam* només apareix combinat amb els altres marcadors analitzats en un cas (gràfic 6):

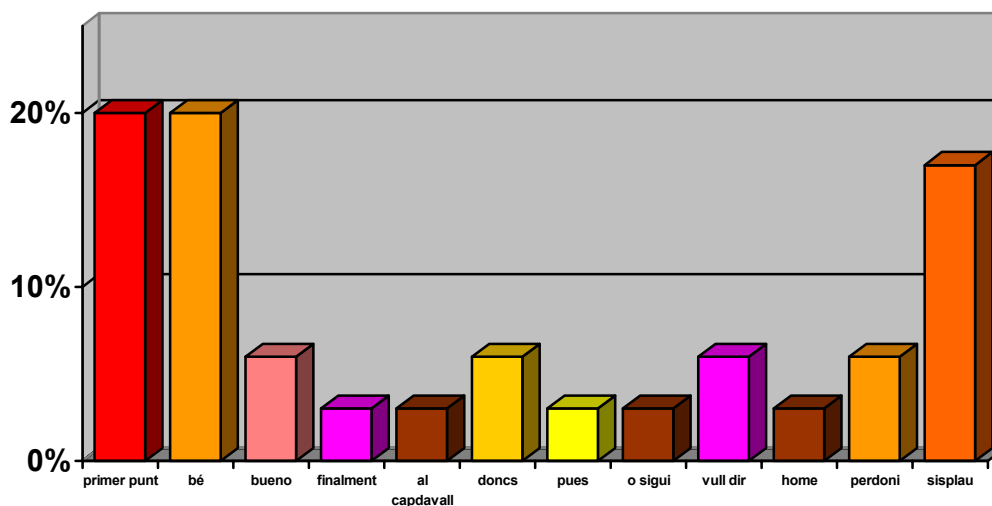
Gràfic 6. Combinacions entre si¹¹

En les combinacions amb altres connectors o marcadors, destaquen les aparicions amb *bé/bueno* i amb connectors de tipus organitzatiu (gràfic 7):

¹¹ Els resultats d'aquest gràfic estan calculats sobre el total (parcial) de combinacions dels marcadors entre si (22 casos).

Gràfic 7. Combinació amb altres connectors o marcadors¹²

En definitiva, les combinacions dels marcadors en el nostre corpus, entre si o amb altres elements, són freqüents. Estan propiciades pel fet que les formes estudiades presenten un significat lèxic (molt) afeblit, que reforça el significat discursiu dels elements analitzats i que incrementa la seua dependència del context.

Tanquem així aquesta secció sobre la distribució dels marcadors. De forma molt sintètica, remarcarem que les formes analitzades solen aparèixer al començament de l'oració, van generalment precedides i seguides de pausa i poden combinar-se entre si o amb altres elements, principalment amb altres marcadors i conjuncions.

¹² Els resultats d'aquest gràfic estan calculats sobre el total (parcial) de combinacions amb altres connectors i marcadors (30 casos).

5.3. CANVI FUNCIONAL I FORMAL

En aquest punt, abordarem les manifestacions gramaticals que posen de relleu el canvi semàntic experimentat pels marcadors. L'evolució s'aprecia tant en el nivell sintàctic (perden els trets característics dels verbs), com en el morfològic (queden fixats en determinades formes flexives) i el fonètic (mostren una pèrdua de cos fonètic en major o menor grau) i palesa que no tots els marcadors han assolit el mateix nivell de gramaticalització.

5.3.1. Reanàlisi sintàctica

El caràcter parentètic i la posició inicial en l'oració marquen de forma evident les diferències entre els usos discursius dels verbs de percepció i la seua utilització com a verbs pròpiament dits. Si ens situem en una òptica gramatical, podem considerar la "verbalitat" en dos nivells, el sintàctic, ja que els verbs són principalment predicats, és a dir, elements que necessiten un subjecte i opcionalment un o més objectes; i el morfològic, atès que els verbs es caracteritzen per la conjugació, molt rica en llengües romàniques com el català. Des d'aquesta doble perspectiva, la diferència entre l'ús discursiu en què se centra aquest treball i l'ús predicatiu que es dona en (35) és ben evident:

(35) a. Joan *ha vist/mirat* la revista.

b. Joan i Maria *escoltaven* les notícies.

En l'exemple (35) s'aprecia que el verb té un subjecte i un objecte i és morfològicament variable. En canvi, quan aquestes formes s'usen com a

marcadors discursius, apareixen típicament sense subjecte ni complements

(36):

- (36) a. <C Colom> [(¿zzzz?) [parlen tots tres alhora i no s'entén el que diuen]]) qui a des_ qui ha desmuntat més el territori no sé qui s'endurà la palma, eh?, [(si la variant de Girona o (¿zzzz?))]
[Tornen a parlar tots alhora i no s'entén el que diuen]
<C Moderadora> [(A **veure**, sisplau, hauríem_ hauríem d'acabar ara)]. Eh, som_ som conscients que, de tenir més temps, seguirien parlant i seguiria havent-hi, eh, altres torns de rèplica per al·lusions perquè vostès, [(tots vostès hi estarien disposats.)] [EA95, 1:44:01]
- b. <C Rahola> [...] el seu partit ha condemnat a la reserva d'indis d'un dia de català al Senat la nostra llengua nacional, per exemple. **Escolti**, anys i panys governant vostès [se sent enrenou però no s'entén el que es diu ni s'identifica qui parla] i no han estat capaços ni tan sols de portar aquest principi democràtic i de solidaritat (<pronúncia emfàtica aquest solidaritat>) entre llengües que representaria que nosaltres poguéssim parlar la nostra llengua a la cambra territorial que contribuïm a pagar i que els catalans paguem molt més que la resta de ciutadans, per exemple. [EG96, 1:12:34]

És evident que ni *a veure* en (36a) ni *escolti* en (36b) funcionen sintàcticament com a verbs: a més de no tenir subjecte ni complements, ocupen una posició sintàcticament parentètica com a elements independents de l'oració en què s'emmarquen.

Com a marcadors, de vegades, aquests elements poden anar acompanyats d'un vocatiu (37), que s'identifica semànticament amb el subjecte, però que sintàcticament no s'integra en l'estructura predicativa (argumental o actancial) considerada en sentit estricte:

- (37) <C Molins> Viam, simplement 2 minuts per lo_ lo_ mig minut per lo de bons col·laboradors del_ del govern socialista. **Miri, senyor Serra**, mai (<pronúncia emfàtica>), fins que Convergència ha arribat, vostès han fet la política que s'ha fet al llarg d'aquests 2 anys i mig. Miri, en tota la història democràtica, des de l'any 77 mai havien conseguit una cosa tan senzilla com que quadrés el pressupost. Només quan Convergència i Unió ha estat clau a Madrid, això s'ha complert. [EG96, 0:29:30]

Siga com siga, quan funcionen com a marcadors, ja no és possible l'aparició d'un subjecte preverbal i, només en el cas de *miri*, podem trobar un subjecte, *vostè*, que haurà de ser necessàriament postverbal pel fet que es tracta d'imperatiu:

- (38) <C Serra> [(Eh:, en aquest programa hi ha la privatització de TV3, senyor Trias, en aquest programa hi ha la privatització de TV3, expliqui-ho, expliqui-ho)]
<C Trias> ...[(això sí que és ocult (<pronúncia emfàtica aquest ocult>). Miri, **miri vostè**, no hi és, no hi és, m'ha entès vostè? [crident i en to enfadat Miri vostè] No se l'han llegit)] [EG96, 1:10:15]

L'aparició d'aquest subjecte, tanmateix, és poc usual: el de (38) és l'únic cas del nostre corpus, la qual cosa podria fer pensar que la construcció no és genuïna del català sinó una interferència amb l'espanyol.¹³

Respecte de l'objecte directe, únicament apareix amb *escolti*, que incorpora un objecte pronominal (l'acusatiu (*e*)*m*) en la forma *escolti'm*. De fet, aquesta forma és molt freqüent en el nostre corpus, ja que, de les 91 ocurrences d'aquest marcador, en trobem 50 com a *escolti* i 41 com a *escolti'm*. És cert que *miri* també apareix en una ocasió com a *miri'm*, però es tracta d'un cas aïllat. D'altra banda, a més de l'objecte directe en forma de pronom, *escolti* és l'únic marcador que, en alguns casos, incorpora a la seua estructura un objecte directe en forma de nom general (39) i, fins i tot, un complement circumstancial (40):

- (39) <C Pujol> [(¿zzzz?)] allò del setanta-vuit diputats que ens atribueix ja m'agradaria, però que em sembla una operació de desmobilització de vostès.
<C Colom> (¿zzzz?)

¹³ Aquesta és l'opinió de Joan Solà (comunicació personal), ja que es tracta d'una construcció molt productiva en espanyol i molt poc habitual en català.

<C Pujol> ...Però bé, **escolti una cosa**, no, vostès interpretin el que vulguin, nosaltres diem el que diem, ni més ni menys, no? [EA92,1:34:39]

- (40) <C Serra> [(Això, això, es van posar d'acord totes les forces polítiques, menys vostè)].
<C Trias> [(... (¿zzzz?) **Escolti un moment**, escolti un moment, escolti un moment_)]
<C Rahola> [(Es van quedar sols)].
<C Serra> [(¿zzzz?)]]
<C Moderador> [(Senyor Trias_ senyor Trias_ senyor Serra, deixi acabar, acabe, però ràpidament)].
<C Trias>...jo acabo_ jo acabo_ [(jo acabo ràpidament i no parlo més de terrorisme)], [EG96, 1:30:26]

Aquests tipus d'exemple com també l'alta freqüència de la forma *escolti'm*, mostren diferents fases del procés de gramaticalització d'aquest marcador i donen a entendre que aquest element està menys gramaticalitzat que la resta d'elements estudiats, que no admeten cap mena de complement.

Quant a resultats globals en el nostre corpus relacionats amb la sintaxi dels marcadors, direm que, de les 212 formes analitzades, 67 (el 31'6%) presenten restes que sintàcticament es poden vincular al caràcter predicatiu (ja siguin complements, subjectes posposats o, de manera menys directa, vocatius), mentre que la majoria dels marcadors (145, que equivalen al 68'4%) ja no es poden relacionar des d'aquest punt de vista amb el verb del qual provenen. El tret més vinculat al caràcter predicatiu és la presència de complements, ja que comporta l'existència d'un subjecte; i, a continuació, el subjecte posposat. Remarquem també la presència de vocatius, per equivalència semàntica amb el subjecte posposat.

En la taula 5 hem desglossat els resultats dels 67 marcadors que mostren algun tret referit al caràcter predicatiu:

Taula 5. Persistència del caràcter predicatiu¹⁴

	AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	TOTAL
O. D.	—	—	—	2 (3%)	2 (3%)
O. D. pronominal	—	—	1 (1'5%)	41 (61'2%)	42 (62'7%)
C. C	—	—	—	1 (1'5%)	1 (1'5%)
Subjecte posposat	—	—	1 (1'5%)	—	1 (1,5%)
Vocatiu	1 (1'5%)	4 (5'9%)	7 (10'5%)	9 (13'4%)	21 (31'3%)
TOTAL	1 (1'5%)	4 (5'9%)	9 (13'4%)	53 (79'1%)	67 (100%)

Aquesta taula indica de manera evident el que acabem de dir: el marcador en el qual persisteixen més trets predicatius és *escolti*, forma que suma 53 ocurrències de les 67 amb característiques de verbalitat (gairebé el 80%). A continuació, però molt lluny del protagonisme d'*escolti*, trobem *miri*, amb 9 casos (que equivalen al 13'4%). *A veure* assoleix el 5'9% de les ocurrències amb persistència de verbalitat, en tots els casos relacionada amb l'aparició de vocatius. Finalment, destaca la baixa freqüència d'*aviam*, que només en un cas apareix amb un vocatiu com a únic tret que el podria relacionar indirectament amb la forma verbal en la qual s'ha originat.

En conclusió, podem afirmar que el marcador que manté més trets relacionats amb el seu origen verbal és *escolti*, del qual trobem casos en el nostre corpus amb objecte directe (pronominalitzat o no), amb complement circumstancial o amb vocatius. L'alta freqüència de casos en què apareix amb

¹⁴ En aquesta taula també hem calculat els percentatges sobre el total d'ocurrències de cada marcador que presenten trets de verbalitat (*aviam*:1, *a veure*: 4, *miri*: 9, *escolti*: 53), segons apareixen en la darrera línia de la taula, i no sobre el total d'ocurrències de cada marcador, ja que, igual com en el cas de les combinacions, aquest total parcial constitueix un grup independent respecte del total de marcadors del nostre corpus pel que fa al tema de la gramaticalització que en aquest apartat ens ocupa.

el pronom personal objecte directe sota la forma *escolti'm* (41 de les 91 aparicions d'aquest element en el nostre corpus) no permet parlar en absolut d'aparicions aïllades com s'esdevé en el cas de *miri'm*, que presenta una única ocurrència de les 85 totals. A *veure* i sobretot *aviam* són els marcadors que menys persistència manifesten de l'origen verbal, fet que es corrobora en observar el canvi morfològic.

5.3.2. Fixació morfològica

Paral·lelament al canvi funcional, es produeix un procés de fixació morfològica dels marcadors, que analitzarem en cadascuna de les formes estudiades. Les formes basades en el verb *veure* (*a veure* i *aviam*) es relacionen d'una manera més o menys explícita amb la primera persona del plural *i*, en aquest sentit, s'adrecen tant al parlant com a l'oient. Pel que fa a *a veure*, aquest element no presenta morfema flexiu, ja que es tracta de la versió reduïda d'*anem a veure*, on la forma *anem* ha estat elidida.¹⁵ Molt més gramaticalitzat està el marcador *aviam*, que procedent de l'imperatiu de primera persona del plural, *veiam/vejam*, ha incorporat la preposició/prefix *a*, probablement perquè s'ha produït un encreuament amb *a veure*.¹⁶ Com hem

¹⁵ En el nostre corpus no hi ha cap cas d'*anem a veure*. El fet que, en la conversa informal, sí que puguem trobar-lo, però amb un ús més marcat i emfàtic, podria fer pensar que es tracta de casos d'interferència lingüística amb l'espanyol, llengua en la qual *vamos a ver* alterna amb *a ver* (Cuenca i Marín 2000: 234).

¹⁶ En l'entrada *veure* del *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, Coromines comenta característiques de la forma i l'origen d'aquest marcador:

Amb caràcter exclamatiu es diu *veiam* en català central. Això ja no és vulgarisme sinó una mera partícula d'ús general en la conversa. [...] Mentre que val més dir *vegem* com a Subj. ("cal que *vegem*" etc.); amb el caràcter d'exclamació i de partícula demostrativa s'ha mantingut, excepcionalment, el vocalisme arcaic *-am*; i el mateix d'aquesta anomalia, també és respectable que es digui amb *i* i no hi ha cap necessitat de canviar-lo en *vejam*. En el parlar

vist al llarg del capítol, en el nostre corpus trobem tant la forma *aviam* com la seua variant reduïda *viam*. Ambdues conserven encara el morfema de primera persona del plural *-m*. Cal remarcar, però, que aquestes formes estan molt gramaticalitzades, raó per la qual ja no tenen cap possibilitat de variació flexiva i el parlant ha perdut gairebé completament la noció de conjugació i, fins i tot, de verbalitat (com acabem de veure en l'apartat anterior, *aviam* no conserva pràcticament cap tret sintàctic relacionat amb el seu origen verbal i ha esdevingut opac en tots els sentits).

En canvi, els derivats de *mirar* i *escoltar* conserven la capacitat flexiva, tot i que limitada a la segona persona discursiva (segona morfològica en el cas del tractament de tu i tercera morfològica en el cas del tractament de vostè). Independentment de com es concreten pel que fa a la flexió (*miri, mirin, mira, mireu; escolti, escoltin, escolta, escolteu*), aquestes formes s'adrecen sempre a l'oient. En el nostre corpus, la variant morfològica més freqüent és la tercera persona del singular de tractament de distància o formal (*escolti* i *miri*). En aquest sentit, hem de tenir en compte que el debat electoral és un gènere formal, en el qual tant la distància ideològica entre els interlocutors, representants de les diverses forces polítiques, com el respecte que socialment han de demostrar davant de l'audiència cap a la resta de participants es manifesten en la utilització de *vostè* com a forma de tractament.

popular de Bna., per encreuament amb *a-veure*: *av(e)iam*: "Sí senyor, d'aquí una mica.../ *Aviam*, toqui la música, / que em semblava boniqueta", Abdon Terradas (*Rei Micomimó*, Barcino, 158; (DECLC 1980-1991, vol. IX: 232)

Aquests marcadors poden apareixen també en plural (41), però aquests casos són molt menys habituals, la qual cosa és un clar indicatiu d'un procés de fossilització morfològica:

- (41) a. <C Rafael Ribó> [(el Crustat? Les restes)]
<C Pujol> no, no, escolti, no tan restes per de fet [((¿zzzz?))]
<C Raimon Obiols> [(Però **escoltin**, em permeten una interrupció?)], sisplau
[EA92, 0:57:57]
- b. <C Jordi Pujol> Primer, eh tornant amb un tema, que abans he dit: vostè sap_ **Mirin**, el bé més preciós que té Catalunya, el més important de tots, és la convivència en el país. Això és lo més important. [EA92, 1:50:00]

La fossilització morfològica i la pèrdua del valor originari resulten encara més evidents en alguns casos del nostre corpus com els que segueixen, on alternen plurals i singulars adreçats a un mateix interlocutor:

- (42) a. <C Jordi Pujol> Bé, jo en tot cas li prego que faci repassada... que faci aquesta repassada en el sentit que li deia, no? Després, respecte a les intervencions que han fet el senyor Colom i el senyor, més o menys una mica tothom, no? Escoltin, jo no els he citat mai. Vull dir, **vostès s'han atribuït** que pensava en vostès, i a lo millor no hi pensava, **escolti**, vull dir, no,
<C Aleix Vidal-Quadras> només hi somiava. [Riu el públic]
<C Jordi Pujol> trobo que són una mica pretenciosos pensar que pensava, bé,
[EA92, 1:34:27]
- b. <C Rahola> [...] però, a mi em fa una por terrible que passem de la llei Corcuera, que va ser una autèntica fractura democràtica, a la llei Álvarez Cascos, que, déu-n'hi-do, tornarà a ser també regressiva en matèria del que ha de ser la defensa de l'estat de dret. **Mirin, escolti'm**, ni batalló bascoespanyol ni GAL, eh? Ni fractura democràtica per la via d'uns_ d'algunes eh; interpretacions repressives de la llei ni (<pronúncia emfàtica>) per l'altra via.[EG96, 1:23:58]

En (42a) no hi ha una correspondència entre la persona amb què es presenta el marcador (segona persona discursiva del singular, vostè) i el subjecte de l'oració anterior (segona persona discursiva del plural, vostès) a qui sembla

anar dirigida la interpel·lació d'*escolti*. En (42b) s'ha combinat *mirin*, un marcador fixat en segona del plural (vostès), amb *escolti*, que apareix en segona del singular (vostè).

La taula 6 mostra els resultats del nostre corpus pel que fa a la fixació morfològica dels marcadors:

Taula 6. Fixació morfològica

	AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	TOTAL
1a. plural	12 (100%)	24 (100%)	—	—	36 (17%)
2na. singular (vostè)	—	—	71 (8'5%)	86 (94'5%)	157 (74%)
2na. singular (tu)	—	—	1 (1'2%)	3 (3'3%)	4 (1'9%)
2na. plural (vostès)	—	—	9 (10'6%)	1 (1'1%)	10 (4'7%)
2na. plural (vosaltres)	—	—	4 (4'7%)	1 (1'1%)	5 (2'3%)
TOTAL	12 (100%)	24 (100%)	85 (100%)	91 (100%)	212 (100%)

Les dades de la taula ens ajuden a sintetitzar els resultats obtinguts de l'anàlisi morfològica. En efecte, els marcadors del nostre corpus tendeixen a la fixació morfològica. *A veure i aviam*, fixats en la primera persona del plural, s'adrecen a l'emissor i al receptor i mostren un grau total de fixació (el 100%), ja que no presenten cap variació morfològica. En canvi, *escolti* i *miri*, majoritàriament usats en el debat en la segona del singular (tractament formal, vostè), s'adrecen únicament al receptor i presenten més variació. Tant *escolti* com *miri* poden aparèixer en la segona del singular (*escolta, mira*), en la segona del plural (*escolteu, mireu*) i en la segona del plural per al tractament de distància o formal (*escoltin, mirin*). Les variants, per tant, són les mateixes,

però la diferència en les dades numèriques s'origina en el fet que *mirin* i *mireu* (9 ocurrences i 4, respectivament) són més freqüents en el nostre corpus que *escoltin* i *escolteu* (només 1 ocurrencia en cada cas), diferència que no resulta compensada per la freqüència una mica més alta d'*escolta* (3 casos) sobre *mira* (2 casos). Aquestes dades, juntament amb la combinació que acabem de veure en l'exemple (42b), "*Mirin, escolti'm*", on *miri* sí que manté la concordança amb els destinataris de l'apel·lació, podria fer-nos pensar que, morfològicament, *miri* està menys fixat que *escolti*.

5.3.3. Reducció fonètica

Els marcadors més gramaticalitzats manifesten una reducció fonètica. Així, ja hem dit que *aviam* és una forma reduïda de *a + veiam/vejam*, la qual pot reduir-se encara més en perdre la primera vocal i convertir-se en *viam*, la forma més freqüent d'aquest marcador en el nostre corpus. Pel que fa a *a veure*, forma ja simplificada d'*anem a veure*, monoftonga sovint en *avere* en els casos analitzats, com és habitual en alguns dialectes catalans. De fet, aquestes formes estan molt esteses en el català del Principat i presenten altres variants dialectals, com ara la forma reduïda *vam* del menorquí o les formes *mem/me(i)am* del mallorquí, que deriven també de l'imperatiu de *veure*, però han desenvolupat una *m* inicial, probablement per assimilació de la nasal final o potser també per analogia amb *mirar*. D'altra banda, en el valencià col·loquial és habitual la forma *a vore*. Quant a *miri*, no hem trobat casos de reducció fonètica en el nostre corpus, encara que en l'ús interjectiu de *mira* es donen les variants *ma* i *mi* segons els dialectes (vegeu Alcover i Moll 1926-1968; Coromines 1980-1991). De fet, *ma* és molt més freqüent que *mira* en

determinats usos exclamatius del valencià col·loquial (43), com indica Sancho Cremades (1999: cap. 9):

- (43) a. **Ma** que tens la cara dura.
 b. **Ma** que n'hi ha, de bullit!

A més de la varietat dialectal dels participants en els debats analitzats (on tots són del Principat), el grau de formalitat del nostre corpus faria molt difícil trobar cap cas d'aquest tipus entre els exemples analitzats. Finalment, *escolti* no presenta cap reducció, fet que destaca novament aquesta forma com la menys gramaticalitzada del grup.¹⁷ La taula 7 ens mostra els resultats concrets respecte a la reducció fonètica experimentada pels marcadors procedents de verbs de percepció en el nostre corpus. Hi presentem les formes reduïdes i les formes que no manifesten reducció:

Taula 7. Reducció fonètica

	AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	TOTAL
Formes reduïdes	9 (75%)	10 (41'7%)	—	—	19 (9%)
Formes sense reducció	3 (25%)	14 (58'3%)	85 (100%)	91 (100%)	193 (91%)
TOTAL	12 (100%)	24 (100%)	85 (100%)	91 (100%)	212 (100%)

Com es pot observar, les úniques formes que apareixen reduïdes són *a veure* i *aviam*. *Aviam*, ja reduïda en si mateixa, apareix normalment sota la forma

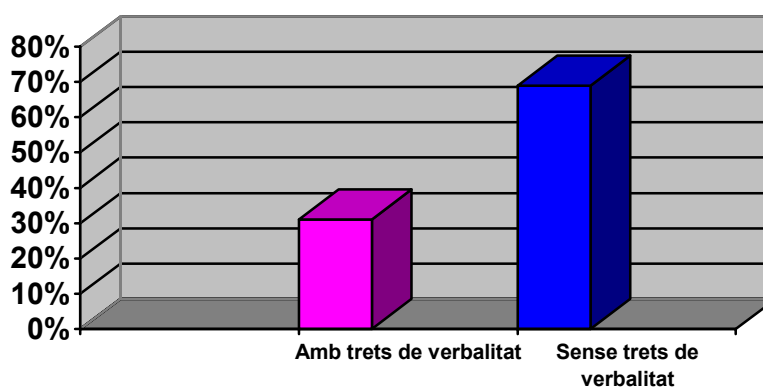
¹⁷ Si, com hem apuntat, els diversos gèneres discursius poden manifestar un ús característic i diferenciat pel que fa als marcadors analitzats, les diferències entre llengües poden ser, òbviament, encara majors. De fet, si comparem molt superficialment algunes de les formes estudiades amb l'espanyol, observarem que, per exemple, *escolti* no equival a *escuche* sinó a *oiga*, i que *oye* pot quedar reduït en determinats usos conversacionals a *ye* (vegeu Cuenca & Marín 2000).

viam (9 ocurrences, que equivalen al 75% de les aparicions d'aquest marcador) i esdevé així l'element que proporcionalment presenta més reduccions. *A veure* també es mostra sovint en la forma reduïda *avere* (10 casos, que corresponen al 41% de les seues ocurrences). Segons ja hem dit, *escolti* i *miri* no apareixen en cap cas reduïts fonèticament.

5.4. CONCLUSIONS

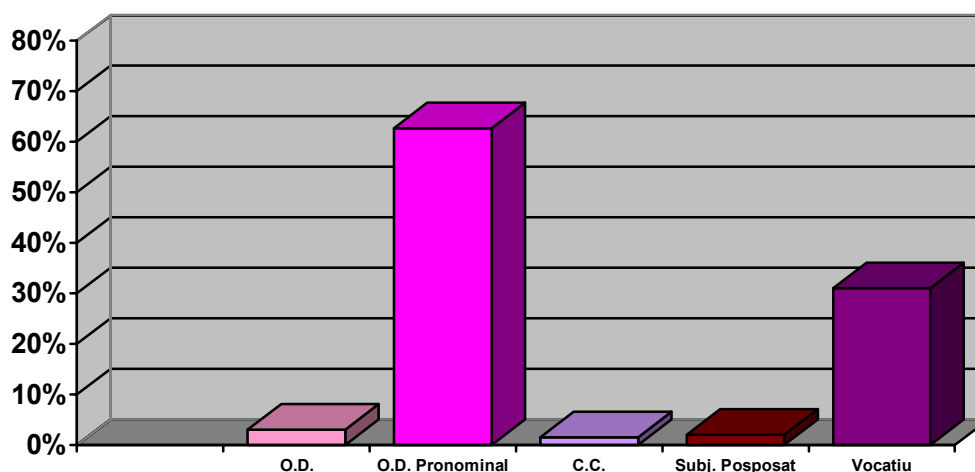
L'anàlisi formal realitzada en aquest capítol ens ha permès observar que el valor conatiu i fàtic inherent a l'imperatiu activa el canvi semàntic d'aquests elements i, en conseqüència, tota la resta de modificacions que acompanyen el canvi de categoria. Hem vist, en primer lloc, com les formes analitzades han perdut, en gran mesura quan no totalment, els trets sintàctics que presentaven com a verbs. En efecte, segons indica el gràfic 8, gairebé el 70% dels marcadors ja no mostra cap tret relacionat amb la verbalitat:

Gràfic 8. Pèrdua de la verbalitat

En el gràfic 9 es constata com, entre els trets predicatius que encara conserven alguns dels elements analitzats, destaca de manera molt important l'objecte directe pronominal (*em*), que assoleix gairebé el 63% de les ocurrències relacionades amb la verbalitat (i pràcticament en tots els casos es vincula al marcador *escolti*):

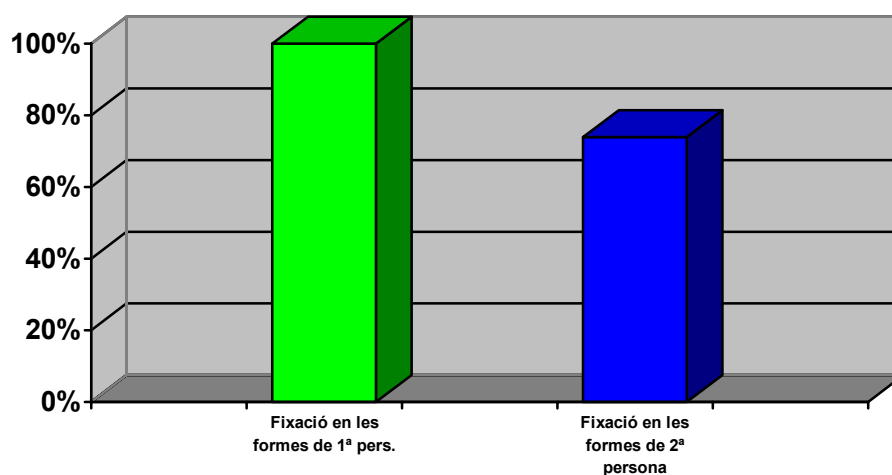
Gràfic 9. Persistència del caràcter predicatiu

Altres característiques de verbalitat observades, com ara el subjecte posposat o complements subcategoritzats com el directe ple o el circumstancial, només tenen una presència numèrica anecdòtica (no superen en cap cas el 3%), que resulta, en canvi, de capital importància a l'hora d'observar el procés de gramaticalització seguit per aquestes formes. Secundàriament, també és rellevant la presència dels vocatius, al voltant del 31%, ja que no s'integren en l'estructura predicativa.

Així mateix, en relació amb el procés de gramaticalització, la fixació morfològica que s'ha donat en aquestes formes també ens proporciona una informació rellevant. Les formes analitzades han quedat fixades en la primera persona del plural (*a veure* i *aviam*) o majoritàriament en la segona persona del singular (*escolti* i *miri*). En el cas de les formes fixades en la segona persona, trobem una proporció de variants (2na. del plural *vostès*, 2na. del plural *vosaltres* i 2na. del singular *tu*) que se situa aproximadament en el 25%. En canvi, en les formes de primera persona, la fossilització és total (100%), com podem observar en el gràfic 10:

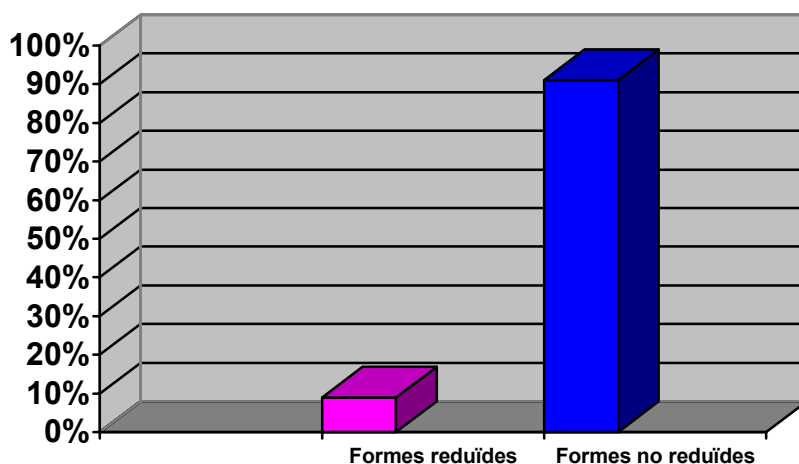
Gràfic 10. Fixació morfològica

Finalment, la reducció fonètica de les formes analitzades, tot i que en conjunt no comporta una proporció destacada, també és un indicatiu clar de gramaticalització. De fet, les formes reduïdes només freguen el 10% del total de casos analitzats (gràfic 11), però, igual que en el cas de la fixació

morfològica, és una informació bàsica respecte del procés de gramaticalització:

Gràfic 11. Reducció fonètica

En conclusió, les dades mostren que les formes estudiades, *aviam*, *a veure*, *escolti* i *miri*, han patit un procés de canvi funcional en el qual han perdut pràcticament els trets sintàctics lligats a la categoria verbal, pèrdua que s'ha manifestat també en la fixació morfològica. Aquests fets, units a la minva de cos fonètic d'aquests elements, ens permeten veure en aquesta evolució un procés de gramaticalització, és a dir, un "procés de canvi de categoria activat per fenòmens semanticodiscursius" (Cuenca & Hilferty 1999: 197).

Podem afirmar, així, que la iconicitat entre forma, funció discursiva i significat dels verbs de percepció utilitzats com a marcadors discursius il·lustra la hipòtesi de la gramàtica emergent formulada per Hopper i Thompson (1984: 747) en referència a les categories bàsiques de verb i nom:

[...] the less a linguistic element is required by the discourse either to report an event [verb function] or introduce an entity for potential discourse manipulation [noun function], the less saliency it will be marked as a member of the category which languages universally designate to carry this function. (Hopper & Thompson (1984: 747)

És a dir, si determinades formes dels verbs *veure*, *mirar* i *escoltar* deixen de ser utilitzades per a expressar un valor verbal, en aquest cas de percepció física, tendiran progressivament a perdre els trets formals típics d'aquesta categoria. Aquest fet ha quedat bastant clar en les pàgines d'aquest capítol, on també hem apuntat que les formes estudiades s'allunyen funcionalment dels predicats i s'apropen a la connexió. En concret, són elements que poden relacionar-se principalment amb la connexió textual, ja que de manera prototípica apareixen introduint una oració (*cf.* § 7.6.). A més, en el capítol 6, veurem la importància d'aquestes formes en l'organització de la conversa, ja que tenen un paper destacat tant pel que fa a la introducció del torn com al desenvolupament del tema.

6. ASPECTES PRAGMATICODISCURSIUS

[...] les “connecteurs pragmatiques” peuvent, tout comme les anaphoriques en général, être utilisés à des fins quelque peu terroristes: il a été souvent remarqué que l’usage arbitraire d’un connecteur permet de doter de cohérence un texte qui, sans lui, serait anisotope [...]

(Alain Berrendonner, «'Connecteurs pragmatiques' et anaphore», *Cahiers de linguistique française* 5)

Una vegada vistes les modificacions formals, funcionals i distribucionals que acompanyen el canvi semàntic dels verbs de percepció, ens centrarem en la funció pragmaticodiscursiva que realitzen. Aquesta funció, relacionada amb el caràcter imperatiu que tenien com a formes verbals i que persisteix en les formes gramaticalitzades, presenta un doble vessant: d’una banda, aquests marcadors fan un paper estructural com a organitzadors dels discurs; d’una altra, són indicadors de les relacions que s’estableixen entre els interlocutors.

Analizarem, en primer lloc, la funció d'organitzadors del discurs, que posa en relació aquests marcadors discursius amb l'estructura i el desenvolupament del text on es troben. A continuació, veurem la rellevància que tenen com a elements que manifesten les relacions de poder i cortesia entre els participants en l'acte comunicatiu. Finalment, sintetitzarem els resultats obtinguts i veurem la vinculació entre els aspectes discursius i els aspectes de la cortesia.

6.1. ORGANITZADORS DEL DISCURS

Com a organitzadors del discurs, aquests marcadors estructuren el diàleg i gestionen l'intercanvi, per tal com marquen una pausa en la comunicació, reclamen l'atenció de l'oient i indiquen canvi en el desenvolupament de la conversa. Des d'aquest punt de vista, podem dir que participen en l'estructura de la interacció, ja siga unint tornos de parla o unint actes (unitats comunicatives dins d'un torn). A més, vehiculen una organització del discurs que es manifesta fonamentalment en dos nivells: la distribució del torn de parla i el desenvolupament del tema.

6.1.1. Funció estructural global

Si ens referim a la funció d'aquests elements en relació a l'estructura discursiva, trobarem aquests marcadors unint tornos de parla complets (1) o actes dins d'una intervenció (2):

- (1) <C Colom> Sí, jo el que volia dir és que després de dotze anys de govern del senyor Pujol, Catalunya continua sent a hores d'ara una nació estrictament de peatge: paguem, doncs, doble les autopistes, els hospitals eh, les escoles, els

correus, i que el mal funcionament de serveis públics, així de clar (<pronúncia emfàtica>), fa que el ciutadà hagi d'invertir en serveis privats, i penso que això és realment, punts de no funcionament del país, punts de no funcionament del que en diem l'autonomia i, nosaltres, des de l'òptica d'Esquerra Republicana, només hi veiem, i per aprofundir en aquesta entitat del país la via normal (<pronúncia emfàtica>) de tota nació normal al món, que és aquesta via d'assolir la totalitat de la nostra personalitat col·lectiva.

<C Moderadora> **A veure**, el senyor Vidal Quadras volia dir [(alguna cosa)], [EA92, 0:30:05]

- (2) <C Moderadora> Àngel Colom, un minut i mig els hi demano en cadascuna de les seves intervencions.

<C Colom> El senyor Pujol, amb la seva habilitat, ja s'ha tornat a col·locar al centre de tothom, i ell ja es fa pal de paller. **Escolti'm**, senyor Pujol, n'hi poden haver altres de pals de paller, en aquest país. Vostè, durant un temps ha (a)nat fent aquesta teoria i s'hi ha anat posant còmode, sàpiga que a partir d'ara hi ha un altre pal de paller a Catalunya, que planta una batalla democràtica per (a)conseguir un altre futur pel país, i que també se situa al centre de l'electorat i que també intentarà, poc a poc, (a)conseguir que tot això que vostè afirma, però després no fa (<pronúncia emfàtica>), i moltes coses que afirma a mitges i les deixa ambigües, aclarir-les, parlar clar i català (<pronúncia emfàtica clar català>), i que els ciutadans sàpiguen a on anem en aquest país. [EA92, 1:38:41]

En aquest sentit, el nostre corpus mostra diferències a tenir en compte en el funcionament dels marcadors estudiats: les formes *a veure* i *aviam*, relacionades amb la visió passiva, solen unir torns de parla; en canvi, les formes procedents de significació activa, *miri* i *escolti*, s'utilitzen normalment per a enllaçar actes.

La taula 1 mostra les dades concretes d'aquesta funció estructural global en el nostre corpus:¹

¹ En la taula 1, hem contemplat també els casos que es poden considerar perifèrics (uneix t/a), on resulta difícil establir si la funció del marcador és unir torns o unir actes, o si fan més aviat una funció doble en aquest sentit (i):

- (i) <C Moderadora> [(Senyor_ Senyor Trias de Bes, sisplau)].
<C Trias> ...[(jo vaig part_ un moment, no_ és que cal_)], vaig participar en la [(redacció del Pacte de Madrid)].
<C Moderador> Bé, perdoni, [(senyor_ **A veure**, sisplau)],

Taula 1. Funció estructural

	AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	Total marcadors
Uneix	7 (58'4%)	17 (70'8%)	19 (22'3%)	25 (27'5%)	68 (32'1%)
Uneix acte	5 (41'6%)	5 (20'8%)	65 (76'5%)	62 (68'2%)	137 (64'6%)
Uneix t/a	—	2 (8'4%)	1 (1'2%)	4 (4'3%)	7 (3'3%)
Total	12 (100%)	24 (100%)	85 (100%)	91 (100%)	212 (100%)

Si observem els resultats totals de les funcions, veurem que predomina globalment la funció d'unir actes, amb un 64'6% (137 casos) del total d'aparicions de marcadors en el nostre corpus (212). En canvi, la funció d'unir torns representa un 50% de la primera (32'1%, 68 casos).

Pel que fa als marcadors, resulta evident que *a veure* uneix torns de parla en la majoria dels casos, el 70'8% (17) de les ocurrències d'aquest element. *Aviam* segueix *a veure* en aquesta funció d'unir torns i ho fa en el 58'4% (7 casos) del total d'ocurrències, encara que aquest marcador també uneix actes en una proporció semblant, 41'6% (5 casos) de les aparicions. En canvi, *escolti* i *miri* mostren una tendència contrària a la manifestada per *a veure* i *aviam*: *escolti* s'utilitza per a unir actes en el 68'2% (62 casos) de la freqüència total d'aparició i per a unir torns en el 27,5% (25 casos); *miri* uneix majoritàriament actes, en el 76,5% (66 casos) de les ocurrències.

Dit d'una altra manera, les formes de significació activa i menys gramaticalitzades uneixen principalment actes dins d'un torn. En canvi, els

<C Rahola> [((¿zzzz? Estan canviant-li la filosofia)].

<C Serra> [((¿zzzz?)) Sí, en aquella filera_ (EG96).

marcadors que provenen del verb de significació passiva *veure* i que estan més gramaticalitzats uneixen generalment torns de parla. De fet, els marcadors més gramaticalitzats, realitzen principalment funcions relacionades amb l'organització dels discurs, mentre que els menys gramaticalitzats, realitzen, segons veurem, un paper més important com a modalitzadors (§ 6.2.). Finalment, convé remarcar que *aviam*, tot i seguir la tendència general d'especialitzar-se en una de les dues funcions com la resta de marcadors, presenta una distribució de funcions més equitativa que *a veure*, *miri* o *escolti*, en els quals la funció predominant supera de manera molt cridanera la funció secundària.

Podem afirmar, per tant, que aquests marcadors s'utilitzen majoritàriament en el debat electoral per a unir actes de parla dins d'un torn. Aquesta funció, com veurem més endavant, es relaciona amb el fet que aquest marcadors tenen majoritàriament funcions vinculades amb el tema del discurs i, en concret, amb les argumentacions i contraargumentacions que cada parlant introdueix dins del seu torn (§ 6.1.3.).

6.1.2. Distribució de torn de parla

El valor pragmàtic general d'aquests marcadors, la força apel·lativa o conativa vinculada a la naturalesa imperativa originària que presenten i el valor fàtic que han desenvolupat, es manifesta en funcions discursives més concretes. En aquest sentit, solen indicar una pausa o un tall en l'intercanvi comunicatiu, sovint amb intenció argumentativa. Convé recordar que la relació entre el valor fàtic d'aquests marcadors com a formes que reclamen l'atenció de l'oient i la pausa

comunicativa ha estat ja destacada per diversos estudiosos (cf. § 3.6.). Així, Pons (1998b) considera *oye* i *mira* apel·latius amb funció fàtica que poden definir-se com a marcadors perifèrics des de la teoria de prototipus, la qual concep les categories com a entitats difuses on el pas d'una categoria a una altra es realitza de manera gradual a través dels membres perifèrics de cada classe. Pons posa en relació el valor fàtic d'aquestes formes amb la funció connectiva que sovint realitzen, de manera que, de vegades, aquests apel·latius esdevenen ordenadors discursius que actuen en el nivell macroestructural del text. Així, poden introduir, per exemple, un canvi de tema en el discurs.

Des d'una perspectiva semblant, l'anàlisi del nostre corpus ens mostra que els marcadors procedents de verbs de percepció marquen una reorganització en la progressió del discurs. Aquesta reorientació afecta fonamentalment dos nivells: la distribució del torn de parla i el desenvolupament del tema. Com veurem a continuació, aquestes funcions principals poden tenir diverses concrecions.

En relació al torn de parla, els valors concrets que poden assumir els marcadors estudiats són: distribució del torn, lluita per mantenir el torn propi i lluita per apoderar-se d'un torn aliè.

a) *Distribució del torn entre els parlants*. En els debats, la funció de distribuir el torn de parla entre els participants és realitzada pel moderador, segons podem observar en l'exemple (3):

- (3) <C Trias> [(Però podré acabar?)]
<C Rahola> [(¿zzzz?)] [Parlen tots alhora i no s'entén el que diuen]

<C Moderadora> **A veure**, senyor_ [(El senyor Trias de Bes)].
<C. Trias> [(És que no puc acabar)]
<C Moderadora>...deu segons més a causa de les interrupcions que ha tingut
[(a l'hora:_ quan parlava)] [EG96, 1:11:31]

En aquest cas, la moderadora intenta ajudar Trias, el parlant que té la paraula, perquè pugui acabar la seua intervenció sense ser interromput novament.

b) *Lluita per mantenir el propi torn.* Una altra de les funcions discursives que vinculen aquests marcadors al torn de parla és la de manifestar lluita per mantenir el torn propi quan un altre participant intenta arrabassar-lo. L'exemple (4) ens mostra com Trias intenta mantenir el seu torn, en primer lloc amb el marcador *escolti* quan Serra comença a interrompre'l, i successivament amb *a veure* i *miri*:

- (4) <C Trias> Sí. E:ls socialistes i els convergents coincideixen amb un eslògan e:n aquesta última trama final de la campanya, en la recta final, que és aturar (<pronúncia emfàtica>) com sigui el PP. Bé, el PP no té un programa anticatalà [(ni antiautonomista (<pronúncia emfàtica anticatalà antiautonomista>)]. **Escolti**, se_ **escolti**, em deixa_ em deixa acabar? Jo li he escolt_ vol que l'hi ensenye?. **Avere**, un moment, **miri** [ha tret un programa del PP i l'ensenya], l'ocult (<pronúncia emfàtica>), eh:, és lo que vostès s'emporten a Suïssa, això sí que és ocult, això és un programa)]
<C Serra> [(Té una actuació, el seu programa no el sabem. No..., programa... no, no si el _ no el programa no ens l'ha ensenyat mai, lo que tenen és actuacions. Aquest_ aquest és l'ocult o és el de veritat?)] [EG96, 1:09:53]

c) *Lluita per apoderar-se d'un torn aliè.* Finalment, i en relació amb el torn de parla, els marcadors que ens ocupen poden ser indicadors de lluita pel torn aliè. Es tracta, per tant, d'interrompre el parlant que té el torn i apoderar-se, si és possible, de la seua paraula. Observem els exemples (5) i (6):

- (5) <C Moderadora> [(Senyora Rahola, senyora Rahola, sisplau)].
<C Rahola> ...I el GAL va existir, eh?
<C Serra> ...que_ i li recomano que llegeixi l'article pòstum de la darrera víctima d'ETA. [(Llegeixi's l'article que havia escrit, abans de que el mateixin, Paco Tomás y Valiente)].
<C Trias> [(¿zzzz?) manipulador)].
<C Rahola>[(Txxs! Home, no! **Escolti, miri**)], ...no sigui_ per favor_ que:_ com pot arribar a ser tan frívol? Home! No jugui amb això, carall. Ja he llegit Tomás y Valiente, [(ja l'he llegit)]. [EG96, 1:35:25]
- (6) <C Ribó> ... Senyor Pujol, la Llei Orgànica de Forces de Seguretat és vigent o no ho és? I si ho és, vostè sap millor que jo, o igual que jo, que tal com la van pactar Miquel Roca i el senyor Martin Toval continuen posant a la policia autonòmica com a "policia de colaboración". [(I (¿zzzz?))]
<C Pujol> [(**Escolti_**)]
<C Ribó> ...li faig una altra pregunta, per què en quinze anys d'ocupar vostè el Palau de la Generalitat, una sola vegada (<èmfasi sil·làbic una vegada>) s'ha reunit en tots els dirigents dels grups parlamentaris --que tenim la nostra quota de representació del poble de Catalunya-- una sola vegada (<èmfasi sil·làbic una vegada>), a ran de l'atemptat d'Hipercor? [EA95, 1:11:32]

En (5), Rahola aconsegueix fer-se amb el torn de Serra i introdueix la seua crítica, tot produint un tall en les paraules d'aquell. En canvi, en (6), Pujol intenta interrompre Ribó però no ho aconsegueix.

Quantitativament, la taula 2 mostra els resultats del nostre corpus relacionats amb el torn de parla:²

² Les taules 2 i 3 presenten resultats totals parcials de les funcions organitzatives relatives al torn de parla i al tema respectivament. Els resultats globals dels marcadors com a organitzadors dels discurs queden recollits en la taula 8 (§ 6.3.).

Taula 2. Funció organitzativa relativa al torn de parla

	AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	Total marcadors
Distribució torn	1 (8'3%)	13 (54'2%)	—	1 (1'2%)	15 (7'1%)
Manteniment torn propi	—	2 (8'3%)	1 (1'2%)	9 (9'9%)	12 (5'7%)
Lluita torn aliè	—	2 (8'3%)	—	9 (9'9%)	11 (5'1%)
Total parcial: distribució TORN	1 (8'3%)	17 (70'8%)	1 (1'2%)	19 (21%)	38 (17'9%)

Com podem veure, la proporció de marcadors utilitzats en el nostre corpus en la funció general de distribució del torn és del 17'9% del total d'aparicions. Per subfuncions, la distribució del torn destaca lleugerament sobre les altres dues. Els resultats concrets obtinguts mostren els fets següents:

a) *Percentatge de distribució del torn entre els participants.* Dels 212 marcadors del corpus, en trobem 15 (7'1%) utilitzats per a distribuir el torn entre els participants. El marcador que realitza més sovint aquesta funció és *a veure*, el 54'2% (13 casos) de les seues aparicions. Aquest resultat el distancia de manera molt evident de la resta d'elements analitzats, ja que *aviam* i *escolti* únicament distribueixen torn en 1 cas. No hem trobat en el nostre corpus cap ocurrència de *miri* en aquesta funció.

b) *Percentatge de manteniment del torn propi.* La proporció de marcadors que realitzen la funció de mantenir el torn en el nostre corpus és també baixa: només el 5'7% (12 casos). Per marcadors, l'element més utilitzat per a

defensar el torn propi és *escolti*, que realitza aquest paper en el 9'9% (9 casos) de les ocurrencies, seguit d'*a veure*, que vehicula aquesta funció en el 8'3% (2 casos) de les aparicions. *Miri* només s'utilitza per a mantenir el torn en un 1'2% (1 cas) i *aviam* no desenvolupa mai aquesta funció en el nostre corpus.

c) *Percentatge de lluita pel torn aliè*. Només el 5'1% (11 casos) del conjunt total de marcadors s'usen en la lluita pel torn. Quant a la distribució, *escolti* és l'element que presenta l'índex més alt de freqüència en l'intent per arrabassar la paraula a un altre participant: el 9'9% (9 casos) de les ocurrencies. *A veure* realitza aquesta funció en un 8'3% (2 casos) de la freqüència total d'aparició. De *miri* i d'*aviam*, no n'hem trobat cap cas en aquesta funció d'interrupció o lluita pel torn aliè.

En conclusió, l'anàlisi d'aquestes dades posa de manifest que, pel que fa al torn de parla, el protagonisme absolut és del marcador *a veure*, que, en concret, s'especialitza de manera clara en la distribució de les intervencions. En l'extrem oposat, *miri* pràcticament no compta en relació al torn de parla. *Aviam* s'utilitza molt poc per a distribuir el torn, només en un cas. En canvi, *escolti* destaca tant en la funció de mantenir el torn propi com en la lluita pel torn aliè, en una proporció semblant a *a veure* en aquestes mateixes subfuncions, proporció que, tanmateix, està molt per sota de la rellevància d'*a veure* com a distribuïdor de torn.

La preponderància d'*a veure* en aquesta funció està directament relacionada amb el fet que és el marcador més utilitzat pels moderadors. Recordem que, en el treball de Montolío i Unamuno (2001: 206) que hem presentat en el capítol 3 (§ 3.6.4.), aquestes autores afirmen que es tracta d'un marcador que

apareix en situacions conversacionals asimètriques, en les quals un dels interlocutors regula i controla l'intercanvi. Aquest fet explicaria per què *a veure* és un marcador emprat majoritàriament pels moderadors en el nostre corpus (aproximadament el 55% dels casos) i, pel que fa a la funció concreta de distribuir i regular el torn de parla, únicament pels moderadors. En aquest sentit, cal recordar que, com a conseqüència de les convencions que comporta la participació en un debat electoral, els convidats accepten d'entrada l'autoritat del moderador per conduir la trobada. Tanmateix, el fet que aquesta autoritat discursiva haja estat pactada i acceptada no ha de fer-nos oblidar que l'intercanvi és, des d'aquest punt de vista, asimètric i, per tant, la utilització del marcador *a veure* es relaciona amb el parlant que controla la situació conversacional³. Segons Montolío i Unamuno (2001), el control de la situació que manifesta aquest marcador permet que *a veure*, a més de reorganitzar la conversa, pugui ser, de vegades, senyal de requeriment que demana de l'altre participant el silenci. És a dir, el parlant declara amb aquest element la seua intenció d'interrompre el desenvolupament normal del discurs en relació als torns. Això és precisament el que fa el moderador del nostre exemple (7), per tal que els participants deixen de parlar alhora, cosa que pot fer únicament en virtut de l'autoritat que el context discursiu li atorga:⁴

³ Com comenten Montolío i Unamuno (2001: 198), la gran intuïció lingüística de María Moliner (1966: II, 1461) ja va dur aquesta autora, molt abans d'iniciar-se els estudis pragmaticodiscursius, a atribuir a *a ver*, entre altres funcions, l'expressió d'instruccions i ordres per part del parlant que ostenta el control de la situació conversacional.

⁴ En aquest cas, la utilització del marcador *a veure* per part del moderador manifesta la seua avaluació negativa respecte de la intervenció dels parlants, no quant al contingut, sinó quant al torn, ja que l'actuació dels polítics dificulta el desenvolupament del debat. De fet, Montolío i Unamuno (2001) atribueixen al marcador *a veure* en el context de l'ensenyament la possibilitat de manifestar

- (7) <C Vidal-Quadras> [(Jo no he dit publicitat: sous, dietes, viatges)]
<C Pujol> ...[(i el pressupost, i el pressupost, perdoni, no, no)]
<C Vidal-Quadras> [(viatges, b(e)renars, despesa corrent)]
<C Pujol> perdoni, no, no, no, publicitat i els viatges a l'estranger no són publicitat. Bé:, no,
<C Vidal-Quadras> Si no parlo de publicitat, [(és vostè que parla de publicitat)].
<C Pujol> ...[(esco:lti,)]
<C Vidal Quadras> Li dic sous, dietes, [(viatges, despeses de representació, b(e)renars, dinars i sopars)]
<C Moderadora> [(Bé, **avere**, si parlen en ordre ens assabentarem del que diu cadascun d'ells)]
<C Pujol> Bé, em permet? Em permet? [(Em permet?)]
<C Vidal-Quadras> [((¿si ens entenem?))] [EA92, 0:49:56]

La força organitzativa que presenta *a veure* fa que els polítics utilitzen també aquest marcador quan volen mantenir el torn propi o intenten lluitar per un torn aliè. En aquesta funció, com hem vist, la utilització d'*escolti* és una mica més alta. I és que es tracta del marcador més agressiu i, de fet, és el que s'usa més sovint per a interrompre o mantenir el torn propi, de manera bastant més taxativa que amb *a veure*. En aquest sentit, la persona en què ha quedat fixada cada forma és fonamental a l'hora de distribuir-se les funcions pragmàtiques. En aquest cas, *a veure*, associat amb una primera persona del plural (que inclou l'emissor i el receptor), *anem a veure*, és més cortesa que *escolti*, que focalitza en la segona del singular de tractament formal (vostè) i resulta molt més amenaçadora per a la imatge de l'oient (§ 6.2.1.). Precisament per això *a veure* és la forma utilitzada habitualment pels moderadors en la distribució del torn.

avaluació negativa tant dels continguts expressats pels alumnes com de l'oportunitat de les intervencions.

6.1.3. Desenvolupament del tema

La funció organitzativa que aquests marcadors realitzen respecte del tema del discurs també pot concretar-se, com en el cas del torn, en una o més possibilitats: introducció, progressió o canvi de tema; introducció d'un argument o d'un contraargument. Aquestes subfuncions presenten una gradació pel que fa a l'objectivitat del contingut que transmeten. En aquest sentit, la introducció d'un tema seria l'acte discursivament més neutre, mentre que la contraargumentació seria el més subjectiu. De fet, tot i que hem distingit cinc subfuncions, aquestes, al seu torn podrien agrupar-se en dos blocs: un que contindria les més neutres, associades amb el tema (introducció, progressió o canvi de tema); i un altre que inclouria les més argumentatives (introducció d'arguments i contraarguments).

a) *Introducció de tema.* El marcador introdueix el tema quan s'utilitza per a començar la intervenció, ja siga que el tema haja estat proposat pel moderador entre els assumptes pactats abans del debat o que haja sorgit per iniciativa d'un dels participants (8):

- (8) <C Moderador> Senyor Milián.
<C Milián> **Aviam:** nosaltres en aquest tema estem fent un plantejament crec que bastant novel·lós i nou (¿zzzz?) per la política del Partit Popular. Es basa en dos principis fo_ bàsics: primer, el fet de que assumim completament l'administració única, proposta per Fraga Iribarne en el seu dia, i que després el congrés últim del partit va assolir i, en conseqüència, això té una aplicació immediata en una sèrie d'efectes directes sobre el gasto ['o pronunciada 'o'] i les transferències i el finançament; i segon, nosaltres no volem renunciar a lo que es va fer, jo crec que molt ben fet per part del Partit Popular i el Partit Socialista, i que va ser arribar a un eh a un acord autonòmic amb un principi de cooperació que comportaria una sèrie de condicions que s'haurien d'aplicar. [EG93, 0:30:36]

En aquest exemple en particular, Milián utilitza el marcador *aviam* per introduir el tema del finançament autonòmic que ha estat plantejat pel moderador a tots els candidats.

b) *Progressió del tema*. Quan el tema ja ha estat introduït i els marcadors analitzats s'utilitzen per a aprofundir-hi, considerem que aquests marcadors indiquen progressió temàtica. La progressió o el desenvolupament pot destacar algun aspecte concret del tema tractat o bé introduir-hi un subtema (9):

- (9) <C Rahola> [(Sí, el senyor Serra)], mm, mm. Sí, el senyor Serra diu que han muntat l'estat del benestar. Jo, més aviat, diria que Déu n'hi do la feina que han fet per desballestar i per desmuntar l'estat del benestar. Miri, escolti'm, senyor Serra, vostès tenen un frau absolutament descontrolat, primer punt. Que, per cert, jo recordo una frase del senyor Leguina que deia que hi havia mesures diferents de combatre els fraus segons les zones. Això ho va dir el senyor Leguina, que em sembla que és del seu partit, però, en tot cas, sobretot hi ha un frau enorme (<pronúncia emfàtica>) en el que són els grans processos especulatius, les grans fortunes, i, en canvi, són capaços d'arribar amb la lupa al pobre aturat que està fent la seva, la seva "d'aixons" de renda. El frau, primer, per tant, l'estat del benestar, per aquesta banda, se'ls escapa per totes bandes. Segona, duplicitat (<pronúncia emfàtica>) d'administracions. Vostès que: van fer i van muntar allò del "café para todos" i que sort que els hi va anar malament en la LOHAPA. **Miri**, desgraciadament, va ser el senyor Tomás y Valiente, i m'agradaria recordar-lo avui aquí, els qui els hi va aturar en el Tribunal Constitucional la LOHAPA, que déu n'hi do, llavors, van_ han mantingut un seguit de duplicitat d'administracions que són una autèntica sènia econòmica. Quantes administracions pateix, per exemple, Catalunya, cada ciutadà de Catalunya? [EG96, 0:21:33]

En l'exemple (9), Rahola empra el marcador *miri* per introduir un subtema —la desaparició de Tomàs i Valiente i el seu paper en el Tribunal Constitucional davant la LOHAPA—, en el tema global —les administracions autonòmiques de l'Estat—.

c) *Canvi de tema*. Els elements analitzats poden, així mateix, introduir un canvi de tema en el discurs. Observem en (10) aquesta funció del marcador *miri*, que Trias utilitza per inserir, com és normal en un debat electoral, la falca propagandística del seu partit:

- (10) <C Trias> [...] En aquest país, hi han tres milions i mig d'ad_ d'aturats, tenim el record d'atur d'Europa, i vostès, eh;, eh;, han contribuït, positivament (<pronúncia emfàtica>), a aquesta creació d'atur. Vostè sap (<pronúncia emfàtica>) que en aquests moments, durant aquest debat (<pronúncia emfàtica>), mentres dura, una hora o cent minuts, no sé quant dura, possiblement hi hauran cent vint (<pronúncia emfàtica>) treballadors més a l'atur? Durant aquest debat hi hauran cent vint treballadors més a l'atur. Vostès han aixecat el dèficit públic de forma que en aquests moments ens és difícil (<pronúncia emfàtica>) arribar a les condicions de Ma:astricht. **Miri**, els únics (<pronúncia emfàtica>) que podem garantir l'estat de les pensions, que els pensionistes estiguin tranquils, som els homes i les dones del Partit Popular. Perquè, aplicant una política absolutament diferent, una política econòmica sanejada (<pronúncia emfàtica econòmica sanejada>) podrem fer créixer (<pronúncia emfàtica fer créixer>) el país, i creixent (pronúncia emfàtica) es crea ocupació, i creant ocupació es pot mantenir l'estat del benestar. D'altra manera, d'altra manera és impossible. I hem d'acabar amb una cosa, també, senyor Serra, que vostè dirà que és pintura negra. No és pintura negra, hem d'acabar (<pronúncia emfàtica hem acabar>) amb la [(corrupció (<pronúncia emfàtica>) que augmenta)] [EG96, 0:10:18]

d) *Introducció d'un argument*. Una altra funció relacionada amb el tema discursiu que aquests marcadors poden vehicular és la d'introduir un argument per a donar suport a allò que el parlant està dient (11):

- (11) <C Espasa> [(No, no, no, si em sembla bé que hi hagi l'AVE. No critico l'AVE, critico la oportunitat)] del primer trajecte a fer. Home, si a Madrid hi ha quatre milions d'habitants i a Barcelona n'hi ha quatre, és evident que la connexió primera amb alta velocitat era Madrid-Barcelona, [(això:, això cau pel propi pes)].
<C Borrell> [(Si vol parlem d'aquest tema)], si vol parlem d'aquest tema monogràficament. La millor explicació que hi ha sobre aquest tema l'ha donat un català, diguent que_ **Miri**, parli amb qualsevol enginyer ferroviari, amb qualsevol expert en transport, i li dirà que a l'any vuitanta-sis, vuitanta-set, vuitanta-vuit la inversió ferroviària prioritària a Espanya era Despeñaperros, cent vint per cent d'ocupació, tots els ports del sud passant per un coll de

botella, no hi havia cap dubte que el tren que es tenia que fer era el Madrid-Sevilla. [(Com fer-lo?). [EG93, 0:13:44]

Aquest exemple mostra com Espasa usa el marcador *miri* per remarcar que qualsevol expert en el tema que està tractat defensaria, sens dubte, les idees que el polític exposa.

En realitat, tant aquesta funció argumentativa com la contraargumentativa, que veurem a continuació, estan lògicament incloses en la progressió del tema. Tanmateix, ens ha semblat adequat distingir-les respecte d'aquesta pel fet que tant l'argumentació com la contraargumentació indiquen una implicació major del parlant en allò que diu i tenen una funció més agressiva, més orientada al receptor immediat que, com veurem, té una incidència en la diferent freqüència dels marcadors procedents de verbs actius i passius. En el cas de l'argumentació, la força modalitzadora presenta un aspecte més objectiu que en la contraargumentació, on la refutació de les opinions contràries col·loca obertament el parlant enfront del participant al qual està contradient amb el seu discurs.

f) *Introducció d'un contraargument.* Com acabem de dir, de vegades, la funció temàtica dels marcadors consisteix a presentar un contraargument que refuta afirmacions o propostes d'un altre participant en el debat:

- (12) <C Moderadora> Hi havia... tothom havia demanat una: una altra intervenció. Jo sí que els pregaria que ara fos una intervenció d'un minut, en qualsevol cas, perquè si no, no ens donarà temps a tractar tot el que volem tractar. Àngel Colom (ha)via estat el primer que havia demanat la paraula.
<C Colom> Sí, només per precisar. El candidat senyor Pujol ha parlat, sempre ens té acostumats a dir que Catalunya va bé, que va millor. **Escolti'm**, expliqui'ls, si us plau, als pagesos del sector lleter de tot Catalunya com està anant... o als pagesos del sector de la fruita seca o, fins i tot, vagi al Penedès,

que segur que ja ha anat, i expliqui: als a tot el sector vitivinícola com estan les coses actualment. O als pescadors, o expliqui-ho també... a aquests set-cents cinquanta mil ciutadans que, segons un estudi recent, viuen, que viuen a Catalunya, que cobren a l'any menys de cinc-cents mil pessetes d'ingressos, és el límit que la Comunitat Europea considera de pobresa relativa, més d'un dotze per cent de la població. [EA92, 0:42:03]

En l'exemple (12), el marcador *escolti'm* marca clarament el començament de la contraargumentació de Colom a Pujol.

Tanmateix, en alguns casos aïllats (només 3 o 4 en tot el corpus), el que anomenem contraargumentació inclou únicament la manifestació de l'opinió contrària a l'expressada per un altre participant, sense cap contraargument concret que done suport a aquesta opinió (13):

- (13) <C M. Trias> [...] [(Convergència i Unió ara vol que se li doni 250.000 milions de pessetes)]
<C Moderadora> [(Senyor Trias de Bes, senyor Trias de Bes hauria d'anar acabant (<pronúncia emfàtica hauria acabant>))])
<C Molins> No, no, [(jo_ (¿zzzz?), Catalunya, per a Catalunya diuen que sí. Curiosament diuen, per a tothom els baixarem, però a Catalunya, si volen més diners, que pugen els impostos, no?)]
<C Trias> [(**Escolti'm**_ No, un moment_ No ho farem)].
<C Molins> ...[(Això ho va dir el senyor Cristóbal Montoro, ho va dir el senyor Rajoy [(¿zzzz?) el senyor Rajoy)]
<C Trias> [(Però podré acabar?)] [EG96, 1:11:31]

Com es pot apreciar en l'exemple (13), *escolti* simplement introdueix una mostra de desacord per part de Trias davant el que acaba de dir Molins; aquell nega les paraules d'aquest, però no addueix cap argument que done suport a la seua discrepància.

En la taula 3, podem observar els resultats quantitatius de la funció organitzativa dels marcadors pel que fa al desenvolupament del tema:

Taula 3. Funció organitzativa relativa al desenvolupament del tema

	AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	Total
Introducció	5 (41'7%)	5 (21%)	17 (20%)	2 (2'2%)	29 (13'7%)
Progressió	2 (16'7%)	—	14 (16'5%)	7 (7'7%)	23 (10'8%)
Canvi	1 (8'3%)	—	11 (12'9%)	6 (6'5%)	18 (8'5%)
parcial TEMA	8 (66'7%)	5 (20'9%)	42 (49'4%)	15 (16'5%)	70 (33%)
Argument	2 (16'7%)	1 (4'1%)	16 (18'8%)	12 (13'2%)	31 (14'7%)
Contraargument	1 (8'3%)	1 (4'1%)	26 (30'6%)	45 (49'4%)	73 (34'4%)
parcial ARGUMENTS	3 (25%)	2 (8'3%)	42 (49'4%)	57 (62'6%)	104 (49'1%)
Total parcial: desenvolupament TEMA	11 (91'7%)	7 (29'2%)	84 (98'8%)	72 (79 %)	174 (82'1%)

Les dades mostren que la freqüència d'aparició dels marcadors en la funció general de desenvolupament del tema és molt rellevant, el 82'1% del total. Per subfuncions, la contraargumentació és, amb diferència, la més important. A continuació analitzem les dades concretes respecte a la funció de desenvolupament del tema:

a) *Percentatge d'introducció de tema.* En la funció d'introducció de tema, *aviam* és l'element que més destaca: 41'7% (5 casos) de les ocurrències d'aquest marcador. *A veure* i *miri* presenten una freqüència semblant en aquesta funció, ja que *a veure* introdueix tema en el 21% (5 casos) de les ocurrències i *miri* ho fa en el 20% (17 casos). És remarcable la baixa freqüència d'*escolti* en aquesta subfunció: només un 2'2% (2 casos).

Globalment, del total de marcadors que apareix en el nostre corpus (212 casos), el 13'7% (29 casos) realitzen la funció d'introduir tema.

b) *Percentatge de progressió del tema.* Del total de marcadors analitzats, trobem el 10'8% (23 casos) que s'utilitzen per a fer progressar el tema discursiu. Per marcadors, *aviam* i *miri* són els elements que més destaquen en la funció de progressió o aprofundiment en el tema: *aviam* presenta una distribució del 16'7% (2 casos) de les ocurrències i *miri* del 16'5% (14 casos) de les aparicions. *Escolti* realitza aquesta funció en una proporció bastant més baixa, 7'7% (7 casos) i, pel que fa a *a veure*, el nostre corpus no mostra cap cas on aquest marcador indique progressió del tema.

c) *Percentatge de canvi de tema.* Globalment, només un 8'5% (18 casos) del conjunt de marcadors del nostre corpus introdueixen un canvi de tema en el discurs, resultat que situa aquesta subfunció en el darrer lloc dins de les funcions discursives relatives al tema. Per marcadors, *miri* presenta la freqüència més alta en aquest paper, el 12'9% (11 casos) del total d'aparicions. *Aviam* es fa servir per a introduir canvi en una proporció semblant a la d'*escolti*, respectivament, un 8'3% (1 cas) i un 6'5% (6 casos) del total. Igual com en la subfunció anterior, no hem trobat cap cas d'*a veure* en funció de canvi de tema.

d) *Percentatge d'introducció d'arguments.* *Miri* és el marcador que presenta una freqüència més alta en la funció d'introduir arguments: 18'8% (16 casos) del total d'aparicions. El segueixen *aviam*, que realitza aquesta funció en el 16'7% (2 casos) de la freqüència total i *escolti*, en el 13'2% (12 casos). Molt més lluny apareix *a veure*, que només en una ocasió, el 4'1% de

les aparicions d'aquest marcador, introdueix argument. Del total de marcadors, el 14'7% (31 casos) realitzen la funció d'introduir arguments.

e) *Percentatge d'introducció de contraarguments*. Com hem dit, aquesta és la subfunció que té més pes dins del desenvolupament del tema: el 34'4% (73 casos) dels marcadors que s'utilitzen en el nostre corpus per a contraargumentar. Quant als marcadors que la vehiculen més sovint, *escolti* està molt per damunt de la resta, amb una freqüència de 49'4% (45 casos) del total d'ocurrències. *Miri* el segueix, a molta distància d'*a veure* i *aviam*, encara que no arriba a la rellevància d'*escolti*, i introdueix contraarguments en el 30'6% de les ocurrències (26 casos). En canvi, *aviam* i *a veure* només realitzen aquesta funció de manera ocasional: 1 cas cadascun d'aquests marcadors, que correspon al 8'3% i al 4'1% de les aparicions respectivament.

En resum, podem afirmar que, pel que fa al tema del discurs, la funció més rellevant d'aquests marcadors és la d'introduir contraarguments, paper que realitza majoritàriament *escolti* i de forma també destacable *miri*. Per marcadors, *escolti* s'especialitza en la contraargumentació. *Miri* també introdueix principalment contraarguments, però és el marcador que més diversifica les seues funcions respecte del tema, de manera que destaca, així mateix, en la introducció de tema i d'arguments, la progressió temàtica i, fins i tot, el canvi de tema. *Aviam* és el marcador més important en la introducció de tema, funció en la qual aquest marcador dobla en freqüència d'aparició a *a veure* i *miri*, que també s'utilitzen sovint amb aquesta intenció. Finalment, *a veure* és l'element menys rellevant en funcions relacionades amb el tema del discurs i únicament té una presència destacada com a introductor de tema. D'altra banda, si observem els resultats fixant-nos, per una part, en les

subfuncions més neutres i, per una altra, en les subfuncions més argumentatives, ens adonarem que *aviam* i *a veure*, estan fonamentalment orientades al tema, mentre que *escolti* es vincula de manera evident a l'argumentació. *Miri*, en canvi, realitza tant unes funcions com les altres.

Una vegada més, la significació, activa o passiva dels marcadors està vinculada a la funció organitzativa que realitzen. Així, *a veure* i *aviam* (significació passiva) realitzen papers més neutres en relació al tema, i, en certa manera encara vinculats al torn, com ara la introducció d'un tema nou, que sovint es fa a l'inici del torn. En canvi, *miri* i *escolti* (significació activa) fan papers més subjectius i més agressius, més implicats en l'argumentació i, sobretot, en la contraargumentació, més vinculats amb els actes dins d'un torn. Des d'aquest punt de vista, cal relativitzar les diferències entre *aviam* i *a veure*, ja que el nostre corpus presenta poques ocurrencies d'aquests marcadors i, per tant, els resultats no són tan significatius. A més, en el debat electoral, el marcador *a veure*, sembla reservar-se per a la funció de distribució de torns que realitza el moderador.

Així doncs, novament la fixació morfològica surt a la palestra: les funcions més neutres, com ara introduir tema, es vehiculen mitjançant marcadors fixats en la primera persona del plural. Les funcions més subjectives, com ara contraargumentar, es realitzen mitjançant marcadors amb forma de segona persona del singular, adreçats directament al receptor (contra el receptor) immediat, el polític contrincant.

6.2. INDICADORS DE LES RELACIONS DE PODER

En aquest apartat, abordarem la funció que realitzen els marcadors estudiats com a indicadors de les relacions de poder que s'estableixen entre els participants en el debat electoral. Aquesta funció es troba molt vinculada a cortesia lingüística, ja que, en aquest sentit, els marcadors es caracteritzen per introduir actes que fonamentalment amenacen la imatge de l'interlocutor i mostren, així, les relacions de poder que s'estableixen entre els participants en el debat. En concret, com veurem tot seguit, en relació a la cortesia lingüística, els marcadors procedents de verbs de percepció introdueixen principalment actes amenaçadors de la imatge positiva (AAI positiva) de l'oient, actes amenaçadors de la imatge negativa (AAI negativa) de l'oient i actes neutres.⁵

6.2.1. Introdutors d'actes amenaçadors de la imatge positiva de l'oient

Segons hem vist al capítol 2 (§ 2.4.4.), per a Haverkate (1994: 78), els actes de parla més agressius són els que amenacen la imatge positiva de l'interlocutor, ja que es tracta d'actes descortesos que manifesten explícitament una actitud negativa del parlant cap a l'oient. Amb tot, hem de tenir en compte que en el debat electoral l'expressió del desacord forma part de la convenció d'aquest gènere no cooperatiu i, fins i tot, esdevé fonamental, ja que mostrar enfrontament és part del compromís implícit dels participants. Sense aquesta

⁵ Com hem vist al capítol 2 (§ 2.4.4.) la idea d'*imatge* (Goffman 1971, Brown i Levinson 1978) resulta fonamental en el marc de la cortesia lingüística: la *imatge positiva* és el desig de cada individu que la imatge que té de si mateix siga reconeguda i aprovada pels altres; la *imatge negativa* es relaciona amb la voluntat de cada individu que les seues accions no siguen impedides pels altres.

descortesia cooperativa (Martín Rojo 2000), no seria possible el desenvolupament d'aquest tipus d'esdeveniments polítics i mediàtics.⁶

En el nostre corpus, els actes descortesos introduïts pels marcadors analitzats s'han concretat en els diversos actes de parla que relacionem a continuació, ordenats del menor a major grau de descortesia que, des del nostre punt de vista, manifesten: dissensió, interrupció, refutació, retret, crítica, acusació, insult, injúria i sarcasme.⁷ Quantitativament, les acusacions i les crítiques, seguides de les refutacions són els actes amenaçadors de la imatge AAI positiva de l'oient que els nostres marcadors introdueixen més freqüentment. Tot i que en alguns casos els límits entre aquest tipus d'actes de parla poden resultar molt difusos, considerem que en (14) *escolti'm* introdueix una acusació:

- (14) <C Rahola> [...] Han jugat més del compte! Escolti'm, aquí n'hi ha tres forces que n'hem parlat molt poc. Que, precisament, des de les diferents postures però des de una compromís democràtic profund hem jugat sempre per la unitat. En canvi, vostès, uns i altres, han frivolitjat (<pronúncia emfàtica>) en un tema gravíssim. I senyor Trias de Bes, vostè no s'ha llegit el Pacte d'Ajuria Enea: sortida dialogada, reinserció, unitat de plantejaments (<pronúncia emfàtica sortida plantejaments>). **Escolti'm**, ho estant vulnerant tot, tot (<pronúncia emfàtica tot tot>), de manera que, com a mínim, mmm, que li passin el Pacte d'Ajuria Enea i el Pacte de Madrid i [(veurà fins a quin punt)] [pràcticament cridant Han punt]. [EG96, 1:33:31]

⁶ Aprofundim en aquest tema en el capítol 7 (§7.3).

⁷ Aquesta gradació, igual com la que proposem per als AAI negativa o el actes neutres, relaciona el significat lèxic dels termes que identifiquen els diversos tipus d'actes amb les observacions extretes del nostre corpus. Amb tot, som conscients que es tracta, en última instància, d'una valoració subjectiva, donada la dificultat que qualsevol intent de classificació d'aquest tipus comporta. En qualsevol cas, convé deixar constància que el fet realment rellevant en el nostre treball no és tant el tipus concret d'actes de parla que els marcadors introdueixen com el fet que es tracte d'AAI positiva del parlant, AAI negativa o actes neutres des del punt de vista de la cortesia.

En l'exemple (15), *miri* s'utilitza per a vehicular una crítica:

- (15) <C Serra> En el senyo:r Molins li diré que ells volen ser la clau, però no saben (<pronúncia emfàtica però saben>) quina porta volen obrir, la del poder del PP, ja ho donen per fet. **Miri**, eh:, senyor Molins, quan es negocia rendir (<pronúncia emfàtica>) sense lluitar, el preu que és l'únic que estan pensant, quin seria el preu del suport, es negocia a la baixa. I:, en el senyor Trias, a aquesta dreta que pot guanyar i que hem d'evitar (<èmfasi sil·làbic>) que guanyi el dia 3, li dic: com que no passarà res si vostè guanya? Com que no passarà res? (<pronúncia emfàtica Com res>) Com no pot passar res si vostès posarien [(al govern persones com)] [EG96, 1:50:11]

Per últim, l'*escolti* de (16), precedit de la conjunció *però*, dóna pas a una refutació.

- (16) <C Pujol> Pressupost de: del departament de medi ambient.
<C Vidal-Quadras> onze mil vuit-cents [(són les xifres que)]
<C Pujol> [(No, no, escolti, un moment, miri, doncs vostè)] segurament l'han informat malament...
<C Vidal-Quadras> Sí, sí.
<C Pujol> ...o la persona que l'ha ensenyat o vostè mateix no sap llegir el pressupost. Però **escolti**, les dades són clares, cinquanta-un mil milions de pessetes és el pressupost de medi ambient. Naturalment, després d'això, doncs no cal que li digui que també totes les dades que són com són de publicitat, són absolutament errònies (<pronúncia emfàtica>) [EA92, 0:50:50].

Els resultats quantitius obtinguts en el nostre corpus pel que fa als marcadors que introdueixen AAI positiva de l'oient es poden observar en la taula 4:⁸

⁸ Les taules 4, 6 i 7 presenten resultats totals parcials de les funcions d'introdctors d'AAI positiva de l'oient, negativa i neutres, respectivament. Els resultats totals globals dels marcadors com a indicadors del les relacions de poder apareixen sintetitzats en la taula 9 (§ 6.3.).

Taula 4. Funció d'introdactors d'AAI positiva de l'oient⁹

	AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	TOTAL per marcador
Dissensió	—	1 (4'1%)	1 (1'2%)	3 (3'2%)	4 (1'9%)
Interrupció	—	2 (8'2%)	—	7 (7'7%)	9 (4'2%)
Refutació	—	3 (12'3%)	5 (5'9%)	22 (24'2%)	30 (14'2%)
Retret	—	1 (4'1%)	1 (1'2%)	2 (2'2%)	4 (1'9%)
Crítica	2 (16'6%)	—	27 (31'7%)	14 (15'4%)	43 (20'3%)
Acusació	1 (8'3%)	1 (4'1%)	14 (16'5%)	17 (18'7%)	33 (15'6%)
Insult	—	—	2 (2'3%)	3 (3'2%)	5 (2'3%)
Injúria	—	—	—	2 (2'2%)	2 (0'9%)
Sarcarme	—	1 (4'1%)	2 (2'3%)	1 (1'1%)	4 (1'8%)
SOLS	2 (16'6%)	5 (20'8%)	41 (48'2%)	62 (68'1%)	110 (51'9%)
COMBINATS	1 (8'3%)	4 (16'6%)	11 (12'9%)	9 (9'9%)	25 (11'8%)
TOTAL parcial AAI pos. O	3 (25'1%)	9 (37'5%)	52 (61'1%)	71 (78%)	135 (63'7%)

⁹ En aquesta taula ens ha semblat adequat desglossar el nombre de marcadors que, segons és habitual, apareixen sols per introduir aquests AAI, dels que apareixen combinats, ja siga amb un altre marcador procedent de verbs de percepció o amb un vocatiu, per reforçar el valor que manifesten. Fixem-nos, per exemple, en el cas d'*a veure* en (ii), que es reforça amb *miri* per introduir un acte amenaçador de la imatge positiva de l'oient, en concret, un sarcasme:

(ii) <C Moderadora> [(Un segon, no, no, senyor Vidal-Quadras)], la tenia demanada, doncs (<riure generalitzat>) [(Són molt cortesos)].

<C Vidal-Quadras> Sí. **A veure, miri**, jo ho explicaré d'una manera molt senzilla, tant senzilla que fins i tot ho entendre el candidat convergent (<riure generalitzat dels convidats>). Miri, eh, és_ és una cosa que a mi em preocupa perquè tinc un dubte sobre això i és si el senyor Pujol entén com funciona una economia moderna o no ho entén, o si fa veure que no ho entén, perquè li interessa. <C Moderadora> [(Senyor Ribó, vagi acabant ja)]. Els demanàriem que en aquest apartat que potser és el més complicat de llenguatge utilitzessin paraules que: (<gest amb les mans>), que que puguin ser força entenedores i [(explicacions que puguin...)] [EA95, 1:23:24]

Segons podem constatar, la majoria dels marcadors del nostre corpus s'utilitzen per a introduir actes amenaçadors de la imatge positiva de l'oient. En concret, realitzen aquesta funció 134 dels 212 elements analitzats, és a dir, el 63'2%. Per subfuncions, les dades mostren que els marcadors precedeixen bàsicament crítiques (20'3% del total), acusacions (15'6%) i refutacions (11'). Les crítiques són introduïdes principalment per *miri*, 31'7% de les aparicions, tot i que *aviam* i *escolti* realitzen també aquesta funció en una proporció del 16% aproximadament. En canvi, les refutacions van precedides en la majoria dels casos per *escolti*, 24'2% de les ocurrències d'aquest marcador, i en menor proporció per *a veure* 12'3% i *miri*, aquest només en 5 casos, equivalents al 5'9%. Davant de les acusacions, destaquen tant *escolti* (18'7%) com *miri* (16'5%). A bastant distància dels actes amenaçadors esmentats apareixen les interrupcions, que només introdueixen els marcadors *a veure* i *escolti* en una proporció semblant, al voltant del 8%.

Per marcadors, el més especialitzat en actes amenaçadors de la imatge positiva de l'oient és *escolti*, que realitza aquesta funció en el 78% (71 casos) de les aparicions. *Miri* destaca igualment en aquest paper, però en una proporció més baixa, el 60% (51 casos) del total. En canvi, *aviam* únicament introdueix aquest tipus d'actes en el 25% de les aparicions (3 casos). *A veure* serveix per introduir actes que amenacen la imatge positiva de l'oient en el 37'5% (9 casos).

Escolti s'especialitza a introduir refutacions (24'2%), nivell en què és el marcador protagonista. En concret, en aquesta subfunció destaca la varietat que no incorpora el pronom personal objecte directe, és a dir, *escolti* (17'5%, taula 4). També és el marcador que mostra el paper més rellevant en la

introducció d'acusacions (18'7%), on és la forma *escolti'm* la més important (16'5%). I el mateix s'esdevé en els casos en què aquest marcador precedeix crítiques (15'4%), en els quals tot i no ser l'element que més destaca en aquesta funció, realitza una funció de pes, vehiculada molt més sovint per *escolti'm* (12'1%) que per *escolti* (3'3%). La taula 5 mostra totes les dades que acabem de comentar sobre aquest marcador:

Taula 5. *Escolti('m)* com a introductor d'AAI positiva de l'oient

	ESCOLTI		
	-I	-I'M	
Dissensió	1 (1'1%)	2 (2'2%)	
Interrupció	6 (6'6%)	1 (1'1%)	
Refutació	16 (17'5%)	6 (6'6%)	
Retret	1 (1'1%)	1 (1'1%)	
Crítica	3 (3'3%)	11 (12'1%)	
Acusació	4 (4'4%)	13 (4'2%)	
Insult	1 (1'1%)	2 (2'2%)	
Injúria	1 (1'1%)	1 (1'1%)	
Sarcasme	1 (1'1%)	—	
SOLS	30	62 (68'1%)	32
COMB.	9 (9'9%)		
TOTAL parcial AAI pos. O	71 (78%)		

Miri és el marcador més utilitzat per a introduir crítiques (31'7% de les aparicions), funció en la qual se situa molt per damunt de la resta i és la forma més destacada pel que fa a la funció global d'introduir AAI positiva de

l'oient. Si bé realitza un paper més discret, *miri* té també rellevància com a introductor d'acusacions (16'5% de les ocurrencies).

A veure i *aviam* no atenyen el pes específic d'*escolti* i *miri* com a introductors d'actes d'amenaçadors de la imatge positiva de l'oient. Amb tot, constitueixen casos diferents, ja que trobem 9 ocurrencies d'*a veure* (el 37'5%), principalment en la funció d'introduir refutacions, el 12'3% del total d'aparicions, i interrupcions, el 8'2%. *A veure*, a més, presenta el percentatge més alt de combinacions, la qual cosa pot indicar que, per a introduir AAI positiva de l'oient, aquest marcador demana sovint el reforçament que la unió amb un altre element d'aquest tipus o amb un vocatiu li atorga. Per altra banda, *aviam* és el marcador menys utilitzat per a introduir AAI positiva de l'oient, i, en aquest sentit, és el més neutre. El nostre corpus únicament mostra 3 casos (el 25'1%) en els quals *aviam* precedeix aquest tipus d'actes, en concret 2 casos de crítica (el 16'5%) i 1 cas d'acusació (el 8'3%).

En síntesi, la introducció d'actes amenaçadors de la imatge positiva de l'oient constitueix una de les funcions bàsiques d'aquests marcadors. En concret, s'utilitzen principalment per a introduir crítiques, acusacions i refutacions, paper que realitzen de manera destacada els marcadors *escolti* i *miri*.

El major grau de descortesia que comporten els AAI positiva de l'oient es relaciona amb el menor grau de gramaticalització del marcador que més sovint els vehicula, *escolti* i també amb la persona verbal en què ha quedat fixat, la segona persona discursiva del singular (tercera gramatical). En efecte, com que *escolti* i *miri* estan menys gramaticalitzats conserven més valor del mode imperatiu del qual provenen i per tant, es troben més propers

a les ordres, de manera que manifesten més força en la introducció d'AAI positiva de l'oient. A més, el fet d'haver-se fixat en la segona persona, *tu*, i en el cas del debat electoral, *vostè*, marca les diferències amb el *jo* i contribueix a destacar l'acte amenaçador.

Per tant, *a veure* i *aviam*, menys gramaticalitzats, s'utilitzen molt poc per a introduir actes obertament descortesos com els AAI positiva de l'oient. *Aviam* és el marcador que ha assolit un grau més alt de gramaticalització, és el més neutre, el menys descortès, per tal com remet més al missatge i, en concret, a la introducció del tema, més que no als protagonistes de la interacció, com els altres marcadors (Marín e. p.). *A veure*, en canvi, sí que s'utilitza de vegades en el nostre corpus per a introduir interrupcions i, sobretot, refutacions, qüestió que pot relacionar-se amb el valor d'avaluació negativa que Montolí i Unamuno (2001) li atribueixen a aquest marcador en intercanvis comunicatius asimètrics.¹⁰ A més, tant *a veure* com *aviam* estan fixats en la primera del plural que, en incloure emissor i receptor, segons ja hem dit, contribueix a mitigar l'acte i, per tant, disminueix la força amenaçadora.

6.2.2. Introdutors d'actes amenaçadors de la imatge negativa de l'oient

Per a Haverkate (1994: 21), els actes prototípics entre els que amenacen la imatge negativa de l'oient són les ordres o exhortacions (vegeu cap. 2, § 2.4.4.). Són actes no cortesos, però no necessàriament descortesos, característics de situacions on els parlants apareixen enutjats i es

¹⁰ En el cas del debat electoral, l'intercanvi entre els polítics no és asimètric, però els participants sí que volen marcar les diferències i, en aquest sentit, *a veure* pot utilitzar-se de la mateixa manera que en una trobada on la jerarquia entre els participants és més clara.

despreocupen de la imatge negativa de l'interlocutor. Resulta lògic, per tant, que els trobem en el debat, però sense arribar a assolir, ni de bon tros, el protagonisme dels actes que amenacen la imatge positiva de l'oient.

En concret, els actes amenaçadors de la imatge negativa de l'oient que hem trobat en el nostre corpus són els següents: suggeriment, recordatori, amonestació, ordre i desafiament. Hem ordenat aquesta relació de menor a major grau d'imposició, seguint, en certa manera, el criteri de Haverkate (1994: 24), que distingeix, dins dels AAI negativa de l'oient, els actes impositius i els no impositius. En realitat, les ordres, exemple (17), i les amonestacions, exemple (18), són els únics AAI negativa de l'oient que assoleixen una presència representativa en el nostre corpus:

- (17) <C Espasa> Digui'm sí o no, desapareix o no? [(Desapareix la nacional dos com a nacional?)]
<C Borrell> [(No:, no desapareix la nacional dos)]. No:, naturalment que no desapareix. I **miri**, agafi un mapa (¿zzzz?) i ho mirarà.
<C Espasa> com pot ser que no desapareixi si s'està construint una autopista.
[EG93, 0:21:48]
- (18) <C Trias> És que Catalunya és de Convergència? Catalunya és molt més important (<pronúncia emfàtica>) que Convergència, Catalunya és de tots, senyor Molins. [(I)]
<C Molins> [(Mm, mm, sí)]
<C Trias>... i nosaltres la defensarem [(aferrissadament. I, **escolti'm**, senyor Molins, deixi'm acabar)] (<gest alçant la mà per intentar aturar Molins i poder parlar>). [EG96, 1:02:53]

En (17), Borrell dóna una ordre, introduïda pel marcador *miri* al seu interlocutor.

En (18), Trias amonesta Molins perquè no el deixa acabar la seua exposició.

La resta d'AAI negativa de l'oient localitzats en el nostre corpus seguint els marcadors estudiats, tenen una presència molt poc significativa. La taula 6 presenta els resultats obtinguts en la nostra anàlisi quant als marcadors que introdueixen AAI negativa del parlant:

Taula 6. Funció d'introdactors d'AAI negativa de l'oient¹¹

	AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	TOTAL
Suggeriment	—	—	1 (1'2%)	—	1 (0'5%)
Recordatori	—	—	1 (1'2%)	—	1 (0'5%)
Amonestació	—	—	1 (1'2%)	6 (6'6%)	7 (3'3%)
Ordre	—	1 (4'1%)	4 (4'7%)	6 (6'6%)	11 (5'7%)
Desafiament	—	—	—	1 (1'1%)	1 (0'5%)
SOLS	—	—	6 (7%)	8 (8'8%)	14 (6'6%)
COMBINATS	—	1 (4'1%)	1 (1'2%)	5 (5'5%)	7 (3'3%)
TOTAL parcial AAI negativa O	—	1 (4'1%)	7 (8'2%)	13 (14'2%)	21 (9'9%)

Les dades mostren que només 21 marcadors (7 dels quals apareixen combinats) s'utilitzen en el nostre corpus per a introduir actes amenaçadors de la imatge negativa de l'oient (9'9%). *Escolti* i *miri* són els marcadors més utilitzats en la introducció d'ordres (el 6'6% i el 4'7% respectivament). Davant de les amonestacions, el paper principal, el realitza *escolti* (el 6'6%). Només trobem 1 cas d'*a veure* (el 4'1%) en aquesta funció (19) i cap cas d'*aviam*:

¹¹ Com en el cas anterior, on analitzàvem els AAI positiva de l'oient, ens ha semblat interessant diferenciar entre els casos on l'acte de parla és introduït per un marcador i els actes de parla precedits per una combinació (de marcadors procedents de verbs de percepció o de marcador i vocatiu).

- (19) <C Sandoval> [(hi ha una mala gestió, home)] hi ha una mala gestió, [(no ens emparem sempre en el tema del finançament)]
<C Pujol> [(i que: els comunistes no volien votar)]. Però perdo:ni
<C Moderadora> **A veure**, un moment, senyora Sandoval, deixi que acabi i [(després podrà parlar)]
<C Pujol> [(segueix sent un pressup_ un finançament)] no prou bo. [EA92, 1:33:29]

De fet, aquest és un cas atípic en el nostre corpus i no únicament perquè *a veure* s'utilitza per a introduir una amonestació sinó també perquè és la moderadora qui reprèn un dels participants sense cap estratègia mitigadora que atenui l'AAI.¹²

Podem afirmar que es tracta d'una funció amb poca rellevància, centrada fonamentalment en la subfunció de precedir ordres, el 5'7%, i, en segon terme, en la introducció d'amonestacions, el 3'3%. Com hem dit, *escolti* presenta la proporció més alta, el 14'2% (el 5'5% són combinacions), i se centra fonamentalment en la introducció d'ordres i amonestacions. Segueix en importància numèrica en la introducció d'AAI negativa de l'oient *miri*, que apareix davant d'aquest tipus d'actes en el 8'2% dels casos (només en una ocasió combinat). *Miri* introdueix generalment ordres, tot i que el trobem esporàdicament davant de suggeriments, recordatoris o amonestacions.

Sembla, doncs, que en el debat polític no resulta gaire rendible atacar la imatge negativa de l'interlocutor: si s'ataca, s'ha d'atacar la imatge positiva

¹² Probablement el comentari que farem tot seguit entre més en el camp subjectiu de les intuïcions, elucubracions i, si es vol, prejudicis que no pas en cap nivell que es pugui considerar científic, però certament, després d'escollar moltes vegades els debats que constitueixen el nostre corpus, ens costaria bastant imaginar la moderadora de l'exemple (24), Àngels Barceló (a qui, d'altra banda, considerem una excel·lent professional) adreçar-se a un Jordi Pujol, o a qualsevol altre participant que no fóra una dona i amb poquíssima experiència política, amb aquest imperatiu "deixi que acabi i després podrà parlar" nu de qualsevol mot amb intenció de disculpa.

que l'individu desitja que els altres tinguin d'ell. D'altra banda, les prohibicions i les ordres tampoc no tenen massa sentit en el context del debat, on només se li permeten al moderador (que, a més, sempre modalitza les seues intervencions amb estratègies atenuadores per mostrar respecte). Aquest fet podria relacionar-se amb la proporció de marcadors en combinació, que és molt més alta que en els AAI positiva de l'oient: en un debat, si un polític vol donar ordres o interrompre, com fa el moderador, haurà d'utilitzar una combinació de marcadors per intentar que la seua autoritat discursiva siga respectada.

6.2.3. Introdutors d'actes neutres des del punt de vista de la cortesia

Els marcadors procedents de verbs de percepció no s'utilitzen únicament per a introduir actes amenaçadors de la imatge positiva o negativa de l'oient, sinó que, en el debat electoral, sovint precedeixen actes neutres des del punt de vista de la cortesia, és a dir, actes que no comporten una amenaça per a la imatge de l'interlocutor. El que acabem d'afirmar té relació amb el fet que una part molt important d'aquests actes corresponen a intervencions dels moderadors. En aquest apartat explicarem quins actes hem considerat neutres i per què.

En primer lloc, hem de fer referència als actes de parla neutres que ho són *per se*, sense cap necessitat d'atenuació o acció redreçadora. Constitueixen els actes neutres que considerariem prototípics i en el nostre corpus es tracta generalment d'actes mitjançant els quals el parlant organitza el seu propi discurs (20), o d'actes que descriuen fets sense que hi haja, en principi, una

voluntat per part del parlant d'agredir amb aquestes descripcions la imatge de l'interlocutor (21):

- (20) <C Molins> **Viam**, simplement dos minuts per lo_ lo_ mig minut per lo de bons col·laboradors del_ del govern socialista. Miri, senyor Serra, mai (<pronúncia emfàtica>), fins que Convergència ha arribat, vostès han fet la política que s'ha fet al llarg d'aquests dos anys i mig. Miri, en tota la història democràtica, des de l'any 77 mai havien conseguit una cosa tan senzilla com que quadrés el pressupost. [EG96, 0:29:24]
- (21) <C Molins> Gràcies. Bé, nosaltres, vostè ho deia, no?, que ara explicarem això del "café para todos". **Viam**, quan es fa la constitució es parla de nacionalitats, regions [pronúncia castellana]. Però resulta que comença, amb la UCD, immediatament després del 20F, curiosament, i amb el recolzament del Partit Socialista, l'aplicació del "café para todos". [EG96, 0:48:28]

El marcador *viam* de l'exemple (20) serveix a Molins per a organitzar la seua intervenció i explicitar-la davant dels altres participants en el debat. En (21), Molins utilitza el mateix marcador per descriure un fet.¹³

També hem considerat neutres aquells actes que, sense representar una amenaça per a la imatge de l'oient, amenacen la imatge negativa del mateix parlant, bé perquè comporten un compromís (22), bé perquè constitueixen una justificació davant d'alguna crítica rebuda (23):

- (22) <C Serra> ...única força política que està en contra de tots els demés en e:l hemicicle parlamentari (<pronúncia emfàtica, gairebé cridant És parlamentari>). I ara quan vostè ha dit, eh:, la culpa la tenen...perquè tenen una esclatxa oberta a la negociació, [(torna a utilitzar (<pronúncia emfàtica>))] [parla algú més però no se sap qui és ni s'entén el que diu], el terrorisme en_ em_ en benefici seu. **Miri**, [(estem en el Pacte d'Ajuria Enea)],

¹³ Tant en l'exemple (20) com en el (21) trobem Molins utilitzant el marcador (*a)viam*, i de fet és el polític que més l'usa, així com Rahola és qui més utilitza *escolti'm*. Són usos personalitzats que no podem deixar de tenir en compte a l'hora de mostrar els resultats de la nostra anàlisi i, sobretot, a l'hora de traure'n conclusions (vegeu § 7. 1.)

<C Moderadora> [(Senyor Serra)]_
<C Serra> ...el Pacte de Madrid i no negociarem mai (<pronúncia emfàtica no mai>) perquè estem vigilats per ells (<assenyala la resta de participants amb el dit>) mentre no deixin de matar, i això ho farem tots (<pronúncia emfàtica això tots>) els demòcrates que estem en el Pacte d'Ajuria Enea i de Madrid. [EG96, 1:36:40]

- (23) <C Pujol> ...és que: lo que passa, i amb això també he de criticar amb alguns altres com, per exemple, el seu bon amic Julio Anguita i e:l la gent del Partit Popular, perquè sempre plantegen de que tot el que hem plantejat nosaltres, diuen ells, només ho hem fet en benefici de Catalunya, hi han coses que només les hem fetes en benefici de Catalunya, molt_
<C Ribó> Digui'n una.
<C Pujol> moltes d'altres no. Una cosa que només hem fet en benefici de Catalunya? La: **Miri**, doncs la modificació del model_ model policial. [EA95, 1:09:54]

L'exemple (22) mostra com Serra es compromet a no pactar amb els terroristes d'ETA i en aquest sentit "coarta" la seua pròpia llibertat d'acció. En (23), Pujol es veu obligat a donar explicacions concretes de l'actuació del govern del seu partit davant la insistència de Ribó.

Un altre tipus d'actes de parla que hem inclòs entre els neutres són els que Kerbrat-Orecchioni (1997: 12) anomena actes enaltidors (*face-enhancing acts*). Aquests actes reforcen la imatge i serveixen sovint per a equilibrar els actes amenaçadors. Entre els actes enaltidors destaquen els afalacs, les felicitacions i els agraïments. En aquest sentit, la peculiaritat del debat electoral enfront de la conversa espontània es troba en el fet que aquest tipus d'actes solen utilitzar-se en la conversa per a reforçar la imatge de l'interlocutor més que no la pròpia. En canvi, en el debat electoral, i en la política en general, els actes enaltidors van gairebé sempre adreçats a la pròpia imatge. És a dir, es tracta habitualment d'actes enaltidors de la imatge del parlant (24), la qual

cosa sembla ser un requisit més de la particular cortesia lingüística que ordena el món polític (vegeu § 7.2 i 7.4.2.):¹⁴

- (24) <C Moderador> D'acord. Senyor Borrell.
<C Borrell> **Miri**., el tema de la corresponsabilitat fiscal, si alguna possibilitat té de tirar endavant, és gràcies als socialistes catalans, no s'arribarà a bon port si no és gràcies a nosaltres, gràcies als diputats socialistes de Catalunya, i gràcies al plantejament polític que hem fet, fem i farem els socialistes de Catalunya. Es pot cridar tot el que vostès vulguin, es pot dir el concert basc, a l'hora de la veritat, qui es mulla, qui és capaç de crear un consens territorial amb el conjunt de les comunitats autònomes, som nosaltres. [EG93, 0:34:27]

Però, en altres casos del nostre corpus, aquests actes enaltidors no van adreçats únicament al parlant o al seu grup polític, sinó que són actes enaltidors que inclouen el parlant i els oients, tant els interlocutors (els altres polítics que participen en el debat) com els destinataris reals (tots el votants) (25):

- (25) C Pujol> [(No, no_ no, d'acord, d'acord, era p_)] exacte (<riu i es treu les ulleres>). **Mirin**, primer punt, i em complau de: d'afegir-me en això, òbviament <pronúncia emfàtica>, òbviament i afortunadament, eh;, aquest és un país que el tirem endavant entre tots. Això queda clar. Ara, quan un país va malament, de tota manera es dóna la culpa principal al govern. Això és aixís també, oi? [EA95, 0:14:41]

¹⁴ És cert, com afirma Kerbrat-Orecchioni (1997), que, de vegades, els actes enaltidors poden comportar actes amenaçadors. Aquesta autora posa l'exemple d'un enunciat que manifesta una declaració d'amor: "Estic enamorat de tu" i afirma que constitueix un atac doble a la imatge de l'oient. Per una banda, ataca la seua imatge negativa, ja que aborda el *jo* més íntim de l'interlocutor. A més, ataca també la imatge positiva de l'oient, el qual es veu obligat a manifestar la seua acceptació o el seu rebuig davant de l'afirmació escoltada. Si adaptéssim aquest punt de vista a la cortesia que domina el debat electoral, podríem considerar que un acte que afalaga el mateix parlant pot ser, en certa manera, una mena d'insult per a l'oient i, en aquest sentit, constituir una acte amenaçador de la imatge positiva de l'interlocutor. No obstant això, creiem que els actes de parla enaltidors del parlant que hem trobat en el nostre corpus no amenacen, en sentit estricte, la imatge de l'oient i per això hem decidit considerar-los neutres des del punt de vista de la cortesia.

Quan Pujol diu en aquesta intervenció “tots”, està referint-se a tots els catalans, a tots els votants, molts dels quals estan presenciant el debat per televisió.

No són exemples massa freqüents en el debat electoral (a diferència del míting, per exemple), però resulten interessants a l'hora d'analitzar globalment la cortesia en el debat, per tal com aquesta deferència cap a l'audiència manifesta, alhora, una evident intenció persuasiva per part de qui els utilitza (García Pastor 2001: 72). Els hem denominat actes enaltidors generalitzats i, pel que fa a la cortesia lingüística, els considerem actes enaltidors de la imatge del parlant atenuats.

Entre els actes neutres, hem inclòs també els AAI atenuats. Són actes que podrien constituir un atac a la imatge tant positiva com negativa de l'oient, però que van acompanyats d'estratègies redreçadores de la imatge amenaçada, que atenuen, i fins i tot anul·len, l'efecte potencialment amenaçador. Aquestes estratègies redreçadores poden incloure des del fet de demanar perdó explícitament o donar les gràcies fins a la utilització de formes verbals mitigadores, com les primeres persones del plural o l'ús del condicional. A continuació, podem observar els marcadors estudiats en la funció d'introduir un acte amenaçador de la imatge positiva de l'oient atenuat (que hem denominat interrupció atenuada), exemple (26), i un acte amenaçador de la imatge negativa de l'oient atenuat (ordre atenuada), exemple (27):

- (26) <C Serra> ...el preu de la seva reducció d'impostos. I, a n ells, els hi dic: no ha de venir el govern de dretes perquè és un risc (<pronúncia emfàtica>) [(per aquests ciutadans)]
<C Rahola> [(Però si ja hi havia un govern de dretes)], senyor Serra, [(si ja hi era un govern de dretes (¿zzzz?))].

<C Moderador> [(**Avere**, sisplau, estem arribant al temps del nostre primer bloc, sisplau)], tanca: (<pronúncia emfàtica>) aquest bloc el senyor Saura. És la última intervenció d'aquest bloc. [EA92, 0:51:47]

- (27) <C Pujol> [...] i és una falsetat, perdoni, és una, dispensi, eh? És una falsetat, <C Vidal-Quadras> No he dit que fos de publicitat, senyor Pujol. [(Escolti els altres candidats)]
<C Pujol> [(dues falsedats la del medi ambient)] ...
<C Moderadora> [(**Aviam**, sisplau, un moment, un moment, per ordre de)]...
<C Sandoval> [(Jo crec que la conversa és molt interessant (¿zzzz?) despesa corrent (<pronúncia emfàtica despesa corrent>)))]
<C Moderadora> ...peticions, havia estat el senyor Ribó i, en qualsevol cas, després seria Teresa Sandoval i acabariem aquesta primera ronda perquè hauríem de fer una pausa per donar pas a l'avanç informatiu. Senyor Ribó. [EG96, 0:46:09]

En ambdós exemples són els moderadors, segons és habitual en els debats analitzats, qui empren aquests tipus d'actes amenaçadors atenuats. En (26), la interrupció és introduïda pel marcador *avere* i mitigada per la presència de la interjecció *sisplau*, com a mostra de respecte. En (27), *aviam* és l'element que dona pas a l'ordre, atenuada, així mateix, per *sisplau*.

Les dades corresponents a la funció dels marcadors analitzats com a introductors d'actes neutres apareixen en la taula 7:

Les dades que presenta la taula 7 mostren que gairebé una quarta part dels marcadors analitzats en aquest treball (52 marcadors, corresponents al 24'5% del total) realitzen la funció d'introduir actes neutres des del punt de vista de la cortesia. Concretament, destaquen en la introducció d'ordres atenuades (AAI negativa de l'oient atenuats), amb el 7'5% de les ocurrencies (16 casos), paper que realitza fonamentalment el marcador *a veure* (29'2% del total d'aparicions d'aquesta forma). En la resta de subfuncions (introducció d'actes neutres, d'AAI neg del parlant, d'actes enaltidors generalitzats, d'actes

enaltidors del parlant i d'AAI positiva de l'oient) els percentatges estan al voltant del 4% i només crida l'atenció la baixa freqüència dels marcadors en la funció de precedir actes enaltidors generalitzats, que no arriba a l'1'5% (únicament 3 casos en tot el corpus).

Taula 7. Funció d'introdutors d'actes neutres¹⁵

	AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	TOTAL
Neutres (descripció fets, ordenació disc...)	4 (33'3%)	—	3 (3'5%)	1 (1'1%)	8 (3'8%)
AAI neg. parlant (compromís, autojust.)	1 (8'3%)	—	8 (9'4%)	—	9 (4'2%)
Enalt. at. (enaltidors generalitzats)	1 (8'3%)	—	2 (2'3%)	—	3 (1'4%)
Enalt. parlant	2 (16'7%)	—	4 (4'7%)	2 (2'2%)	8 (3'8%)
AAI neg. oient at. (ordre at.)	1 (8'3%)	7 (29'2%)	5 (5'9%)	1 (1'1%)	16 (7'5%)
AAI pos. oient at. (interrupció at., crítica at. ...)	—	6 (25%)	1 (1'2%)	3 (3'3%)	8 (3'8%)
SOLS	—	11(45'8%)	22 (25'9%)	4 (4'4%)	46 (21'7%)
COMBINATS	—	2 (8'3%)	1 (1'2%)	3 (3'3%)	6 (2'8%)
TOTAL parcial actes neutres	9 (75%)	13(54'2%)	23 (27%)	7 (7'7%)	52 (24'5%)

¹⁵ Convé destacar que els AAI negativa de l'oient atenuats que hem identificat són tots ordres atenuades, mentre que entre els AAI positiva de l'oient hi ha una mica més de varietat, tot i incloure principalment interrupcions atenuades. D'altra banda, igual com en les taules anteriors, hem desglossat el nombre de marcadors que apareixen sols en la funció d'introduir aquests AAI d'aquells que apareixen combinats amb un altre marcador procedent de verbs de percepció o amb un vocatiu.

Per marcadors, podem concloure el següent en relació als actes neutres:

a) *Aviam* és sens dubte el més destacat en la introducció d'actes neutres, ja que 9 dels 12 casos que apareixen en total en el nostre corpus realitzen aquesta funció, és a dir, el 75% de les ocurrències. Introdueix principalment actes neutres prototípics (el 33'3% de les aparicions) i, en segon terme, actes enaltidors del parlant (16'7%). Encara que aïlladament, també pot precedir uns altres tipus d'actes que no amenacen la imatge de l'oient.

b) *A veure* es troba davant d'actes de parla neutres en un 54'2% de les aparicions (13 ocurrències). En aquest cas, les ordres atenuades són els actes que més sovint introdueix aquest marcador, el 29'2% del total, seguides molt de prop per les interrupcions atenuades, el 25%.

c) *Miri* precedeix actes neutres en el 27% de les seues ocurrències, és a dir, en un percentatge molt inferior a *aviam* i a *veure* i sembla centrar-se més en la introducció d'AAI negativa del parlant, tot i que el seu paper davant d'actes neutres està bastant diversificat.

d) Pel que fa a *escolti*, destaca molt la baixa freqüència d'aparició en aquesta funció, ja que aquest marcador únicament s'utilitza per a introduir actes de parla neutres en el 7'7% de les aparicions, només 7 casos de les 91 ocurrències, principalment precedint AAI positiva de l'oient.

e) Quant a les combinacions, només el 2'8% dels marcadors que introdueixen actes neutres apareixen combinats.

Així doncs, podem afirmar que els marcadors estudiats poden introduir actes neutres des del punt de vista de la cortesia i, en especial, ordres atenuades. *A veure* és el marcador més important en aquesta subfunció, tot i que *aviam* és el marcador més especialitzat en la introducció d'actes prototípicament neutres.

Recordem que *a veure* és el marcador més utilitzat pel moderador per a distribuir el torn, cosa que ha de fer de manera ferma però respectuosa; per això l'ordre de fer parlar o callar els polítics va acompanyada d'una estratègia redreçadora, una estratègia de cortesia negativa que mitiga l'amenaça. Per altra part, *miri* realitza una funció molt diversificada quant a precedir actes neutres i globalment el seu paper és destacable, tot el contrari del que s'esdevé amb *escolti*, que té molt poca rellevància com a introductor d'actes neutres.

6.3. CONCLUSIONS

Els marcadors discursius procedents de verbs de percepció uneixen torns o actes de parla dins de l'intercanvi comunicatiu conversacional del debat i realitzen funcions organitzadores pel que fa al torn i al tema, d'una banda, i funcions modalitzadores relatives a la cortesia, d'altra banda. Les dades quantitatives corresponents a la funció organitzativa dels marcadors analitzats es resumeixen en la taula 8:

L'anàlisi global de la funció d'organitzadors discursius dels elements estudiats ens permet constatar que, en el debat electoral, els marcadors analitzats es vinculen bàsicament a les funcions organitzatives relatives al tema (82'1%), tot i que també realitzen funcions relacionades amb el torn (17'9%).

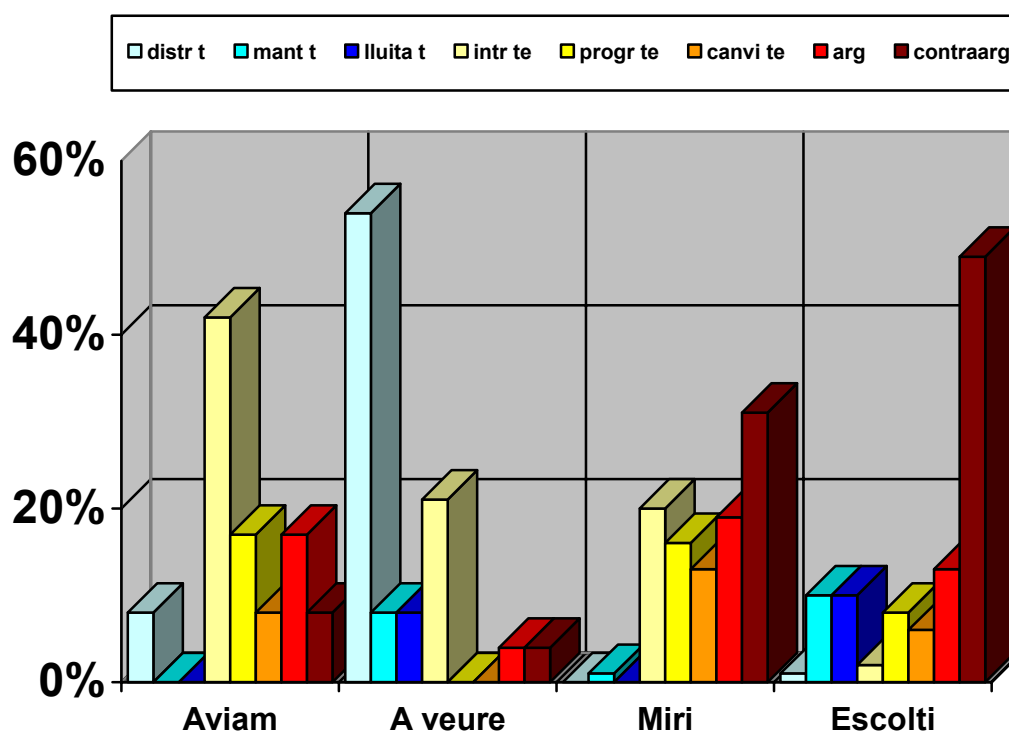
Taula 8. Funció organitzativa dels marcadors

	AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	Total
Distribució torn	1 (8'3%)	13 (54'2%)	—	1 (1'2%)	15 (7'2%)
Mantenim. torn	—	2 (8'3%)	1 (1'2%)	9 (9'9%)	12 (5'7%)
Lluita torn aliè	—	2 (8'3%)	—	9 (9'9%)	11 (5'2%)
TORN	1 (8'3%)	17 (70'8%)	1 (1'2%)	19 (21%)	38 (17'9%)
Introducció tema	5 (41'7%)	5 (21%)	17 (20%)	2 (2'2%)	29 (13'8%)
Progressió tema	2 (16'7%)	—	14 (16'5)	7 (7'7%)	23 (10'9%)
Canvi de tema	1 (8'3%)	—	11 (12'9%)	6 (6'5%)	18 (8'5%)
Argument	2 (16'7%)	1 (4'1%)	16 (18'8%)	12 (13'2%)	31 (14'7%)
Contraargument	1 (8'3%)	1 (4'1%)	26 (30'6%)	45 (49,4 %)	73 (34'4%)
TEMA	11 (91'7%)	7 (29'2%)	84 (98'8%)	72 (79%)	174 (82'1%)
Total funció organitzativa	12 (100%)	24 (100%)	85 (100%)	91 (100%)	212 (100%)

Per subfuncions, la més important és la d'introduir contraarguments, realitzada majoritàriament per *escolti* i, en menor proporció, per *miri*. Molt per davall, segueixen en importància la introducció d'arguments i de tema. En la subfunció de lluita pel torn aliè és on menys destaquen aquests marcadors. La preponderància en la introducció de contraarguments ens recorda que el debat electoral és un debat no cooperatiu on l'atac a l'adversari esdevé fonamental per a mostrar a l'audiència superioritat sobre el contrincant polític. Per altra part, el fet que aquest gènere tinga un format ja prefixat i pactat prèviament fa que la lluita pel torn no siga tan forta com en altres tipus de debat, on la figura del moderador segurament no assumeix tanta autoritat ni tendeix a ser tan respectada.

Quant als marcadors (gràfic 1), *a veure* es relaciona fonamentalment amb el torn, i, en concret, amb la distribució. La resta (*aviam*, *escolti* i *miri*) queden vinculats clarament al tema.

Gràfic 1. Funció organitzativa per marcadors

Els marcadors més especialitzats són *aviam* i *miri*, que pràcticament sempre realitzen funcions relatives al tema. *Aviam*, fonamentalment, l'introdueix, mentre que *miri* destaca en la introducció de contraarguments. En canvi, *a veure* i *escolti*, tot i estar també molt especialitzats —*a veure* en la distribució del torn i *escolti* en la contraargumentació—, tenen, així mateix, un paper relativament destacat en altres funcions discursives: *a veure*, en la introducció del tema i *escolti*, en el manteniment del torn.

D'altra banda, en la taula 9 es resumeixen els resultats globals obtinguts en l'anàlisi dels marcadors procedents de verbs de percepció en la funció d'indicadors de les relacions de poder entre els parlants.

Taula 9. Funció d'indicadors de les relacions de poder per subfuncions¹⁶

	AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	TOTAL
AAI pos. oient	3 (25%)	9 (37'5%)	52 (61'2%)	71 (78%)	135(63'7%)
AAI neg. oient	—	1 (4'1%)	7 (8'2%)	13 (14'3%)	21 (9'9%)
Acte neutres	9 (75%)	13 (54'1%)	23 (27%)	7 (7'7%)	52(24'5%)
Truncaments	—	1 (4'1%)	3 (3'5%)	—	4 (1'9%)
TOTAL per marcadors	12 (100%)	24 (100%)	85 (100%)	91 (100%)	212 (100%)

Els resultats de la taula 9 mostren, segons ja hem vist, que, en el debat electoral, la funció principal dels marcadors procedents de verbs de percepció com a indicadors de les relacions de poder entre els parlants és la d'introduir actes amenaçadors de la imatge positiva de l'oient. En efecte, 135

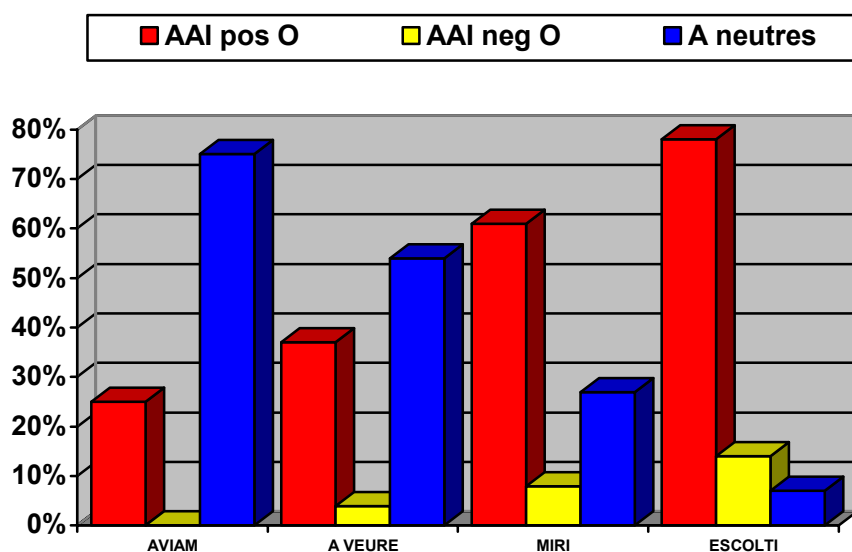
¹⁶ Perquè les xifres totals per marcadors resultaren exactes, hem hagut d'incloure en aquesta taula els casos que hem denominats truncaments. Es tracta d'exemples del nostre corpus on apareixen els marcadors estudiats però no introdueix cap acte de parla, perquè es produeix una mena de tall en la intervenció (iii):

- (iii) <C Moderador> Senyor Vidal-Quadras, primer.
 <C Vidal-Quadras> Sí, som pacients. **A veure**, eh_
 <C Moderador> No pateixin pel temps que hi ha uns companys fantàstics que tenim (<s'assenyala l'auricular que porta a l'orella>) que l'estan controlat i va el debat molt equilibrat. No pateixin pel temps, de debó. [(Senyor Vidal-Quadras)].
 <C Vidal-Quadras> [(Fantàstic, fantàstic)]. A veure, miri, eh; el senyor Pujol, quan diu que som la quarta (<pronúncia emfàtica>) comunitat en deute, s'oblida d'un petit detall, primer detall: som la Comunitat més endeutada en termes absoluts, és a dir, en pessetes, [(globals)]. [EA95, 1:15:47]

marcadors dels 212 analitzats, gairebé el 65%, realitzen aquesta funció. Les altres dues funcions que també fan els marcadors, introducció d'actes amenaçadors de la imatge negativa de l'oient i d'actes neutres, no poden comparar-se en importància a l'assolida en la introducció d'AAI positiva, tot i que la funció d'introducció d'actes neutres és també destacable, ja que inclou el 24'5% dels marcadors. Pel que fa a la introducció d'AAI negativa de l'oient, les ocurrencies totals freguen el 10%.

Observem ara aquest mateix panorama, centrant-nos en els marcadors (gràfic 2):

Gràfic 2. Funció global d'indicadors de les relacions de poder

Escolti és l'element més destacat en la funció d'introduir AAI positiva de l'oient (78% de les aparicions), seguit de *miri* (61'2%), que no arriba al protagonisme d'aquell però també realitza un paper molt important en aquesta funció. En canvi, *a veure* i *aviam* tenen un paper molt més discret en la introducció d'aquest tipus d'actes (37% de les aparicions i 25%

respectivament). Els marcadors procedents de verbs de significació activa són, doncs, els que s'especialitzen a precedir AAI positiva de l'oient, particularment *escolti*, el marcador menys gramaticalitzat. *Aviam* és la forma més important pel que fa a la introducció d'actes neutres (el 75% de les ocurrències), seguit d'*a veure* (54'1%). *Miri* també té un paper que cal tenir en compte en aquest sentit (27% de les aparicions), mentre que *escolti* s'utilitza molt poques vegades per a introduir actes neutres (només el 7% de les aparicions). Quant als actes que amenacen la imatge negativa del parlant, cap marcador destaca gaire en aquesta funció, que és en si mateixa minoritària. Amb tot, podem dir que *escolti* és el marcador que més sovint introdueix actes d'aquest tipus (14% de les ocurrències), mentre que *aviam* no realitza en cap cas aquesta funció.

Comentari a banda mereixen els casos en què els marcadors aparareixen combinats (taula 10):

**Taula 10. Funció d'indicadors de les relacions de poder per subfuncions.
Marcadors combinats**

	AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	TOTAL
AAI pos. o.	1 (8'3%)	4 (16'6%)	11 (12'9%)	9 (9'9%)	25 (11'8%)
AAI neg. o.	—	1 (4'1%)	1 (1'2%)	5 (5'5%)	7 (3'3%)
A. neutres	—	2 (8'3)	1 (1'2%)	3 (3'2%)	6 (2'8%)
Total parcial COMBINATS	1 (8'3%)	7 (29'1%)	13 (15'3%)	17 (18'7%)	38 (18%)

Les combinacions són més freqüents en la funció d'introduir AAI positiva de l'oient (pràcticament el 12% del total de marcadors), especialment en el cas d'*a veure*, que gairebé en la meitat dels casos en què realitza aquesta funció

apareix combinat. També *miri* es combina sovint per a realitzar aquesta funció. Però hem de tenir en compte que les combinacions són més nombroses perquè globalment el AAI positiva de l'oient del nostre corpus superen molt la freqüència d'aparició de la resta. En aquest sentit, la proporció dels AAI negativa de l'oient combinats (3'3%) respecte dels sols (6'6%) és major, fet que podria explicar-se perquè són actes que queden confinats en el nivell discursiu i, en certa forma, en el nivell del debat que controla el moderador, de manera que les combinacions es fan necessàries si els polítics volen fer-se notar entre la resta de participants. D'altra banda, cal indicar que en les combinacions que introdueixen actes neutres, tot i no quedar això reflectit en la taula, es tracta sempre de marcadors amb vocatius i no amb uns altres marcadors. I el mateix s'esdevé amb l'única combinació d'*aviam*, on apareix el marcador amb un vocatiu. Amb tot, la proporció d'actes neutres combinats també es baixa.

En conclusió, la utilització de combinacions entre els marcadors procedents de verbs de percepció remarca la funció fàtica i conativa que realitzen.¹⁷ Per tant, és més habitual trobar combinacions de marcadors davant dels actes que amenacen la imatge de l'oient que no davant dels actes neutres. Quant als marcadors, *a veure* i *miri* apareixen més sovint combinats. Això és lògic, ja que són menys agressius que *escolti* i necessiten combinar-se per a arribar a mostrar la força d'aquest. Si *aviam*, el marcador més neutre pel que fa a la

¹⁷ Pons (1998: 222), en parlar de les combinacions entre *oye* i *mira*, afirma:

“En estos casos la acumulación pretende resaltar la importancia que para el hablante tiene lo que va a decir. En ningún caso cabe interpretar que la repetición añade elementos superfluos o vacíos de significado, dado que la referencia entre dichas combinaciones y la aparición de una única forma radica precisamente en el énfasis que añade la repetición”.

introducció d'actes relacionats amb la (des)cortesia política, no apareix en cap cas combinat, és perquè les seues característiques funcionals el fan poc rendible a l'hora d'atacar l'interlocutor, ni que siga reforçat per uns altres marcadors.

7. CONCLUSIONS

En aquest capítol apleguem les conclusions de la nostra recerca, tot completant-les amb algunes dades noves. Així, en primer lloc, analitzem un altre vessant de la funció dels marcadors com a indicadors de les relacions de poder, en concret, la distribució d'aquests elements entre els parlants. A continuació, presentem les característiques de la cortesia política i tractem les relacions entre els marcadors i els gèneres discursius. Finalment, mostrem la vinculació entre els aspectes formals, funcionals i gramaticals dels marcadors procedents de verbs de percepció que el procés de gramaticalització propicia i assagem una caracterització gramatical d'aquestes formes.

7.1. EL PODER DISCURSIU COM A METÀFORA DEL PODER POLÍTIC

En el capítol 4 (§ 4.1.), hem afirmat que el debat polític pot considerar-se l'hereu més directe del discurs deliberatiu descrit per la retòrica clàssica. I això per dues raons fonamentals, que constitueixen, al mateix temps, les característiques més importants d'aquests gèneres: l'oralitat i la intenció d'aconseguir una actuació determinada de l'auditori.

Aquest tipus de discurs s'enfronta al repte d'haver d'argumentar a favor d'uns fets que només el pas del temps podrà jutjar: la conveniència, per als destinataris del missatge, que el polític que té la paraula es trobe al front del seu destí com a ciutadans. En aquest marc, l'argumentació explícita o lògica perd pes davant d'un tipus d'argumentació implícita, molt lligada a la interacció comunicativa i a determinats mecanismes lingüístics que la converteixen en estratègia indispensable en els enfrontaments verbals no cooperatius.

Efectivament, en aquest tipus d'intercanvi en què l'objectiu és mostrar a l'audiència la superioritat dialèctica com a metàfora de la superioritat política, no són els arguments i contraarguments el que més compta sinó la impressió de seguretat, solidesa, domini sobre l'adversari i control de la situació que el polític projecte sobre el ciutadà. En aquesta funció, els marcadors discursius procedents de verbs de percepció tenen un paper destacat en el debat electoral, ja que s'utilitzen fonamentalment per a marcar les relacions de poder entre els parlants.

Certament, és difícil provar que hi ha una relació directa entre l'ús dels marcadors analitzats i l'èxit electoral, però, com repassarem tot seguit, hi ha dades, si més no sorprenents, en aquest sentit. L'anàlisi del nostre corpus ha posat de manifest que la utilització dels marcadors procedents de verbs de percepció en el debat electoral indica poder, i, segons veurem a continuació, no únicament poder en el nivell discursiu. Les taules que presentem en aquest apartat ens mostren les dades quantitatives respecte a la utilització d'aquests marcadors per part dels polítics convidats als debats. En el cas de les taules 1 i 2, es tracta dels debats analitzats amb motiu de les Eleccions

Autonòmiques al Parlament de Catalunya de 1992 i 1995, respectivament. Les taules 3 i 4 mostren els resultats obtinguts en els debats celebrats amb motiu de les Eleccions Generals a l'Estat espanyol de 1993 (taula 3) i de 1996 (taula 4).

Si observem, en primer lloc, els debats de l'àmbit autonòmic, veurem que el polític que més marcadors procedents de verbs de percepció utilitza és Jordi Pujol, de Convergència i Unió (CiU), precisament el candidat del partit en el govern, que tornarà a revalidar el seu mandat en ambdues ocasions. En el debat del 92, Pujol utilitza el 59'1% del total de marcadors discursius procedents de verbs de percepció que apareixen en tot l'espai televisiu (taula 1):

Taula 1. Utilització dels marcadors per participants. Eleccions Autonòmiques 1992

EA92		AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	TOTAL
Moderadora		1 (100%)	6 (85'8%)	—	—	7 (15'9%)
Colom	ERC	—	—	—	6 (25%)	6 (13'6%)
Obiols	PSC	—	—	—	1 (4'2%)	1 (2'2%)
Pujol	CiU	—	1 (14'2%)	9 (75%)	16 (66'6%)	26 (59'1%)
Ribó	IC	—	—	2 (16'7%)	—	2 (4'5%)
Sandoval	CDS	—	—	—	—	—
Vidal-Q.	PP	—	—	1 (8'3%)	1 (4'2%)	2 (4'5%)
TOTAL		1 (2'3%)	7 (15'9%)	12 (27'3%)	24 (54'5%)	44 (100%)

[23.901 paraules (2h 5m). Marcadors: 44; freqüència: 0'18%]

La resta de participants, inclosa la moderadora (el 15'9%), el segueix de molt lluny: Àngel Colom d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), el 13'6%; els altres polítics participants no arriben en cap cas al 5%. Les freqüències més baixes són la del candidat del Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC) i la de la candidata del Centre Democràtic i Social (CDS): el representant socialista només incorpora al seu parlament el 2'2% del total de marcadors, mentre que la representant del CDS no n'utilitza cap.¹

Pel que fa al debat de 1995, Pujol torna a destacar en l'ús d'aquests marcadors, amb el 41% del total, una xifra no tan alta com en el debat de 1992, però també molt per damunt de la resta de participants (taula 2):

Taula 2. Utilització dels marcadors per participants. Eleccions Autonòmiques 1995

EA95		AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	TOTAL
Moderadors		—	1 (16'6%)	—	—	1 (2'4%)
Colom	ERC	—	2 (33'3%)	—	3 (23'1%)	5 (12'8%)
Nadal	PSC	—	—	1 (5%)	—	1 (2'4%)
Pujol	CiU	—	—	6 (30%)	10 (77%)	16 (41%)
Ribó	IC-EV	—	—	8 (40%)	—	8 (20'5%)
Vidal-Q.	PP	—	3 (50%)	5 (25%)	—	8 (20'5%)
TOTAL		—	6 (15'4%)	20 (51'3%)	13 (33'3%)	39 (100%)

[27.787 paraules (1h 53m) Marcadors: 39; freqüència: 0,14%]

¹ Teresa Sandoval, la candidata de CDS, no utilitza ni un sol marcador discursiu en les seues intervencions, tot i que basteix un discurs clar i ben construït des del punt de vista argumentatiu. A mode d'anècdota, direm que el seu partit no va obtenir representació parlamentària en aquestes eleccions i va perdre els tres escons que tenia des del 1988.

El segueixen Rafael Ribó d'Iniciativa per Catalunya-Els Verds (IC-EV) i Aleix Vidal-Quadras del Partit Popular (PP), ambdós amb una freqüència d'ús del 20'5%. Convé tenir en compte que el context sociopolític d'aquest segon debat ha canviat i aquest canvi es manifestarà en les votacions: CiU continuarà amb una àmplia superioritat numèrica respecte de la resta de forces polítiques però perdrà la majoria absoluta, mentre que el PP i IC-EV augmentaran considerablement la seua representació parlamentària.² Es constata, doncs, igual com en el primer debat, una correspondència entre el domini de la situació política i l'ús de marcadors procedents de verbs de percepció en el discurs dels polítics. Pujol, el candidat del partit en el govern i president de la Generalitat, torna a ser el polític que més n'utilitza. Amb tot, en aquest segon enfrontament, on la preponderància del seu partit en el context social no és tan rotunda, la freqüència és més baixa (un 18% menys). I són precisament els representants del dos partits que pujaran considerablement després de les eleccions, Aleix Vidal-Quadras pel PP i Rafael Ribó per IC-EV, els polítics que segueixen numèricament Pujol en la utilització de marcadors en el debat de 1995.

Els resultats dels altres dos debats del nostre corpus confirmen aquestes observacions. Fixem-nos, en primer lloc, en les dades de la taula 3, les quals mostren que el participant que més ús fa dels marcadors procedents de verbs

² La situació sociopolítica del primer debat (1992) és diferent de la del segon pel que fa al poder polític del partit en el govern (CiU). En el primer enfrontament davant les càmeres, CiU acudeix a les eleccions amb 69 escons (dels 135 que componen el Parlament Català) i encara en guanya un en aquests comicis. En canvi, quan se celebra el segon debat (1995), la situació no és tan favorable per a aquest partit, que, com a conseqüència d'això, baixarà 10 escons i quedarà en 60, perdent així la majoria absoluta que des de les primeres eleccions democràtiques al Parlament de Catalunya, el 1984, ostentava. La davallada de vots de CiU redundarà en un augment per al PP, que passarà dels 7 escons de 1992 a 17 en 1995, i per a IC-EV, que pujarà de 7 a 11 escons.

de percepció és Josep Borrell del PSC, el convidat que representa el partit en el govern i que és, en aquell moment, Ministre d'Obres Públiques i Transports:

Taula 3. Utilització dels marcadors per participants. Eleccions Generals 1993

EG93		AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	TOTAL
Moderador		—	—	—	—	—
Borrell	PSC	—	—	9 (81'8%)	5 (83'3%)	14 (63'6%)
Espasa	IC-EV	—	—	—	—	—
Milián	PP	1 (20%)	—	1 (9'1%)	1 (16'7%)	3 (13'6%)
Molins	CiU	4 (80%)	—	1 (9'1%)	—	5 (22'7%)
TOTAL		5 (22'7%)	—	11 (50%)	6 (27'3%)	22 (100%)

[13.645 paraules (1h 5m) Marcadors: 22; freqüència: 0'16%]

En el debat de 1993, la situació sociopolítica presenta el Partit Socialista Obrer Espanyol (PSOE) governant en majoria absoluta des del 1982. El segon partit amb representació parlamentària és el PP, seguit de Convergència i Unió. Quant als polítics convidats al debat, es tracta dels “número dos” de les llistes amb representació parlamentària per Barcelona. Borrell, el representant del partit governant, utilitza un 63'6% del total de marcadors que apareixen en el debat. A continuació, encara que molt lluny del representant socialista, apareix el polític de CiU, Joaquim Molins. Aquest, que fins només uns dies abans del debat havia estat Conseller de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat, es destaca de la resta amb una freqüència d'ús dels marcadors del 22'7%. Pel que fa al representant d'IC-EV,

Ramon Espasa, no utilitza aquesta mena de marcadors en el seu discurs i a Manuel Milián, del PP, li corresponen al voltant del 14% del total. Una vegada més, veiem que el polític que discursivament utilitza més marcadors de verbs de percepció és el polític que representa més poder, en aquest cas el representant del PSOE. Cal dir, tanmateix, que després d'aquestes votacions, el panorama polític canviarà considerablement, ja que el PSOE perdrà la majoria absoluta que tenia des del 1982 i necessitarà l'ajuda, si més no puntual, de CiU per traure endavant els seus projectes. En aquest sentit podria interpretar-se també la freqüència d'ús de marcadors, relativament alta, de Joaquim Molins, el representant d'aquesta coalició que esdevindrà fonamental en els anys següents per al govern del país.

Passem, finalment, al debat del 1996. El context social i polític espanyol és, en 1996, molt diferent del que trobàvem en 1992. Els escàndols polítics han minat la reputació del PSOE i han indignat els ciutadans. La situació està molt crispada i l'oposició sap traure'n profit. Tot anuncia que el PSOE perdrà les eleccions, després de 14 anys en el poder. Observem la taula 4:

En primer lloc, crida l'atenció que la freqüència total d'aparicions de marcadors procedents de verbs de percepció és molt més alta que en la resta de debats: 107 marcadors, enfront dels 44, 39 i 22 de les altres trobades.³ Aquest fet posa de manifest que, si l'ús dels marcadors analitzats indica superioritat política a través de la superioritat discursiva, en aquest debat, la

³ És cert que el debat de 1993 és molt més curt i té aproximadament la meitat de paraules, però els altres dos (1992 i 1995) presenten una durada i un nombre de paraules aproximat al que estem analitzant (el de 1996) i, en canvi, la xifra de marcadors no arriba, ni de bon tros, a la meitat.

lluita pel poder perdut pels governants esdevé, implícitament, el tema principal.

Taula 4. Utilització dels marcadors per participants. Eleccions Generals 1996

EG96		AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	TOTAL
Moderadors		—	6 (54'5%)	—	1 (2'1%)	7 (6'5%)
Molins	CiU	6 (100%)	1 (9'1%)	2 (4'8%)	6 (12'4%)	15 (14%)
Rahola	ERC	—	1 (9'1%)	14 (33'3%)	27 (56'1%)	42 (39'2%)
Saura	IC-EV	—	—	5 (11'9%)	2 (4'2%)	7 (6'5%)
Serra	PSC	—	—	9 (21'5%)	—	9 (8'4%)
Trias	PP	—	3 (27'3%)	12 (28'7%)	12 (25%)	27 (25'2%)
TOTAL		6 (5'6%)	11 (10'3%)	42 (39'2%)	48 (44'8%)	107 (100%)

[28.677 paraules (2h 3m) Marcadors: 107; freqüència: 0,37%]

Així, el representant del govern, Narcís Serra, només utilitza en el seu discurs el 8'4% del nombre total de marcadors i el polític de Convergència i Unió, Joaquim Molins, el 14%. En canvi, les freqüències més altes corresponen a Pilar Rahola, d'ERC, el 39'2%, i a Josep M. Trias de Bes, del PP, amb el 25'2% de les ocurrences. Les nostres observacions tornen a confirmar-se. En aquesta ocasió, el que es constata és, per una banda, la pèrdua de poder del partit governant, reflectida en el nivell discursiu i en relació als marcadors procedents de verbs de percepció per una baixa utilització d'aquests elements; per altra, l'augment de la importància política dels partits en la

oposició, que es manifesta també en l'augment en la utilització de marcadors per part dels representants d'aquestes forces polítiques.

Per tant, podríem afirmar que l'ús de marcadors discursius procedents de verbs de percepció en els debats electorals sembla ser proporcional al poder polític dels participants que intervenen en l'esdeveniment comunicatiu: com més control sobre la situació política té el parlant, més marcadors d'aquest tipus utilitza en la construcció del seu discurs. Probablement, la superioritat en el terreny polític aporta una seguretat davant dels adversaris que es manifesta lingüísticament en una major utilització d'aquests elements. No hem de perdre de vista que aquests marcadors introdueixen principalment actes amenaçadors de la imatge positiva de l'oient (els altres polítics que participen en el debat) amb la intenció de demostrar davant dels votants (l'audiència, els destinataris reals del missatge), que la resta de convidats no són persones adequades per conduir la vida sociopolítica dels ciutadans. Lògicament, com més poderosa siga la situació política del partit al qual pertany cadascun dels participants en el debat, més contundent podrà ser l'atac contra els representants dels altres partits.

Tanmateix, si bé és cert que les nostres observacions en aquest aspecte mostren tendències generals de distribució dels marcadors, relacionades amb la situació política en què s'esdevé el debat, també cal tenir en compte que les dades poden estar mediatitzades així mateix per la idiosincràsia discursiva i personal dels participants en els debats. En qualsevol cas, els resultats globals obtinguts apunten una línia clara i coincideixen, en aquest sentit, amb altres estudis realitzats. Així, en Campos, Marín i Cuenca (2003), on hem analitzat

les marques de primera persona en el debat electoral de les Eleccions Autonòmiques de Catalunya del 1992, es veu molt clarament la intenció de destacar les diferències amb l'adversari, fet que es manifesta en l'ús del *jo* (per a marcar les diferències individuals) i del *nosaltres exclusiu* (per a marcar les diferències entre grups polítics). En aquest sentit, és interessant constatar que el representant de CiU, Jordi Pujol, el convidat més poderós políticament parlant, se situa molt per damunt de la resta també en la utilització d'aquestes marques, que li serveixen, igual com els marcadors procedents de verbs de percepció, per manifestar davant l'audiència la seua superioritat política.⁴

Els resultats del treball sobre les marques de primera persona mostren, igualment, que els participants en aquest gènere intenten demostrar la superioritat sobre la resta argumentant en contra dels adversaris i autolloant-se. En aquest sentit, resulta lògic que la forma més utilitzada pels polítics que més ús fan dels marcadors en els debats siga *escolti*, seguida de *miri*, ja que, com hem vist en el capítol 6, aquests elements són els que més sovint introdueixen actes que amenacen la imatge positiva de l'oient, els més agressius amb la imatge del contrincant. *Miri*, a més, també manifesta l'ús concret, i diferenciat d'altres marcadors, d'introduir actes de parla enaltidors.

⁴ En concret, Pujol utilitza el 33'7% de les marques de primera persona, quan la mitjana per participant és de l'11'2%. Empra 122 dels 318 marcadors de primera persona del singular (*jo*) i 107 dels 201 casos del *nosaltres* amb el qual exclou de la pluralitat de la primera persona els partits oponents. D'altra banda, destaca com a argumentador i com a participant-organitzador, funcions que indiquen poder polític i conversacional.

7.2. LA (DES)CORTESIA POLÍTICA

Aquest treball ens ha mostrat que el funcionament de la cortesia en el discurs polític té poc a veure amb la cortesia en la conversa quotidiana. Com remarca Haverkate (1994: 17), en la conversa col·loquial s'activen estratègies de cortesia (positiva o negativa) per no córrer el risc de malmetre amb les nostres paraules la imatge (positiva o negativa) de l'interlocutor. En el camp de la política, aquest mecanisme sembla funcionar de manera molt diferent. En el discurs polític, es tracta justament d'atacar la imatge de l'adversari si es vol aconseguir l'èxit i, al mateix temps, i amb prudència però sense cap pudor, realçar la imatge pròpia. Fa l'efecte que, en l'arena política, la cortesia funciona com una mena de propietat transitiva o de cortesia adreçada a tercers, de manera que com més es critiquen les actuacions dels altres grups polítics, més s'està defensant el benestar del ciutadà. I sembla ser que l'artefacte funciona, i així ho demostren, arreu del món, els resultats electorals. Des d'aquesta perspectiva, la nostra anàlisi ha palesat la importància dels marcadors discursius procedents de verbs de percepció com a mecanismes que emfasitzen i reforcen l'acte de parla que els segueix.

Però si en el discurs polític en general mostrar el desacord és important, en el debat electoral aquesta estratègia esdevé fonamental, ja que, en aquest esdeveniment comunicatiu, els telespectadors/votants confien que els seus líders manifestaran les diferències amb la resta de polítics (i partits) i criticaran tot allò que ells, com a ciutadans, consideren criticable. A més, serà necessari que mostren els guanys aconseguits i elogien la seua gestió per confirmar als seus seguidors que han dipositat la confiança en la millor

opció. En aquest sentit, els polítics tenen l'obligació d'expressar enfrontament en aquest tipus d'intercanvi, perquè per això estan allí i això és el que s'espera d'ells. Amb tot, caldrà mantenir les formes: no es tracta d'insultar i desqualificar obertament l'adversari —perquè amb això és la pròpia imatge la que eixiria malmesa—, sinó de buscar un equilibri intel·ligent.

En els debats que hem analitzat, és interessant veure com els polítics més experimentats busquen aquest equilibri compensant l'alta (i necessària) proporció d'actes amenaçadors de la imatge positiva de l'oient amb la inclusió en el seu discurs d'alguns actes neutres des del punt de vista de la cortesia que compensen la balança. Hi podem trobar actes amenaçadors mitigats, és a dir, atenuats amb estratègies de cortesia; actes enaltidors, que poden referir-se bé al mateix parlant i al seu grup polític bé al poble català en general;⁵ i fins i tot promeses i compromisos, actes que poden posar en perill la imatge negativa de l'emissor.⁶ Es tractaria en aquests casos, com afirma García Pastor (2001:17), d'utilitzar la cortesia no per evitar conflictes (com pot esdevenir-se en les relacions conversacionals quotidianes) sinó amb una

⁵ Observem que els actes enaltidors de la pròpia imatge, gens ben vistos en la conversa col·loquial i en la vida social en general, formen part també de la cortesia política. Segons afirma Kerbrat-Orecchioni (1996: 10), en les nostres societats, per un cert principi "de modèstia" està mal considerat vanagloriar-se. Tanmateix, en el discurs polític, aquesta postura és l'habitual, i no de manera especial en els debats, sinó sobretot en les intervencions curtes davant els mitjans de comunicació on qualsevol possibilitat de fer-se propaganda és generalment utilitzada pels polítics.

⁶ Hem fet una mitjana de les intervencions de Pujol en els dos debats del nostre corpus en què participa (1992 i 1995) i els resultats mostren que, per cada 14 AAI positiva de l'oient, aquest polític utilitza 3 AAI negativa i 3 actes neutres (on inclou 2 actes enaltidors generalitzats); en canvi, per exemple, Rahola, (debat de 1996), presenta la proporció següent: 38 AAI positiva, 1 AAI negativa i 3 actes neutres (on no trobem cap acte enaltidor, sinó únicament atenuacions). Com a conseqüència d'això, el discurs de Rahola pareix excessivament agressiu, i fins i tot violent des del punt de vista lingüístic, mentre que Pujol dóna una imatge molt més equilibrada i de control de la situació (tant política com mediàtica).

finalitat manipuladora per part dels polítics que tenen un objectiu prioritari: aconseguir vots.⁷

Una línia d'argumentació semblant és la que adopta Harris en el seu article "Being politically impolite: extending politeness theory to adversarial political discourse" (2001). A través de l'estudi del debat parlamentari britànic i, en concret, del *Prime Minister's Question Time*, l'autora arriba a la conclusió que aquest discurs està format majoritàriament per actes amenaçadors (o enaltidors) d'imatge, *face-threatening* (o *face-enhancing*) acts. Afirmar, a més, que el fet que en aquest gènere coexisteixen els trets de cortesia negativa amb les amenaces explícites i intencionades a la imatge positiva de l'oient s'ha d'entendre dins del context polític. I destaca que aquesta falta de cortesia no només és acceptada sinó fins i tot premiada, d'acord al que esperen els membres de la *House* d'un procés d'enfrontament polític.

Des d'aquest punt de vista, podem afirmar que el debat polític presenta unes característiques especials que el diferencien d'altres gèneres pel que fa a la cortesia lingüística. Harris ho expressa amb aquestes paraules:

It is these expectations which enable Members of the House as a community of practice to interpret intentional face-threatening acts as an important component of an adversarial and confrontational political process in such a way that they do not lead to either a breakdown in communication or in interpersonal relationships, as would almost inevitably be the case in ordinary conversation. [...] (Harris 2001: 469).

⁷ Per a Escandell (1993), la cortesia consisteix en una sèrie d'estratègies conversacionals orientades a construir i mantenir els lligams socials. Des d'aquest punt de vista, els mecanismes descrits no servien únicament per a manifestar el poder dels polítics sobre els seus adversaris sinó també per a marcar les diferències amb els ciutadans.

I conclou que la teoria sobre la cortesia de Brown i Levinson, aplicada majoritàriament en el passat a la conversa quotidiana, pot estendre's a contextos institucionals i gèneres més formals i donar com a resultat versions diferents de cortesia (o descortesia) (Harris 2001: 469). Es tracta, en definitiva, d'estendre les estratègies de cortesia proposades per Brown i Levinson al marc de l'acció social en general i possiblement, com proposa Chilton (1990: 222), de recategoritzar la formulació de la cortesia com a conjunt de "tàctiques" dins d'una concepció adient amb la dinàmica del gènere analitzat.

7.3. DE LA PERCEPCIÓ AL DISCURS

Hem partit de la identificació de les formes *aviam*, *a veure*, *miri* i *escolti* com a marcadors discursius. La revisió dels estudis dels marcadors discursius (capítol 3), ens permet confirmar aquesta classificació. En efecte, responen als trets proposats per Schiffrin i poden ser ubicats en les classificacions que aquesta autora i altres estudiosos proposen. D'altra banda, el seu funcionament discursiu està directament vinculat a elements contextuals, entre els quals podem destacar el gènere.

7.3.1. Verbs de percepció com a marcadors

Si recordem les característiques que Schiffrin (1987: 328) atribueix als marcadors discursius, com a punt de partida i d'arribada de les caracteritzacions posteriors d'aquests elements, podrem observar que coincideixen amb els trets que hem identificat en els marcadors procedents de verbs de percepció analitzats:

- 1) Es tracta d'elements sintàcticament independents de l'oració.
- 2) Apareixen, prototípicament, a l'inici de l'enunciat.
- 3) Prosòdicament, presenten límits entonatius.
- 4) Poden operar tant en el nivell local com global del discurs i en diferents components discursius.
- 5) Tenen un significat de naturalesa metalingüística.

L'anàlisi presentada en els capítols precedents ja ha mostrat de manera evident la independència sintàctica i prosòdica dels marcadors estudiats, així com la posició inicial o la pèrdua de significat que presenten en major o menor grau. Pel que fa a l'actuació d'aquests elements en diferents nivells discursius, podem dir que el paper d'organitzadors discursius tendeix a relacionar-los amb el text, mentre que la funció modalitzadora els vincula al context. Aprofundint en aquest aspecte, podem reprendre les dues classificacions que proposa Schiffrin dels marcadors: la primera està basada en els cinc components que aquesta autora distingeix en el discurs i fa referència a l'actuació dels marcadors en cadascun d'aquests nivells; la segona parteix de l'ancoratge textual que mostren aquestes unitats.⁸

Respecte dels cinc nivells discursius en què poden actuar els marcadors del discurs segons Schiffrin (estructura d'intercanvi, estructura d'acció, estructura ideacional, marc de participació, estat d'informació), els derivats de verbs de percepció participen clarament en tres:

⁸ Vegeu capítol 3 (§ 3.2.1.).

- a) *Estructura d'intercanvi*, que reflecteix el mecanisme d'intercanvi conversacional com ara els *torns*.
- b) *Estructura d'acció*, que fa referència a la seqüència dels actes de parla que s'esdevenen en el discurs i als procediments de decisió que marquen aquesta seqüència.
- c) *Marc de participació*, que reflecteix les relacions entre els participants en el discurs així com les relacions del parlant i l'oient amb els seus enunciats.

Si bé tots tenen la possibilitat de manifestar-se en els tres nivells, els elements de significació passiva *aviam* i *a veure* destacarien en l'estructura d'intercanvi, ja que tendeixen a unir torns i a manifestar una funció organitzativa; en canvi, *miri* i *escolti*, de significat actiu, estarien més clarament vinculats al marc de participació i, secundàriament, a l'estructura d'acció, per tal com manifesten funcions argumentatives i contraargumentatives, són marques de (des)cortesia i uneixen prioritàriament actes dins d'un torn.

Complementàriament, Schiffrin classifica els seus marcadors segons dues coordenades contextuals: les de participació (referides a l'emissor i al receptor), d'una banda, i les textuales (segons que el marcador remeta al (co)text anterior o posterior). En conjunt, els marcadors estudiats fan referència tant al parlant i a l'oient com al text anterior i al posterior. Ara bé, el comportament no és sempre igual: *aviam* i *a veure*, pel fet d'estar fixats en la primera persona del plural, assenyalen tant parlant com oient; *miri* i *escolti*, gramaticalitzats en la segona del singular, destaquen més l'orientació cap a l'oient. Quant a les coordenades

textuals, *aviam* i *a veure* semblen dirigir-se tant al text anterior com posterior (manifesten un nivell que podem considerar més reflexiu, pel fet d'incloure també el parlant en la persona gramatical); al contrari, *miri* i *escolti* focalitzen més en el text posterior (no presenten el grau de reflexió del parlant respecte del que ell mateix ha dit, ja que no inclouen la primera persona, i s'adrecen més a destacar el missatge davant l'oient i produir en ell un efecte o reacció).

Resumint, podem afirmar que els marcadors procedents de verbs de percepció que hem estudiat constitueixen elements prototípics dins dels marcadors discursius definits per Schiffin; són elements típics de l'oral que actuen en diversos nivells discursius de naturalesa pragmàtica; contextualment, s'adrecen a l'emissor i al receptor i dirigeixen els enunciats cap al discurs anterior i posterior, focalitzant cada element de les dues dicotomies de manera diferent segons el tipus de verb.

7.3.2. Marcadors i gènere discursiu

La revisió dels estudis sobre els marcadors discursius ens ha permès constatar un aspecte que s'ha mostrat important per a l'anàlisi dels verbs de percepció: la relació entre el seu ús i el gènere discursiu. Aquest fet s'apunta en alguns treballs. En el nostre àmbit, podem citar l'estudi de M. González (2001a), que analitza l'ús dels marcadors discursius en el relat oral (*cf.* § 3.2.3.), i el de J. M. Castellà (2001), que, tot i no centrar-se en aquest tema, inclou també l'anàlisi dels marcadors en contextos expositius. Per la nostra part, en Marín (2002) destaquem les diferències de funcionament dels

marcadors procedents de verbs de percepció en el debat electoral i en el debat general.⁹

Respecte d'aquesta qüestió, que relaciona marcadors i gèneres textuais, resulta convenient tenir en compte que és un tema ja apuntat pels principals estudiosos dels marcadors discursius. Així, Redeker (1991: 70) afirma que la descripció funcional dels operadors discursius està en relació amb la distribució dels tres usos que poden presentar aquests elements en el diversos gèneres, segons que actuen en l'estructura ideacional, retòrica o seqüencial .

On the basis on these functional descriptions of what discourse operators contribute to the three components, predictions can be made and tested about their on-line and off-line effects and about the distribution of the three uses of discourse operator in various genres of text and discourse (Redeker 1991: 1170)

Aquesta idea apareix també en Brinton (1996), lingüista que considera els marcadors discursius com a paràmetres textuais i indica que, mentre que alguns elements apareixen típicament en contextos narratius, uns altres únicament poden manifestar en el diàleg el seu significat, unit a la relació de cortesia que estableixen.

⁹ En Marín (2002) hem pogut constatar que, pel que fa a la forma, en el debat electoral predominen *miri* i *escolti*, mentre que en el debat general les formes més utilitzades són *a veure* i *escolta*. A més, aquest darrer marcador està més vinculat en el debat general a actes neutres i a la lluita pel torn i no a actes amenaçadors de la imatge de l'interlocutor com s'esdevé en el debat electoral. D'altra banda, en el debat electoral, la funció modalitzadora té més pes i manifesta una presència major de les formes procedents de verbs de percepció activa. En canvi, en el debat general, la funció organitzativa d'aquests elements és més important, per tal com l'esdeveniment comunicatiu no està tan fixat i la lluita pel torn és més constant.

Per a l'autora, l'estudi d'aquests elements mostra la importància d'un factor fins al moment no tingut en compte en els processos de gramaticalització: el tipus de text (Brinton 1996: 277). A partir de la seua anàlisi dels marcadors discursius de l'anglès antic, confirma que les funcions textuais d'alguns elements, com les construccions amb *gelap-* i *bifel*, de *hwæt þa* i d'*anon* i *gan*, així com les funcions avaluatives d'*anon* i *gan*, només poden desenvolupar-se en contextos narratius, mentre que el significat d'atenció i cortesia d'*anon* només es dona en el diàleg. D'altra banda, *I gess*, realitza funcions molt diferents en la narració i en el diàleg: mentre que en el primer tipus de text, aquestes formes es relacionen amb la intimitat i la cortesia, en el segon presenten un ús subjectiu epistèmic i modalitzador. El coneixement compartit de *hwæt* només es mostra en contextos de discurs directe, diàleg o tractaments en narracions, com mostra el fet que *hwæt* apareix gairebé de manera exclusiva amb pronoms de primera i segona persona. Finalment, el sentit de sorpresa i de crida d'atenció de *hwæt* sembla ser producte també dels contextos dialogats.

En la mateixa línia, De Fina (1997) considera que determinats contextos conversacionals condicionen el significat i ús de certs marcadors discursius, idea que és recollida per Montolíó i Unamuno (2001), per a afirmar el funcionament particular del marcador *a veure* en contextos conversacionals asimètrics. González (2001a), per últim, se centra en la narració oral, la qual cosa li permet observar característiques vinculades al gènere i al canal, juntament amb diferències entre les dues llengües que compara, català i anglès.

Per la nostra banda, hem observat que els marcadors procedents de verbs de percepció tenen, en el debat electoral, una funció ben específica lligada als aspectes d'organització estructural de l'intercanvi i a les relacions de poder que s'estableixen entre els participants. En efecte, aquests elements, d'una banda, estructuren l'intercanvi conversacional; d'una altra, serveixen per a destacar les relacions de cortesia, tenint en compte que aquestes no inclouen únicament els interlocutors directes (el polític que participa en el debat) sinó també l'audiència, un receptor indirecte però destinatari real del missatge que els emissors polítics no perden de vista.

Aquest ús específic dels marcadors està molt vinculat a les característiques del gènere, ja que, pel fet de tractar-se d'un debat no cooperatiu, la manifestació del desacord i les crítiques explícites esdevenen fonamentals. De fet, aquests marcadors introdueixen bàsicament actes amenaçadors de la imatge positiva de l'interlocutor (el receptor directe) i constitueixen així un mecanisme d'argumentació implícita (lligada a la persuasió més que no a la raó) ben rendible en aquests enfrontaments a l'hora de demostrar superioritat sobre l'adversari davant dels votants. D'aquesta manera, el nostre estudi posa en relleu la relació entre l'ús dels marcadors discursius procedents de verbs de percepció i el debat no cooperatiu i s'afegeix així a d'altres treballs que destaquen el lligam entre la utilització dels marcadors i el tipus de text on apareixen.

En definitiva, la funció dels marcadors, sembla estar condicionada pel gènere en què actuen, de la mateixa manera com ho està, d'altra banda, la cortesia, segons que hem vist en apartats anteriors.

7.4. ASPECTES FUNCIONALS

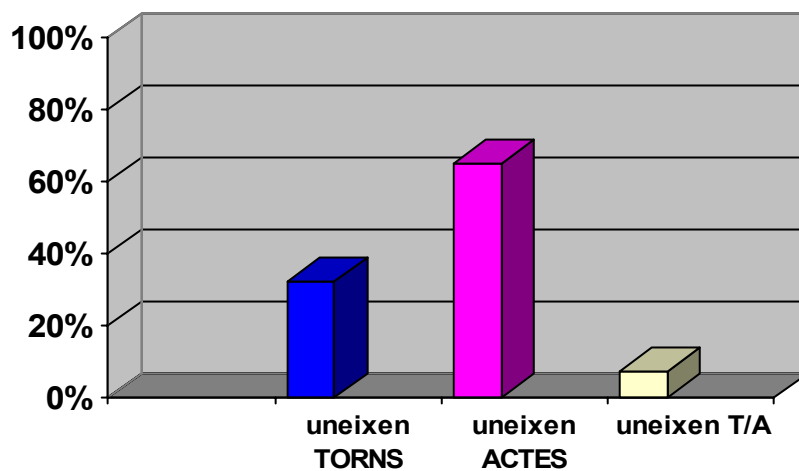
En aquest apartat sintetitzarem i, en alguns aspectes, completarem els resultats analitzats amb deteniment al llarg del capítol 6. Centrant-nos ara principalment en les diferències entre els distints elements estudiats, presentarem, en primer lloc, les dades obtingudes pel que fa als marcadors com a organitzadors discursius. A continuació, relacionarem aquestes dades amb els resultats corresponents a la funció dels marcadors procedents de verbs de percepció com a indicadors de les relacions de poder entre els parlants.

7.4.1. Funció organitzativa

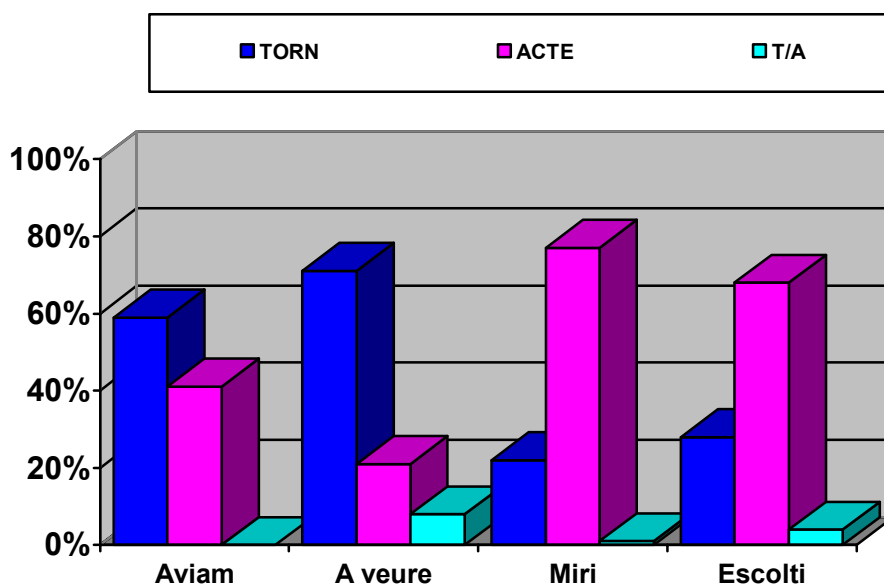
Els marcadors discursius procedents de verbs de percepció s'utilitzen en el debat electoral per a unir torns de parla i per a unir actes dins d'un torn. Tanmateix, la unió d'actes és, amb molta diferència, la funció principal (64'6%) i arriba a doblar en nombre de casos la unió de torns (32'1%), com mostra el gràfic 1.

Ara bé, no tots els marcadors mostren el mateix comportament en aquest nivell. Observem en el gràfic 2 que *aviam* i *a veure* desenvolupen majoritàriament la funció d'unir torns. En canvi, *miri* i *escolti* uneixen principalment actes dins d'una intervenció.

Gràfic 1. Funció estructural

Gràfic 2. Funció estructural per marcadors

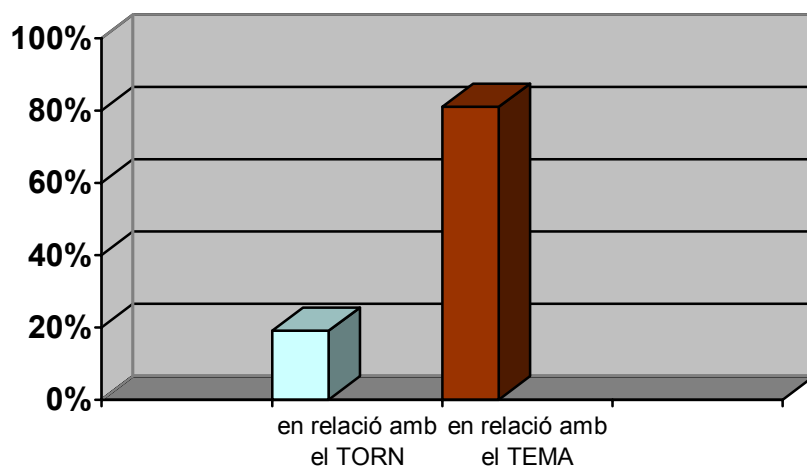
Són, per tant, els marcadors procedents de verbs de significació passiva, els més gramaticalitzats, els que uneixen més sovint torns. *Miri* i *escolti*, procedents de verbs de significació activa i amb un grau de gramaticalització més baix, uneixen majoritàriament actes.

Aquest valor fonamental dels marcadors quant a l'estructura conversacional del text on apareixen té molt a veure amb la resta de valors discursius que aquests elements manifesten. Així, el fet que la majoria s'utilitzen per a unir actes dins d'un torn de parla els vincula directament amb les funcions relacionades amb el tema discursiu i, específicament, amb les funcions argumentatives, que són les més freqüents en els nostres marcadors (80'4% enfront del 19'6% de funcions relacionades amb el torn), com mostra el gràfic 3.¹⁰

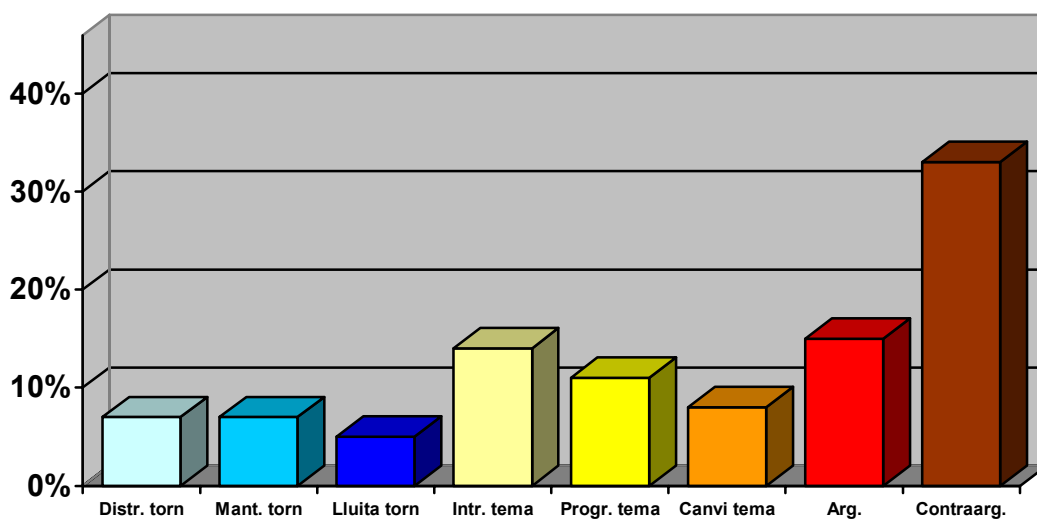
Hem de pensar que si un parlant utilitza un d'aquests marcadors per unir actes dins de la seua intervenció és amb la intenció general de desenvolupar el tema que està tractant i això, en el debat electoral, significa molt sovint argumentar i contraargumentar, com es veu en desglossar les funcions organitzatives que aquests marcadors realitzen en el debat electoral (gràfic 4).

¹⁰ Pel que fa a les subfuncions que tenen a veure amb el torn, la distribució de torn és la més rellevant, fet que cal vincular al paper del moderador en aquest tipus de debat, i està marcada de manera molt preponderant per *a veure* (55% de les ocurrències).

Gràfic 3. Funció organitzativa

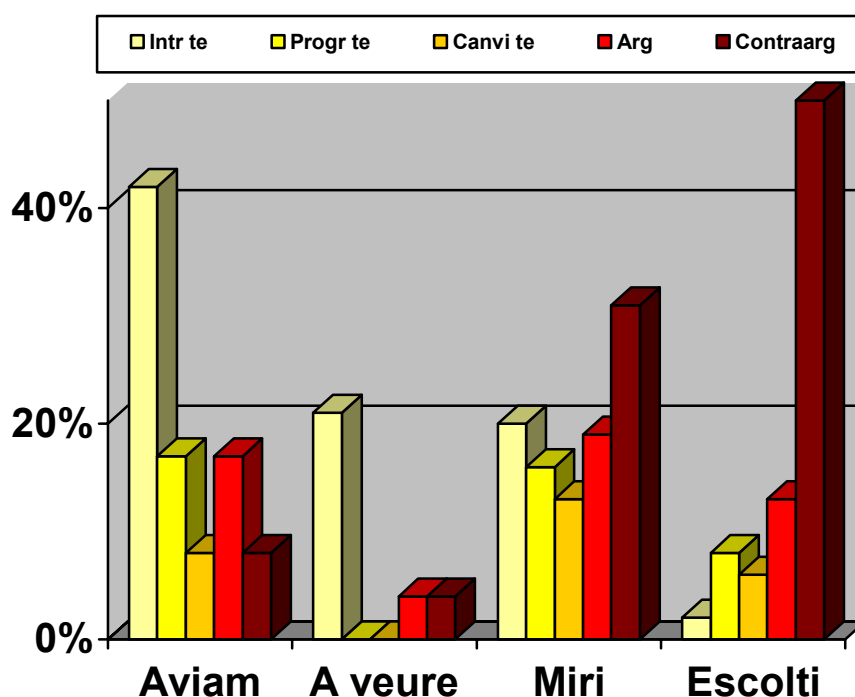
Gràfic 4. Funció organitzativa per subfuncions

És evident que, dins de les funcions relacionades amb el tema, la subfunció de contraargumentar és la més destacada dels marcadors (el 33% de les aparicions dels marcadors introdueixen contraargumentacions), molt per damunt de la resta de subfuncions i, fins i tot, molt per damunt de la funció argumentativa (15%).

Si observem els resultats per marcadors (gràfic 5), *escolti* i *miri* tenen un gran protagonisme en la funció organitzativa més destacada: la d'introduir contraarguments (50% i al voltant del 30% de les aparicions, respectivament). *Aviam* realitza també un paper destacat, però en aquest cas com a introductor de tema (supera el 40%). Observem, doncs, que els verbs de percepció activa manifesten un comportament similar, vinculat a funcions més agressives, adreçades al receptor, mentre que els verbs de percepció passiva es vinculen a funcions més neutres i més adreçades al mateix emissor, que organitza el seu propi discurs.

Gràfic 5. Funció organitzativa relativa al tema per marcadors

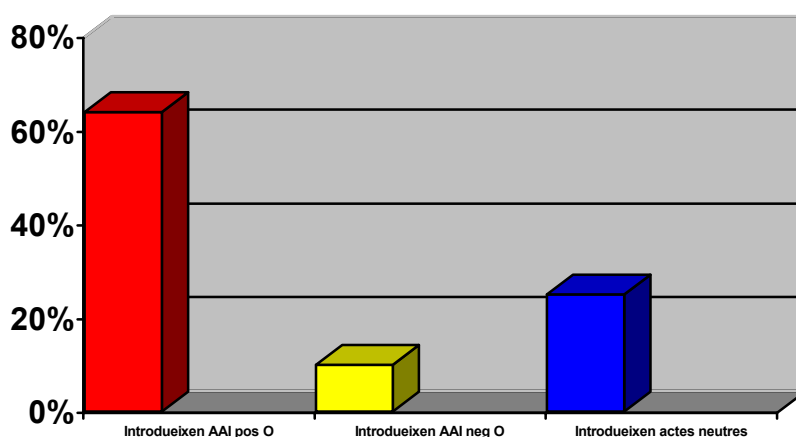
Discursivament, per tant, la contraargumentació és la funció més destacada d'aquests marcadors en el debat electoral, circumstància que no ens ha de sorprendre. Recordem que es tracta d'un debat no cooperatiu, on els participants no es plantegen arribar a cap consens, ni tan sols convèncer els seus contrincants de les propostes que defensen: el debat electoral no és sinó un camp de batalla on les parts bel·ligerants intenten demostrar a l'audiència que controlen la situació millor que la resta i que, en aquest sentit, són els més preparats per conduir el futur dels ciutadans. Les dades mostren que, per als participants, demostrar superioritat sobre l'oponent està més relacionat amb el fet d'argumentar en contra de les seues propostes que amb la defensa i l'argumentació a favor de les pròpies.

Aquestes reflexions ens duen a posar en relació la funció organitzativa dels marcadors analitzats amb la funció d'aquests elements com a indicadors de les relacions de poder entre els parlants que analitzem en el l'apartat següent, ja que la contraargumentació es vincula a la (des)cortesia: argumentar en contra és atacar, d'una manera o altra, la imatge de l'interlocutor.

7.4.2. Funció modalitzadora

El paper més important que realitzen els marcadors discursius procedents de verbs de percepció en el debat electoral és el de modalitzadors. En aquesta funció, com es veu en el gràfic 6, la funció principal que tenen és introduir actes que amenacen la imatge positiva de l'oient (63'7%):

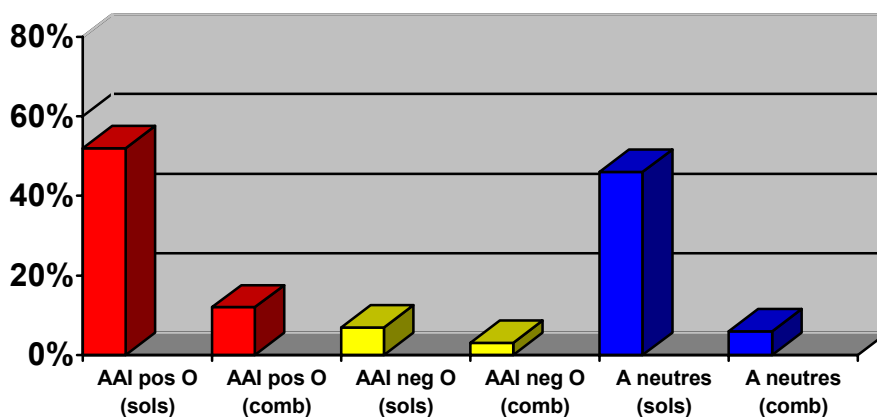
Gràfic 6. Funció d'indicadors de les relacions de poder

Es tracta de precedir actes que comporten una agressió directa a la imatge social que es vol transmetre, funció que queda molt per damunt de la introducció d'actes amenaçadors de la imatge negativa de l'oient (9'9%) i de la introducció d'actes neutres (24'5%).

Els actes obertament descortesos, AAI positiva de l'oient, són també els que trobem més sovint introduïts per combinacions de marcadors, com mostra el gràfic 7:

Gràfic 7. Funció d'indicadors de les relacions de poder

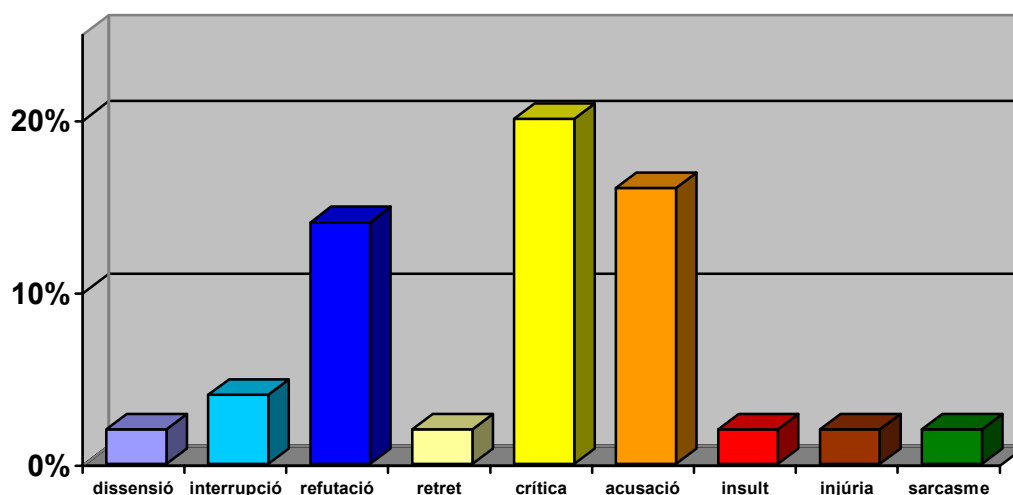

L'estructura formada per dos marcadors contribueix lògicament a reforçar la funció conativa d'aquests elements i, en conseqüència, destaca el valor de l'acte de parla que els segueix. No ha de sorprendre'ns, doncs, que siguin els actes que amenacen la imatge positiva de l'oient els que més sovint apareixen introduïts per marcadors combinats, tot i que, proporcionalment, els AAI negativa de l'oient presenten així mateix una freqüència alta de combinació. En aquest sentit, sembla també raonable que si es dona una ordre en el nivell

discursiu, on l'autoritat reconeguda és la del moderador, s'haja d'insistir, probablement a través de la combinació de marcadors, per tal de fer-se de respectar.¹¹

Quant als actes de parla concrets que els marcadors introdueixen, tenim una gamma bastant àmplia. El gràfic 8 ens mostra que crítiques (20'3%), acusacions (15'6%) i refutacions (14'2%) són els AAI positiva de l'oient més nombrosos:

Gràfic 8. Funció d'introdutors AAI positiva de l'oient per subfuncions

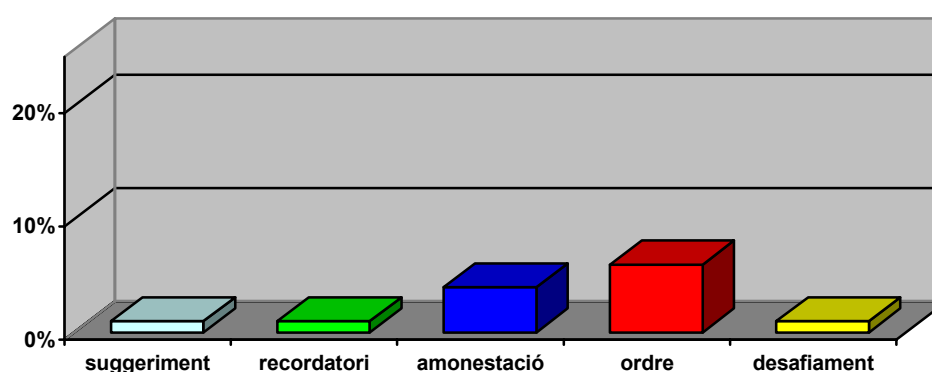
Els marcadors procedents de verbs de percepció es confirmen així com a elements rellevants en el debat electoral, gènere on l'expressió de crítiques i desacords

¹¹ Ens referim a intervencions el tipus: "Escolti, miri, deixi'm acabar".

esdevé un recurs fonamental per a mostrar, davant dels espectadors (els votants potencials), la superioritat discursiva de qui els utilitza.

Entre els actes concrets que amenacen la imatge negativa de l'oient introduïts pels marcadors, les ordres (5'7%) i les amonestacions (3'3%) són els més destacables (gràfic 9):

Gràfic 9. Funció d'introductors d'AAI negativa de l'oient per subfuncions

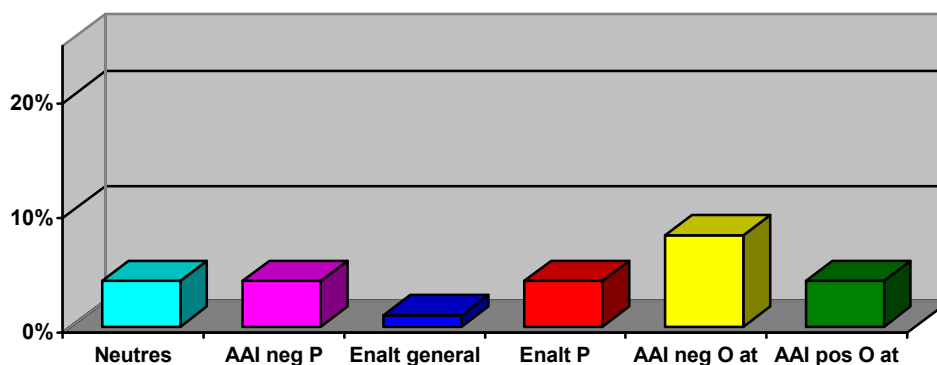
Sembla, doncs, que atacar la imatge negativa de l'oient no és, als ulls dels participants en un debat electoral, una estratègia de (des)cortesia rendible a l'hora de mostrar superioritat sobre els adversaris. I resulta lògic, si recordem que la imatge negativa, segons hem vist (*cf.* § 6.2), es relaciona amb el desig de cada individu que els seus actes no siguin impeditos pels altres. En aquest sentit, i donades les característiques del gènere, no sembla que cap participant, tret del moderador, tinga l'autoritat necessària per a prohibir o impedir l'actuació dels altres participants,¹² de manera que intentar atacar la

¹² Des d'aquest punt de vista, fa l'efecte que els actes amenaçadors de la imatge negativa queden vinculats, en el debat electoral, a la funció organitzativa o metalingüística, a l'*espai*

imatge negativa d'un altre polític podria resultar un fracàs i comportaria el perill de posar en evidència el parlant més que no evidenciar el seu pretès poder. D'altra banda, fins i tot quan el moderador utilitza els marcadors per introduir actes que podrien amenaçar la imatge de l'oient, sol utilitzar estratègies mitigadores com a manifestació del respecte que ha de mostrar cap als polítics, màxims representants socials dels ciutadans.

Aquesta afirmació ens introdueix ja en els actes neutres que aquest marcadors precedeixen. Podem observar els resultats obtinguts en el gràfic 10:

Gràfic 10. Funció d'introductors d'actes neutres per subfuncions

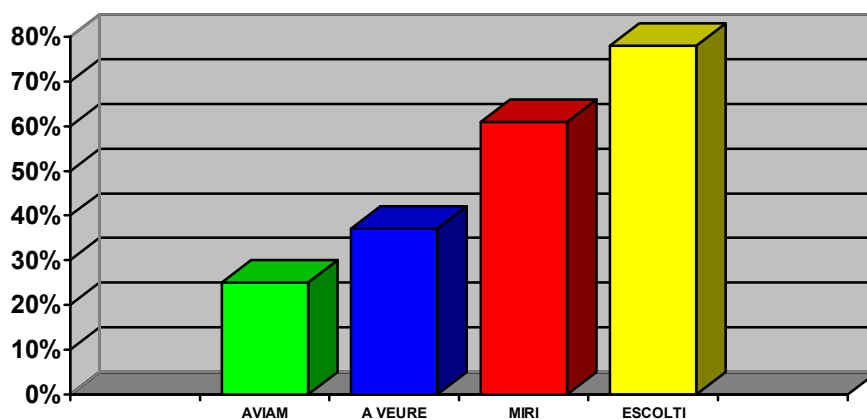
En conjunt, els marcadors que introdueixen actes neutres representen una proporció bastant rellevant que frega el 25%. Específicament, els actes més destacats són els que amenacen la imatge negativa de l'oient atenuats (7,5%) i

del debat, cosa que no s'esdevé amb els actes que amenacen la imatge positiva, els quals traspassen el nivell textual i arriben al nivell pragmàtic, *espai polític* (vegeu § 7.7.).

els menys nombrosos els actes enaltidors generalitzats (1'5%). En aquest sentit, fixem-nos que, seguint les pautes de la cortesia política, els actes enaltidors de la pròpia imatge (superen el 4%) tenen bastant més rellevància que els enaltidors globals. De la resta, només els AAI negativa del parlant superen unes dècimes la mitjana, que es troba al voltant del 4%. És important recordar que gairebé el 60% dels AAI negativa de l'oient atenuats introduïts pels marcadors analitzats són actes de parla del moderador, el qual, com acabem de comentar, ha de dirigir el debat però mostrant respecte cap als polítics que hi participen. És lògic, per tant, que emeta ordres per distribuir els torns de parla, però atenuant-les amb els diversos mecanismes que té a l'abast (demandar perdó, donar les gràcies, utilitzar formes verbals mitigadores, etc.). Així mateix, el moderador realitza el 50% dels AAI positiva de l'oient atenuats, circumstància que també s'explica fàcilment si pensem que, sovint, ha d'interrompre els participants per distribuir adequadament els torns i el temps del debat.

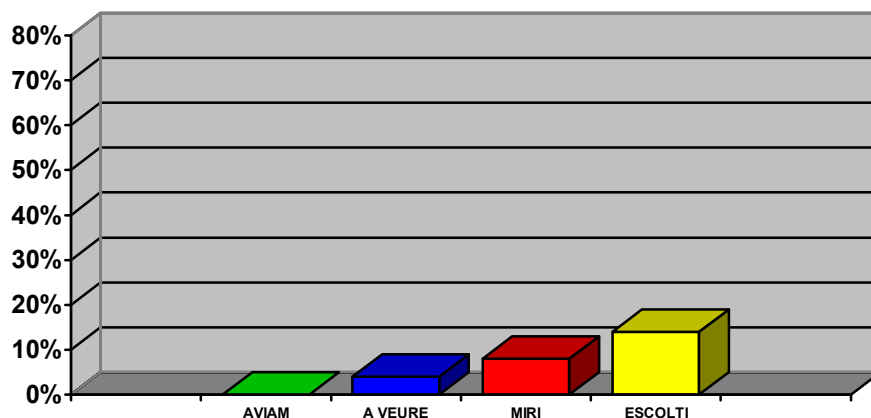
Quant a la distribució dels marcadors en aquestes funcions modalitzadores, observem en el gràfic 11 els resultats pel que fa a la introducció d'AAI positiva de l'oient:

Gràfic 11. Funció d'introductors d'AAI positiva de l'oient per marcadors

És evident que el marcador que més sovint introdueix AAI és *escolti*, l'element menys gramaticalitzat i que conserva, per tant, més força conativa. Aquest marcador precedeix AAI positiva de l'oient en el 78% de les aparicions. El segueix *miri* (61%) i, a molta més distància, *a veure* (37%) i *aviam* (25% de les aparicions). El gràfic mostra de manera molt clara que són els marcadors procedents de verbs de significació activa (*escoltar* i *mirar*), els menys gramaticalitzats, els que tenen un paper més destacat en la introducció d'actes obertament descortesos.

Observem ara la distribució dels marcadors davant d'actes que amenacen la imatge negativa de l'oient (gràfic 12):

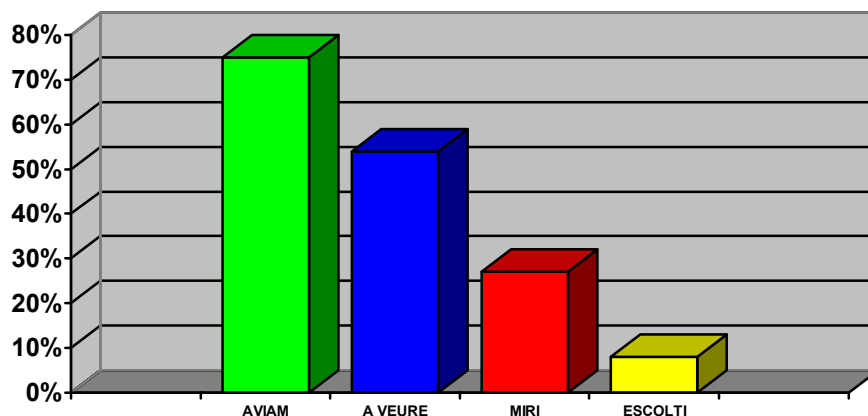
Gràfic 12. Funció d'introductors d'AAI negativa de l'oient per marcadors

Tornem a trobar la mateixa correlació: *escolti*, *miri* i *a veure*, *aviam*, però en proporcions absolutament incomparables, ja que la freqüència més alta, la d'*escolti*, és ara del 14%. *Aviam* no apareix amb aquesta funció.

En canvi, la seqüència canvia radicalment si ens fixem en la funció d'aquests elements com a introductors d'actes neutres (gràfic 13):

Aviam és el marcador que més sovint precedeix actes de parla neutres des del punt de vista de la cortesia (el 75% de les ocurrències d'aquest marcador). El segueix *a veure* (el 54%) i a bastant distància ja *miri* (27%). Amb tot, el marcador que té menys rellevància com a introductor d'actes neutres és *escolti*. Per tant, són ara els marcadors procedents del verb de percepció visual passiva (*veure*), els quals han assolit un grau més alt de gramaticalització, els que acompanyen normalment els actes neutres des del punt de vista de la cortesia.

Gràfic 13. Funció d'introductors d'actes neutres per marcadors

7.5. ASPECTES FORMALS. GRAU DE GRAMATICALITZACIÓ

Al llarg de l'exposició, hem vist que no tots els elements estudiats presenten el mateix grau de gramaticalització i que aquest fet és molt important a l'hora d'analitzar les funcions pragmaticodiscursives que realitzen (capítol 6). En aquest apartat resumirem les dades que ens permeten determinar el grau de gramaticalització assolida per cadascun dels marcadors.

Tot i que no hem realitzat un estudi diacrònic del tema, les dades obtingues en l'anàlisi sincrònica dels elements que ens ocupen ens permeten parlar d'un procés de gramaticalització, en el qual podem identificar tres dels cinc principis proposats per Hopper (1991):

- a) *Descategorització*, per tal com aquestes formes han deixat de comportar-se categorialment com a verbs. De fet, han perdut totalment o parcialment la variabilitat morfològica i l'exigència de concordança, i manifesten pèrdua total o parcial del caràcter predicatiu, concretat en primer lloc per la capacitat de tenir complements i, en segon lloc, per la possibilitat d'un subjecte explícit.

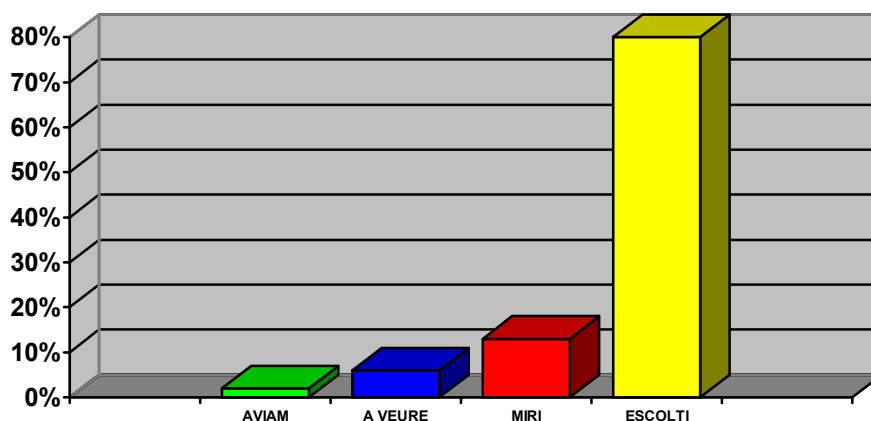
- b) *Persistència*, ja que el significat originari deixa traces en el funcionament gramatical i pragmaticodiscursiu dels marcadors i, encara més, en condiciona el grau de gramaticalització. Com ja hem afirmat i desenvoluparem tot seguit, el caràcter actiu o passiu del verb d'origen explica aspectes distintius en el funcionament dels marcadors i en el grau de gramaticalització assolit.

- c) *Divergència*, donat que la forma original i la forma gramaticalitzada conviuen, excepte en el cas d'*aviam*, que s'ha convertit en un element opac quant a l'origen i el significat del qual deriva. Hi ha una divergència funcional entre l'ús com a verb i l'ús com a marcador que tendeix a projectar-se formalment.

Segons hem pogut observar, no podem dir que aquestes formes, en conjunt, estiguen completament gramaticalitzades ni que ho estiguen en igual mesura, vist que conserven determinats trets que encara les vinculen en un grau major o menor a la categoria original. Des del punt de vista semàntic, *escolti* és l'únic marcador que no ha perdut totalment el significat literal del verb del qual prové, ja que *escoltar* (o, si més no, *sentir*), és una acció que se

suposa necessària en la conversa. Aquest manteniment parcial del significat original sembla tenir un pes determinant en el fet que *escolti* siga el marcador menys gramaticalitzat del grup. De fet, també sintàcticament és aquest el marcador que manté en més casos el primigeni valor verbal predicatiu, com podem veure en el gràfic 14:

Gràfic 14. Persistència del caràcter predicatiu

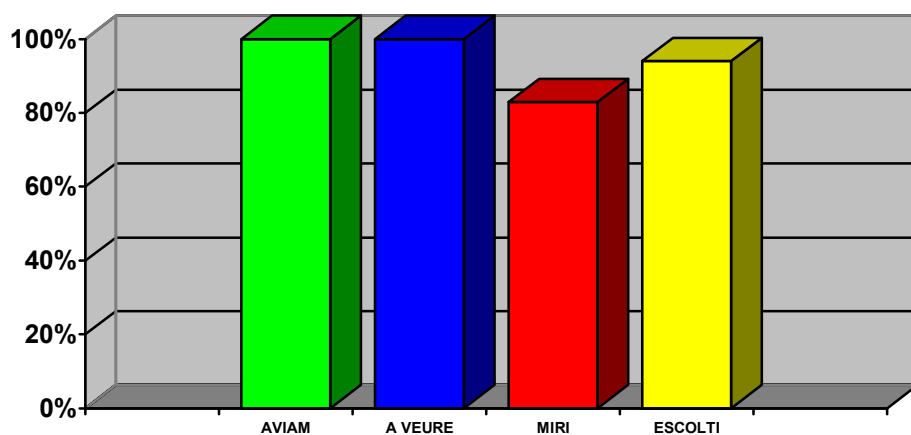

Recordem que *escolti* adopta, en el 45% de les ocurrències, la forma *escolti'm*, que incorpora l'objecte directe pronominal *-em* en la forma reduïda *'m*. A més, és l'única forma que apareix en alguna ocasió amb un objecte directe no pronominalitzat i amb un circumstancial de temps. Pel que fa a *miri* sembla ser el marcador que segueix *escolti*, si els observem de menys a més gramaticalitzats. Aquesta forma és l'única que hem trobat amb subjecte posposat (tot i que només en un cas) i també va seguida en diverses ocasions per vocatius. En canvi, el tret de combinar-se amb vocatiu és l'únic que presenten *a veure* i *aviam* en relació amb l'origen verbal imperatiu, i encara

aviam només en un cas. En conseqüència, es demostra que, des del punt de vista sintàctic, aquest marcador ha assolit un grau més alt de gramaticalització que la resta.

L'anàlisi morfològica i fonètica corrobora la idea que *aviam* és el marcador més gramaticalitzat i *escolti* el menys. Fixem-nos en el gràfic 15:

Gràfic 15. Fixació morfològica

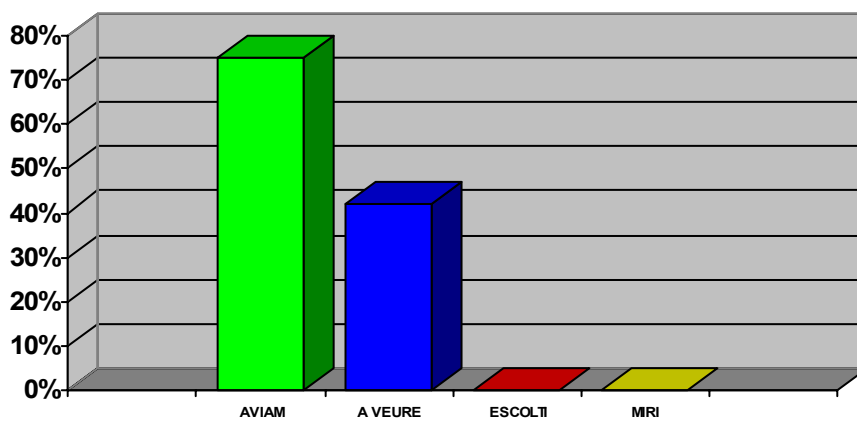

Aviam i *a veure* són, en efecte, els elements més fixats morfològicament. Aquestes formes s'han gramaticalitzat en la primera persona del plural i tots els casos del nostre corpus manifesten aquesta invariabilitat (el 100% en els dos marcadors). En canvi, *escolti* i *miri*, gramaticalitzats en la segona persona del singular (tractament formal) mostren menys fixació, ja que ambdós apareixen, tot i que en una proporció baixa (al voltant del 5% en el cas d'*escolti* i del 16% en el de *miri*), sota diverses formes: *escolta/escolteu/escoltin* i *mira/mireu/mirin*. Es tracta de les mateixes variants (2na. del singular, tu; 2na.

del plural, vosaltres i 2na. del plural, vostès), però, en aquest cas, *miri* destaca sobre *escolti* perquè, principalment sota la forma *mirin*, manifesta concordança amb els interlocutors als quals adreça la interpel·lació.

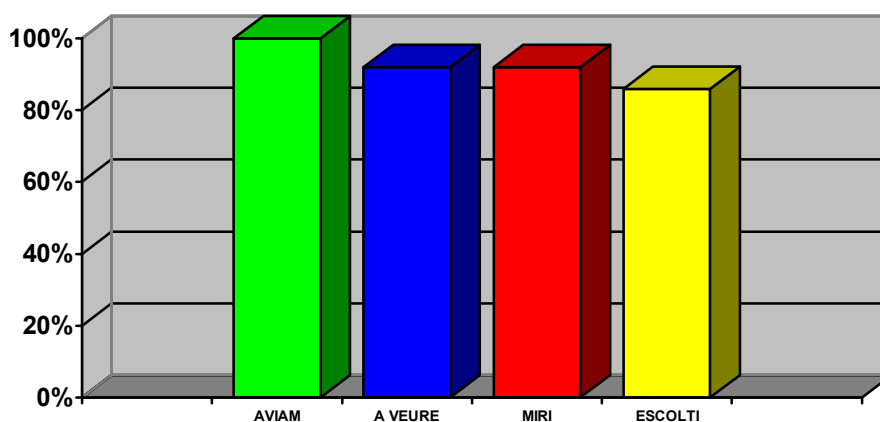
Quant a la reducció fonètica, *aviam* torna a donar mostres de ser l'element més gramaticalitzat, atès que, a més de ser ja una forma reduïda, és el marcador que més vegades apareix amb una variant encara més reduïda en el 75% de les ocurrències, en concret sota la forma *viam*. *A veure* també presenta una proporció alta de reduccions: en el 47% de les ocurrències pren la forma *avere*. En canvi, *escolti* i *miri* no sofreixen cap pèrdua de cos fonètic. El gràfic 16 mostra de manera evident aquest fet:

Gràfic 16. Reducció fonètica

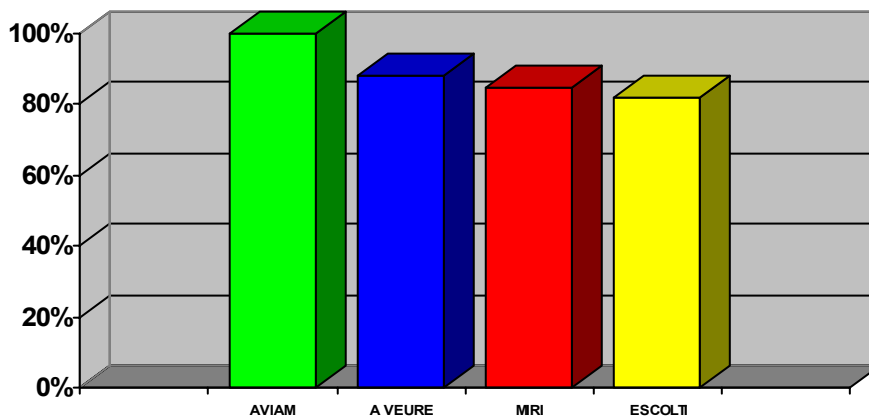

Respecte de les característiques distribuicionals, les diferències són menors. Tanmateix, *aviam* apareix novament com l'element més fixat: és l'únic marcador que apareix en el 100% dels casos encapçalant oració i entre pauses (gràfics 17 i 18):

Gràfic 17. Posició inicial

Gràfic 18. Entre pauses

Així mateix, aquests dos gràfics ens mostren *a veure* com la forma que segueix *aviam* quant a grau de fixació, ja que es troba més a prop dels resultats prototípics respecte a posició (encapçala oració gairebé en el 92% de les seues aparicions) i pauses (apareix entre pauses en el 87'5% de les ocurrencies) que *miri* i *escolti*. Entre *miri* i *escolti* no hi ha grans diferències, però, amb tot, *miri* presenta una proporció una mica més alta de casos en què ocupa una posició oracional inicial (el 91% de les ocurrencies enfront del 85% d'*escolti*) i se situa entre pauses (frega el 85% enfront del 82% d'*escolti*). Veiem, per tant, que els resultats sobre distribució que mostren aquests dos gràfics també donen suport a la nostra proposta sobre el grau de gramaticalització dels marcadors analitzats: *aviam* és el marcador més gramaticalitzat, seguit d'*a veure*, *mira* i finalment *escolti*.

Així, sintetitzant el procés de canvi semàntic i sintàctic que han seguit aquests verbs, podem identificar els passos següents:

- a) Partim d'un grup de verbs de percepció visual i auditiva, *veure*, *mirar* i *escoltar*, que, quan s'utilitzen en imperatiu, constitueixen una exhortació a l'oient perquè *veja*, *miri* o *escolti* alguna cosa. En el cas de les formes passives, impliquen emissor i receptor, com a persistència de la primera persona del plural que contenen morfològicament; en el cas de les formes actives, s'adrecen a la segona persona exclusivament. Podem dir, doncs, que amb les formes passives el procés de canvi apunta cap al subjecte; amb les actives, és el receptor l'element que es focalitza.

- b) En determinats contextos, aquestes formes sofreixen un afebliment total (en el cas de *veure* i *mirar*) o parcial (en el cas d'*escoltar*) del seu significat literal i una pragmatització d'aquest significat, de manera que es converteixen en mecanismes per a cridar l'atenció del parlant, elements amb funció fàtica i conativa. Aquest canvi de significat es pot relacionar amb el pas del significat de percepció física a percepció intel·lectual i emocional que s'esdevé en moltes llengües. El canvi de funció comporta el pas del significat literal de percepció a un significat subjectiu que es vincula a la modalització (actitud del parlant respecte del desenvolupament de la conversa) i a la construcció del discurs, i es manifesta en la modificació de l'ús pragmàtic d'aquestes formes.
- c) Paral·lelament, la funció sintàctica s'altera com a resultat de la convencionalització d'una estratègia discursiva. Es produeix una descategorització i una posterior recategorització, de manera que aquests elements que abans pertanyien a la categoria gramatical verb, i actuaven com a predicats, perden parcialment o totalment el caràcter predicatiu i realitzen una funció diferent relacionada amb l'organització discursiva (reanàlisi). En concret, el seu comportament s'identifica amb el dels marcadors discursius (elements que solen actuar en el nivell textual i manifesten funcions connectives i/o modalitzadores).
- d) El canvi en la categoria, que analitzarem amb detall a continuació, implica una distribució d'aquests elements diferent a la que presentaven en la funció de verbs; distribució que es concreta tant en la posició inicial (respecte de l'oració on apareix) i apositiva (se situa

entre pauses) com en la possibilitat de combinació amb altres elements connectius.

- e) Les formes tendeixen a convertir-se en invariables des del punt de vista morfològic. La fixació és major en les formes més gramaticalitzades.
- f) Algunes d'aquestes formes mostren, a més, una tendència a la reducció fonètica. La reducció és major en les formes més gramaticalitzades.

L'anàlisi d'aquest procés mostra la interrelació entre els diferents components de la gramàtica i palesa l'eficàcia del model lingüístic cognitiu, que qüestiona l'autonomia de la sintaxi i parteix de la hipòtesi de la influència mútua entre forma i funció, entre sintaxi i significat. De l'acceptació de la naturalesa simbòlica, significativa, de tots els aspectes del llenguatge, es deriva la interrelació necessària entre tots els components de la gramàtica. Així ho expressa Langacker:

Cognitive grammar [...] claims that lexicon, morphology, and syntax form a continuum of symbolic units serving to structure conceptual content for expressive purposes. It is incoherent in this view to speak of grammar in isolation from meaning, and the segmentation of grammatical structure into discrete components is rejected. (Langacker 1987: 35)

7.6. ASPECTES GRAMATICALS

Mitjançant l'anàlisi formal d'aquests elements, hem pogut observar com el valor conatiu i fàtic inherent a l'imperatiu activa el canvi semàntic d'aquests marcadors i es produeix tot un conjunt de modificacions que acompanyen el canvi de categoria. Així, les formes analitzades deixen de significar percepció física (*veure, mirar i escoltar*) i progressivament van perdent els trets típics de la categoria de la qual provenen. Funcionalment s'allunyen de la predicació i s'acosten a la connexió.

Però cal anar una mica més enllà i preguntar-nos si el fet que els marcadors analitzats actuen en determinades ocasions com a elements de connexió textual, elements que palesen una relació semàntica o pragmàtica entre dues unitats del text (Cuenca 1999: 85-86), ens permet incloure'ls en alguna de les categories gramaticals que realitzen la funció de connexió, és a dir, entre els nexes: conjuncions o connectors parentètics (vegeu Cuenca 1996, 2001, 2002 i l'apartat 3.5.2. d'aquest treball). És evident que aquests marcadors no són conjuncions, ja que no indiquen relació sintàctica entre els elements relacionats, no actuen típicament en el nivell oracional, ni han perdut totalment el significat lèxic. De fet, els marcadors discursius procedents de verbs de percepció presenten algunes característiques dels connectors parentètics, però també s'assemblen a les interjeccions impròpies d'ús metalingüístic (Cuenca 2002).

En la taula 5 comparem els trets que caracteritzen els marcadors discursius procedents de verbs de percepció amb els trets que defineixen els connectors parentètics. Hem tingut en compte tant aspectes de tipus formal com

funcional, així com característiques que tenen a veure amb la gramaticalització d'aquests elements:

Taula 5. Marcadors discursius procedents de verbs de percepció vs. connectors parentètics¹³

Tipus de característica	Característica	MD PROCEDENTS DE VERBS DE PERCEPCIÓ	CONNECTORS PARENTÈTICS
Característiques formals	<i>Caràcter parentètic</i>	sí	sí
	<i>Combinació amb una conjunció</i>	sí	sí
	<i>Combinació entre si</i>	sí	no
	<i>Posició</i>	fixa* (inicial)	variable (inicial, intermèdia o final)
Característiques funcionals	<i>Nivell d'actuació oracional textual</i>	no* sí	sí sí
	<i>Funció</i>	connexió modalització (cortesia)	connexió
	<i>Tipus de significat</i>	procedimental	proposicional/procedimental (addició, disjunció, contrast, conseqüència)
	<i>Tipus de text prototípic</i>	oral	escrit
Característiques vinculades a la gramaticalització	<i>Grau de gramaticalització</i>	menor	major
	<i>Persistència del significat</i>	major	menor
	<i>Invariabilitat morfològica</i>	només alguns	sí
	<i>Reducció fonètica</i>	sí	no

¹³ Hem marcat amb asterisc alguns trets que demanen una explicació addicional. Els marcadors discursius procedents de verbs de percepció apareixen gairebé sempre en posició inicial i actuen en el nivell oracional, tot i que en el nostre corpus també hem trobat alguns casos en què ocupen una posició intermèdia en l'oració i funcionen, així, en el nivell oracional.

Si observem, en primer lloc, els trets formals, veurem que connectors parentètics i marcadors coincideixen en el fet que típicament els trobem entre pauses (caràcter apositiu o parentètic) i poden combinar-se amb conjuncions. En canvi, mentre que els connectors parentètics no es combinen entre si, els marcadors sí que presenten aquesta propietat. Pel que fa a la posició, també trobem diferències, ja que els connectors parentètics presenten mobilitat posicional i poden aparèixer a l'inici, a la fi o en posició intermèdia en l'oració on s'inclouen; en canvi, els marcadors ocupen la posició inicial i només residualment una posició interior que, en tot cas, no es relaciona amb la mobilitat sinó amb diferents propietats estructurals (anar precedits de prooracions o introduir una clàusula).

Pel que fa a les característiques funcionals, els connectors parentètics poden actuar tant en el nivell oracional com en el textual, mentre que els marcadors només funcionen en el nivell textual. Aquesta característica està vinculada al tipus de significat que presenten els elements que estem comparant: proposicional i procedimental en els connectors i únicament procedimental en els marcadors. Així, el significat proposicional que s'observa en els connectors parentètics possibilita la seua funció com a connectors oracionals; l'absència d'aquest tipus de significat en els marcadors discursius procedents de verbs de percepció circumscriu la seua funció a la connexió textual.

La connexió és, en efecte, una funció que realitzen ambdós tipus d'elements. En aquest cas, la diferència funcional es troba en el fet que els marcadors, a més, actuen com a modalitzadors que manifesten funcions relacionades amb l'actitud del parlant i amb la cortesia, propietat que no presenten els connectors parentètics o, en tot cas, no és més que un matís en alguns dels

connectors, com ara els que indiquen contrast. Així, si reprenem els tres nivells discursius que Redeker (1991) considera —ideacional, retòric i seqüencial— (vegeu § 3.2.2.), els connectors parentètics es trobarien en l'estructura ideacional, mentre que els marcadors discursius procedents de verbs de percepció se situarien en l'estructura retòrica i situacional. Confirmem d'aquesta manera la doble distinció bàsica que plantegen molts autors, amb elaboracions diverses, entre funcionament en el nivell proposicional i en el nivell pragmàtic. Finalment, una diferència ben rellevant en el nivell funcional: els connectors parentètics s'utilitzen bàsicament en l'escrit, mentre que els marcadors discursius són elements característics de l'oral.

Quant als aspectes vinculats a la gramaticalització, com podem observar, els connectors parentètics presenten un grau major de gramaticalització que els marcadors procedents de verbs de percepció. En relació amb això, la persistència del significat és major en els marcadors discursius, que, a més, presenten algunes formes no totalment fixades morfològicament, mentre que els connectors parentètics són invariables des del punt de vista morfològic. Respecte a la reducció fonètica, no és un tret característic dels connectors parentètics i, en canvi, sí que es dona en alguns marcadors discursius procedents de verbs de percepció. En aquest cas, doncs, la tendència s'inverteix.

En síntesi, podem afirmar que els marcadors discursius procedents de verbs de percepció, comparteixen amb els connectors parentètics el fet que són elements connectors en el nivell textual, presenten caràcter parentètic i tenen

un significat procedimental. En canvi, com hem vist, hi ha trets dels connectors parentètics que aquests marcadors no presenten.

Els trets que allunyen els marcadors procedents de verbs de percepció dels connectors parentètics, els relacionen amb una altra classe categorial: les interjeccions. En concret, presenten punts de contacte clar amb les interjeccions impròpies (*mare de déu, ostres, òndia, senyor*, etc.).

Les interjeccions són elements característics de la llengua parlada que manifesten l'actitud i els sentiments del parlant, presenten un significat pragmàtic lligat al context on apareixen i ocupen prototípicament la posició inicial, si no apareixen isolades (com a equivalents a oracions).¹⁴ En el cas de les interjeccions impròpies, en particular, es tracta d'elements gramaticalitzats, que experimenten reducció fonètica i presenten menor grau d'invariabilitat morfològica que les interjeccions pròpies a causa del procés de gramaticalització que han sofert (Cuenca 2002: § 31.3.).

Per tant, els trets comuns entre marcadors procedents de verbs de percepció i interjeccions impròpies són aquests:

- a) són elements modalitzadors, és a dir, manifesten actituds del parlant;
- b) s'utilitzen típicament en l'oral;

¹⁴ Les interjeccions constitueixen una classe de paraules tradicionalment poc estudiada, donada la dificultat que comporta abordar aquests elements característics de la llengua parlada i difícilment sistematitzables des del punt de vista gramatical. En aquest sentit, el treball de Cuenca (2000), sobre la definició i la caracterització general de les interjeccions, i la segona part del capítol 31 de la *Gramàtica del Català Contemporani* (Cuenca 2002), per a les interjeccions en català, es poden considerar entre els estudis més complets que s'han realitzat al voltant d'aquesta categoria.

- c) si apareixen precedint una unitat amb contingut proposicional (una oració), ocupen la posició inicial;
- d) no presenten significat lèxic, sinó pragmàtic; en concret, com les interjeccions metalingüístiques, tenen un significat procedimental vinculat a l'estructura discursiva;
- e) no estan totalment gramaticalitzats i mostren persistència del significat d'origen;
- f) no tots els elements han assolit la invariabilitat morfològica i alguns presenten reducció fonètica.

Dins de les interjeccions impròpies, els marcadors procedents de verbs de percepció s'assemblen molt a les interjeccions metalingüístiques que "pauten el text conversacional, alhora que manifesten l'actitud, el coneixement i les creences de l'emissor respecte al desenvolupament de l'intercanvi comunicatiu" (Cuenca 2002: 3226). De fet, les podríem considerar interjeccions metalingüístiques, si més no en alguns usos.

No volem cloure aquest apartat sense comentar alguns usos pròpiament interjectius que aquests marcadors poden presentar (*a veure* i *escolti* amb més freqüència que *aviam* i *miri*). Es tracta d'usos, probablement derivats de la funció que aquests elements tenen com a marcadors discursius, que són característics de la conversa col·loquial. Per això a penes es donen en el debat electoral, que és un gènere formal. Amb tot, n'hem trobat un cas (1):

- (1) <C Raimon Obiols> [(Jo haig de dir, si em permeten)], tres coses molt concretes. La primera: és que: jo coincideixo amb el nacionalisme... més intransigent en l'objectiu d'aconseguir les més altes cotes d'autogovern i de realització nacional de Catalunya, a mi ningú m'ha de donar lliçons en relació

a això, jo tinc el meu projecte, que és un projecte que garanteix seguretat i convivència, m'alegro que el senyor Pujol m'hagi donat finalment la raó en relació a una cosa que jo vaig dir al mes de [(setembre)]...

<C Jordi Pujol> [(**Avere, avere,**)] (<riu>)

<C Raimon Obiols> ...que el projecte independentista generava probl_ podia generar problemes de convivència a Catalunya. [EA92, 1:23:08]

Fixem-nos com aquest ús d'*avere* no introdueix un fragment discursiu (i, per tant no té funció connectiva), sinó que pot constituir en si mateix un enunciat (amb valor oracional) amb el sentit, en aquest cas, de "Diga'm, perquè tinc curiositat, en quina cosa li he donat jo la raó a vostè?", i torna la paraula a l'interlocutor, de manera que l'ús és com el de les interjeccions, per la capacitat que els defineix de poder constituir un enunciat. Una utilització certament diferent a la que hem trobat generalment en el debat electoral, on el marcador realitza una funció connectiva (2):

- (2) <C Aleix Vidal-Quadras> Sous, dietes, despeses de representació, viatges i alegries gastronòmiques, això és aquesta despesa, i em preocupa que vostè, això, no ho tingui present perquè això, a lo millor vol dir que s'ho gasten sense que vostè ho sàpiga.

<C Moderadora> **Avere**, senyor Jordi Pujol, [(pot respondre en la seva intervenció)]

<C Jordi Pujol> [(em sembla que m'haurà de deixar, una mica per al·lusions)]

<C Moderadora> sí, per al·lusions, n'ha tingut més d'una. [EA92, 1:49:38]

Aquests exemples poden relacionar-se amb els dos usos d'elements d'aquest tipus que identifiquen altres autors com Lamiroy i Swiggers (1993) o Dostie (1998). Aquesta darrera autora, en concret, distingeix, com hem vist en el capítol 3 (§ 3.6.3.) un *écoute1*, que apel·la a la raó de l'interlocutor perquè escolte allò que el parlant està a punt de dir, però sense cap voluntat per part del parlant de modificar el comportament de l'oient, i un *écoute2*, que apareix aïllat, funciona com un enunciat complet, equivalent sintàcticament a una oració, i pretén que l'oient siga raonable i realitzi alguna acció concreta. En

l'exemple (1), l'acció concreta demanada a l'interlocutor amb "*avere, avere*" seria la de parlar.

En resum, podem dir que els marcadors procedents de verbs de percepció analitzats en el nostre treball es troben en un espai difús categorialment que se situa en la perifèria dels connectors parentètics, d'una banda, i de les interjeccions impròpies, de l'altra. De fet, la doble funció que aquests elements realitzen en el debat electoral està vinculada a aquesta doble semblança que presenten: la proximitat als connectors parentètics els confereix la capacitat d'organitzar el discurs; la tendència interjectiva els permet manifestar actituds respecte del text i de les relacions entre els interlocutors.

7.7. INTERRELACIÓ ENTRE LA FORMA I LA FUNCIÓ DELS MARCADORS

De totes les dades que ens ha proporcionat l'anàlisi quantitativa, en podem seleccionar i sintetitzar algunes d'especialment significatives. Si assignem als percentatges obtinguts en els trets un valor relatiu, podem entendre millor les diferències quant a funcionament i grau de gramaticalització. En concret, proposem la valoració següent:

- 0, si el tret no es dóna mai
- 1, si es dóna entre l'1% i el 25%
- 2, si es dóna entre el 26% i el 50%
- 3, si es dóna entre el 51% i el 75%

- 4, si es dóna entre el 76% i el 99%
- 5, si es dóna sempre (100%)

Pel que fa a la caracterització funcional dels marcadors, podem destacar com a significatius i diferencials els trets següents:

- a) En quin percentatge uneixen actes o torns; la primera possibilitat estructural es relaciona majoritàriament amb les funcions més vinculades amb la argumentació del debat, mentre que els torns tenen una funció més organitzativa.
- b) En quin percentatge introdueixen actes amenaçadors de la imatge positiva de l'oient, la qual cosa implica també que, de manera complementària, els que ho fan menys introdueixen més actes neutres.
- c) En quin percentatge introdueixen les funcions relacionades amb el tema de caràcter més agressiu o polèmic, que són en concret l'argumentació i la contraargumentació.

Segons això, les diferències entre els marcadors són les que apareixen en la taula 6.

Taula 6. Trets funcionals

	AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI
Uneix actes	2 (41'6%)	1 (20'8%)	4 (76'5%)	3 (68'2%)
Introdueix AAI positiva de l'oient	1 (25%)	2 (37'5%)	3 (61%)	4 (78%)
Caràcter argumentatiu i contraargumentatiu	1 (25%)	1 (8'2%)	2 (49'4%)	3 (62'6%)
TOTAL	1'3	1'3	3	3'33

La taula 6 ens permet constatar que els verbs de percepció activa, i una mica més *escolti* que *miri*, tenen valors més “agressius” que els de percepció passiva; estan més vinculats al receptor, com a persistència del valor imperatiu i conatiu d’origen, i són més descortesos. En aquest sentit, tenen un valor argumentatiu més fort que els passius.

Aquesta constatació ens duu a plantejar-nos una distinció bàsica entre els marcadors procedents de verbs de percepció passiva i activa. Partint del concepte d’espai mental de Fauconnier (1985) i en la línia marcada per Zupnik (1994) en l’anàlisi d’un debat polític televisat sobre el conflicte palestinoisraelià, podem proposar la distinció entre dos espais discursius: el del debat i el polític (vegeu Campos, Marín i Cuenca 2003).¹⁵ L’espai del debat implica una estructura participativa que inclou el paper dels participants, de la moderadora i del receptor televisiu, i té el centre d’íctic en

¹⁵ Zupnik defineix l’espai discursiu com “the domain of reality focused on in any stretch of discourse” (Zupnik 1994: 432).

el lloc en què es produeix l'intercanvi comunicatiu. L'espai polític remet a la realitat de la situació de la política del moment. En l'espai del debat, els participants organitzen el discurs i construeixen l'intercanvi conversacional. En l'espai polític, es mostren com a polítics que volen convèncer el receptor real (els electors) i desprestigiar el receptor immediat (els oponents). Aplicant aquesta concreció de la teoria dels espais mentals, podem afirmar que els marcadors procedents de verbs de percepció activa se situen més en l'espai polític que en el del debat, mentre que els de percepció passiva, al contrari, tendeixen a situar-se més en l'espai del debat que no en l'espai del discurs polític.

En aquest sentit, les formes que provenen de verbs de significació passiva, atès que remetent a l'emissor i al receptor per estar gramaticalitzades en la primera persona del plural, focalitzen en l'emissor i remarquen, així, la subjectivitat, l'atenció de l'emissor sobre el discurs que s'està construint. En canvi, les formes fixades en la segona persona del singular, que remetent únicament al receptor, subratllen la intersubjectivitat i, en aquesta línia, la importància que per a l'emissor té el receptor.

Aplicant els mateixos coeficients anteriors als trets que hem considerat en l'anàlisi semàntica i sintàctica (capítol 5), podem veure proporcionalment de manera més clara les diferències en el grau de gramaticalització dels quatre marcadors, com s'indica en la taula 7:¹⁶

¹⁶ No hem considerat el tret de combinació, ja que no és evident com es relaciona amb la gramaticalització, és a dir, si una major gramaticalització implica menor grau de combinació, com passa en el cas de les conjuncions, o al contrari. En tot cas, si consideréssim aquest tret, assignaríem el valor 1 a *aviam* i el valor 2 a la resta de marcadors, i els totals quedarien semblants als actuals: *aviam* (4), *a veure* (3'33), *miri* (2), *escolti* (1'5).

Taula 7. Grau de gramaticalització

	AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI
Canvi semàntic	5* ¹⁷	3	2	1
Caràcter parentètic	5 (100%)	4 (87'5%)	4 (84'7%)	4 (82'4%)
Pèrdua de predicativitat	4 (98%)	4 (94%)	4 (83%)	1 (21%)
Fixació morfològica	5 (100%)	5 (100%)	4 (83'5%)	4 (94'5%)* ¹⁸
Reducció fonètica	5* (100%)	2 (42%)	0	0
TOTAL	4'8	3'6	2'8	2

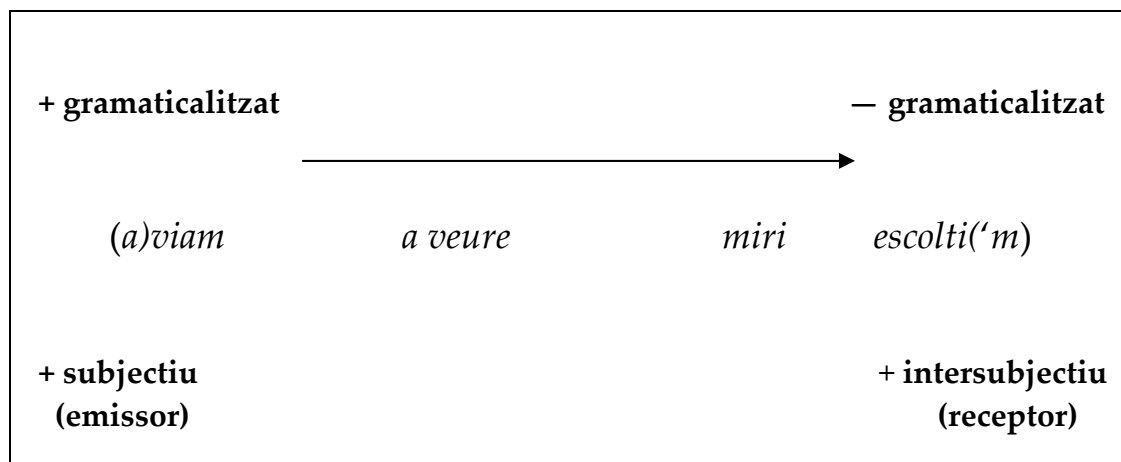
¹⁷ El canvi semàntic no admet una valoració basada en percentatge, però sí que podem traduir a xifres les diferències que observem respecte del significat d'origen. Així, hem assignat 5 al canvi semàntic d'*aviam* per marcar el fet que només en aquest cas es produeix una opacitat total en el significat, cosa que no ocorre amb la resta de formes, que mantenen clarament la relació amb les formes verbals d'origen. Cal afegir que, en aquesta forma, també hem assignat un 5 al tret de reducció fonètica, ja que es tracta d'un marcador ja inicialment reduït, que admet encara més reducció (75% de casos de *viam*).

¹⁸ En el cas d'*escolti* i *miri*, és difícil determinar amb exactitud el grau de fixació morfològica, ja que les formes manifesten morfema de persona i nombre, però el text no ens permet identificar amb claredat quan el marcador es refereix a un interlocutor plural o singular, aspecte que ens indicaria la tendència a la fixació. Ara bé, si considerem *escolti* i *miri* com a formes bàsiques, podem computar les altres formes morfològiques com a variants. En el cas de *miri*, les variants (*mira*, *mireu*, *mirin*) assoleixen el 16'5% del total. En el cas d'*escolti*, les variants (*escolta*, *escolteu*, *escoltin*) sumen el 5'5%. Així, contràriament al que esperàriem, *escolti* presenta menys casos de variació que *miri*. Amb tot, els resultats obtinguts ens permeten assignar als dos marcadors un 4 en la nostra taula pel que fa a la fixació morfològica.

La taula 7 mostra clarament el diferent grau de gramaticalització dels marcadors i indica una diferència major entre els que provenen de *veure*, percepció passiva, i els que provenen de *mirar* i *escoltar*, percepció activa, que al seu torn són relativament més pròxims entre sí que els dos derivats de *veure*.

En síntesi, si situem les formes considerades en un *continuum* de gramaticalització i de valor intersubjectiu, com a oposat al subjectiu, podríem obtenir un esquema com el que apareix en la figura 1:

Figura 1. Grau de gramaticalització i naturalesa semanticopragmàtica dels marcadors

Per tant, podem concloure que el grau de gramaticalització assolit per cadascuna de les formes sembla tenir una relació directa amb el caràcter passiu o actiu dels verbs de percepció dels quals provenen, així com també es relaciona amb el fet que siguin verbs de percepció visual o auditiva. D'aquesta manera,

- a) *veure*, verb de percepció visual i de caràcter passiu, és l'origen dels marcadors més gramaticalitzats: *aviam* i *a veure*;

- b) els verbs de caràcter actiu *mirar* i *escoltar* donen lloc als marcadors menys gramaticalitzats: *escolti* i *miri*. Dins d'aquest grup, *miri*, relacionat amb la vista, assoleix una fixació més alta, mentre que *escolti*, relacionat amb la percepció auditiva, és la forma menys gramaticalitzada, donat que com a marcador tampoc no perd totalment el seu significat original.

Igualment, el caràcter més subjectiu (més relacionat amb l'emissor) o més intersubjectiu (més relacionat amb el receptor) s'observa com a vinculat a un grau menor o major de gramaticalització en el nivell morfosintàctic. Constatem, doncs, una relació directa entre els aspectes formals, semàntics i funcionals, que mostra com la gramàtica emergeix del discurs, en el sentit definit per Hopper, i els marcadors discursius, considerats tradicionalment partícules poc importants, contribueixen de manera decisiva a l'eficàcia discursiva.

7.8. A TALL DE CLOENDA

Arribats en aquest punt del nostre treball, podem afirmar que la investigació que hem dut a terme ens ha permès assolir els objectius que ens havíem proposat i ha confirmat la validesa de les hipòtesis que ens plantejàvem al començament de la recerca. En efecte, hem constatat que l'estudi de la funció que realitzen els marcadors discursius procedents de verbs de percepció ha d'incloure necessàriament l'estudi del significat que aquests elements manifesten i de la forma que presenten, ja que els tres nivells es relacionen de manera evident.

La gramaticalització sol implicar una certa persistència del significat originari. Així, entre els verbs de percepció, hi ha dos trets lèxics que són especialment rellevants: el sentit a què remeten (vista, oïda, gust, olfacte o tacte) i el fet d'implicar percepció activa (*mirar, escoltar, tastar, olorar, tocar*) o percepció receptiva (*veure, sentir*). La percepció activa, almenys en català, és molt més prominent i important, mentre que, en la passiva, és només la vista la que queda individualitzada i la resta queda inclosa pràcticament sota el genèric *sentir*.

Tenint en compte la persistència del significat, hem comprovat que el tipus de sentit a què remeten els verbs condiona en gran mesura el fet que es gramaticalitzen o no com a marcadors; de fet, en català, només els derivats de *veure, mirar* i *escoltar* experimenten aquest procés, cosa que prova la preeminència de la vista i l'oïda. D'altra banda, hem observat que el caràcter actiu o receptiu de la percepció es projecta en la naturalesa de la funció o les funcions discursives dels marcadors: més argumentatives, en el primer cas, i més organitzatives, en el segon. Aquest caràcter actiu o passiu està en relació amb el major o menor grau de gramaticalització que aquestes formes han assolit i fins i tot amb l'evolució formal i funcional que segueixen en el procés de gramaticalització.

Per altra part, la utilització d'aquests elements en el debat electoral presenta característiques bastant diferenciades de l'ús que se'n fa en la conversa espontània. Particularment, en el gènere a què pertany el nostre corpus, aquests elements estan vinculats al caràcter no cooperatiu en què s'emmarca el debat electoral i a un tipus d'argumentació no explícita que hi resulta molt

rendible: una argumentació més lligada a mecanismes lingüístics que no pas a raonament lògics.

Finalment, hem vist que el canvi categorial que s'esdevé en aquests elements des del seu origen com a verbs no comporta la reanàlisi en una categoria bàsica com a culminació del procés de gramaticalització que han sofert. En la funció de marcadors discursius, les formes analitzades segueixen la línia categorial assenyalada per elements que manifesten funcions connectives i modalitzadores.

En definitiva, es constata que l'estudi d'aquest grup de marcadors només pot abordar-se adequadament atenent al procés de gramaticalització que han sofert. Aquest procés i, en concret, el grau de gramaticalització assolit condicionarà de manera evident les funcions discursives d'aquests elements.

Per la nostra part, posem ací punt final a aquest treball, conscients, d'altra banda, de la provisionalitat que aquest fet implica en el terreny de la investigació. El camí recorregut, complex i enriquidor, ens ha mostrat la dificultat que comporta l'anhel constant de la ment humana de conèixer ni que siga un fragment minúscul de la seua ànima i ens ha fet palpar els límits que aquest intent imposa. Amb tot, *la impossibilitat de penetrar l'esquema diví de l'univers no ha de dissuadir-nos de projectar esquemes humans...*

BIBLIOGRAFIA

- ABRAHAM, Werner (1991), "The grammaticization of the German modal particles", dins Traugott i Heine (eds.) 1991, 331-380.
- ACCARDO, Alain (2000), "En torno a la «subjectividad» de los periodistas", *Le Monde Diplomatique*, edició espanyola 56, juny de 2000.
- ADAM, Jean-Michel (1985), "Quel types de textes?", *Le français dans le monde* 192, 39-43.
- ADAM, Jean-Michel (1987), "Types de séquences textuelles élémentaires", *Pratiques* 56, 54-79.
- ADAM, Jean-Michel (1990), *Éléments de linguistique textuelle*, Liège, Mardaga.
- ADAM, Jean-Michel (1992), *Les textes: types et prototypes. Récit, description, argumentation, explication et dialogue*, Paris, Nathan.
- ADAMSON, S. et al., (eds.) (1990), *Papers from the Fifth International Conference on English Historical Linguistics*, Amsterdam, John Benjamins, 496-517.
- ALCINA, Juan i José M. BLECUA (1975), *Gramática española*, Barcelona, Ariel.
- ALCOVER, Antoni M. i Francesc de B. MOLL (1926-1968), *Diccionari català-valencià-balear*. Inventari lexicogràfic i etimològic de la llengua catalana, Palma de Mallorca, Alcover-Miramar [1983].
- ALVAR LÓPEZ, Manuel (1991), "Lenguaje político: el debate sobre el estado de la nación (1989)", *Lingüística Española Actual* XIII, 5-46.
- ALLERTON, D. J.; Edward CARNEY i David HOLDCROFT (eds.) (1979), *Function and context in linguistic analysis: A Festschrift for William Haas*, Cambridge, University Press.
- AMEKA, Felix (1992), "Interjections: The universal yet neglected part of speech", *Journal of Pragmatics* 18, 101-118.
- ANSCOMBRE, Jean C. (1976), "L'argumentation dans la langue", *Langages* 42, 5-27.
- ANSCOMBRE, Jean C. i Oswald DUCROT (1983), *L'argumentation dans la langue*, Bruxelles, Mardaga.

- ATKINSON, J. Maxwell (1984), "Public speaking and audience responses: Some techniques for inviting applause", dins Atkinson i Heritage (eds.) 1984, 370-409.
- ATKINSON, J. Maxwell (1985), "Refusing invited applause: preliminary observations from a case study of charismatic oratory", dins Van Dijk (ed.) 1985, 161-181.
- ATKINSON, J. Maxwell i John HERITAGE (eds.) (1984), *Structure of Social Action. Studies in Conversational Analysis*, Cambridge, Cambridge University Press.
- AXMAKER, Shelley; Annie JAISSE i Helen SINGMASTER (eds.) (1988), *Proceedings of the Fourteenth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*, Berkeley, Berkeley Linguistics Society.
- BACH MARTORELL, Carme (2002), *Els connectors reformulatius catalans: anàlisi i proposta d'aplicació lexicogràfica*, Tesi doctoral, Barcelona, Universitat Pompeu Fabra [[http://: www.tdcat.cesca.es](http://www.tdcat.cesca.es)].
- BADIA I MARGARIT, Antoni (1994), *Gramàtica de la llengua catalana: Descriptiva, normativa, diatòpica, diastràtica*, Barcelona, Proa.
- BAJTIN, Mijaíl M. (1930), "Le principe dialogique", *Mikhail Bakhtine, Le principe dialogique; suivi des écrits du cercle de Bakhtine*, Paris, Seuil, 27-171 [1981].
- BAJTIN, Mijaíl M. (1979), *Estética de la creación verbal*, México, Siglo XXI [1982].
- BASSOLS, M. Margarida (2001), *Les claus de la pragmàtica*, Barcelona, Eumo.
- BASSOLS, M. Margarida i Anna M. TORRENT (1996), *Models textuels. Teoria i pràctica*, Vic, Eumo Editorial.
- BAZZANELLA, Carla (1985), "L'uso dei connettivi nel parlato: Alcune proposte", dins Franchi de Bellis i Savoia (eds.) 1985, 83-94.
- BAZZANELLA, Carla (1995), "I segnali discorsivi", Renzi, Salvi i Cardinaletti (ed.), 1995, 225-257.
- BEAUGRANDE, Robert A. i Wolfgang U. DRESSLER (1981), *Introducción a la lingüística del texto*, Barcelona, Ariel [1997].
- BEINHAUER, Werner (1929), *El español coloquial*, Madrid, Gredos [1978].

- BENVENISTE, Émile (1966), *Problemas de Lingüística general I*, México, Siglo XXI [1971].
- BERNÁRDEZ, Enrique (1982), *Introducción a la Lingüística del Texto*, Madrid, Espasa Calpe.
- BERNÁRDEZ, Enrique (1987), (ed.), *Lingüística del texto*, Madrid, Arco/Libros.
- BERNÁRDEZ, Enrique (1995), *Teoría y epistemología del texto*, Madrid, Cátedra.
- BERLIN, Brent i Paul KAY (1969), *Basic Color Terms: Their Universality and Evolution*, Berkeley, University of California Press.
- BERLIN, Brent *et al.* (1974), *Principles of Tzeltal Plant Classification*, New York, Academic Press.
- BERRENDONNER, Alain (1983), "'Connecteurs pragmatiques' et anaphore", *Cahiers de Linguistique Française* 5, 215-246.
- BERRENDONNER, Alain (1990), "Attracteurs", *Cahiers de Linguistique Française* 11, 149-158.
- BIBLITZ, Wolfram (1978), *Ausdruckssweisen der Sprechereinstellung im Deutschen und Englischen*, Tübingen, Niemeyer.
- BLAKEMORE, Diane (1987), *Semantic Constraints on Relevance*, Oxford, Blackwell.
- BLAKEMORE, Diane (1989), "Denial and contrast: a relevance theoretic analysis of *but*", *Linguistic and Philosophy* 12, 28-51.
- BLAKEMORE, Diane (1992), *Understanding Utterance*, Oxford, Blackwell.
- BLAKEMORE, Diane (1996), "Are apposition markers discourse markers?", *Journal of Linguistics* 32, 325-347.
- BLAKEMORE, Diane i Robyn CARSTON (1999), "The pragmatics of *and*-conjunctions: The non-narrative cases", *UCL Working Papers in Linguistics* 11, Iten i Neeleman (eds.) 1999 [[http://: www. phon.ucl.ac.uk/home/PUB/WPL/pp papers/blakemore_carston.pdf](http://www.phon.ucl.ac.uk/home/PUB/WPL/pp_papers/blakemore_carston.pdf)].
- BORDONS, Glòria; Oriol MONNE i Josep M. CASTELLÀ (1990), *Trèvol* 2, Barcelona, Teide.
- BOSQUE, Ignacio i Violeta DEMONTE (eds.) (1999), *Gramática descriptiva de la lengua española*, Madrid, Espasa Calpe, 3 vols.

- BOURDIEU, Pierre (1996), *Sobre la televisió*, Barcelona, Edicions 62 [1997].
- BRIGHT, William (ed.) (1992), *International Encyclopedia of Linguistics*, New York / Oxford, Oxford University Press, vol. 1.
- BRINTON, Laurel J. (1996), *Pragmatics Markers in English. Gramaticalización and Discourse Function*, Berlin / New York, Mouton de Gruyter.
- BRIZ, Antonio (1993a), "Los conectores pragmáticos en la conversación coloquial: su papel argumentativo", *Contextos XI*, 21-22, 145-188.
- BRIZ, Antonio (1993b), "Los conectores pragmáticos en la conversación coloquial (II): su papel metadiscursivo", *Español Actual* 59, 39-56.
- BRIZ, Antonio (coord.) (1995), *La conversación coloquial. (Materiales para su estudio)*, València, Universitat de València, Cuadernos de Filología.
- BRIZ, Antonio i Grupo Val.es.co. (1996), *Pragmática i gramática del español hablado. Actas del II simposio sobre el análisis del discurso oral*, València, Universitat de València / Pórtico.
- BROWN, Penelope i George YULE (1983), *Discourse Analysis*, Cambridge, Cambridge University Press.
- BROWN, Penelope i Stephen C. LEVINSON (1978), "Universals of language use: Politeness phenomena", *Questions and Politeness. Strategies in Social Interaction*, Cambridge, Cambridge University Press.
- BROWN, Penelope i Stephen C. LEVINSON (1987), *Politeness. Some Universals of Language Use*, Cambridge, Cambridge University Press.
- BUBLITZ, Wolfram. (1978), *Ausdruckweisen der Sprechereinstellung im Deutschen und Englischen*, Tübingen, Max Niemeyer.
- CABRÉ, Teresa (1984), "L'anàlisi del discurs, entre la confusió i la polèmica", dins *Llengües en contacte* 3, 34-50.
- CABRÉ, Maria Teresa i Cristina GELPÍ (eds.) (2000), *Lèxic, corpus i diccionaris. Cicle de conferències i seminaris 97-98*, Barcelona, Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Publicacions de la Universitat Pompeu Fabra.

- CALSAMIGLIA, Helena *et al.* (1997), *La parla com a espectacle. Estudi del debat televisiu*, Bellaterra/Castelló de la Plana/València, Universitat Autònoma de Barcelona/Universitat Jaume I/Universitat de València.
- CALSAMIGLIA, Helena i Amparo TUSÓN (1999), *Las cosas del decir. Manual de análisis del discurso*, Barcelona, Ariel.
- CALVO SOTELO, Leopoldo (1990), *Memoria viva de la transición*, Madrid, Plaza & Janés/Cambio 16.
- CAMPOS, Àngels; Maria Josep MARÍN i Maria Josep CUENCA (2003), "Las marcas de primera persona en el debate electoral", *Congreso Internacional de Lingüística Cognitiva: Linguagem, cultura e cognição*, (Braga, 16 - 18 de juliol, 2003).
- CASADO VELARDE, Manuel (1991), "Los operadores discursivos *es decir, esto es, o sea y a saber* en español actual: valores de lengua y funciones textuales", *Lingüística Española Actual* XIII, 87-116.
- CASTELLÀ, Josep M. (1991), "Els connectors", *COM* 8, 59-65.
- CASTELLÀ, Josep M. (1992), *De la frase al text. Teories de l'ús lingüístic*, Barcelona, Empúries.
- CASTELLÀ, Josep M. (1996), "Las tipologías textuales y la enseñanza de la lengua. Sobre la diversidad, los límites y algunas perversiones", *Textos de Didáctica de la Lengua y la Literatura* 10, 23-31.
- CASTELLÀ, Josep M. (2001), *La complexitat lingüística en el discurs oral i escrit: densitat lèxica, composició oracional i connexió textual*, Tesi doctoral, Barcelona, Universitat Pompeu Fabra.
- CAVAZZA, Nicoletta (1997), *Comunicación y persuasión*, Madrid, Acento Editorial [1999].
- CHAROLLES Michel i Bernard COMBETTES (1999), "Contribution pour une histoire récente de l'analyse du discours", *Langue Française* 191, 76-116.
- CHAURAND, Jacques (1987), "Connexion et verbe", *Le Français Moderne* 55, 217-232.

- CHILTON, Paul (1990), "Politeness, politics and diplomacy", *Discourse & Society* 1, 201-224.
- CLAUDI Ulrike i Bernd HEINE (1986), "On the metaphorical base of grammar", *Studies in Language* 10, 297-335.
- CIFUENTES HONRUBIA, José Luis (1994), *Gramática cognitiva. Fundamentos críticos*, Madrid, Eudema.
- CIFUENTES HONRUBIA, José Luis (ed.) (1998), *Estudios de Lingüística Cognitiva II*, Alacant, Departament de Filologia Espanyola, Lingüística General i Teoria de la Literatura.
- COLE, Peter i Jerry MORGAN (eds.) (1975), *Syntax and semantix 3: Speech acts*, New York, Academic Press.
- CONCA, Maria; Adela COSTA; M. Josep CUENCA i Gemma LLUCH (1998), *Text i gramática. Teoria i pràctica de la competència discursiva*, Barcelona, Teide.
- CONTRERAS, José Miguel (1990), *Vida política y televisión*, Madrid, Espasa-Calpe.
- COROMINES, Joan (1980-1991), *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, Barcelona, Curial.
- CORTÉS RODRÍGUEZ, Luis (1995a), "Bibliografía: marcadores del discurso (I)", *Español Actual. Revista del español vivo* 63, 63-82.
- CORTÉS RODRÍGUEZ, Luis (1995b), "Bibliografía: marcadores del discurso (II)", *Español Actual. Revista del español vivo* 64, 75-94.
- CORTÉS RODRÍGUEZ, Luis i Antonio-M. BAÑÓN HERNÁNDEZ (1997), *Comentario lingüístico de textos orales. II. El debate y la entrevista*, Madrid, Arco Libros.
- COTS, Josep M.; Luci NUSSBAUM; Lluís PAYRATÓ i Amparo TUSÓN (1989), "Conversa(r)", *Caplletra* 7, monogràfic sobre *Anàlisi del Discurs*, 51-72.
- COULTHARDT, Malcom (1977), *An Introduction to Discourse Analysis*, London, Longman.
- COULTHARDT, Malcom (ed.) (1992), *Advances in Spoken Discourse*, London, Routledge.

- CRYSTAL, David i Derek DAVY (1975), *Advanced conversational English*, London, Longman.
- CUENCA, M. Josep (1990), "El matisadors: connectors oracionals i textuals", *Caplletra* 8, 149-167.
- CUENCA, M. Josep (1992-93), "Sobre l'evolució dels nexes conjuntius en català", *Llengua & Literatura*, 5, 171-213.
- CUENCA, M. Josep (1995), "Mecanismos lingüísticos y discursivos de la argumentación", *Comunicación, Lenguaje y Educación* 25, 23-40.
- CUENCA, M. Josep (1996), *Sintaxi fonamental*, Barcelona, Empúries.
- CUENCA, Maria Josep (1997), "Defining the indefinable? Interjections" *5th Cognitive Linguistics Conference* (Amsterdam, 14-19 de juliol, 1997).
- CUENCA, Maria Josep (1999), "La connexió i la construcció del text", *Articles* 17, 77-90.
- CUENCA, Maria Josep (2000a) "L'estudi dels connectors en el marc de la lingüística Cognitiva", dins Cabré i Gelpí (eds.) 2000, 201-223.
- CUENCA, Maria Josep (2000b) "La lingüística cognitiva com a paradigma emergent", dins Cabré i Gelpí (eds.) (200b), 225-237.
- CUENCA, Maria Josep (2000c) "Defining the indefinable? Interjections", *Syntaxis* 3, 29-44.
- CUENCA, Maria Josep (2001a), "Los conectores parentéticos como categoría gramatical", *Lingüística Española Actual* XXIII, 2, 211-235.
- CUENCA, Maria Josep (2001b) "La gramaticalització com a teoria de la variació morfosintàctica", dins Lorente *et al.* (eds.) 2001, 151-185.
- CUENCA, Maria Josep (2002) "Connectors i interjeccions", dins Solà *et al.* (coords.) 2002, cap. 31.
- CUENCA, M. Josep i Joseph HILFERTY (1999), *Introducción a la lingüística cognitiva*, Barcelona, Ariel.
- CUENCA, Maria Josep i Maria Josep MARÍN (1998), "On the boundaries of grammar: linking words and grammaticalization theory", *Proceedings of the*

- XVIIth International Congress of Linguists (Paris, 20-25 de juliol, 1997), Oxford, Pergamon, paper n. 0444, 444-457.
- CUENCA, Maria Josep i Maria Josep MARÍN (2000), "Verbos de percepció gramaticalizados como conectores. Análisis contrastivo español-catalán", dins Maldonado (ed.) 2000, 215-237.
- DASHER, Richard B. (1995), *Grammaticalization in the System of Japanese Predicate Honorific*, Ph.D. Dissertation, Standford University.
- De BESSA, Maria Aldina (2000), *Funcionamento do discurso político parlamentar. A Organização Enunciativa no debate da interpelação ao governo*, Braga, Universidade do Minho.
- De FINA, Anne (1997), "An analysis of Spanish bien as a marker of classroom management in teacher-student interaction", *Journal of Pragmatics* 28, 337-354.
- De SANTIAGO GUERVÓS, Javier (1992), *El léxico político de la transición española*. Salamanca, Universidad de Salamanca.
- DIAMON, Julie (1996), *Status and Power in Verbal Interaction. A Study of Discourse in a Close-Knit Social Network*, Amsterdam /Philadelphia, Jonh Benjamins.
- DICKERSON, Paul (2001), "Disputing with care: analysing interviewees "treatment of interviewers" prior turns in televised political interviews", *Discourse Studies* 3, 2, 203-222.
- DIRVEN, René i Marjolijn VERSPOOR (1998) (eds.), *Cognitive Exploration of Language and Linguistics*, Amsterdam. John Benjamins.
- DOLZ, Joaquim i Bernard SCHNEWLY (1998), *Pour un enseignement de l'oral. Initiation aux genres formels a l'école*, Paris, ESF.
- DORNA, Alexandre (1995), "Les effets langagiers du discours politique", *Hermès* 16, 131-147.
- DOSTIE, Gaétane (1998), "Deux marqueurs discursifs issus de verbes de perception: de écouter/regarder à écoute/regarde", *Cahiers de lexicologie* 73, 2, 85-106.

- DUBOIS, John W. (1986), "Self-Evidence and Ritual Speech", *Advances in Discourse Processes. Evidentiality: The Linguistic Coding of Epistemology*, vol. XX, , Ablex Publishing Corporation, Norwood, New Jersey, 313-336.
- DUBOIS, Danièle (1997), *Categorisation et cognition: de la perception au discours*, Paris, Éditions Himé.
- DUCROT, Oswald (1972), *Decir y no decir*, Barcelona, Anagrama [1982].
- DUCROT, Oswald (1973), "Les échelles argumentatives", *La preuve et le dire*, Paris, Mame/Bruxelles, Mardaga, 225-285.
- DUCROT, Oswald (1984), *El decir y lo dicho*, Barcelona, Paidós [1986].
- DURANTI, Alessandro i Charles GOODWIN (eds.) (1992), *Rethinking Context. Language as an Interactive Phenomenon*, Cambridge, Cambridge University Press.
- EATON, Roger; Olga FISCHER; Willem KOOPMAN i Van der LEEK (eds.) (1985), *Papers from the 4th International Conference on English Historical Linguistics*, Amsterdam / Philadelphia, John Benjamins.
- ENKVIST, Nils E. (ed.) (1982), *Impromptu speech: A symposium*, Abo, Abo Akademmi.
- ERMAN, Britt (1987), *Pragmatic expressions in English: A study of "you know" "you see" and "I mean" in face-to-face conversation*, Stockholm, Almqvist and Wiksell.
- ESCANDELL-VIDAL, M. Victoria (1993), *Introducció a la pragmàtica*, Barcelona, Anthropos.
- ESCANDELL-VIDAL, M. Victoria (1995), "Cortesía, fórmulas convencionales y estrategias indirectas", *Revista Española de Lingüística* 25, 31-66.
- ESPINAL, M. Teresa (1991), "The representation of disjunct constituents", *Language* 67, 726-762.
- FAIRCLOUGH, Norman (1989), *Language and Power*, London, Longman.
- FAIRCLOUGH, Norman (1995), *Media discourse*, London, Arnold.
- FAUCONNIER, Gilles (1985), *Mental Spaces: Aspects of meaning construction in natural language*, Cambridge, Massachusetts, MIT Press.
- FERNÁNDEZ GARCÍA, Francisco (1999), *Estudio Pragmático-discursivo de la comunicación político electoral*, Tesis doctoral, Universidad de Granada.

- FERNÁNDEZ GARCÍA, Mª José (1998), *El vocabulario político en Extremadura. De la Preautonomía a 1991*. Cáceres, Asamblea de Extremadura.
- FERNÁNDEZ LAGUNILLA, Marina (1999a), *La lengua en la comunicación política I: El discurso del poder*, Madrid, Arco Libros.
- FERNÁNDEZ LAGUNILLA, Marina (1999b), *La lengua en la comunicación política II: La palabra del poder*, Madrid, Arco Libros.
- FERRER MORA, Hang (2001), "De las partículas modales alemanas a los conectores pragmáticos en español: un puente", dins Ferrer i Pons (eds.) 2001, 93-113.
- FERRER, Hang i Salvador PONS (eds.) (2001), *La pragmática de los conectores y las partículas modales*, València, Universitat de València, Quaderns de Filologia, vol. VI.
- FINELL, Anne (1986), *However. A study of its historical development from a functional-semantic point of view*, Unpublished pro gradu thesis, Abo Akademi.
- FINELL, Anne (1989), "Well now and Then", *Journal of Pragmatics* 13, 653-656.
- FINELL, Anne (1992), "The repertoire of topic changers in personal, intimate letters: A diachronic study of Osborne and Woolf", dins Rissanen et al. (eds.) 1992, 720-735.
- FOWLER, Robert et al. (1979), *Language and control*, London, Routledge & Kegan Paul.
- FRANCHI de BELLIS, Annalisa i Leonardo M. SAVOIA (eds.) (1985), *Sintassi e morfologia della lingua italiana d'uso: Teorie e applicazioni descrittive*, Roma, Bulzoni.
- FRANCHINI, Enzo (1986), *Las condiciones gramaticales de la coordinación copulativa en español*, Bern, Francke Verlag.
- FRANCIS, Nelson W. (1958), *The structure of American English*, New York, Roland Press.
- FRASER, Bruce (1988), "Types of English discourse markers", *Acta Linguistica Hungarica* 38, 19-33.
- FRASER, Bruce (1990), "An approach to discourse markers", *Journal of Pragmatics* 14, 383-395.

- FRASER, Bruce (1996a), "Pragmatics markers", *Pragmatics* 6, 2, 167-190.
- FRASER, Bruce (1996b), "English and Spanish New York, Roland contrastive discourse markers", *Language Sciences* 18, 863-881.
- FRASER, Bruce (1999), "What are discourse markers?", *Journal of Pragmatics* 31, 931-952.
- FRASER, Bruce (2000), "Discourse Markers: The State of the Art", [<http://odur.let.rug.nl/~vdwouden/particles/fraser.htm>]
- FRASER, Bruce i William NOLEN (1981), "The association of deference with linguistic form", *International Journal of Sociology of Language* 27, 76-92.
- FRIES, Charles C. (1952), *The structure of English: An introduction to the construction of English sentences*, New York, Harcourt, Brace.
- FUENTES RODRÍGUEZ, Catalina (1987), *Enlaces extraoracionales*, Sevilla, Ediciones Altar.
- FUENTES RODRÍGUEZ, Catalina (1990), "Apéndices con valor apelativo", *Sociolingüística Andaluza* 5, 171-196.
- FUENTES RODRÍGUEZ, Catalina (ed.) (1997), *Introducción a la pragmática lingüística*, Sevilla, Cronos.
- GALLARDO PAÚLS, Beatriz (1993), *Lingüística Perceptiva y conversación: secuencias*, València, Universitat de València.
- GALLARDO PAÚLS, Beatriz (1994), "Conversación y conversación cotidiana: sobre una confusión de niveles", *Pragmalingüística* 2, 151-194.
- GALLARDO PAÚLS, Beatriz (1996), *Análisis conversacional y pragmática del receptor*, València, Episteme.
- GARACHANA CAMARERO, Mar (1998), "La noción de preferencia en la gramaticalización de *ahora (que)*, *ahora bien*, *antes*, *antes bien* y *más bien*", dins Cifuentes (ed) 1998, 593-614.
- GARCÍA PASTOR, Maria Dolores (2001), "Pragmatics and the 2000 U.S. elections: Issues of politeness and power in political campaign debates", *Studies in English Language and Linguistics*, Monografía vol. 10, València, Universitat de València.

- GAUTHIER, Gilles (1995), "L'argumentation périphérique dans la communications politique", *Hermès* 16, *Argumentation et rhétorique* II, 167-185.
- GAUTHIER, Gilles (1996), "L'analyse du contenu des débats politiques télévisés", *Hermès* 17-18, *Communication et politique*, 355-370.
- GEERAERTS, Dirk (2003), "How does Cognitive Linguistics fits in the development of Linguistics", *Language, Culture and Cognition. An International Conference on Cognitive Linguistics* (Braga, 16-18 de juliol, 2003).
- GEIGER, Richard A. i Brygida RUDZKA-OSTYN (eds.) (1992), *Conceptualizations and Mental Processing in Language*, Berlín, Mouton de Gruyter.
- GILI GAYA, Samuel (1943), *Curso superior de sintaxis española*, Barcelona, Spes S. A. [1958].
- GIVÓN, Talmy (1971), "Historical syntax and synchronic morphology: an archaeologist's field trip", *Chicago Linguistic Society* 7, 394-415.
- GIVÓN, Talmy (1979), *On Understanding Grammar*, New York, Academic Press.
- GIVÓN, Talmy (ed.) (1997), *Conversation. Cognitive, communicative and social perspectives*, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins.
- GOFFMAN, Erving (1971), *Relaciones en público*, Madrid, Alianza [1979].
- GOLDBERG, Julia A. (1980), *Discourse particles: An analysis of role of y'know, I mean, well, and actually in coversation*, Unpublished Ph. D. dissertation, Cambridge University.
- GONÇALVES, Miguel (2002), *A interjeição em português. Contributo para uma abordagem em semântica discursiva*, Lisboa, Fundação Calouste Gulbenkian.
- GONZÁLEZ CONDOM, Montserrat (2001a), *Formal and Pragmatic Function of Discourse Markers in Oral Narratives: the Case of Catalan and English*, Tesi doctoral inèdita, Barcelona, Universitat Pompeu Fabra.
- GONZÁLEZ CONDOM, Montserrat (2001b), "Els marcadors pragmàtics compostos en el relat oral anglès i català", *Caplletra* 30, 73-94.
- GRICE, H. Paul, (1975), "Logic and conversation", dins Cole i Morgan (eds.) 1975, 41-58.

- GÜLICH, Elisabeth (1970), *Makrosyntax der Gliederungssignale im gesprochenen Französisch*, München, Wilhelm Fink.
- GUMPERZ, John (1992), "Contextualization and understanding", dins Duranti i Goodwin (eds.) 1992, 229-252.
- GUMPERZ, John i Dell H. HYMES (1972), *Directions in sociolinguistics. The ethnography of communication*, New York, Basil Blackwell.
- HALLIDAY, Michael A. K. (1961), "Categories of the theory of grammar", *Word* 17, 241-292.
- HALLIDAY, Michael A. K. (1970), "Language structure and language function", dins Lyons (ed.) 1970, 140-165.
- HALLIDAY, Michael A. K. (1979), "Modes of meaning and modes of expression, Types of grammatical structure, and their determination by different semantic functions", dins Allerton, Carney i Holdcroft (eds.) 1979, 57-79.
- HALLIDAY, Michael A. K. i Ruqaiya HASAN (1976), *Cohesion in English*, London, Longman.
- HARRIS, Sandra (2001), "Being politically impolite: extending politeness theory to adversarial political discourse", *Discourse & Society* 12, 4, 451-472.
- HAVERKATE, Henk (1984), *Speech acts, speakers and hearers. References and referential strategies in Spanish*, Amsterdam, John Benjamins.
- HAVERKATE, Henk (1985), "La ironía verbal: un análisis pragmalingüístico", *Revista española de Lingüística* 15, 343-391.
- HAVERKATE, Henk (1994), *La cortesía verbal, Estudio pragmalingüístico*. Madrid, Gredos.
- HEINE, Bernd; Claudi ULRIKE i Friederike HÜNNEMEYER (1991), *Grammaticalization: A Conceptual Framework*, Chicago, University of Chicago Press.
- HERNÁNDO CUADRADO, Luís A. (1988), *El español coloquial en "El Jarama"*, Madrid, Pleyor.
- HOPPER, Paul (1987), "Emergent grammar" *Berkeley Linguistic Society, Papers of the Thirteenth Annual Meeting*, 139-157.

- HOPPER, Paul (1991), "On some principles of grammaticization", dins Traugott i Heine (eds.) 1991, 17-35.
- HOPPER, Paul i Elizabeth C. TRAUGOTT (1993), *Grammaticalization*, Cambridge, Cambridge University Press.
- HOPPER, Paul i Sandra THOMPSON (1984), "The discourse basis for lexical categories in universal grammar", *Language* 90, 4, 703-752.
- HUDSON, Kenneth (1978), *The Language of Modern Politics*, London/Basingstoke, Macmillan.
- HÜLLEN, Werner i Rainer SCHULZE (eds.) (1988), *Understanding the Lexicon: Meaning, Sense and World Knowledge in Lexical Semantics*, Tübingen, Niemeyer.
- HYMES, Dell H. (1972), "Models of the Interaction of Language and Social Life", dins Gumperz i Hymes (eds.) 1972, 35-71.
- IBARRETXE-ANTUÑANO, Iraide (1999), *Polysemy and Metaphor in Perception Verbs: a Cross-linguistic Study*, Ph. Dissertation, University of Edinburgh.
- ISENBERG, Horts (1987), "Cuestiones fundamentales de tipología textual", dins Bernárdez (ed.) 1987, 95-129.
- JANSSEN, Theo i Gisela REDEKER, (eds.) (1999), *Cognitive Linguistics: Foundations, Scope, and Methodology*, Berlin, Mouton de Gruyter.
- JOHNSON, Mark (1987), *El cuerpo en la mente*, Madrid, Debate [1992].
- JUCKER, Andreas H. & Yael ZIV (eds.) (1998), *Discourse Markers. Descriptions and Theory*, Amsterdam/Filadelfia, John Benjamins.
- KERBRAT-ORECCHIONI, Catherine (1990), *Les interactions verbales I*, Paris, Armand Colin.
- KERBRAT-ORECCHIONI, Catherine (1992), *Les interactions verbales II*, Paris, Armand Colin.
- KERBRAT-ORECCHIONI, Catherine (1994), *Les interactions verbales III*, Paris, Armand Colin.
- KERBRAT-ORECCHIONI, Catherine (1997), "A multilevel approach in the study of talk-in interaction", *Pragmatics* 17, 1-20.

- KERBRAT-ORECCHIONI, Catherine i MOUILLAUD (eds.) (1984), *Le discours politique*, Paris, PUF.
- KLEIBER, Georges (1990), *Semántica de los prototipos*, Madrid, Visor [1994]
- KNAPP, Mark L. (1980), *La comunicación no verbal*, Barcelona, Paidós [1982].
- KÖNIG, Ekkehard i Elisabeth C. TRAUGOTT (1988), "Pragmatic strengthening and semantic change : the conventionalizing of conversational implicature", dins Hüllen i Schulze (eds.) 1988.
- KRIVONOSOV, Alexej (1977), *Die modalen Partikeln in der Deutschen Gegenwartssprache*, Göppingen.
- KUO, Sai-Hua (2001), "Reported speech in Chinese political discourse", *Discourse Studies* 3, 2, 181-202.
- LABARRIÈRE, Jean-Louis (1989), "Du discours politique "trompe-l'oeil" chez Aristote", *Hermès* 1, *Théorie politique et communication*, 7-14.
- LABOV, William i David FANSHEL (1977), *Therapeutic Discourse*, New York, Academic Press.
- LAKOFF, George (1979), "The contemporary theory of metaphor", dins Ortony (ed.) 1994, 202-251.
- LAKOFF, George (1987), *Women, Fire and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind*, Chicago, University of Chicago Press.
- LAKOFF, George (1992), "Metaphors and war: The metaphor system used to justify war in the Gulf", dins Pütz (ed.) 1992, 463-481.
- LAKOFF, George i Mark JOHNSON (1980), *Metáforas de la vida cotidiana*, Madrid, Cátedra [1995].
- LAKOFF, Robin (1989), "The limits of politeness: Therapeutic and courtroom discourse", *Multilingua* 8, 101-129.
- LAMIROY, Béatrice i Pierre SWIGGERS (1993), "Patterns of mobilization: A study of interaction signals in Romance", dins Geiger i Rudzka-Ostyn (eds.) 1992, 649-678.
- LANGACKER, Ronald (1987), *Foundations of Cognitive Grammar I. Theoretical Prerequisites*, Stanford (Ca.), Stanford University Press.

- LANGACKER, Ronald (1988), "An overview of cognitive grammar", dins Rudzka-Ostyn (ed.) 1988, 49-90.
- LANGACKER, Ronald (1990), *Concept, Image, and Symbol: The Cognitive Basis of Grammar*, Berlín / New York, Mouton de Gruyter.
- LANGACKER, Ronald (1991), *Foundations of Cognitive Grammar, II: Descriptive Application*, Stanford (Cal.), Stanford University Press.
- LARAÑA RODRÍGUEZ-CABELLO, Enrique (1982), "Comunicación y política en la sociedad industrial avanzada. Los medios de comunicación colectiva y las campañas electorales", *Revista de Estudios Políticos* 29, 51-79.
- LAUSBERG, Heinrich (1963), *Elementos de retórica literaria. Introducción al estudio de la filología clásica, románica, inglesa y alemana*, Madrid, Gredos, S. A. [1975].
- LENK, Uta (1998), "Discourse markers and global coherence in conversation", *Journal of Pragmatics* 30, 245-257.
- LESO, Erasmo (1984), "Aux origines du vocabulaire politique et social moderne italien", dins Kerbrat-Orecchioni i Mouillaud (eds.) 1984, 73-84.
- LEVINSON, Stephen C. (1983), *Pragmàtica*, Barcelona, Teide [1989].
- LONGACRE, Robert E. (1976), "Mystery particles and affixes", dins Mufwene, Walker i Steever (eds.) 1976, 468-475.
- LÓPEZ GARCÍA, Ángel (1983), *Estudios de lingüística española*, Barcelona, Anagrama.
- LÓPEZ GARCÍA, Ángel (1989), *Fundamentos de lingüística perceptiva*, Madrid, Gredos.
- LORDA, Clara Ubaldina i Montserrat RIBAS (eds.) (2002), *Anàlisi del discurs polític*, Barcelona, Institut Universitari de Lingüística Aplicada.
- LORENTE, Mercè *et al.* (eds.) (2001), *La gramàtica i la semàntica per a l'estudi de la variació*, Barcelona, PPU-Secció de Lingüística Catalana de la Universitat de Barcelona, Col.lecció Lingüística Catalana 5.
- LUSCHER Jean M. (1994), "Les marques de connexion: des guides pour l'interprétation", dins Moeschler *et al.* (eds.) 1994, 175-227.

- LUSCHER, Jean Marc (1999), *Éléments d'une pragmatique procédurale. Le rôle des marques linguistiques dans l'interprétation*, Thèse de doctorat, Université de Genève.
- LYONS John (1968), *Introducción en la lingüística teórica*. Barcelona, Teide [1979].
- MALDONADO, Ricardo (ed.) (2000), *Revista Española de Lingüística Aplicada. Estudios Cognoscitivos del Español*, Asociación Española de Lingüística Aplicada i Universidad Autónoma de Querétaro, volum monogràfic.
- MANILI, Patrizia (1986), "Sintassi di connettivi di origine verbale", *Parallela 2*, 165-177.
- MANN, William C. i Sandra A. THOMPSON (1988), "Rhetorical structure theory: Toward a functional theory of text organization", *Text 8*, 243-281.
- MARA, Edith (1986), "Per un'analisi dei segnali discorsivi nell'italiano parlato", *Parallela 2*, 177-189.
- MARCHESE, Angelo i Joaquín FORRADELLAS (1978), *Dizionario di retorica e di stilistica*. Milano, Arnoldo Mondadori Editore [Citem per la versió espanyola, *Diccionario de retórica, crítica y terminología literaria*, Ariel, Barcelona, 1989].
- MARÍN, Maria Josep (1998), "Una proposta gramatical per a la definició i la caracterització dels connectors", *Llengua & Literatura 9*, 207-234.
- MARÍN, Maria Josep (2002), "El debat electoral: connectors i construcció discursiva", *II Jornada de Coneixement, Llenguatge i Discurs Especialitzat* (València, 11 de maig, 2001).
- MARÍN, Maria Josep (2003), "El paper dels connectors en la construcció i l'anàlisi del debat", *Actes del I Congrés Internacional Llengua, Societat i Ensenyament* (Alacant, 8-10 de novembre, 2000).
- MARÍN, Maria Josep i Maria Josep CUENCA (1999), "La gramaticalització en els connectors: de l'oral a l'escrit", dins Mas *et al.* (eds.) 1999, 383-401.
- MÁRQUEZ REITER, Rosina (2002), "A Contrastive Study of Conventional Indirectness in Spanish: Evidence from Peninsular and Uruguay Spanish", *Pragmatics 12: 2*, 135-151.

- MARTÍN ROJO, Luisa (1995), "Division and rejection: from the personification of the Gulf conflict to the demonization of Saddam Hussein", *Discourse & Society* 6, 1, 49-80.
- MARTÍN ROJO, Luisa (2000), "Enfrentamiento y consenso en los debates parlamentarios sobre la política de inmigración en España", *Jornades sobre Anàlisi del discurs polític: producció mediació i recepció* (Barcelona, 20-21 d'octubre, 2000).
- MARTÍN ROJO, Luisa i Teun A. Van DIJK (1997), "There was a problem and it was solved!: legitimizing the expulsion of illegal migrants in Spanish Parliamentary Discourse", *Discourse & Society* 8, 4, 523-566.
- MARTÍN VIDE, Carlos (ed.) (1992), *Lenguajes naturales y lenguajes formales VIII*, Barcelona, PPU.
- MARTÍN ZORRAQUINO, Mª Antonia (1998), "Los marcadores del discurso desde el punto de vista gramatical", dins Martín Zorraquino i Montolío Durán (coords.) 1998, 19-53.
- MARTÍN ZORRAQUINO, Mª Antonia i Estrella MONTOLÍO DURÁN (coords.) (1998), *Los marcadores del discurso. Teoría y análisis*, Madrid, Arco Libros.
- MARTÍN ZORRAQUINO, Mª Antonia i Estrella MONTOLÍO (eds.) (1999), *Marcadores discursivos: teoría y práctica*, Madrid, Arco Libros.
- MARTÍN ZORRAQUINO, Mª Antonia i José PORTOLÉS (1999), "Los marcadores del discurso", dins Bosque i Demonte (eds.) 1999, 4051-4213.
- MARTÍNEZ, Marco Antonio (1952), "Muletillas en la conversación venezolana" *Archivos venezolanos de folklore* 1, 105-118.
- MAS, Joan et al. (eds.) (1999), *Actes de l'Onzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes* (Palma 8-12 de setembre de 1997), II, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- MASCHLER, Yael (1994), Metalanguaging and discourse markers in bilingual conversation. *Language in Society* 23, 325-366.
- MEILLET, Antoine (1912), "L'évolution des formes grammaticales", *Linguistique Historique et Linguistique Générale*, Paris, Champion, 131-148.

- MINSKY, Marvin (1975), "A framework for representing knowledge", dins Winston (ed.), 1975, 211-277
- MINSKY, Marvin (1975): "Frame-system theory", dins R. C. Schank i B. L. Nashwebber (Eds.) 1975.
- MOESCHLER, Jacques (1983), "Contraintes structurelles et contraintes d'enchaînement dans la description des connecteurs concessifs en conversation", *Cahiers de Linguistique Française* 5, 131-152.
- MOESCHLER, Jacques (1985), *Argumentation et conversation*, Paris, Hatier-Crédif.
- MOESCHLER, Jacques, (1994), "Anaphore et deixis temporelles: sémantique et pragmatique de la référence temporelle", en Jacques Moeschler *et al.* (eds.) 1994, 175-228.
- MOESCHLER, Jacques *et al.* (eds.) (1994), *Langage et pertinence. Référence temporelle, anaphore, connecteurset métaphore*, Nancy, Presses Universitaires de Nancy.
- MOLINER, María (1966), *Diccionario de uso del español*, Madrid, Gredos [1984].
- MONTOLÍO, Estrella (1992), "Los conectores discursivos: acerca de *al fin y al cabo*", dins Martín Vide (ed.) 1992, 453-460.
- MONTOLÍO, Estrella (1997), "La teoría de la relevancia y el estudio de los conectores discursivos", dins Fuentes (ed.) 1997, 27-39.
- MONTOLÍO, Estrella (1998), "La teoría de la relevancia y el estudio de los marcadores", dins Martín Zorraquino i Montolío (coords.) 1998, 93-119.
- MONTOLÍO, Estrella i Virginia UNAMUNO (2000), "El marcador del discurso *a ver* (catalán *a veure*) en la interacción profesor-alumno", *Lengua, Discurso y Texto. I Simposio Internacional de Análisis del Discurso* (Madrid, 20-22 d'abril, 1998), 603-620.
- MONTOLÍO, Estrella i Virginia UNAMUNO (2001), "The discourse marker *a ver* (Catalan, *a veure*) in teacher-student interaction", *Journal of Pragmatics* 33, 193-208.
- NARBONA JIMÉNEZ, Antonio (1986), "Problemas de sintaxis coloquial andaluza", *RSEL* 16.2, 229-275.
- NEL, Noël (1991), *Le débat télévisé*, Paris, A. Colin.

- NEVEU, Erik (1995), "Les émissions politiques à la télévision", *Hermès* 17-18, *Communication et politique*, 145-162.
- NÚÑEZ CABEZAS, Emilio A. i Susana GUERRERO SALAZAR (2002), *El lenguaje político español*, Madrid, Cátedra.
- OBENG, Samuel Gyasi (1997), "Language and politics: indirectness in political discourse", *Discourse & Society* 8, 1, 49-83.
- OCHS, Elionor; Emanuel A. SCHEGLOFF i Sandra A. THOMPSON (eds.) (1996), *Interaction and Grammar*, Cambridge, Cambridge University Press.
- ONG, Walter (1982): *Oralidad y escritura. Tecnologías de la palabra*, México, FCE [1996].
- ORTONY, Andrew (ed.) (1993), *Metaphor and Thought*, Cambridge, Cambridge University Press.
- ÖTSMAN, Jan-Ola (1982), "The simbiotic relationship between pragmatic particles and impromptu speech", dins Enkvist (ed.), 1982, 147-177.
- ÖTSMAN, Jan-Ola i Brita WARVIK (1994), "The fight atimpro Finnsburh: Pragmatic aspects of narrative fragment", *Neuphilologische Mitteilungen* 95, 207-227.
- PAYRATÓ, Lluís (1988), *El català col·loquial*, València, Publicacions de la Universitat de València.
- PAYRATÓ, Lluís (ed.) (1998), *Oralment. Estudis de variació funcional*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- PAYRATÓ, Lluís i Vicent SALVADOR (1989), "Recull bibliogràfic comentat sobre anàlisi del discurs", *Caplletra* 7, 143-155.
- PEASE, A. (1981), *El llenguatge del cos*, Barcelona, Paidós/Edicions 62 [1998].
- PERELMAN, Chaim (1984), "Rhetoric and politics", *Philosophy and Rhetoric* 17, 129-134.
- PERELMAN, Chaim i Olbrechts-Tyteca, Lucie (1958), *Tratado de la argumentación. La nueva retórica*, Madrid, Gredos [1989].
- PÉREZ SALDANYA, Manuel i Vicent SALVADOR (1995), "Fraseologia de l'encara", *Caplletra* 18, 85-108.
- PETÖFI, Janos i Antonio GARCÍA BERRIO (1979), *Lingüística del Texto i Crítica Literaria*, Madrid, Alberto Corazón.

- PHILLIPS, Louise (1996), "Rhetoric and the spread of the discourse of Thatcherism", *Discourse & Society* 7, 2, 209-241.
- PONS BORDERÍA, Salvador (1995), *Para una delimitación de la conexión como categoría del habla*, Tesis doctoral, Universitat de València.
- PONS BORDERÍA, Salvador (1998a), *Conexión y conectores. Estudio de su relación en el registro informal de la lengua*, *Cuadernos de Filología*, Anejo XXVII, València, Universitat de València.
- PONS BORDERÍA, Salvador (1998b), "Oye y mira o los límites de la conexión", dins Martín Zorraquino i Montolío (coords.) 1998, 213-228.
- PONS BORDERÍA, Salvador (1999), "Oye y mira o los límites de la conexión", dins Martín Zorraquino i Montolío (eds.) 1999, 213-228.
- PONS BORDERÍA, Salvador (2001), "Connectives/Discourse Markers. An Overview", dins Ferrer i Pons (eds.) 2001, 219-243.
- PONS BORDERÍA, Salvador i Leonor RUÍZ GURILLO (en premsa), "Sobre la evolución diacrónica del sustantivo *manera* y su integración en unidades fraseológicas: un ejemplo de gramaticalización."
- PORTOLÉS, José (1998a), *Marcadores del discurso*, Madrid, Ariel.
- PORTOLÉS, José (1998b), "La teoría de la argumentación en la lengua y los marcadores del discurso", dins Martín Zorraquino i Montolío (coords.) 1998, 71-90
- PORTOLÉS, José (1998c), "Dos pares de marcadores del discurso: *en cambio y por el contrario, en cualquier caso y en todo caso*", dins Martín Zorraquino i Montolío (coords.) 1998, 243-264.
- POYATOS, Fernando (1994), *La comunicación no verbal*, Madrid, Istmo, 3 vols.
- PÜTZ, Martin (ed.) (1992), *Thirty Years of Linguistic Evolution*, Philadelphia, Amsterdam, John Benjamins.
- QUIRK, Randolph; Sidney GREENBAUM; Geoffrey LEECH i Jan SVARTVIK (1985), *A Comprehensive Grammar of the English Language*, London / New York, Longman.

- RAMONEDA, Josep (2000), "Els polítics, ¿saben el que diuen?", *Jornades sobre anàlisi del discurs polític* (Barcelona, 20-21 d'octubre, 2000).
- REBOUL, Olivier (1980), *Qu'est-ce que apprendre?*, Paris, PUF.
- REBOUL, Anne i Jacques MOESCHLER (1998), *Pramatique du discours. De l'interprétation de l'énoncé à l'interprétation du discours*, Paris, Seuil.
- REDEKER, Gisela (1990), "Ideational and pragmatic markers of discourse structure", *Journal of Pragmatics* 14, 367-381.
- REDEKER, Gisela (1991), "Linguistic markers of discourse structure", *Linguistics* 29, 1139-1172.
- REMI-GIRAUD, Sylvianne. (1987), "Délimitation et hiérarchisation des échanges dans le dialogue", *Décrire la conversation*, Lyon, Publications de l'Université de Lyon.
- RENZI, Lorenzo; Giampaolo SALVI i Anna CARDINALETTI (eds.) (1995), *Grande grammatica di consultazione*, Bologna, Il Mulino.
- RIBAS BISBAL, Montserrat (2000), *Discurs Parlamentari i Representacions Socials (La representació de la immigració que emergeix de les preguntes d'una Comissió d'Estudi Parlamentària)*, Tesi doctoral microfitxada, Barcelona, Publicacions de la Universitat de Barcelona.
- RIGAU, Gemma (1981), *Gramàtica del discurs*, Bellaterra, Publicacions del Departament de Filologia Hispànica de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- RISSANEM, Matti; Ossi IHALAINEN; Terttu NEVALAINEN i Irma TAAVITSAINEN (eds.) (1992), *History of English. New Methods and Interpretations in Historical Linguistics*, Berlin, Mouton de Gruyter.
- ROMAINE, Suzanne i Deborah LANGE (1991), "The use of *like* as a marker of reported speech and thought: A case of grammaticalization in progress", *American Speech* 279, pàgines.
- ROSSARI, Corinne (1994), *Les opérations de reformulation*, Bern, Peter Lang.
- ROSSARI, Corinne (1996), "Identification d'unités discursives: les actes et les connecteurs", *Cahiers de Linguistique Française* 18, 157-177.

- ROSSELLÓ, Ramón X. (1999), *Anàlisi de l'obra teatral (teoria i pràctica)*, València/Barcelona, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana i Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- ROSCH, Eleanor (1973), "On the internal structure of perceptual and semantic categories", dins Moore (ed.) 1973, 123-233.
- ROSCH, Eleanor (1975), "Cognitive representations of semantic categories", *Journal of Experimental Psychology: General* 104, 193-233.
- ROSCH, Eleanor (1978), "Principles of Categorization", dins Rosch & Lloy (eds.), 1978, 27-48.
- ROSCH, Eleanor i Barbara B. Lloyd (eds.) (*Cognition and Categorization*, Hillsdale (N. J.), Erlbaum.
- ROSCH, Eleanor & Caroline B. Mervis (1975), "Family resemblances: studies in the internal structure of categories", *Cognitive Psychology* 8, 573-605.
- ROSCH, Eleanor *et al.* (1976), "Basic objects in natural categories", *Cognitive Psychology* 8, 382-439.
- ROUCHOTA, Villy (1996), "Discourse connectives: what do they link?", *UCL Working Papers in Linguistics* 8, 199-214.
- ROUCHOTA, Villy (1998), "Procedural meaning and parenthetical discourse markers", dins Jucker i Ziv (eds.) 1998, 97-126
- ROULET, Eddy (1981), "Echanges, interventions et actes de langage dans la structure de la conversation", *Etudes de Linguistique Appliquée* 44, 7-39.
- ROULET, Eddy (1987), "Completude interactive et connecteurs reformulatifs", *Cahiers de Linguistique Française* 8, 11-140.
- ROULET, Eddy (1991), "Vers une approche modulaire de l'analyse du discours", *Cahiers de Linguistique Française* 12, 53-81.
- ROULET, Eddy (1994), "L'analyse du dialogue comme forme et comme activité discursives", *Colloque international sur le dialogique*, Université du Maine, 15-16 de setembre de 1994.

- ROULET, Eddy (1996), "Dialogisme et modularité: l'organisations thématique d'un dialogue téléphonique", *6th International Congress of the International Association for Dialogue Analysis* (Praga, 17-20 d'abril, 1996).
- ROULET, Eddy *et al.* (1985), *L'articulation du discours en français contemporain*, Bern, Peter Lang.
- RUBATTEL, Christian (1982), "De la syntaxe des connecteurs pragmatiques", *Cahiers de Linguistique Française* 4, 37-61.
- RUIZ, Leonor i Salvador PONS (1995), "Escalas morfológicas o escalas argumentativas", *Español actual* 64, 53-74.
- SACKS, Harvey (1972), "An initial investigation of the usability of conversational data for doing sociology", dins Sudnow (ed.), 1972, 31-74.
- SACKS, Harvey; A. Emmanuel SCHEGLOFF i Gail JEFFERSON (1974), "A simplest systematics for the organization o turn-taking in conversation", *Language* 50, 696-735.
- SALVADOR LIERN, Vicent (1989), "L'anàlisi del discurs, entre l'oralitat i l'escriptura" *Caplletra* 7, 9-31.
- SALVADOR LIERN, Vicent (1994), "Els marcadors discursius en l'assaig: algunes estratègies de l'escriptura de Joan Fuster", *Catalan Review* 7, 1-2, 323-334.
- SALVADOR LIERN, Vicent (1998), "Concessivity and processes of gramaticalization: the case of the catalan connective *encara que*", dins Cifuentes (ed.) 1998, 863-872.
- SALVADOR LIERN, Vicent (2002), "Les construccions condicionals i concessives", dins Solà, Lloret, Mascaró i Pérez Saldanya (coords.) 2002, cap. 28.
- SANCHO CREMADES, Pelegrí (1998), "Fraseologia i processos de gramaticalització: els usos pragmaticodiscursius de les unitats fraseològiques", *Novè Col.loqui de la North American Catalan Society* (Barcelona, 26-29 de maig, 1998).
- SANCHO CREMADES, Pelegrí (1999), *Introducció a la fraseologia. Aplicació al valencià col·loquial*, València, Denes.

- SANCHO CREMADES, Pelegrí (2001) "Algunes reflexions sobre l'ús pragmaticodiscursiu de la fraseologia. El cas de la preposició *damunt* i de la interjecció *güei!* en el valencià col·loquial", *Actes del Novè Col·loqui de la North American Catalan Society*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 407-423.
- SANTOS DOMÍNGUEZ, Luis Antonio i Rosa M. ESPINOSA ELORZA (1996), *Manual de semántica histórica*, Madrid, Síntesis.
- SCHANK Roger C. i Roger P. ABELSON (1977), *Scripts, plans, goals and understanding*, Hillsdale (N. J.), New York, Lawrence Erlbaum.
- SCHIFFRIN, Deborah (1987), *Discourse markers*, Cambridge, Cambridge University Press.
- SCHOURUP, Lawrence (1985), *Common discourse particles in English conversation*, New York, Garland.
- SCHOURUP, Lawrence (1999), "Discourse markers", *Lingua* 107, 227-265.
- SEMINO, Elena i Michela MASCI (1996), "Politics in football: metaphor in the discourse of Silvio Berlusconi in Italy", *Discours & Society* 7, 2, 243-269.
- SERRA, Enric (1996), "El valor comunicativo de la conjunción copulativa", dins Briz *et al.* (ed.) 1996, 395-399.
- SERRA, Enric i Manuel PRUÑONOSA (2002), "La coordinació", dins Solà, Lloret, Mascaró i Pérez Saldanya (coords.) 2002, cap. 17.
- SHYLDKROT, Hava Bat-Zeev (1989), "Les verbes de perception: étude sémantique", dins Kremer (ed.) 1989, vol. IV, 282-292.
- SINCLAIR, John i Malcom COULTHARDT (1992), "Towards an Analysis of Discourse", dins Coulthardt (ed.) 1992, 1-34.
- SOLÀ, Joan; Maria Rosa, LLORET; Joan MASCARÓ i Manuel PÉREZ SALDANYA (2002), *Gramàtica del català contemporani*, 3 volums, Barcelona, Empúries.
- SOLANO ROJAS, Yamilet (1989), "Los conectores pragmáticos en el habla culta costarricense", *Revista de Filología y Lingüística de la Universidad de Costa Rica* XV, 2, 143-154.

- SPERBER, Dan i Deirdre WILSON (1986), *Relevance*, Cambridge, Cambridge University Press.
- SPERBER, Dan & Deirdre WILSON (1995), *Relevance: Communication and cognition*, Oxford, Blackwell.
- STEIN, Dieter (1985), "Discourse markers in Early Modern English", dins Eaton *et al.* (eds.) 1985, 283-302.
- STUBBS, Michael (1983), *Discourse Analysis: The Sociolinguistic of Analysis of Natural Language*, Oxford, Basil Blackwell.
- STUCKY, Nathan (1994), "Interactional silence: Pauses in dramatic performance", *Journal of Pragmatics* 21, 171-190.
- SUDNOW David (ed.) (1972) *Studies in Social Interaction*, New York, Free Press.
- SWEETSER, Eve (1988), "Grammaticalization and semantic bleaching", dins Axmaker, Jaisser i Singmaster (eds.) 1988, 389-405.
- SWEETSER, Eve (1990), *From Etymology to Pragmatics: Metaphorical and Cultural Aspects of Semantic Structure*, Cambridge, Cambridge University Press.
- TANNEN, Deborah (ed.) (1982), *Spoken and written language: Exploring orality and literacy*, Norwood, NJ, Ablex.
- TANNEN, Deborah (1987), "Repetition in conversation", *Language* 63, 574-605.
- TANNEN, Deborah (1989), *Talking Voices*, Cambridge, Cambridge University Press.
- TAYLOR, John R. (1989), *Linguistic Categorization. Prototypes in Linguistic Theory*, New York, Oxford University Press / Clarendon Press [1995].
- THOMPSON, Sandra A. i Anthony MULAC (1991), "A quantitative perspective on the grammaticization of epistemic parentheticals in English", dins Traugott i Heine (eds.) 1991, vol. II, 313-329.
- TORCK, Danièle (1999), "Diaphonie et interaction en face à face dans le débat politique", *Littérature* 93, 15-30.
- TRAUGOTT, Elizabeth C. (1980), "Meaning-change in the development of grammatical markers", *Language Science* 2, 44-61.

- TRAUGOTT, Elizabeth C. (1982), "From propositional to textual and expressive meanings: Some semantic-pragmatic aspects of grammaticalization", dins Lehmann i Malkiel (eds.) 1982, 245-271.
- TRAUGOTT, Elizabeth C. (1988), "Pragmatic strengthening and grammaticalization", *Berkeley Linguistic Society* 14, 406-416.
- TRAUGOTT, Elizabeth C. (1989), "On the rise of epistemic meanings in English: an example of subjectification in semantic change", *Language* 65, 31-55.
- TRAUGOTT, Elizabeth C. (1990), "From less to more situated in language: the unidirectionality of semantic change", dins Adamson *et al.* (eds.) 1990, 496-517.
- TRAUGOTT, Elizabeth C. (eds.) (1991), *Approaches to grammaticalization*, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins.
- TRAUGOTT, Elizabeth C. (1995a), "Subjectification in grammaticalization", dins Wright i Stein (eds.) 1995, 31-54.
- TRAUGOTT, Elizabeth C. (1995b), "The role of the development of discourse markers in a theory of grammaticalization", *12th International Conference on Historical Linguistics*, (Manchester, UK, agost, 1995) [<http://www.stanford.edu/~traugott/papers/discourse.pdf>].
- TRAUGOTT, Elizabeth C. (1996), "Semantic change: an overview", *Glott* 92/10, desembre 1996 [1997], 3-7.
- TRAUGOTT, Elizabeth C. (1999), "The role of pragmatics in a theory of semantic change", dins Verschueren (ed.) 1999, 93-102.
- TRAUGOTT, Elizabeth C. i Richard B. DASHER (2001), *Regularity in Semantic Change*, Cambridge, Cambridge University Press.
- TRAUGOTT, Elizabeth C. i Bernd HEINE (eds.) (1991), *Approaches to Grammaticalization*, Amsterdam, John Benjamins.
- TRAUGOTT, Elizabeth C. i Ekkehard KÖNIG (1991), "The semantic-pragmatics of grammaticalization revisited", dins Traugott i Heine (eds.) 1991, vol. 1, 189-218.

- TROGNON, Alain i Janine LARRUE (eds.) (1994), *Pragmatique du discours politique*, Paris, Armand Colin.
- TURNER, Marck (1987), *Deaths is the mother of beauty*, Chicago, University of Chicago Press.
- TUSÓN VALLS, Amparo (1995), *Anàlisi de la conversa*, Barcelona, Empúries.
- UNGERER, Friedrich i Hans Jörg SCHMID (1996), *An Introduction to Cognitive Linguistics*, London, Longman.
- Van DIJK, Teun A. (1977), *Texto y contexto*, Madrid, Cátedra [1988].
- Van DIJK, Teun A. (1978), *La ciencia del texto*, Madrid, Paidós [1983].
- Van DIJK, Teun A. (1980), *Macrostructures*, Hillsdale (N. J.) Erlbaum.
- Van DIJK, Teun A. (1982), "Episodes as units of discourse analysis", dins Tannen (ed.) 1982, 177-195.
- Van DIJK, Teun. A. (ed.) (1985), *Handbook of Discourse Analysis*, vol. 4, *Discourse and Dialogue*, London, Academic Press.
- Van DIJK, Teun A. (1991), *Racism and the Press*, London, Routledge [*Racismo y análisis crítico de los medios*, Barcelona, Paidós, 1997].
- Van DIJK, Teun A. (1993), "Principles of critical discourse análisis", *Discourse & Society* 4, 2, 249-283.
- Van DIJK, Teun A. (1998), *Ideology*, London, Sage
- Van DIJK, Teun A. (2000), "Parliamentary Debates", dins Wodak i Van Dijk (eds.) 2000, 45-78.
- Van DIJK, Teun A. (2002), "Political discourse and ideology", dins Lorda i Ribas (eds.) 2002, 15-34.
- Van EEMEREN, Frans H.; Rob GROOTENDORST i Tjark KRUIGER (1987), *Handbook of Argumentation Theory*, Dordrecht, Foris.
- VASILACHIS DE GIALDINO, Irene (1997), *Discurso político y prensa escrita*, Ripollet Barcelona, Gedisa.
- VÁZQUEZ VEIGA, Nancy (2003), *Marcadores discursivos de recepción*, Santiago de Compostela, Universidad de Santiago de Compostela, Servicio de publicaciones.

- VERSCHUEREN, Jef (1979), "The Great Debates '76: An Essay on Language and Presidency", *Antwerp Papers in Linguistics* 17, 17-70.
- VERSCHUEREN, Jef (ed.) (1999) *Pragmatics in 1998: Selected Papers from the 6th International Pragmatics Conference. II*, Antwerp, International Pragmatics Association.
- VIBERG, Åke (1983), "The verbs of perception: a typological study", *Linguistics* 21-1, 123-162.
- VIGARA TAUSTE, Ana M^a (1980), *Aspectos del español hablado*, Madrid, SGEL.
- VIGARA TAUSTE, Ana M^a (1980), "Expresiones de relleno", dins *Aspectos del español hablado*. Madrid, SGEL.
- VIGARA TAUSTE, Ana M^a (1991), "La función fática del lenguaje (con especial atención a la lengua hablada)", *Actas del XX Congreso de la SEL*, Madrid, Gredos, 1088-1097.
- WATTS, Richard J. (1989), "Taking the pitcher to the 'well': Native speakers' perception of their use discourse markers in conversation", *Journal of Pragmatics* 13, 203-237.
- WERLICH, Egon (1975), *Typologie der Texte*, Munich, Fink.
- WEYDT, Harald (1969), *Abtönungspartikeln*, Berlin, Bad Homburg.
- WEYDT, Harald (1983), *Partikeln und Interaktion*, Tübingen, Niemeyer.
- WEYDT, Harald (1989), *Sprechen mit Partikeln*, Berlin, De Gruyter.
- WIERZBICKA, Anna (1980), *Lingua Mentalis. The Semantics of Natural Language*, Sydney/New York/London/Toronto/San Francisco, Academic Press.
- WIERZBICKA, Anna (1986a), "Introduction", *Journals of Pragmatics* 10, 519-534.
- WIERZBICKA, Anna (1986b), "Precision in vagueness: The semantics of English 'aproximatives'", *Journals of Pragmatics* 10, 597-614.
- WILSON, Deirdre i Dan SPERBER (1990), "Forme linguistique et pertinence", *Cahiers de Française* 11, 11-35.
- WILSON, Deirdre i Dan SPERBER (1993), "Linguistic form and relevance", *Lingua* 90, 5-25.
- WILSON, John (1990), *Politically Speaking*, Oxford / Cambridge, Basil Blackwell.

- WINSTON, Patrick H. (ed.) (1975), *The psychology of computer vision*, New York, McGraw-Hill.
- WODAK, Ruth (1989), *Language, Power and Ideology: Studies in Political Discourse*, Amsterdam-Philadelphia, John Benjamins.
- WOLTON, Dominique (1989), "La communication politique: construction d'un modèle", *Hermès* 4, *Le nouvel espace publique*, 27-42.
- WOLTON, Dominique (1995), "La communication politique", *Hermès* 17-18, *Communication et politique*, 9-13.
- WRIGHT, Susan i Dieter STEIN (eds.) (1995), *Subjectivity and Subjectivization*, Cambridge, Cambridge University Press.
- ZUPNIK, Yael- Janette (1994), "A pragmatic analysis of the use of person deixis in political discourse", *Journal of Pragmatics* 21, 339-383.
- ZWICKY, Arnold (1985), "Clitics and particles", *Language* 61, 283-305.

*Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a
marcadors discursius en el debat electoral*

ANNEX

CAMPS ANALITZATS EN LA BASE DE DADES

La nostra base de dades consta de 20 camps, on s'analitzen els trets que definim, molt sintèticament, a continuació:¹

1. **Ordre.** Indica el número cada fitxa, tenint en compte que han estat ordenades segons la seqüència de camps següent: verb, marcador, debat i minut.
2. **Debat.** Indica a quin dels quatre debats analitzats pertany l'element que estem tractant.
3. **Minut.** És el moment d'aparició del marcador —minut i segons— en relació a la durada total del debat.
4. **Partit.** Fa referència al partit polític al qual pertany el participant que empra el marcador.
5. **Participant.** Consigna la identificació del participant en el debat (polític convidat o moderador) que fa ús de l'element analitzat. Quan es tracta dels moderadors, indiquem a la casella corresponent “moderador” o “moderadora”. Si es tracta dels polítics convidats, reproduïm el cognom.
6. **Context lingüístic.** Conté el fragment del debat en què apareix el marcador i que correspon al cotext o context lingüístic que considerem necessari consignar per poder interpretar-lo correctament. Dins d'aquest context, el marcador apareix destacat en majúscules.
7. **Marcador.** Mostra la forma concreta del marcador que ha estat utilitzada pel participant.

¹ En l'apartat dedicat a la metodologia (§ 2.5.2.) trobareu una descripció detallada de cada tret, així com l'explicació de totes les dades que poden aparèixer en cada camp.

8. **Verb.** És el verb de percepció del qual deriva el marcador analitzat: “veure”, “mirar”, “escoltar”.
9. **Persona.** Fa referència a la persona discursiva en què ha quedat fixat cada connector: segona gramatical en el tractament de tu/vosaltres o tercera gramatical en el tractament de vostè/vostès.
10. **Posició.** Indica la posició que ocupa el marcador dins de l’oració on apareix: inicial o bé no inicial o interior.
11. **Entre pauses.** Mostra les pauses que envolten el marcador. Hem tingut en compte tant la durada de la pausa com l’entonació del mot anterior, per tal de trobar una correspondència de les pauses amb la puntuació de l’escrit. Així, “/” indica una pausa poc marcada, que en l’escrit faríem correspondre amb una coma. En canvi, “//” fa referència a una pausa marcada, que correspondria en l’escrit a un punt.
12. **Combinació.** Mostra si el marcador apareix sol o combinat amb un altre element de característiques semblants, ja siga un altre marcador procedent de verbs de percepció, una conjunció o qualsevol altre connector o marcador discursiu o, més estranyament, un vocatiu.
13. **Estructura.** Fa referència a l’estructura gramatical de la qual forma part el marcador i que sol aparèixer limitada per pauses. Bàsicament, pot aparèixer sol o bé acompanyat d’elements que són persistència del caràcter predicatiu del verb.
14. **Uneix.** Indica quines unitats conversacionals uneix el connector analitzat: torns o actes de parla dins d’un torn.
15. **Organització.** Amb aquest tret classifiquem la funció d’organització discursiva de cada marcador, la qual pot tenir a veure amb el tema, amb l’argumentació o amb la distribució de torns de parla.

16. **Part del debat.** Explícita en quina part del debat apareix el marcador analitzat: exposició, desenvolupament o darrer missatge.
17. **Cortesia.** Fa referència al tipus d'acte que el marcador introdueix en relació a la cortesia verbal. Majoritàriament, es tracta d'actes amenaçadors d'imatge, però podem trobar també actes neutres des del punt de vista de la cortesia i actes enaltidors d'imatge.
18. **Acte de parla següent.** Aquest tret està molt relacionat amb l'anterior: concreta el tipus d'acte de parla introduït pel marcador: "suggeriment", "recordatori", "amonestació", "ordre" i "desafiament"; "dissensió", "interrupció", "refutació", "retret", "crítica", "acusació", "insult", "injúria" i "sarcasme"; "compromís", "autojustificació", "ordre atenuada" interrupció atenuada", "crítica atenuada", "autolloança" i "lloança generalitzada del parlant i l'oient".
19. **Ironia.** Amb aquesta característica indiquem si el marcador introdueix un enunciat amb càrrega irònica.
20. **Observacions.** Consignem en aquest camp detalls que ens poden aportar alguna informació interessant.

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling
<C Teresa Sandoval> ...un segon només. I que no és correcte, per tant, que s'incrementin els números de funcionaris a Madrid, quan s'han passat determinades competències a Catalunya.
<C Moderadora> Angel Colom.
<C Angel Colom> Sí. Posats a presentar programes, també li lliuraré al candidat senyor Pujol, el nostre, que és una mica més gruixut... que el que havia presentat el senyor Obiols.
<C Aleix Vidal-Quadras> ESCOLTA, Angels, si em permets, llavors, els demés [(no els hem dut)]
<C Angel Colom> [(llàstima, hauria d'haver sigut previsor)]
<C Moderadora> cenyim-se a la qüestió.

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions
-s'adreça a la moderadora
-inclou tots els candidats en O, tret de Pujol i Colom

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling <C Molins> [((zzzz?) milions (¿zzzz?))]
<C Saura> ...insisteixo (<pronúncia emfàtica>), [(el 15%)
<C Moderadora> [(Senyor Saura)]
<C Saura> ... de l'IRPF hi ha un informe dels experts que no_ que diu que no és ni autonomia, ni suficiència ni coresponsabilit_ [(si ho continuem tenint pendent)].

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Borrell> [...] Però vostès saben, i no ho diuen, que per canviar el sistema de finançament del cupo ['o' pronunciada 'u'] basc fa falta, segons la Constitució, que les dues parts estiguin d'acord... que els dos parts estiguin d'acord, i no hi pot haver-hi un acord que només sigui una de les parts que digui com té que ser ni els Corts poden canviar esta classe d'acords, segons diu la Constitució, i per lo tant la tasca és difícil, fa falta tindre molta capacitat política i molta força de diàleg, i desde luego senyor Milián, hi ha coses que em fan molta gràcia, a quanta gent va posar a la presó aquest senyor que ara resulta que és el gran apòstol de [(l'autonomisme per defensar l'autonomia?)]

<C Manuel Milián> [(pues jo crec que a ningú)]

<C Josep Borrell> Oi que no? El senyor Fraga a quanta gent va acaçar per defensar l'autonomia de Catalunya?

<C Manuel Milián> Pues jo crec que a ningú.

<C Josep Borrell> I ara resulta que per vostès és el gran apòstol [(que té l'Espanya autonòmica)]

<C Manuel Milián> [(ES_ ESCOLTA'M, senyor Borrell, jo crec que a ningú)] i aquest és el so_ socorregut argument que utilitzen vostès en aquesta dialèctica contra nosaltres, cosa que entenc, cosa que admet i entenc, però jo crec que a ningú, precisament aquest senyor va fer un llibre que es [(deia Europa)]

<C Josep Borrell> [(No, llibres que n'ha fet molts)]

<C Manuel Milián> No, no, no, no, cuida(d)o, cuida(d)o, cuida(d)o, cuida(d)o, aquest senyor, aquest senyor va plantejar qüestions tan vitals, per exemple, com que en Espanya es pugués publicar la literatura marxista.

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Aquest convidat s'adreça als altres de tu
Pel tractament de vostè en utilitzar escolti'm.
*Ús característic de la conversa, diferent del debat electoral: to de confiança, confiança, manifestat també en el tractament de tu per vostè. De fet, contradiu, però amb acció redreçadora o atenuació: crec

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

<C Obios> [...] Per tant, jo celebros que el senyor Pujol digui que no vol prendre cap mesura en relació amb el senyor Ricard Lobo, perquè el senyor Ricard Lobo és un subordinat, ha rebut ordres, i els responsables són els que li han donat les ordres, perquè el senyor Lobo, suposo que vostè no em dirà que és un mentider, quan el senyor Lobo diu per indicació de la secretaria general de Presidència demano llistes de noms, cognoms, inclosos nens, per assistir al miting final de la de la seva candidatura, suposo que no està dient vostè que el senyor Lobo...

<C Jordi Pujol> i quan [(diu el contrari tampoc, perquè deprés també diu el contrari)] ...

<C Raimon Obiols> ...[(suposo que vostè no diu que diu mentides, suposo que no està dient que diu mentides)]

<C Jordi Pujol> [(... també diu el contrari, quan és)]...

<C Raimon Obiols> [(ell no ha dit el contrari)]

<C Jordi Pujol> ...[(també diu el contrari, també diu el contrari)]...

<C Raimon Obiols> (¿zzzz?) consigna

<C Jordi Pujol> ...en la seva carta de dimissió no acceptada

<C Raimon Obiols> que no havia demanat, que no havia rebut una consigna...

<C Jordi Pujol> [(no, no, no, no, no)]

<C Raimon Obiols> [(havia rebut la demanda)] d'una llista de noms.

<C Jordi Pujol> Bé. ESCOLTI, (¿vull dir?) que, en tot cas, no li interessa parlar del programa, en deuen tenir, però deu ser una mica prim.

<C Moderadora> No sé si vol dir alguna cosa:, en [(al·lusió directa, si no)]...

<C Raimon Obiols> [(Ja se'l podrà, ja se'l podrà llegir)]

<C Jordi Pujol> [(No, no, no, si ja l'he llegit (¿zzzz?) perquè és prim)]

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Jordi Pujol> [(Jo el que, el que lamento molt)] és que es facin unes afirmacions tan rotundament falses, tan rotundament falses, el pressupost de: de publicitat no és de cap manera aquest... no [(és de cap manera aquest)]...

<C Aleix Vidal-Quadras> [(Jo no he dit publicitat: sous, dietes, viatges)]

<C Jordi Pujol> ...[(i el pressupost, i el pressupost, perdoni, no, no)]

<C Aleix Vidal-Quadras> [(viatges, b(e)renars, despesa corrent)]

<C Jordi Pujol> perdoni, no, no, no, publicitat i els viatges a l'estranger no són publicitat. Bé:, no,

<C Aleix Vidal-Quadras> Si no parlo de publicitat, [(és vostè que parla de publicitat)].

<C Jordi Pujol> ...[(Però, ESCO:LTI,)]

<C Aleix Vidal Quadras> Li dic sous, dietes, [(viatges, despeses de representació, b(e)renars, dinars i sopars)]

<C Moderadora> [(Bé, a ve(u)re, si parlen en ordre ens assabentarem del que diu cadascun d'ells)]

<C Jordi Pujol> Bé, em permet? Em permet? [(Em permet?)]

<C Aleix Vidal-Quadras> [(¿si ens entenem?)]

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Moderadora> Ara, en tot cas, que [(comenci a respondre)]
 <C Jordi Pujol> [(puc contestar algunes coses d'aquestes)], no?
 Moderadora [(Algunes)], algunes
 <C Jordi Pujol> suposo que hem d'alterar tot.
 <C Moderadora> Si, haurem d'alterar la fórmula.
 <C Jordi Pujol> Això dels blocs em sembla que ha quedat superat, oi?
 <C Moderadora> pel temps, [(perquè exactament portem, pràcticament, una hora de debat)]
 <C Jordi Pujol> [(Pel temps. Bé.)) ESCOLTI, jo només puc donar les dades del noranta-u, que són les
 que porto. L'any noranta-u, concretament en habitatge, s'ha fet mil tres-cents habitatges de
 promoció pública, sis mil de rehabilitació, eh set mil de rehabilitació de dixei i dos mil cinc-cents
 <C Rafael Ribó> Digui que s'han pressupostat.
 <C Jordi Pujol> [(Perdó, perdó, perdoni, però jo dic)]
 <C Rafael Ribó> [(que s'han pressupostat)]
 <C Jordi Pujol> el que s'han fet al noranta-u. I dos mil cinc-cents que s'han adjudicat amb ajuts
 especials dintre d'aquella (¿zzzz?)
 <C Rafael Ribó> perdoni és veritat lo que diu el senyor Vidal-Quadras, ara menteix vostè
 <C Jordi Pujol> No, no menteixo, home, no menteixo, no menteixo [(no menteixo, no menteixo)]

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Rafael Ribó> com està el Crustat?
 <C Jordi Pujol> El Crustat sí senyor
 <Rafael Ribó> [(Està bé?)]
 <C Moderadora> [(sa_ sa_, saben què passarà? Que acabarem)]
 <C Jordi Pujol> [(no, no, ara, a partir d' ara)] podem assegurar que no serà més descrustat, que no serà més
 <C Rafael Ribó> sí, però com ha quedat el Crustat?
 <C Jordi Pujol> no, perdoni, miri, fa molts anys que es deien moltes cos_, ara ha intervingut la Generalitat i ara el podem salvar, no perdoni, [(i ara ho podem salvar, sí senyor)]
 <C Rafael Ribó> [(el Crustat? Les restes)]
 <C Jordi Pujol> No, no, ESCOLTI, no tan restes per de fet [(¿zzzz?)]
 <C Raimon Obiols> [(Però escoltin, em permeten una interrupció?)], sisplau
 <C Moderadora> [(ens estem cenyint només a, ens estem cenyint només a una qüestió)]
 <C Raimon Obiols> [(em permeten una interrupció, sisplau?)] Estem fent un debat
 <C Jordi Pujol> sí, sí

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Teresa Sandoval>(¿zzzz?)
 <C Jordi Pujol> Bé, jo en tot cas li prego que faci repassada... que faci aquesta repassada en el sentit que li deia, no? Després, respecte a les intervencions que han fet el senyor Colom i el senyor, més o menys una mica tothom, no? Escoltin, jo no els he citat mai. Vull dir, vostès s'han atribuït que pensava en vostès, i a lo millor no hi pensava, escolti, vull dir, no
 <C Aleix Vidal-Quadras> només hi somiava. [Riu el públic]
 <C Jordi Pujol> trobo que són una mica pretenciosos pensar que pensava, bé, escolti, escolti, escolti, bueno,
 <C Àngel Colom> Senyor Pujol [(l'altre dia al Palau (¿zzzz?))]
 <C Jordi Pujol> [(¿zzzz?))] allò del setanta-vuit diputats que ens atribueix ja m'agradaria, però que em sembla una operació de desmobilització de vostès.
 <C Àngel Colom> (¿zzzz?)
 <C Jordi Pujol> ...Però bé, ESCOLTI una cosa, no, vostès interpretin el que vulguin, nosaltres diem el que diem, ni més ni menys, no? I això de que nosaltres hem de fer un plantejament que pugui ser assumit si no per la totalitat, per la gran majoria del poble català ho hem dit sempre, sempre (<pronúncia emfàtica>)
 <C Àngel Colom> també nosaltres
 <C Jordi Pujol> perdo:ni, perdoni, però és que ara estem dient el que dic jo.
 <C Àngel Colom> d'acord

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Ramón Espasa> [(no_ no_ no, no, no, no la nacional dos té que ser gratuïta)] i ara hi haurà un tros que des(a)pareix i [(hi haurà una autopista)]...

<C Josep Borrell> [(No:, no, senyor)]

<C Ramon Espasa> ...que o pagaràs o no hi aniràs.

<C Josep Borrell> Miri, és una pena que no tinguéssim un mapa aquí a la taula i li podria explicar quan confós està [(vostè)]

<C Ramón Espasa> [(desapareix)] o no desapareix la nacional dos?

<C Josep Borrell> No (<pronúncia emfàtica>)

<C Moderador> Senyor Borrell, [(breument, breument, vostè després senyor Molins, i hem de passar a un altre tema)].

<C Borrell> [(Sí, però ESCOLTI, senyor Espasa, (¿zzzz?))]

<C Ramón Espasa> Senyor Borrell, digui'm sí o no.

<C Moderador> Senyor Espasa.

<C Ramón Espasa> Digui'm sí o no, desapareix o no? [(Desapareix la nacional dos com a nacional?)]

<C Josep Borrell> [(No:, no desapareix la nacional dos)]. No:, naturalment que no desapareix. I miri, agafi un mapa (¿zzzz?) i ho mirarà.

<C Ramón Espasa> com pot ser que no desapareixi si s'està construint una autopista.

<C Josep Borrell> però no s'està contruint al nova, aquesta autopista?

<C Ramón Espasa> a sobre de la_ a sobre del trajecte.

<C Joaquim Molins> Continuarà quedant una nacional dos [(amb dos carrils i amb)]...

<C Josep Borrell> [Amb indignació] [(Senyor Espasa, per l'amor de Déu)]

<C Joaquim Molins> ...vint-i-cinc mil vehicles via d'intensitat mitja diària i, el que no vulgui o no pugui perquè s'atapeixen (¿zzzz?)

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Josep Borrell> Miri, és una pena que no tinguéssim un mapa aquí a la taula i li podria explicar quan confós està [(vostè)]
 <C Ramón Espasa> [(desapareix)] o no desapareix la nacional dos?
 <C Josep Borrell> No (<pronúncia emfàtica>)
 <C Moderador> Senyor Borrell, [(breument, breument, vostè després senyor Molins, i hem de passar a un altre tema)].
 <C Borell> [(Sí, però, escolti, senyor Espasa (¿zzzz?))]
 <C Ramón Espasa> Digi'm sí o no.
 <C Moderador> Senyor Espasa.
 <C Ramón Espasa> Digi'm sí o no, desapareix o no? [(Desapareix la nacional dos com a nacional?)]
 <C Josep Borrell> [(No:, no desapareix la nacional dos)]. No:, naturalment que no desapareix. I miri, agafi un mapa (¿zzzz?) i ho mirarà.
 <C Ramón Espasa> com pot ser que no desapareixi si s'està construint una autopista.
 <C Josep Borrell> però no s'està contruint al nova, aquesta autopista?
 <C Ramón Espasa> a sobre de la_ a sobre del trajecte.
 <C Joaquim Molins> Continuarà quedant una nacional dos [(amb dos carrils i amb)]...
 <C Josep Borrell> [Amb indignació] [(Senyor Espasa, per l'amor de Déu)]
 <C Joaquim Molins> ...vint-i-cinc mil vehicles via d'intensitat mitja diària i, el que no vulgui o no pugui perquè s'atapeixen (¿zzzz?)
 <C Josep Borrell> ESCOLTI, senyor Molins doni'm un cop de mà, aclare-li al senyor Espasa que no desapareix la nacional dos <somrient i en to cordial>.

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Moderador> Senyor [(Borrell, senyor, senyor Borrell. Senyor Molins, senyor Molins, sisplau)]
 <C Joaquim Molins> [(estem parlant de les eleccions pel parlament espanyol)]
 <C Moderador> Senyor Borrell, vostè m'ha recordat a mi que jo posi ordre però jo li he de recordar a vostè que també interromp quan els altres parlen.
 <C Josep Borrell> Però ESCOLTI, qui està interrompent en aquest moment és el senyor Molins.
 <C Moderador> Si, sí, d'acord, d'acord. Per això, [(parle, senyor Borrell, parle, senyor Borrell)].
 <C Josep Borrell> [(En aquest moment és una mica parcial, no li sembla?) No, és evident que estem en una situació... complicada econòmicament, arreu d'Europa, arreu d'Europa. Ahir vaig estar a Copenhague, a un consell de ministres de mig ambient, parlant de... medi ambient... i atur, i la preocupació és enorme a tot Europa sobre la degradació de relacions laborals i la degradació de la_ de l'empleo, de l'ocupació i de l'atur, no és un problema només espanyol.

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

-Borrell acusa el moderador de parcial, poc usual: escolti, per dirigir-se/protestar al moderador

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Serra> ...parlem d'Europa. Mireu, estem a Europa, la presidència espanyola ha estat un èxit i Espanya pesa i condiciona la política exterior europea cap a la Mediterrània i cap a Amèrica. Inclús ho condiciona tant que va crear els fondos de cohesió: i vam e:: obtenir més de dos bilions quatre-cents milions de pessetes i Felipe González va obtenir que la m(e)itat d'aquests diners vinguessin a Espanya. I quina va ser la reacció del Partit Popular, que diuen que és de centre? Clarament de dretes, la reacció dretana d'Aznar de dir-li pedigüeno, és a dir, pidolaire a José Mari_ ail a: Felipe González que estava obtenint un diner (<pronúncia emfàtica que diner>) que precisament ajudarà al pressupost fins i tot de la Generalitat [(a que no tinguin tant)] de dèficit, senyor_ senyor_

<C Moderador> [(Senyor Serra)]

<C Trias> [(O perquè se l'emporti algú amb un maletí)].

<C Serra> ...[(senyor_ senyor Trias)]_

<C Moderador > [(Senyor Serra)]

<C Serra> Senyor Trias, no parle (<pronúncia emfàtica>) vostè de maletins.

<C Trias> [(ESCOLTI, parlaré tant com vulga de maletins, m'entèn?)]

<C Serra> Senyor Trias, [(senyor Trias (<pronúncia emfàtica>), eh., han estat)] tan en contra de la defensa dels interessos d'aquest país, fent catastrofisme i reaccionant com els de dretes, [(dient pedigüeno (¿zzzz?) Europa)]_

<C Moderadora> [(Senyor Serra, sisplau, ha esgotat el seu temps i tenia la paraula el senyor)] Saura. [(Senyor Saura)].

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Serra> ...després d'un any en el que s'ha fet una reforma de la llei d'impostos de societats tan important (<pronúncia emfàtica tan important>) que ha considerat específicament el paper de les petites i mitjanes empreses, que els hi ha donat guanys (<pronúncia emfàtica que guanys>) que ja els hem estimat en més dos-cents mil milions de no recaptació, lo que no es pot venir és amb carta als Reis Mags de, eh., (a)nar donant, una altra vegada, reduccions d'impostos, perquè, senyor Trias, les coses s'han de sumar. Una campanya electoral no [(és allò (<pronúncia emfàtica>) de la demagògia)]

<C Trias> [(Si els que sumen són vostès)].

<C Serra> ...per anar proposant reduccions d'impostos. Els ciutadans_ [(els ciutadans que volen (<pronúncia emfàtica ciutadans sumen>) que es mantinguin les pensions, aquests ciutadans que tenen pensions no contributives,)]

<C Trias> [(Els que sumen són vostès, ESCOLTI, els que sumen són vostès, vostès sí que sumen)].

<C Moderador> [(Vagi acabant)].

<C Serra> ...[(que vostès van votar contra en la llei de pensions no contributives, aquests ciutadans que saben que els banquers (<pronúncia emfàtica que banquers>)],

<C Trias> Escolti, [(¿ zzzz?)]

<C Moderador> [(Senyor Trias, ja no pot ser)]

<C Serra>... que els presidents de la patronal (<pronúncia emfàtica que patronal>) [(els hi estan dient: "aquestes pensions s'han_ s'han de tallar")],

<C Trias> [(Però què diu? Però què diu? Però què diu?)]

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

<C Serra> ...després d'un any en el que s'ha fet una reforma de la llei d'impostos de societats tan important (<pronúncia emfàtica tan important>) que ha considerat específicament el paper de les petites i mitjanes empreses, que els hi ha donat guanys (<pronúncia emfàtica que guanys>) que ja els hem estimat en més dos-cents mil milions de no recaptació, lo que no es pot venir és amb carta als Reis Mags de, eh., (a)nar donant, una altra vegada, reduccions d'impostos, perquè, senyor Trias, les coses s'han de sumar. Una campanya electoral no [(és allò (<pronúncia emfàtica>) de la demagògia)]

<C Trias> [(Si els que sumen són vostès)].

<C Serra> ...per anar proposant reduccions d'impostos. Els ciutadans_ [(els ciutadans que volen (<pronúncia emfàtica ciutadans sumen>) que es mantinguin les pensions, aquests ciutadans que tenen pensions no contributives,)]

<C Trias> [(Els que sumen són vostès, escolti, els que sumen són vostès, vostès sí que sumen)].

<C Moderador> [(Vagi acabant)].

<C Serra> ...[(que vostès van votar contra en la llei de pensions no contributives, aquests ciutadans que saben que els banquers (<pronúncia emfàtica que banquers>)],

<C Trias> ESCOLTI, [(¿zzzz?)]

<C Moderador> [(Senyor Trias, ja no pot ser)]

<C Serra>... que els presidents de la patronal (<pronúncia emfàtica que patronal>) [(els hi estan dient: "aquestes pensions s'han_ s'han de tallar")],

<C Trias> [(Però què diu? Però què diu? Però què diu?)]

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Molins> [...] [(Compte)]
 <C Moderador> [(Acabi)]
 <C Molins> ...amb el Partit Popular! Compte amb el que ens porta aquesta majoria del PP, el PSC no (<pronúncia emfàtica>) ens defensarà, com no ho ha fet quan han tingut majoria absoluta, i, de veritat senyora Rahola, si de veritat el vot civil en la defensa de Catalunya, també en els anys que vénen (<somriu>) [les càmeres enfoquen Rahola] és Convergència i Unió. [...]
 <C Trias> ... Em vol escoltar amb respecte com jo l'hi (he) fet?
 <C Molins> Home! I tant, i tant.
 <C Trias> Molt bé. [(Doncs vostè_ Senyor Molins, respiri)].
 <C Molins> [(El_ el_ el respecte es mereix amb el que es diu)], també (<assenyalant-lo amb el dit>).
 <C Trias> Senyor Molins, miri, vostè a mi no em pot donar classes [(de catalanisme polític)]
 <C Molins> [(No, a vostè no ho pretenc, però al Partit Popular un grapat, al Partit Popular)]
 <C Trias> ...[(ESCOLTI, el Partit Popular_ el Partit Popular_ el Partit Popular)]
 <C Molins> ...[(un grapat, un grapat)]
 <C Trias> ...respecta la llengua, la història, la cultura, [(la cultura, respecta)]
 <C Molins> [(¿zzzz?) (¿poder?) no l'ha tingut.)]
 <C Trias> ...la llengua, la història, la cultura, tot (<pronúncia emfàtica>) el que forma el patrimoni comú dels catalans i el defensa (<pronúncia emfàtica>) tant o més que vo_ que vostès. Que es creu que es de vostès, això? Que es_ que vostè es creu que es de Convergència?
 <C Molins> No: (<rient>)

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Moderadora> [(Ha acabat el seu temps, senyor Serra.)] Ara té la paraula el senyor Trias de Bes.
 <C Trias> Si. E:ls socialistes i els convergents coincideixen amb un eslògan e:n aquesta última trama final de la campanya, en la recta final, que és aturar (<pronúncia emfàtica>) com sigui el PP. Bé, el PP no té un programa anticatalà ni antiautonomista (<pronúncia emfàtica anticatalà antiautonomista>). [(Escolti, se_ ESCOLTI, em deixa_ em deixa acabar? Jo li he escolt_ vol que l'hi ensenye?. Avere, un moment, miri [ha tret un programa del PP i l'ensenya], l'ocult (<pronúncia emfàtica>), eh:, és lo que vostès s'emporten a Suïssa, això sí que és ocult, això és un programa)]
 <C Serra> [(Té una actuació, el seu programa no el sabem. No..., programa... no, no sí el_ no el programa no ens l'ha ensenyat mai, lo que tenen és actuacions. Aquest_ aquest és l'ocult o és el de veritat?)]
 <C Moderador> [(¿zzzz?) Senyor Serra)]

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

<C Ribó> Això no és veritat, perquè la llei_ la llei [(¿zzzz?)]
 <C Moderador> [(¿Senyor Ribó ...?), després].
 <C Pujol> [(No, no, perdoni, si això és la_ absolutament veritat. Hi ha les comissaries de Santa Coloma de Farnès, de Ripoll... que no hi eren, no?)] Bé, no, jo crec que hauríem de posar una mica les coses en el seu punt, perquè és clar, en aquest tipus de debat, al qual és molt difícil allargar-se, doncs, un diu una frase i sembla que allò va a missa?, no? Però ESCOLTI, miri, tres coses volia posar al seu punt: primer, vostè ara., senyor Nadal, no sé si parla d'adaptació, reforma, però, vagi, (¿utilitzo?) aquesta paraula de la reforma [(de l'Estatut)].
 <C Nadal> [(Reforma, reforma)].
 <C Pujol> ... i encara que vostè ja sap lo que li vaig a dir, com que hi ha molta gent que no ho ha sentit encara [(jo (¿zzzz) sí_)]
 <C Nadal> [(Ja ho ha avisat, ja ha avisat [(¿zzzz?)])].
 <C Pujol> ...però com que: [(lo)]
 <C Nadal> ...[(no)].
 <C Pujol> ... fonamental que hem de tenir és credibilitat (<èmfasi sil·làbic>)
 <C Nadal> Sí.
 <C Pujol> i vostè sobre això no en té, senyor Nadal, perquè (¿zzzz?)

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Exemple interessant per a la combinació i les pauses

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Vidal-Quadras> ...vostè va posar el freno de mà i va dir: "Oh, no, jo no_ no volia dir això, en realitat...". Miri, senyor Pujol,
 <C Moderadora> No, no, senyor Vidal-Quadras, ss_ és que li ha acabat el temps, [(han passat de sobra els seus dos minuts)].
 <C Vidal-Quadras> [(És que em sembla que no ho ha_)] em sembla que no ho ha acabat d'entendre encara [riure del públic].
 <C Moderadora> Suposem que si [rient], li contestarà de seguida.
 <C Vidal-Quadras> Sí? Bueno [pronuncia "bueno"], no sé.
 <C Moderadora> Senyor Pujol.
 <C Pujol> [Somriu] No, ESCOLTI miri [(eh?)]
 <C Colom> [(¿zzzz?)]
 <C Moderadora> Després, de seguida, sí.
 <C Pujol> Escolti, (<mirant la Moderadora que és a la banda oposada a Vidal-Quadras>), em permetrà que eh:, si després tinc temps contestaré això (<assenyala amb les dues mans cap on és Vidal-Quadras>), perquè com que ell em diu que jo [rient] potser no ho entenc [(doncs, necessito molt de temps per (¿zzzz?) (<gest amb la mà alçada cap a Vidal-Quadras per aturar-lo)], necessito molt de temps per assimilar-ho)].

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

<C Moderadora> [(Senyora Rahola, senyora Rahola, sisplau)].
 <C Rahola> ...I el GAL va existir, eh?
 <C Serra> ...que_ i li recomano que llegeixi l'article pòstum de la darrera víctima d'ETA. [(Llegeixi's l'article que havia escrit, abans de que el mateixin, Paco Tomás y Valiente)].
 <C Rahola> [(Txxxs! Home, no! ESCOLTI, miri)],
 <C Trias> [(¿zzzz?) manipulador)].
 <C Rahola> ...no sigui_ per favor_ que:_ Com pot arribar a ser tan frívol? Home! No jugui amb això, carall. Ja he llegit Tomás y Valiente, [(ja l'he llegit)].
 <C Moderador> [(Senyora Rahola, sisplau, senyora Rahola)].

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Teresa Sandoval>(¿zzzz?)
 <C Jordi Pujol> Bé, jo en tot cas li prego que faci repassada... que faci aquesta repassada en el sentit que li deia, no? Després, respecte a les intervencions que han fet el senyor Colom i el senyor, més o menys una mica tothom, no? Escoltin, jo no els he citat mai. Vull dir, vostès s'han atribuït que pensava en vostès, i a lo millor no hi pensava, escolti, vull dir, no
 <C Aleix Vidal-Quadras> només hi somiava. [Riu el públic]
 <C Jordi Pujol> trobo que són una mica pretenciosos pensar que pensava_ Bé, ESCOLTI, escolti, escolti, bueno,
 <C Àngel Colom> Senyor Pujol [(l'altre dia al Palau (¿zzzz?))]
 <C Jordi Pujol> [(¿zzzz?))] allò del setanta-vuit diputats que ens atribueix ja m'agradaria, però que em sembla una operació de desmobilització de vostès. Però bé,
 <C Àngel Colom> (¿zzzz?)
 <C Jordi Pujol> escolti una cosa, no, vostès interpretin el que vulguin, nosaltres diem el que diem, ni més ni menys, no? I això de que nosaltres hem de fer un plantejament que pugui ser assumit si no per la totalitat, per la gran majoria del poble català ho hem dit sempre, sempre (<pronúncia emfàtica>)
 <C Àngel Colom> també nosaltres
 <C Jordi Pujol> perdoni, perdoni, però és que ara estem dient el que dic jo.
 <C Àngel Colom> d'acord

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

<C Colom> ...Socialista durant aquests últims, doncs, 13, 14, 15 anys, bé, ha portat una política, en relació a l'autogovern de Catalunya, que no té res a veure en el que diu vostè. Aleshores, jo, és clar, no entenc com ara vostè pot dir això quan ha tingut tant de temps, sobretot molt de temps de majoria absoluta, per aconseguir-la, per traspasar el trànsit, totes aquelles seixanta-quatre competències de serveis pendents, entre les quals l'INEM, tot allò que hauria donat gruix econòmic i gruix social a l'Estatut, millora substancial de l'autogovern. Vostè no pot venir ara dient "jo no sóc d'eixe món". No.; vostè és d'aquells també. És el seu [(partit. No, no)],

<C Nadal> [(D'aquest. D'aquest, d'aquest i d'aquest (<pega colpets a la taula amb els dits>))].

<C Colom> ...per això. Justament d'aquest, vostè ara celebros, sincerament, que em dinguí que ara vol modificar l'Estatut. ESCOLTÍ'M, mm, li va dir això a n el senyor González? Sí? I, eh.; li va dir que sí que ho faria?

<C Nadal> I tant.

<C Colom> Però és que ara poder ja no podrà, sap?

<C Nadal> Ho vorem.

<C Colom> [(Ho hauria d'haver encetat.)]

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Pregunta retòrica
Apreciació subjectiva

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

<C Colom> [...] Tot això, senyor Pujol, és fracàs de la política de suport del PSOE, i tot això, senyor Nadal, és fracàs dels seus companys de Madrid i, per tant, en part (<pronúncia emfàtica>), fracàs també seu. Llavors jo trobo molt bé que vosè_ vostè corregeixi de l'onze de setembre cap aquí i ara digui que vol actualitzar, doncs va, som-hi. Però ESCOLTI'M, eh; fem una mica de balanç, de tot això, i veurà com té molt poca, i en això sí que coincideixo amb el senyor Pujol, credibilitat a l'hora de plantejar aquesta reforma. I, escolti'm (<asenyala Nadal amb el bolígraf que duu a la mà>), si la planteja seriosament, com a mínim el que pot fer és que el seu programa l'inclogui.

<C Nadal> (¿zzzz?)

<C Colom> Ja l'ha inclòs? L'ha inclòs després de sortir en la Vanguardia?

<C Nadal> No, ja hi és, ja hi és.

<C Colom> Vostè la va incorporar després de (¿zzzz?) ?

<C Nadal> Vostè es fia més de La Vanguardia que del programa?

<C Colom> Home no! Jo vaig veure que era molt clar i ningú ho desmentia, això. Ara ho desmenteix? Ho ha incorporat, la reforma de l'Estatut? Celebro. I ce_ celebraria [(que això fos així.)]

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Moderador> [(Hauria d'acabar, senyora Rahola)].

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Moderadora> [(Després, senyor Trias)] de Bes.
 <C Serra> ...no pot parlar de credibilitat. Miri, al seu programa diuen que crearan un ministeri del Medi Ambient
 <C Trias> Sí
 <C Serra> Bé, sap vostè com li diuen al conseller del medi ambient al govern autònom de Múrcia, que és del PP?
 <C Trias> (<riu>) [(ESCOLTI'M, vol que li digui_ vol que li digui_)] vostè, vol que li contesti?
 <C Serra> (Esperi, sap com li diuen al conseller del Medi Ambient del govern autònom de la) (Rioja?
 <C Trias> (Vol no fer demagògia, senyor Serra?))
 <C Serra> No, no, (sap, sap com es diu el conseller del Medi Ambient d'Astúries? Bé) , esperi's,
 <C Trias> (Jo li contestaré, jo li contestaré quan em toqui, jo li contestaré)

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling <C Moderador> Vagi acabant.

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling <C Moderador> Vagi acabant.
<C Rahola>... [(l vostès no)] només no ho han resolt, sinó que han estat els artífexs d'aquest espoli terrible que ha produït, que hi ha aquí a Catalunya. Europa: ESCOLTI'M, a Europa els nostres consellers defensant, com fan els lands alemanys, està inventat això, caram, (o) sigui, escolti'm, vostès estan anys governant, els fa por el PP, clar que no es fa cap mena de gràcia, el PP els resulta prunda_ profundament antipàtic com a partit per governar l'Estat. [(Però, escolti'm, vostès governant han estat un desastre)],
<C Moderadora>[(Senyora Rahola, acabi, sisplau)]

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

<C Molins> [(¿zzzz?)]
 <C Rahola>...donaven llicències de les grans superfícies. Però el senyor Serra_ Perquè clar, el senyor Serra ja entenc que tants anys a fer política espanyola li costa recordar que és un candidat català, eh? Senyor Serra? I fóra bo que ho tornés a recordar. Vostè diu: "ha anat molt bé Europa per a Espanya" I ja entenc que ho digui en aquest temes. Per Catalunya també? Per l'avellana de Reus ha anat bé? Allò, els seus ministres actuant en clau d'interessos espanyols però mai no en clau d'interessos catalans. Per la poma de Lleida, ha anat bé, per exemple? I per l'ametlla, per exemple, de les Illes Balears? Perquè jo vull_ Escolti'm, això se sent i es veu a la gran nació catalana, illes i País Valencià. Sapiguen que l'espoli fiscal a les illes i al País Valencià és encara més alt que a Catalunya. I això, escolti'm, vostès han estat claus però no ha semblat que els hi preocupés.
 <C Moderador> Vagi acabant.
 <C Rahola>... [(I vostès no)] només no ho han resolt, sinó que han estat els artífexs d'aquest espoli terrible que ha produït, que hi ha aquí a Catalunya. Europa, escolti'm, a Europa els nostres consellers defensant, com fan els lands alemanys, està inventat això, caram. (O) sigui, ESCOLTI'M, vostès estan anys governant, els fa por el PP, clar que no es fa cap mena de gràcia, el PP els resulta prunda_ profundament antipàtic com a partit per governar l'Estat. [(Però, escolti'm, vostès governant han estat un desastre)],
 <C Moderadora>[(Senyora Rahola, acabi, sisplau)]

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Trias> ...Senyor Serra, el Partit Popular, el Partit Popular, si guanya el senyor Aznar, promourà un pacte autonòmic, per tal de que les autonomies tinguin un sistema de finançament eficaç (<pronúncia emfàtica>) i que sigui definitiu (<pronúncia emfàtica>) i que ademés es estableixi la coresponsabilitat (<pronúncia emfàtica>) fiscal, perquè en aquests moments no hi ha un sistema de coresponsabilitat (<pronúncia emfàtica>) fiscal, està tot el dia, sempre, any rere any, pidolant. Per exemple, [(Convergència i Unió ara vol que se li doni 250.000 milions de pessetes)]

<C Moderadora> [(Senyor Trias de Bes, senyor Trias de Bes hauria d'anar acabant (<pronúncia emfàtica hauria acabant>))]]]

<C Molins> No, no, [(jo_ (¿zzzz?), Catalunya, per a Catalunya diuen que sí. Curiosament diuen, per a tothom els baixarem, però a Catalunya, si volen més diners, que pugen els impostos, no?)]

<C Trias> [(ESCOLTI'M_ No, un moment_ No ho farem)].

<C Molins> ...[(Això ho va dir el senyor Cristóbal Montoro, ho va dir el senyor Rajoy [(¿zzzz?) el senyor Rajoy]]

<C Trias> [(Però podré acabar?)]

<C Rahola> [(¿zzzz?)]] [Parlen tots alhora i no s'entén el que diuen]

<C Moderadora> A veure, senyor_ [(El senyor Trias de Bes)].

<C Trias> [(És que no puc acabar)]

<C Moderadora>...deu segons més a causa de les interrupcions que ha tingut [(a l'hora:_ quan parlava)]

<C Trias> [(Si, deixi'm acabar)]

<C Moderadora> ...deu segons més i, sisplau (<pronúncia emfàtica>), [(acabi ja)].

<C Trias> [(Sí)], menys de 10 segons. [(Miri.)]

<C Moderadora> [(Menys, perfecte)]

<C Trias> ...un sistema que implanti la coresponsabilitat fiscal, que vol dir, que vol dir,

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Molins> Sí, home, sí, és el que ha dit el senyor Montoro i el senyor Rajoy, i el senyor Rajoy. Potser vostè no ho sap, però el senyor Rajoy ha dit exactament això. Catalunya està en aquest [(moment en un dèficit fiscal.)]
 <C Trias> Per favor, estudiï-ho. Vostè no sap lo que [(és la coresponsabilitat fiscal. I tant)],
 <C Moderador> [(Senyor Trias de Bes, sisplau,)] deixi acabar.
 <C Molins> ... i tant, i tant, el que no ho sap potser és vostè. Jo ho sé perfectament. Catalunya avui té un dèficit fiscal i vostès la solució que donen_ és a dir, que paga més del que rep, i vostès la solució que donen és que pugem els impostos a[((zzzz?). ESCOLTI'M, el PSC, el PSC no ens defensarà)]
 <C Trias> [(El que té és un dèficit públic que han creat vostès.)]
 <C Rahola> [(No, no, té un espoli fiscal més que dèficit, espoli fiscal (<pronúncia emfàtica espoli fiscal>))]
 <C Molins>... senyor Serra. Vostè ho acaba de dir. El PSC no ens defensarà. El senyor, el senyor Felipe González va dir això, va esperar uns anys a dir això. I va dir-ho, exactament (<pronúncia emfàtica>), en l'acte d'investidura en el qual sense els nostres vots no era investit. [(Per tant, no és_)]

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Josep Borrell> ...vostè fa els càlculs excluint Telefònica.
<C Joaquim Molins> [Amb to d'indignació] ...no home no home, no em posi les inversions en telecomunicacions.
<C Josep Borrell> I per què no les tinc que posar? No és veritat, no és veritat.
<C Joaquim Molins> Les fa una companyia privada que rentabilitzarà les seves inversions, i per (ai)xò les fa, perquè en aquí les rendabilitzarà. Per tant, això no s'ha de posar en benefici de l'Estat, això no és inversió de l'Estat. Això no és inversió de l'Estat, [(això és inversió d'una empresa privada, que es diu Telefònica, que tindrà i farà rentabilitat de les seves inversions)].
<C Josep Borrell> [(No és veritat. ESCOLTI'M, miri, senyor Molins, demano una mica de serietat, senyor Molins, una mica de serietat)].
<C Molins> Tota la que vulgui.
<C Josep Borrell> Telefònica és_
<C Joaquim Molins> Digui'm si és cert o no és cert que el ministeri d'obres públiques no ha invertit a Catalunya més enllà del deu per cent.

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Rafael Ribó> com està el Crustat?
 <C Jordi Pujol> El Crustat sí senyor
 <Rafael Ribó> [(Està bé?)]
 <C Moderadora> [(sa_ sa_, saben què passarà? Que acabarem)]
 <C Jordi Pujol> [(no, no, ara, a partir d' ara)] podem assegurar que no serà més descrustat, que no serà més
 <C Rafael Ribó> sí, però com ha quedat el Crustat?
 <C Jordi Pujol> no, perdoni, miri, fa molts anys que es deien moltes cos_, ara ha intervingut la Generalitat i ara el podem salvar, no perdoni, [(i ara ho podem salvar, sí senyor)]
 <C Rafael Ribó> [(el Crustat? Les restes)]
 <C Jordi Pujol> no, no, escolti, no tan restes per de fet [(¿zzzz?)]
 <C Raimon Obiols> [(Però ESCOLTIN, em permeten una interrupció?)], sisplau
 <C Moderadora> [(ens estem cenyint només a, ens estem cenyint només a una qüestió)]
 <C Raimon Obiols> [(em permeten una interrupció, sisplau?)] Estem fent un debat
 <C Jordi Pujol> sí, sí
 <C Raimon Obiols> estem fent un debat, és un debat que ha estat ordenat en blocs, jo tinc un interès a comunicar a la opinió pública de Catalunya quines són les nostres propostes [(de govern sí tenim una majoria de governar)]

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Serra> [...] Miri, quan un partit polític, senyor Trias, diu (<pronúncia emfàtica>) que baixarà els impostos, diu que baixarà (<pronúncia emfàtica>) les cotitzacions socials i, sobretot, diu que baixarà els impostos als més rics, està dient (<pronúncia emfàtica>), perquè els ciutadans d'aquest país són maduros [la o pronunciada u] i ho saben això, està dient que tard o aviat, perquè m(e)itad de la despesa pública és despesa social, hi haurà retall (<pronúncia emfàtica>) de la política social. [(Amb aquest (<pronúncia emfàtica>) descens d'impostos_ amb aquest descens d'impostos..., sí)].

<C Saura> [(Senyor Serra, quan es fa (¿zzzz?) senyor Serra, quan es fan contractes laborals)], quan es fan contractes laborals [(sense prestacions socials, això és d'esquerra?)]

<C Moderadora> [(Senyor Saura, dos segons)], deixi acabar la frase. [(Els_)]

<C Serra> [(Jo)] demano...

<C Moderador> Sí, sí, sí.

<C Serra> MIREU, quan es fan rebaixes d'impostos que com a màxim (<pronúncia emfàtica impostos màxim>) poden afectar a cent mil contribuents d'aquest país, nosaltres diem que preservar (<pronúncia emfàtica>) l'estat del benestar és fer el que nosaltres volem fer: si som 39 milions, legislar (<pronúncia emfàtica>) i governar (<pronúncia emfàtica>) pels 39 milions, però sobretot pels trenta-vuit milions nou-cents mil (<pronúncia emfàtica però mil>) [(que guanyen menys de 10 milions de pessetes. D'aquesta manera)],

<C Saura> [(Senyor Serra, senyor Serra, senyor Serra, que el..., senyor_ que el PP, sisplau_)] [mira els moderadors i alça el dit]

<C Serra> ...d'aquesta manera, d'aquesta manera, es preservaria l'estat del benestar.

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling <C Moderadora> ...sí, sí, a més a més la seva intervenció.
<C Jordi Pujol> Ara voldria poder parlar dels temes. Miri, en primer lloc, cosa que, per altra banda, ja era previsible, veig que la prioritat d'alguns dels meus col·legues fonamentalment és criticar el govern, cosa que ja, bé, també és una prioritat. També he de dir que, és clar, eh, jo: vostès tenen deu minuts, teòricament, i jo en tinc dos per contestar-los tots vostès, em permetan que els contesti globalment, i que no els contesti pas a tot. Clar, a base d'aquesta crítica, a base d'aquella acció concreta, això no ha anat bé, això no ha anat bé, imagini's si se'n poden dir de coses, d'afirmacions no demostrades. Bé, per tant, jo intento contestar d'una manera molt global, per exemple, de la següent manera: home, MIRI, l'any vuitanta-tres, Catalunya, la renda mm per càpita a Catalunya, si la: comunitària era cent, la renda per càpita a Catalunya era vuitanta-quatre, i en l'any noranta era noranta-set, per tant... no es pot dir és que hem crescut perquè tothom ha crescut, no, nosaltres hem crescut molt més, i això deu ser mèrit d'algú.; de molta gent, de tot el país, però evidentment també del govern de la Generalitat. O bé una altra cosa, aquests últims anys, la Comunitat Econòmica Europea ha crescut, aproximadament, un tres per cent, anyal, l'estat espanyol, un quatre per cent, anyal, a grosso modo, i nosaltres un cinc. Bé, això és una diferència clara

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Rafael Ribó> com està el Crustat?
<C Jordi Pujol> El Crustat si senyor
<Rafael Ribó> [(Està bé?)]
<C Moderadora> [(sa_ sa_, saben què passarà? Que acabarem)]
<C Jordi Pujol> [(no, no, ara, a partir d' ara)] podem assegurar que no serà més descrustat, que no serà més
<C Rafael Ribó> sí, però com ha quedat el Crustat?
<C Jordi Pujol> ...No, perdoni, MIRI, fa molts anys que es deien moltes cos_, ara ha intervingut la Generalitat i ara el podem salvar, no perdoni, [(i ara ho podem salvar, si senyor)]
<C Rafael Ribó> [(el Crustat? Les restes)]
<C Jordi Pujol> no, no, escolti, no tan restes per de fet [(¿zzzz?)]
<C Raimon Obiols> [(Però escoltin, em permeten una interrupció?)], sisplau
<C Moderadora> [(ens estem cenyint només a, ens estem cenyint només a una qüestió)]

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Colom> ...és un problema que tenim sobre la taula, que tinc la sensació que entre tots plegats quan arriba la campanya electoral podem confondre els ciutadans. Igualment que amb el tema de les competències, que: el senyor Pujol diu: "Hem tingut tres passos importants". Senyor Pujol, han seguit bastant menors els tres passos. D'acord que hem aconseguit algunes (<pronúncia emfàtica>) qüestions en relació al desplegament dels mossos, però: tot allò que van aconseguir en eixe moment amb molts interrogants, ara estem fent marxa enrere, i_ i en relació_

<C Pujol> En relació a què? [en veu baixa]

<C Colom> Home, doncs MIRI, la pròpia Secretària d'Inte_ d'Estat de l'Interior va dir clarament que aquí no hi hauria ni un sol guàrdia civil, ni un sol policia que marxés de les comarques.

<C Pujol> Va rectificar, [(va rectificar)].

<C Colom> [(Va rectificar dient) que es concentrarien tots en casernes [(en algun lloc de la comarca. No clar en les carsernes)]

<C Pujol> [(No, no va dir (ai)xò. No va dir-ho)].

<C Colom> ...que estan en [(ruïnes, evidentment que marxaran)].

<C Pujol>[(Perdoni. No va dir (ai)xò)].

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Pujol> ...és que: lo que passa, i amb això també he de criticar amb alguns altres com, per exemple, el seu bon amic Julio Anguita i e:l la gent del Partit Popular, perquè sempre plantegen de que tot el que hem plantejat nosaltres, diuen ells, només ho hem fet en benefici de Catalunya, hi han coses que només les hem fetes en benefici de Catalunya, molt_

<C Ribó> Digui'n una.

<C Pujol> moltes d'altres no. Una cosa que només hem fet en benefici de Catalunya? La:_ MIRI, doncs la modificació del model_ model policial.

<C Ribó> Això no és veritat, perquè la llei_ la llei [(¿zzzz?)]

<C Moderador> [(¿Senyor Ribó ...?), després].

<C Pujol> [(No, no, perdoni, si això és la_ absolutament veritat. Hi ha les comissaries de Santa Coloma de Farnès, de Ripoll... que no hi eren, no?)] Bé, no, jo crec que hauríem de posar una mica les coses en el seu punt, perquè és clar, en aquest tipus de debat, al qual és molt difícil allargar-se, doncs, un diu una frase i sembla que allò va a missa?, no? Però escolti, miri, tres coses volia posar al seu punt: primer, vostè ara:, senyor Nadal, no sé si parla d'adaptació, reforma, però, vagi, (¿utilitzo?) aquesta paraula de la reforma [(de l'Estatut)],

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling
<C Vidal-Quadras> [(Jo, miri_ Ay! bueno)]
<C Moderadora> Un segon.
<C Vidal-Quadras> Jo pensava que n'hi havia torn lliure ara.
<C Nadal> Jo no havia demanat e:l_ però [(vagi, no, no estic encantat, eh?)].
<C Vidal-Quadras> [(Sí que ara el senyor, el senyor Nadal estava tranquil)] i tal, si vol ja, (<fa gestos amb les mans indicant que ja parla ell>) [el públic riu] ja ho dic jo. [(Tampoc es tracta de pertubar-lo)].
<C Moderadora> [(Un segon, no, no, senyor Vidal-Quadras)], la tenia demanada, doncs (<riure generalitzat>) [(Són molt cortesos)].
<C Vidal-Quadras> Si. A veure, miri, jo ho explicaré d'una manera molt senzilla, tant senzilla que fins i tot ho entendrà el candidat convergent (<riure generalitzat dels convidats>). MIRI, eh:, és_ és una cosa que a mi em preocupa perquè tinc un dubte sobre això i és si el senyor Pujol entén com funciona una economia moderna o no ho entén, o si fa veure que no ho entén, perquè li interessa. Fa pocs dies el senyor Pujol va fer una proposta que va sorprendre a molta gent. I entre d'altres va sorprendre...

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling <C Moderadora> No, no, senyor Vidal-Quadras, ss_ és que li ha acabat el temps, [(han passat de sobra els seus dos minuts)].
<C Vidal-Quadras> [(És que em sembla que no ho ha_)] em sembla que no ho ha acabat d'entendre encara [riure del públic]."/>

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

<C Vidal-Quadras> ...vostè va posar el freno de mà i va dir: "Oh, no, jo no_ no volia dir això, en realitat...". Miri, senyor Pujol,
 <C Moderadora> No, no, senyor Vidal-Quadras, ss_ és que li ha acabat el temps, [(han passat de sobra els seus dos minuts)].
 <C Vidal-Quadras> [(És que em sembla que no ho ha_)] em sembla que no ho ha acabat d'entendre encara [riure del públic].
 <C Moderadora> Suposem que si [rient], li contestarà de seguida.
 <C Vidal-Quadras> Sí? Bueno [pronuncia "bueno"], no sé.
 <C Moderadora> Senyor Pujol.
 <C Pujol> [Somriu] No, escolti MIRI,(eh?)
 <C Colom> [(¿zzzz?)]
 <C Moderadora> Després, de seguida, sí.
 <C Pujol> Escolti, (<mirant la Moderadora que és a la banda oposada a Vidal-Quadras>), em permetrà que eh:, si després tinc temps contestaré això (<assenyala amb les dues mans cap on és Vidal-Quadras>), perquè com que ell em diu que jo [rient] potser no ho entenc [(doncs, necessito molt de temps per (¿zzzz?) (<gest amb la mà alçada cap a Vidal-Quadras per aturar-lo)], necessito molt de temps per assimilar-ho)].

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

<C Josep Borrell> I entre Lleida, i entre Lleida i Barcelona. No, no em diguin que no s'ha fet tot el que es tenia que fer, que ho sé bastant millor que vostès, perquè miro el mapa cada dia i vec: "això encara no ho han fet". És veritat que quede moltíssim per fer, però és molt d'agrair que els meus opositants polítics em pesin diguent en el debat sobre les infraestructures "s'ha fet molt". S'ha fet molt en rodalies, ham doblat el número de viatgers en rodalies, en tres anys s'ha multiplicat per dos. Bueno ['o' pronunciada 'o'], es pot fer més i es farà més, però no està mal, no? En tres anys multiplicar per dos el número de viatgers, és un rècord històric. Es té que fer el Barcelona-València, l'ham declarat prioritari. Per nosaltres és avui en dia més prioritari encara que no pas l'alta velocitat Madrid-Barcelona, perquè és un corredor de gran tràfec. Senyor Es_ Espasa, el Madrid-Barcelona amb alta velocitat tampoc és rentable, des del punt de vista (¿zzzz?).

<C Ramón Espasa> Molt més, molt més que el Madrid-Sevilla.

<C Josep Borrell> Pues [pronúncia pos] MIRI, jo no li aconsellaria que posés els cèntims com a accionista privat ni amb l'un ni amb l'altre, la diferència és molt més petita del que sembla. De totes maneres, eh la opció Madrid-Sevilla

<C Ramón Espasa> Vostè sap que el Madrid-Sevilla han buidat l'avió, han buidat els autobusos i per (ai)xò tenen el vuitanta per cent d'ocupació dels AVE. I, i l'aeroport de Sevilla està buit, l'aeroport de Sevilla està buit perquè tothom va amb l'AVE, i els autobusos van buits.

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Ramón Espasa> [(no_ no_ no, no, no, no la nacional dos té que ser gratuïta)] i ara hi haurà un tros que des(a)pareix i [(hi haurà una autopista)]...

<C Josep Borrell> [(No:, no, senyor)]

<C Ramon Espasa> ...que o pagaràs o no hi aniràs.

<C Josep Borrell> Miri, és una pena que no tinguéssim un mapa aquí a la taula i li podria explicar quan confós està [(vostè)]

<C Ramón Espasa> [(desapareix)] o no desapareix la nacional dos?

<C Josep Borrell> No (<pronúncia emfàtica>)

<C Moderador> Senyor Borrell, [(breument, breument, vostè després senyor Molins, i hem de passar a un altre tema)].

<C Borell> [(Sí, però, escolti, senyor Espasa (¿zzzz?))]

<C Ramón Espasa> Senyor Borrell, digui'm sí o no.

<C Moderador> Senyor Espasa.

<C Ramón Espasa> Digui'm sí o no, desapareix o no? [(Desapareix la nacional dos com a nacional?)]

<C Josep Borrell> [(No:, no desapareix la nacional dos)]. No:, naturalment que no desapareix. I MIRI, agafi un mapa (¿zzzz?) i ho mirarà.

<C Ramón Espasa> com pot ser que no desapareixi si s'està construint una autopista.

<C Josep Borrell> però no s'està contruint al Nova, aquesta autopista?

<C Ramón Espasa> a sobre de la_ a sobre del trajecte.

<C Joaquim Molins> Continuarà quedant una nacional dos [(amb dos carrils i amb)]...

<C Josep Borrell> [Amb indignació] [(Senyor Espasa, per l'amor de Déu)]

<C Joaquim Molins> ...vint-i-cinc mil vehicles via d'intensitat mitja diària i, el que no vulgui o no pugui perquè s'atapeixen (¿zzzz?)

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Serra>Però m'interessa centrar-me amb l'exigència de credibilitat del senyor Trias de Bes. El senyor Trias de Bes demana credibilitat però no m'ha contestat quan jo li he dit com s'ho faran si baixen els impostos als més rics, 700 mil milions de pessetes, si baixen les cotitzacions socials, per mantenir l'estat del benestar (<pronúncia emfàtica però benestar>). No veuen que això és impossible? No contesta <en> aquesta pregunta. I no pot parlar_

<C Trias> [(¿zzzz?)]

<C Moderadora> [(Després, senyor Trias)] de Bes.

<C Serra> ...no pot parlar de credibilitat. MIRI, al seu programa diuen que crearan un ministeri del Medi Ambient

<C Trias> Sí

<C Serra> Bé, sap vostè com li diuen al conseller del medi ambient al govern autònom de Múrcia, que és del PP?

<C Trias> (<riu>) [(Ecoliti'm, vol que li digui_ vol que li digui_)] vostè, vol que li contesti?

<C Serra> [(Esperi, sap com li diuen al conseller del Medi Ambient del govern autònom de la) (Rioja?

<C Trias> [(Vol no fer demagògia, senyor Serra?)]

<C Serra> No, no, [(sap, sap com es diu el conseller del Medi Ambient d'Astúries? Bé)], esperi's,

<C Trias> [(Jo li contestaré, jo li contestaré quan em toqui, jo li contestaré)]

<C Moderador> [(Acabi)], senyor Serra.

<C Serra> ...acabaré.

<C Trias> Això és demagògia pura,

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions Ve precedit d'un escolti..."/>

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling <C Trias> [(No faci demagògia)].
<C Rahola> ...Miri, escolti'm, demagògia vostès, quan no parlen de què volen fer amb la llengua a [[Catalunya. Per què no en lloc de callar]],
<C Trias> [(No faci demagògia, no faci demagògia)].
<C Rahola>...perquè a mi em sembla que:_ MIRI, en el fons el senyor Vidal- Quadras m'agrada més quan, clarament (<pronúncia emfàtica>), ens diu que vol crear un problema social a Catalunya i convivencial amb la llengua. En canvi, vostè diu allò de que avui no toca, —ha creat escola el senyor Pujol, [(perquè diu que no toca)].

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Molins> ...[(Això ho va dir el senyor Cristóbal Montoro, ho va dir el senyor Rajoy [(¿zzzz?) el senyor Rajoy])]
 <C Trias> [(Però podré acabar?)]
 <C Rahola> [(¿zzzz?)] [Parlen tots alhora i no s'entén el que diuen]
 <C Moderadora> A veure, senyor_ [(El senyor Trias de Bes)].
 <C Trias> [(És que no puc acabar)]
 <C Moderadora>...deu segons més a causa de les interrupcions que ha tingut [(a l'hora:_ quan parlava)]
 <C Trias> [(Sí, deixi'm acabar)]
 <C Moderadora> ...deu segons més i, sisplau (<pronúncia emfàtica>), [(acabi ja)].
 <C Trias> [(Sí)], menys de 10 segons. [(MIRI,)]
 <C Moderadora> [(Menys, perfecte)]
 <C Trias> ...un sistema que implantí la coresponsabilitat fiscal, que vol dir, que vol dir, coresponsables (<pronúncia emfàtica>), per l'exempció i per la despesa. Això és un sistema nou i aquest sistema l'hem d'establir per finançar totes (<pronúncia emfàtica totes>) les comunitats autònomes, i Catalunya també. I (<pronúncia emfàtica>) Catalunya amb aquest sistema tindrà menys [(finançament.)]

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling <C Trias> [(No faci demagògia)].
<C Rahola> ...MIRI, escolti'm, demagògia vostès, quan no parlen de què volen fer amb la llengua a [(Catalunya. Per què no en lloc de callar)],
<C Trias> [(No faci demagògia, no faci demagògia)].
<C Rahola>...perquè a mi em sembla que:, miri, en el fons el senyor Vidal- Quadras m'agrada més quan, clarament (<pronúncia emfàtica>), ens diu que vol crear un problema social a Catalunya i convivencial amb la llengua. En canvi, vostè diu allò de que avui no toca, —ha creat escola el senyor Pujol, [(perquè diu que no toca)].

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Moderadora> Té la paraula el senyor Saura.
 <C Saura> Si: jo penso que: el tema del terrorisme és suficientment (<pronúncia emfàtica>) difícil i complicat, senyor Trias, perquè:, eh:, el Partit Popular n'hagi fet d'això electoralisme. Perquè, quan vostès han fet propostes_
 <C Trias> És que no en fem, [(d'electoralisme)].
 <C Saura> [(Si, MIRI)], miri, [(el Pacte d'Ajuria Enea_)]
 <C Trias> [(Estem parlant de terrorisme com vostès)].
 <C Moderador> [(Senyor Trias)], ara és vostè el que ha de deixar l'altre [(parlar, sisplau)].
 <C Saura> [(Senyor Trias de Bes)], sap en què es basa el Pacte d'Ajuria Enea? En que cap partit farà propostes unilaterals.
 <C Trias> Si, clar.

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling <C Rahola> [(Jo:)] vaig estar ahir al País Basc, vaig estar ahir en un acte amb Euskal Alkartasuna amb el senyor Carlos Garaikoetxea i allà mateix els hi vaig dir a la gent d'ETA que deixessin de matar. Des de l'independentisme democràtic [s'assenyala ella mateixa], des de la gent que per via ordenada i pacífica i tranquil·la, volen arribar a que Catalunya sigui independent, reclamem (<pronúncia emfàtica>) als criminals que deixin de matar, que deixin de posar, per tant, damunt de la taula el terror. Dit això, però, a mi em fa una por terrible que passem de la llei Corcuera, que va ser una autèntica fractura democràtica, a la llei Álvarez Cascos, que, déu-n'hi-do, tornarà a ser també regressiva en matèria del que ha de ser la defensa de l'estat de dret. MIRIN, escolti'm, ni batalló bascoespanyol ni GAL, eh.? Ni fractura democràtica per la via d'uns_ d'algunes eh.; interpretacions repressives de la llei ni (<pronúncia emfàtica>) per l'altra via. El problema del terrorisme passa, primer, pels partits polítics bascos i el seu Pacte d'Ajuria Enea, és fonamentalment un gran acord (<pronúncia emfàtica pels acord>) i una gran complicitat dels partits democràtics bascos, i després per la seva reproducció en el Pacte de Madrid, que tots els demòcrates ens hi sumem, sempre i quan, però, hi hagi una gran coresponsabilitat democràtica. Això sí que, m'hi dirigeixo especialment a vostè, senyor Serra, i a vostè, senyor Trias de Bes. Escolti'm, Esquerra Republicana està a favor d'un procés ordenat. Per via democràtica aconseguirem, doncs, arribar a l'autodeterminació. El dia que ho fem, espero que, estigui el senyor Serra, estigui el senyor Trias de Bes, o qualsevol dels seus ministres, no hi hagi tancs a Catalunya, espero la coresponsabilitat democràtica, de la mateixa manera que som demòcrates i, per via democràtica [adreçant-se a les càmeres] arribarem a [(la independència)] [cridant Escolti'm, independència],

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions Interessant canvi de persones: de més general (mirin) i més gramaticalitzat, a més concret i menys gramaticalitzat (escolti'm), probablement més centrat en un partit (PSOE)

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Nadal> [(Si això fos així)], s'hi apunta? S'hi apunta?
<C Colom> Amb què?
<C Nadal> A la reforma de l'Estatut, vostè?
<C Colom> A una (<pronúncia emfàtica>) [(reforma en prof_)]
<C Nadal> [(O vol)] fer un Estatut nou?
<C Colom> No, no, no, A VEURE, a una reforma en profunditat, que implicaria per nosaltres un Estatut nou. Estem perdent, [(estem)]
<C Nadal> [(Però ffff (<rient>))]
<C Colom> ...perdent el temps (<pronúncia emfàtica>) amb el tema del [(quinze o del trenta per Catalunya)].

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Nadal> ...nosaltres fariem unes polítiques de: atenció (¿al paisatge?) [no s'entén bé perquè algun convidant està tossint], lo que anem di(e)nt cosir les vores, que és molt petit però molt interessant i el govern no ho ha fet. Per exemple, els cementiris de cotxes, tot allò que enlletgeix el paisatge, una cura amb el paisatge, amb els darreres que tenim poc endreçats i que aquest país de qualitat que tots volem hauria d'endreçar i no ens acaben d'ajudar amb les polítiques actuals.

<C Pujol> Molta més atenció al paisatge l'Eix transversal que la variant [(de Girona que no és pas de la Generalitat (¿zzzz?))]

<C Nadal> [(¿zzzz?) els abusos de l'Eix transversal en fan quatre com la variant de Girona (¿zzzz?)]

<C Colom> [(¿zzzz?) parlen tots tres alhora i no s'entén el que diuen)] qui a des_ qui ha desmuntat més el territori no sé qui s'endurà la palma, eh?, [(si la variant de Girona o (¿zzzz?))]

[Tornen a parlar tots alhora i no s'entén el que diuen]

<C Moderadora> [(A VEURE, sisplau, hauriem_ hauriem d'acabar ara)]. Eh, som_ som conscients que, de tenir més temps, seguirien parlant i seguiria havent-hi, eh, altres torns de rèplica per al·lusions perquè vostès, [(tots vostès hi estarien disposats.)]

<C Vidal-Quadras> [(Ens queda el debat de la última setmana en directe)]

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Trias> ...I són mesures per créixer i [(per crear llocs de treball, per crear llocs de treball. Vostès lo que han fet és, senyor Molins, senyor Molins, em deixa acabar?)]

<C Molins> [(Jo tinc una nova llei, una nova_ una nova llei de l'impost de societat que per primera vegada contempla un tractament específic per la petita i mitjana empresa.)] Sí.

<C Trias> Senyor Molins, vostès el que han aconseguit és crear empreses públiques a la Generalitat, deficitàries [(pronúncia emfàtica)], deficitari_ (¿zzzz?), un moment, deficitàries [(pronúncia emfàtica)] i, en segon terme, crear [(pronúncia emfàtica)], en aquest moment, un deute de vuit-cents mil millions de pessetes (<pronúncia emfàtica>), vuit-cents mil millions de pessetes. [(A VEURE, jo l'he escoltat, senyor Molins)]

<C Rahola> [(A veure, senyor Trias de Bes (¿zzzz?))]

<C Molins> [(No, ni una, ni una empresa pública al sector industrial, ni una, no senyor Trias, ni una, ni una, ni una. Vostès sí que han (¿zzzz?) artificialment una economia de l'empresa pública (¿zzzz?) sector naval, vostès sí que ho han fet)]

<C Moderadora> [(Comentàvem)] abans d'intentar evitar gaire, eh, parlar tots alhora [(perquè (¿zzzz?) els espectadors des de casa no entenen ni l'un ni l'altre)]. [Parla algú al mateix temps que la Moderadora, però no l'enfoquen i no se sap qui és ni s'entén el que diu].

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Trias>...Volem una Catalunya bilingüe real i [(efectiva)]
 <C Rahola> [(Ai, Déu meu!)]
 <C Trias> ...una Catalunya bilingüe real i efectiva, respectuosa <èmfasi sil·làbic>) amb totes [(les comunitats [(solidària (<pronúncia emfàtica>), solidària, (<pronúncia emfàtica>)_ Em deixa acabar, senyora Rahola? Solidària amb la resta d'Espanya. I vostès_)]
 <C Rahola> [(Ja és respectuosa, senyor Trias de Bes (¿zzzz?), ja és respectuosa Catalunya, ja ho és, ja ho és (<pronúncia emfàtica>). És que estan mentint (<pronúncia emfàtica estan mentint>), estan mentint (<pronúncia emfàtica estan mentint>). Més solidària en lo que podem?)] [crident]
 <C Trias> I vostès que estan [(fent demagògia, i, senyor Serra)], <C
 Moderador> [(A VEURE, sisplau, deixin acabar, que ha d'acabar)]
 <C Trias> ...vostè, dir que el Partit Popular és anticatalà, no només és demagògic sinó que és una falsedat (<assenyalant Serra amb el dit>)) [(i les falsedats_ i la_ escolti)],
 <C Serra> [(No m'ha contestat de res de lo que li pregunto de (¿zzzz?))]

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Trias> [(Escolti'm_ No, un moment_ No ho farem)].
 <C Molins> ...[(Això ho va dir el senyor Cristóbal Montoro, ho va dir el senyor Rajoy [(¿zzzz?) el senyor Rajoy)]
 <C Trias> [(Però podré acabar?)]
 <C Rahola> [(¿zzzz?)] [Parlen tots alhora i no s'entén el que diuen]
 <C Moderadora> A VEURE, senyor_ [(El senyor Trias de Bes)].
 <C Trias> [(És que no puc acabar)]
 <C Moderadora>...deu segons més a causa de les interrupcions que ha tingut [(a l'hora:_ quan parlava)]
 <C Trias> [(Si, deixi'm acabar)]
 <C Moderadora> ...deu segons més i, sisplau (<pronúncia emfàtica>), [(acabi ja)].

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Interessant el canvi que fa el moderador: menys agressiu, més impersonal (senyor Trias B/el senyor Trias de B)

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling
<C Rahola> [(Uns i altres, senyor Serra)],
<C Moderador> [(Té la paraula el senyor Molins)]
<C Rahola> ...uns i altres.
<C Molins> Gràcies. A VEURE, nosaltres érem dels que creïem que: no havíem de: de: de treure aquest tema en aquest debat per una raó, per allò que d(e)ien vostès mateixos de que: als terrorismes_ als terroristes no els hem de fer la campanya electoral, no? I també perquè el terrorisme, tot i que és un fet greu, evidentment que és un fet greu, és incapaç de condicionar el nostre futur. Si nosaltres, els demòcrates (a)nem units (<pronúncia emfàtica (a)nem units>) per combatre el terrorisme, el terrorisme no condicionarà (<pronúncia emfàtica no condicionarà>) el nostre futur. Ah: [aspiració profunda]. P(e)rò aquesta unitat, aquesta unitat, senyor Serra, i senyor Trias de Bes, és una unitat, eh:, que no és només pels dies dels enterraments [pausa llarga].

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

<C Moderadora> [(Senyor Ribó, vagi acabant ja)]. Els demanariem que en aquest apartat que potser és el més complicat de llenguatge utilitzessin paraules que: (<gest amb les mans>), que que puguin ser força entenedores i [(explicacions que puguin)],
 <C Vidal-Quadras> [(Si, si)].
 <C Moderadora> ...que poguessin ser força entenedores per la gent en general. [(Senyor Nadal, i després el senyor Colom)].
 <C Vidal-Quadras> [(Jo, miri_ Ay! bueno)]
 <C Moderadora> Un segon.
 <C Vidal-Quadras> Jo pensava que n'hi havia torn lliure ara.
 <C Nadal> Jo no havia demanat e:l_ però [(vagi, no, no estic encantat, eh?)].
 <C Vidal-Quadras> [(Si que ara el senyor, el senyor Nadal estava tranquil)] i tal, si vol ja, (<fa gestos amb les mans indicant que ja parla ell>) [el públic riu] ja ho dic jo. [(Tampoc es tracta de perturbar-lo)].
 <C Moderadora> [(Un segon, no, no, senyor Vidal-Quadras)], la tenia demanada, doncs (<riure generalitzat>) [(Són molt cortesos)].
 <C Vidal-Quadras> Si. A VEURE, miri, jo ho explicaré d'una manera molt senzilla, tant senzilla que fins i tot ho entendrà el candidat convergent (<riure generalitzat dels convidats>). Miri, eh:, és_ és una cosa que a mi em preocupa perquè tinc un dubte sobre això i és si el senyor Pujol entén com funciona una economia moderna o no ho entén, o si fa veure que no ho entén, perquè li interessa.
 <C Moderadora> [(Senyor Ribó, vagi acabant ja)]. Els demanariem que en aquest apartat que potser és el més complicat de llenguatge utilitzessin paraules que: (<gest amb les mans>), que que puguin ser força entenedores i [(explicacions que puguin)],

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Trias> ...I són mesures per créixer i [(per crear llocs de treball, per crear llocs de treball. Vostès lo que han fet és, senyor Molins, senyor Molins, em deixa acabar?)]

<C Molins> [(Jo tinc una nova llei, una nova_ una nova llei de l'impost de societat que per primera vegada contempla un tractament específic per la petita i mitjana empresa.)] Sí.

<C Trias> Senyor Molins, vostès el que han aconseguit és crear empreses públiques a la Generalitat, deficitàries [(pronúncia emfàtica)], deficitari_ (¿zzzz?), un moment, deficitàries [(pronúncia emfàtica)] i, en segon terme, crear [(pronúncia emfàtica)], en aquest moment, un deute de vuit-cents mil milions de pessetes (<pronúncia emfàtica>), vuit-cents mil milions de pessetes. [(A veure, jo l'he escoltat, senyor Molins)]

<C Rahola> [(A VEURE, senyor Trias de Bes, (¿zzzz?))]

<C Molins> [(No, ni una, ni una empresa pública al sector industrial, ni una, no senyor Trias, ni una, ni una, ni una. Vostès sí que han (¿zzzz?) artificialment una economia de l'empresa pública (¿zzzz?) sector naval, vostès sí que ho han fet)]

<C Moderadora> [(Comentàvem)] abans d'intentar evitar gaire, eh, parlar tots alhora [(perquè (¿zzzz?) els espectadors des de casa no entenen ni l'un ni l'altre)]. [Parla algú al mateix temps que la Moderadora, però no l'enfoquen i no se sap qui és ni s'entén el que diu].

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Trias> Miri, tres milions d'autònoms, petites i mitjanes empreses n'hi han a tota Espanya i s'ha d'ajudar a la petita i mitjana empresa i nosaltres al programa portem mesures per a ajudar a la petita i mitjana empresa.
 <C Moderador> Queda dit, senyor [(Trias)].
 <C Trias> [(No només vostès, no només vostès)].
 <C Rahola> No les coneixem [es forma un petit aldarull, però no es distingeix qui parla ni s'entén el que es diu]
 <C Molins> [(¿zzzz?) Ja ho hem fet (¿zzzz?)]]
 <C Moderador>[(AVERE un moment)], avere un moment, li tocava:_ senyor Trias, sisplau, ha esgotat el seu temps, si no després (<somriu>) no tindrà un altre torn de paraula per reequilibrar el temps. Senyor Serra.
 <C Serra> No, i: amb molta brevetat, el que convindria senyor Molins és que aquesta feina conjunta que hem fet a Madrid de quadrar el pressupost vostè la traslladi a Convergència i Unió aquí a Catalunya a veure si Convergència i Unió alguna vegada sap quadrar el pressupost de la Generalitat perquè el forat [(cada any és més gran. Vostè sap vostè sap que aquí les recaptacions baixen o no creixen com allà)].

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Trias> Miri, tres milions d'autònoms, petites i mitjanes empreses n'hi han a tota Espanya i s'ha d'ajudar a la petita i mitjana empresa i nosaltres al programa portem mesures per a ajudar a la petita i mitjana empresa.
 <C Moderador> Queda dit, senyor [(Trias)].
 <C Trias> [(No només vostès, no només vostès)].
 <C ahola> No les coneixem [es forma un petit aldarull, però no es distingeix qui parla ni s'entén el que es diu]
 <C Molins> [(¿zzzz?) Ja ho hem fet (¿zzzz?)]]
 <C Moderador>[(Avere un moment)], AVERE un moment, li tocava:_ senyor Trias, sisplau, ha esgotat el seu temps, si no després (<somriu>) no tindrà un altre torn de paraula per reequilibrar el temps. Senyor Serra.
 <C Serra> No, i: amb molta brevetat, el que convindria senyor Molins és que aquesta feina conjunta que hem fet a Madrid de quadrar el pressupost vostè la traslladi a Convergència i Unió aquí a Catalunya a veure si Convergència i Unió alguna vegada sap quadrar el pressupost de la Generalitat perquè el forat [(cada any és més gran. Vostè sap vostè sap que aquí les recaptacions baixen o no creixen com allà)].

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Rahola> ...[(no en tenen ni idea)],
 <C Trias> [(Senyora Rahola)],
 <C Rahola> ... del que estan fent.
 <C Moderadora> [(Senyor_ Senyor Trias de Bes, sisplau)].
 <C Trias> ...[(jo vaig part_, un moment, no_ és que cal_), vaig participar en la [(redacció del Pacte de Madrid)].
 <C Moderador> Bé, perdoni, [(senyor_ AVERE, sisplau)],
 <C Rahola> [(¿zzzz? Estan canviant-li la filosofia)].
 <C Serra> [(¿zzzz?)] Sí, en aquella filera_
 <C Moderadora> Senyor Serra_
 <C Rahola> [(¿zzzz?)] [Parlen tots alhora i no s'entén el que diuen].
 <C Moderadora> [(Senyor Serra)], vostè acumularà respostes per després, eh?

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

participant

partit

connector

verb

persona

context ling

posició

entre pauses

combinació

estructura

uneix

organització

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Joaquim Molins> Això vol dir que vostè, quan va votar a favor de la primera regularització, també va ser injust i estava a favor del frau fiscal?
<C Josep Borrell> No, de què?
<C Joaquim Molins> doncs vostè la va fer com a governador, [(com a responsable del govern)]
<C Josep Borrell> [(Vàrem dir que no hi hauria una altra, vàrem dir que no hi hauria una altra)]
<C Ramon Espasa> [(No, no, no, no, no, Molins, Molins, el que estem dient)]
<C Joaquim Molins> Si aquella era santa no són pecaminoses les altres_ Senyor Borrell, AVIAM, el problema, el problema... si aquella era santa no era santa perquè la fes vostès, era santa perquè és un mecanisme com un altre qualsevol de lluitar precisament contra el frau fiscal i per fer aflorar i per fer aflorar_ o no és això el que es va dir de:s del propi govern que la va propiciar. Per tant no, ara no vinguen aquí un_ una valoració moral a les coses en base a qui les digui. Viam, tornem al tema, això en tot cas en parlarem quan parlem de la crisi econòmica. Tornem al tema, ara estem parlant del finançament de les comunitats autònomes.

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

<C Moderador> Gràcies senyora Rahola. Senyor Saura, havia demanat la paraula?
 <C Saura> Sí, jo volia...
 <C Moderador> [(Senyor Molins, també)].
 <C Saura> [(Jo, jo voldria dir..., jo_ jo_ jo voldria)] dir que `se sent enrenou], d'alguna manera_
 <C Moderadora> [(Sí)], senyor_ senyor Saura, sigui breu. El senyor Molins també havia demanat la paraula, [(potser que donat que vostè ja ha intervingut diverses vegades...)]
 <C Saura> [(Li cedeixo, li cedeixo la paraula)] amablement i després parlaré jo.
 <C Moderador> Gràcies, [(senyor Saura)].
 <C Moderadora> [(Senyor Molins)].
 <C Molins> Eh, VIAM, jo continuo pensant [(el...el)]
 <C Moderadora> [(Vostè_)]
 <C Molins> que d(e)ia al principi: la realitat social i productiva de Catalunya és diferent (<pronúncia emfàtica>) de la resta. I, per tant, Catalunya ne...necessita pel nostre teixit industrial una política econòmica informada en favor de l'economia productiva. I aquest tipus de política només s'ha fet a Madrid quan (<pronúncia emfàtica només Madrid>) Convergència i Unió ha estat clau a Madrid: en aquests dos darrers anys i mig. El senyor Trias de Bes deia que calia créixer un 3 %, eh:

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling <C Molins> Gràcies. Bé, nosaltres, vostè ho deia, no?, que ara explicarem això del "café para todos". VIAM, quan es fa la constitució es parla de nacionalitats, regions [pronúncia castellana]. Però resulta que comença, amb la UCD, immediatament després del 20F, curiosament, i amb el recolzament del Partit Socialista, l'aplicació del "café para todos". Ve la LOAPA, que és això? És l'aplicació del "café para todos". Continua després amb al PSOE, quan el PSOE no va tenir majoria absoluta tampoc no va fer res per canviar-ho, no? I ara ens torna a amenaçar amb el Partit Popular, en portes, doncs de:_ d'aquesta situació (<pronúncia emfàtica>) que ens ve, parlant d'homogeneïtzar, de posar sostres, de "loapitzar", en definitiva, de retallar aquesta capacitat que té o aquest contingut plurinacional (<pronúncia emfàtica>) de l'Estat, no? Cal que se n'enterin d'una vegada, no? (<somriu>). Catalunya no som quatre províncies, Catalunya no són una regió a la qual s'ha hagut d'inventar la bandera, doncs en un despatx de disseny, abans de_ quinze dies abans de (<crear-ne?>), no? Nosaltres som una nació. Som una nació i, per tant, no podem, no, no

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling <C Moderador> Sisplau, senyora Ra_ Rahola. Senyor Molins.
<C Molins> VIAM, jo crec que: ja està clar que: a partir de: 4 de març nosaltres a Madrid haurem de plantar cara. Està clar que haurem de plantar cara. Tal com diuen les enquestes (<pronúncia emfàtica>), tal com pensa la gent, d'acord amb les enquestes, el 3 de març els socialistes no podran resistir l'increment popular. Estaran uns anys en l'oposició, llepant-se les ferides dels seus errors, eh., dels seus errors que són els que han propiciat aquesta majoria, avui expectant, del Partit Popular. Un Partit Popular que preocupa a Catalunya, també ho diuen les enquestes. I suposo que preocupen, no tant per lo que diu e:_ e:_ video electoral del_ del Partit Socialista, no per la Guerra Civil no coses d'aquestes, no (<rient>). El preocupa, suposo, pel que diuen que defensen avui. Defensen una economia que no és la nostra, és l'economia potser del senyor Botin, però no és la nostra economia, no és el que necessita Catalunya. [(Homogen(e)itzen, coordinen, posen sostre)],

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions

Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral

Ordre

debat

minut

connector

participant

verb

partit

persona

context ling

posició

entre pauses

uneix

combinació

organització

estructura

part del debat

cortesia

AP següent

ironia

exemple

observacions